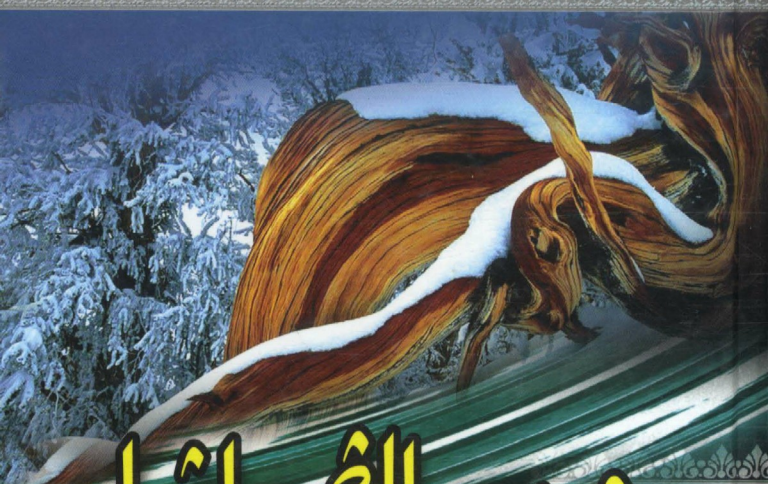
ئابلەت ئابدۇللا

چىدىساڭ باشا

مىللەتلەر نەشرىياتى
بېيجىڭ

ئابلەت ئابدۇللا

چەسىك باشا

(تاللانغان شېئىر - داستانلار)

مىللەتلەر نەشرىياتى

مۇندەرىجە

ئاپتوردىن 1

شېئىرلار

تۇنجى مۇھەببەت 3
سۆيگۈ كېچىسى 3
ئىشق 3
سېغىنىش 5
تامچە ئىشقى 6
قىز ھەققىدە 7
ئىلى مۇھەببىتى 8
سېنىڭ ئىشقىڭ 13
بىر تىلىم قوغۇن 15
ل . مۇتەللىپ خاتىرىسىگە 16
ئاتىلار تىلىدىن 19
تەلكىدىن ئۆتكەندە 22
سۇداۋان 25
ياشلىق زىننىتى 29
سايرامدىن ئۆتكەندە 32
چۆلىيوتا خاتىرىلىرى 34

توغرىسۇ يايلىقى..... 34
تاغ بۇلقى — ئاشق كۆز..... 36
يايلاق سۈرەتلىرى..... 39
رەيھان..... 42
يېڭى يىلدا تاشلىدىم سېنى..... 44
كەلمىسە پار قەلب سۆيگىنى 46
ياشلىقىمنى ئىزلىسەڭ ئەگەر 47
مەن —شېئىرمەن..... 50
يېزا كۆيلىرى..... 52
بىر يېزا قىزىغا..... 52
چوقۇر كۆڭۈلۈكىدىن ئۆتكەندە..... 52
كايىش..... 53
كەلدى..... 55
يۇرت قەسىدىسى..... 57
سەن ئەتىنىڭ ئانىسى..... 62
«بۇ يەردە سۆيگىنىم ياتار»..... 63
ئاق دالا..... 65
شائىر قەلبى..... 66
سابىق كاپىتان پوستتا تۇرغان يەر..... 67
بىر گۈزەل كېلىۋاتىدۇ..... 75
چىدىسام ياشا..... 77
يوقالماس خۇشاھەت، يوقالماس شۆھرەت..... 78
گۈلباھار..... 79
چەكمەنلار جۇڭاننىڭ دېرىزىسىنى..... 81
سەككىزمىلىك ئىككى يۈز سەكسەن كۈن..... 83

غۇرۇرۇم..... 89
ئانا، ئالەم سەن..... 93
شائىرنىڭ ھاياتى بولسۇن قىسقىراق..... 96
قارا چېچىم..... 97
ئىككى يۇزلىمىلەر «ياشاڭلار ئۆزاق»..... 98
سەھرا قىزى..... 100
تورغاي سايرايدۇ 105
ئېرەنلىكتىكى ئەستىلىك..... 107
دېڭىز ئۇنچىلىرى..... 108
خوشلىشىش..... 108
دېڭىز بەرگەن ھېسسىيات..... 109
ئىككى ئالەم..... 109
قۇياشنى تۇتۇپ..... 110
ئانا، قويۇپ بەر..... 111
قۇياش چىقتى دېڭىزدىن..... 112
نۇرلىنىدۇ بۇ دۇنيا مۇھەببەتلىك ئادەمدىن..... 114
قارىقات..... 117
مارالتاش سەھىرى..... 118
نېمە ئۈچۈن يىغلايسەن باھار؟..... 121
ئايدىن گۈزەل ئاي شولىسى..... 123
رەشك..... 124
گۈلنىھال..... 125
قانداق قىلاي بۇ يۈرىكىمنى..... 128
ئاۋغۇست ئاخشىمى..... 130
مۇھەببەت كۆلەڭگىلىرى..... 132

يار خاتىرىسى..... 132
داۋاسىز ھەسرەت..... 135
گۈل پۇرايدۇ قوش يۈرەك..... 137
كۆز ئاچتى جۇڭغار مۇھەببىتى..... 138
تۇرمۇش..... 140
يىغلىۋالغىن بۇ تۇن ـ بۇ كېچە..... 144
ئانا شەھرىم..... 147
يۇز يىلدىن كېيىنكى كىتابخانغا..... 148
يارالدىم مىليونغا ھەمراھ ۋە لېكىن 149
ئۆزۈمۇ مەست، شېئىرىمۇ مەست..... 151
بىر كېچە ـ مىڭ بىر كېچە..... 152
شۇرلايدۇ ياپراقلار ئاستا..... 152
خىيال..... 153
ۋىجدانى يوق ئادەملەر تىرىك..... 153
ئاي يىغلىدى 154
تەقدىر سېنى ماڭا بەرگەنتى 154
جەمجىتلىقتا كۈچ ۋە مۇھەببەت..... 155
رەڭدار زەررىلەر..... 156
يالغان ئېيتماس تەبىئەت پەقەت..... 156
يېشىلمەدى بۇ سرلار تېخى..... 156
سىر..... 157
رەنجىتمەڭلار ئۇنى بىھۇدە..... 158
كۆك يۈزىدە بىر سرلىق ئىلاھ..... 160
كىم بېرىدۇ بىزگە تەسەللى..... 162
ئەقىدە..... 163
قوشنا ئەلدىن كۈيى تۈركەر شائىر..... 164

موسكۇا پورتريتى 164
رايا 167
موسكۇادىكى بىر ئۇيغۇرنىڭ ئۆيىدە 169
«ھەسرەت بېغى» 170
تۇمەن بويىدا 171
قەدىمىي بالاساغۇن شەھىرى 173
بېشكەكتە يېگى يىل 173
بەزىدە 178
مەستخۇش دەريا ساھىلى بۇندا 179
ئۆستەڭ بويىدا قىزغۇچرەڭ تالگۇل 180
سۇرەتتىكى سىر 181
ئايدىڭدىكى ئاي دالا 182
رىقابەتلىك بۇ دۇنيا 187
ئۆرۈك يۇرتى لىرىكىلىرى 190
شائىرنىڭ ئايالىغا 195
ھەر كىشىگە ھەر رەڭدۇر دۇنيا 196
روھىم 197
قەلەمدە بىر ئىزگۈ ئالەم 199
قۇسۇر 199
تۇنجى سۆيۈش 199
قەلەمدە بىر ئىزگۈ ئالەم 200
بۇلاق ۋە ئادەم 200
سېنىڭ شائىرىڭ 202
ئىلى ئاخشىمى 205
ئۆز - ئۆزىنى يوقتىتىش 210
كۆلۈمسىرەش 213

توبغا چللدی بىر ئىزگۈ تىلەك..... 215
ئات ئوقۇرىنى تاپىدۇ..... 221
ئارماندا كەتكەن دوستۇمغا..... 222
كۆي ۋە ئوغۇل..... 223
ياخشىلىقنى ئۇنۇتمايدۇ ياخشىلار..... 225
يېڭى ئەسر ئۇمىدى..... 228
يىگىرمە بىرىنچى ئەسر..... 229
چىمبۇلاق..... 230
ئەمدى..... 231
ئەي قەشقەر..... 232
يېڭى يىل ئاخشىمى سۇپتايدا يېزىلغان نەزم..... 234
ئۇيغۇر تائامى..... 238
شېئىر ۋە شائىر..... 240
شېئىر..... 240
باھار ۋە شېئىر..... 241
شېئىر ۋە شائىر..... 241
شائىرلارغا ھەزىل..... 242
تۇغۇلغان كۈنۈم..... 243
ئىلى شەھەرىسى..... 246
يامغۇر سىمفونىيىسى..... 247
ئىنسان..... 252
4 ـ يانۋار خاتىرىسى..... 253
سۇپتاينىڭ شەنبە بازىرى..... 254
ئاتا..... 255
مۇقەددىمە..... 255

كوچىدىكى بىر سەبىي بالا..... 256
گۈزەلنىڭ كۆز يېشى..... 257
شۈمبۇيا..... 259
سېنى قانداق ئاتا دەيمەن..... 259
كۆك چوققا..... 261
بۇلبۇل قېنى..... 263
رۇبائىيلار..... 264

باللادا ۋە داستانلار

تاشقىز رىۋايىتى..... 267
ئەخمەتجان ئېيتقان ھېكايە..... 274
سەن تۇنجى ئوقۇتقۇچۇم..... 284

ئابلەت ئابدۇللا شېئىرلىرى توغرىسىدا

ئابلەت ئابدۇللا شېئىرلىرىنىڭ بەدىئىي ئالاھىدىلىكى
..... دولقۇن روزى 295
ھېسسىياتنىڭ ئۆزگەرتكەن بىر شېئىر.....
..... مەسئۇت مەرۇپ 318
ئىككى شېئىر ۋە ئىلىدىكى ئىككى پىشقەدەم ئەزىمەت شائىر.....
..... ئابلەت مۇھەممەت 324

ئاپتوردىن

سالام ئوقۇرمەن!

مەن 1944 ـ يىل 5 ـ دېكابىردا غۇلجا شەھىرىنىڭ «پۇشمان» مەھەللىسىدە تۇغۇلدۇم، ئاپامنىڭ ھېكايە قىلىپ بېرىشىچە، كىچىكىمدە نەچچە قېتىم بالا ـ قازالاردىن ئامان قالغان ئىكەنمەن، ئۆستەڭدە ئېقىپ كېتىپتىمەن، ئېلىپ قاچقان خادىكىنىڭ چاقىنىڭ ئارىسىدا قاپتىمەن، لەگلەك ئۆچۈرىمەن دەپ ئۆگزىدىن يىقىلىپ چۈشۈپتىمەن، شۇ چاغدا قالغان تار-تۇق ھازىرمۇ پىشانەمدە...

ۋاللاھ، لەگلەكلىرىمنى يىغىشتۇرۇپ، ئوقۇدۇم. ئوقۇشقا ئوتتەك قىزىق ئىدىم. ئىلىم كۆكىدە پەرۋاز قىلىشنى، ھەتتا چەت ئەل ئاسمانلىرىدا ئۇچۇشنى ئارزۇ قىلاتتىم. لېكىن، كە-شىلىك دۇنياسى تاسادىپىي ھادىسىلەرگە باي ئىكەن، ھايات دولقۇنلىرى زەرب بىلەن ئۇرغاندا، ئۆزۈڭنىڭ نەگە چۈشۈ-شۈڭنى بىلمەيدىكەنسەن ... شۇنداق بولدى. 1962 ـ يىلى غۇلجا شەھەرلىك 2 ـ ئوتتۇرا «ئۇمىد» مەكتىپىدىن قانات قېقىپ كۆتۈرۈلگەن ئىدىم، ئۇزاققا ئۇچالماي شەھەر ئەتراپى-دىكى «قىزىلىۋلتۇز» (ھازىرقى «خەنبىك») گۆڭشىسىنىڭ سانائەت كارخانىسىغا چۈشتۈم.

بۇ كارخانىدا ھۇنەر ئۆگەندىم، كاسسىر، ھېسابچى بولـ-دۇم. 1976 ـ يىلى گۆڭشې رادىئو ئۇزىلىغا يۆتكەلدىم.

1983 ـ يىلى غۇلجا رادىئو ئىستانسىسى (هازىرقى ئىلى خەلق رادىئو ئىستانسىسى) غا يۆتكىلىپ، 1997 ـ يىلى ئارامغا چىققانغا قەدەر مۇخبىر، مۇھەررىر ۋە بۆلۈم مەسئۇلى بولۇپ ئىشلىدىم.

ئارقامغا قايرىلىپ قارىسام 1957 ـ يىلى ئېلان قىلىغان تۇنجى شېئىرىمدىن ھېسابلىغاندا ئەدەبىيات كوچىسىدا پىرقىراپ يۈرگىنىمگە 50 يىل بولۇپ كېتىپتۇ. ئادەم ئۆمرىنىڭ قانداق ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى سەزمەيلا قالدىكەن، ئاشۇ كوچىدىكى گۈزەللەرگە كۆيۈپ، پىشىلا ئۆتۈپتىمەن، قۇنۇدۇز چاچلىرىم ئاپئاق قارغا ئايلىنىپتۇ...

باللىق دەۋرىمدىلا كىتابقا، شېئىرغا ئامراق ئىدىم. ئۆزىمزنىڭ ۋە چەت ئەللىنىڭ نۇرغۇن داڭلىق شائىرلىرىنىڭ شېئىرلىرىنى يادقا ئالغانىدىم، بەزى شېئىرلار ھازىرمۇ ئېسىمدە. «ئۆزۈم ھەر جايدىمەن، كۆڭلۈم سەندىدۇر» دېگەندەك ئۆزۈم ھەر جايدا، ھەر ئىشتا بولسامۇ، ئۇ گۈزەللىكنى ئىشقى دائىم مەن بىلەن بىللە بولدى، ئايرىلمىدى. گەرچە تالانتىم جاراڭلاپ تۇرمىسامۇ، جاھىل ئاشىق ئىدىم. ئاغىنىلىرىم «توشقان» قوغلاپ، تاماشا قىلىپ يۈرگەن ئاخشاملىرى تۇن تەڭگىچە كىتاب ئوقۇيتتىم، خاتىرە يازاتتىم. بۇ گۈزەللىكنى ۋىسال لەززىتى ئاز، ئازاب ـ رىياسى كۆپ ئىكەن. شۇنداقتىمۇ بەزىدە تۇرمۇشنىڭ بېسىمى، بەزىدە ۋەزىيەت، بەزىدە ھايات دولقۇنلىرىنىڭ سۇنئىي زەربىسىدە گاھى قەلەمنى تاشلاپ، گاھى ئاردىدىن بولۇپ، گاھى قولۇمغا قەلەم ئېلىپ، «ئىلى مۇھەببىتى»، «ئاق دالا» (شېئىر ـ داستانلار توپلامىدىن)، «كۆمۈش ئۈزەڭگە»، «داغدا قالغان تۇنجى مۇھەببەت» (ھېكايە ـ پوۋېستلار توپلامىدىن)، «كەنئان باتۇر»، «شاھزادە

دەرمان ۋە مەلىكە دەۋران» (چۆچەك ـ قىسسەلەر)، «مايمۇخان» (خەلق داستانى) قاتارلىق ئەجىر، ئەقىدە مېۋىلىرىمنى يارىتىپتىمەن.

بۇ ياشقا كەلگۈچە بېشىمدىن نۇرغۇن ئىسسىق ـ سوغۇقلار ئۆتتى، ھاياتىمدا ياخشى كۈنلەرمۇ كۆپ بولدى. ئاشۇ ھايات ۋە ئالەمنىڭ تەپەككۇرىنى غىدىقلاپ، قىزىقتۇرۇپ، روشەنلەشتۈرىدىغان سىرلىق روجەكلىرىدىن، ئازابى، خۇشاللىقى ۋە مۇھەببەتلىك بۇلۇڭلىرىدىن كۆڭلۈمدە پەيدا بولغان چىن ھېسسىيات ـ تۇيغۇلىرىمنى شېئىرىيەتنىڭ قىممەتلىك گۆھەر ـ مەرۋايىتلىرىغا ئايلاندۇرۇپ بېقىشقا تىرىشىپ باقتىم.

ھەر كىم شېئىرنى ھەر تۈرلۈك نىيەتتە يازىدۇ. ياخشى شېئىر يېزىش ئۇنچە ئوڭاي ئەمەس. «بىر شېئىر بىر ئادەمنى خىسلەتتۇر، ئۇنى ئالىيجاناب ۋە مۇكەممەل قىلىش كېرەك» .① لەقەمدە ئادەمنىڭ مىجەز ـ خاراكتېرى كۆرۈنگەندەك، بىر شېئىردا شائىرنىڭ ئۆزى كۆرۈنىدۇ. شائىرنىڭ خاراكتېرى سەممىي بولسا، ئۇنىڭ تەپەككۇرىمۇ سەممىي بولىدۇ. خۇشامەتچى، شۆھرەتپەرەس، سەممىيەتسىز، ئېتىقادسىز «خامبلۇن» لارنى، كىشىلەر شېئىرىدىن ئاسانلا بايقىۋالالايدۇ. شېئىر تۇرمۇش ۋە شائىر قەلبىنىڭ ئەينىكى.

ئەقىل، تەسەۋۋۇر ۋە تەپەككۇر كۆزىدە باقسىڭ، ئالەم ۋە ئادەم ئۆزى تەبىئىي شېئىرىيەت. سەييارىلەرنىڭ تارتىشىشىدىكى دولقۇن چاستوتىلىرى، سۇلارنىڭ ھەركىتى، يامغۇر ـ قارلارنىڭ يېغىشى، دېڭىز دولقۇنلىرى، قۇشلارنىڭ سايرىشى،

① ئەيچلىك: «شېئىرىيەت توغرىسىدا»، مىللەتلەر نەشرىياتى، 1982 ـ يىل، 99 ـ بەت.

هايۋانلارنىڭ چاقىرىشلىرى، ئۆسۈملۈكلەرنىڭ شامالدا تەۋرەنىشى ۋە ئۆسۈشى، ھەتتا يەرنىڭ رېتىملىق سىلكىنىشى، ۋولقانىنىڭ پارتلىشى (قاراڭ، ئۇ «ئىنتېرناتسىئونال» شېئىرىغا قانداق ئوخشايدۇ ـ ھە!) ئادەم تېنىدىكى ھۈجەيرىلەرنىڭ ھەرىكىتى، قان ئايلىنىش، يۈرەك، نەپەس، ئۆپكە ھەرىكىتى ... ۋە باشقىلار قانۇنىيەتلىك، ئۆلچەملىك، رېتىملىق يارىتىلغان. ئۇنىڭدا تەبىئىي مۇزىكا ۋە شېئىرىيەت مۇجەسسەملەنگەن. ئۇنىڭ تەبىئىتى گۈزەللىك ۋە راستچىللىقتۇر. خەلقنىڭ تەبىئەتىمۇ ھەققانىيلىقنى، گۈزەللىكنى سۆيۈشتۇر. مانا مۇشۇ ئىككى خالىس تەبىئەتنىڭ بىرلىشىشى — داڭلىق شېئىر!

تالانتلىق شائىر دېگىنىمىز — تەبىئەت ۋە رېئال تۇرمۇشتىكى شېئىرىيەت دولقۇن چاستوتىلىرىنى ئىنساندىكى شېئىرىيەت دولقۇن چاستوتىلىرى بىلەن تۇتاشتۇرۇشقا ماھىر ئادەمدۇر. «يىللارغا جاۋاب»، «ئىز»، «تۈگمەس ناخشا» نېمە ئۈچۈن داڭلىق؟ ئۇنىڭدا ئاشۇ خۇسۇسىيەت بولغانلىقى ئۈچۈن، ئەلۋەتتە.

پىكىر، تەپەككۇر قىلىش — شېئىرنىڭ تەقدىرىنى بەلگىلەيدۇ، شېئىرنىڭلا ئەمەس، ئۇ ئىنسانىنىڭمۇ تەقدىرىنى بەلگىلەيدۇ. كىمكى پىكىر قىلالمايدىكەن، ئۇ خارلىنىدۇ، زارلىنىدۇ...

ياخشى شېئىردا شائىر ۋە ئالەم ھەرقانداق سىرتقى كۈچلەرنىڭ بېسىمىدىن مۇستەسنا ھالدا بىر گەۋدە بولۇپ ھەرىكەت قىلىدۇ. لېكىن، بىزنىڭ شېئىرىيىتىمىز خېلى بىر مەزگىل تۈرلۈك سىرتقى ۋە ئىچكى ئىدىيە ۋە ئېقىملارنىڭ تەسىردە ئۆزىنىڭ قەدىمكى پاساھەتلىك، لىرىك، سەنئەتلىك

ۋە ئەڭ مۇھىمى چىنلىق ئۇقۇمنى تۆۋەنلىتىۋەتتى. شائىرلار-نىڭ يەككە ئىندىۋىدۇئال سۆيبيكتىپ تۇيغۇ دۇنياسى داۋالىغۇچ، ساختا «ئىلھام» شېئىرىيەتتە سۈنئىيلىكنى ئەۋج ئالدۇردى. بۇ ھال تاكى 1980 - يىللارغا قەدەر داۋاملاشتى. گەرچە ئۇ مەزگىللەردە ناھايىتى ياخشى بىر تۈركۈم شېئىرلار مەيدانغا كەلگەن بولسىمۇ، ئەمما تارازنى تەڭپۇڭلاشتۇرالمىدى. پەقەت ئىسلاھات - ئېچىۋېتىشتىن كېيىنلا ئۇيغۇر شېئىرىيىتى ئۆزىنىڭ جانلىق، چىن ۋە ھېس - تۇيغۇلىرى رەڭدار قىياپەت بىلەن يېڭى تەرەققىيات پەللىسىگە قەدەم تاشلىدى.

ئاشۇ دەۋرىدىكى قايمۇققانلار ئىچىدە مەنمۇ بار، ئەلۋەتتە. لېكىن ئۇ مەزگىللەردە ئاز يازغىنىممۇ ياخشى بولغانىكەن، بولمىسا تارىخ ۋە خەلق ئالدىدا قىزىرىپ قالاركەنمەن.

كېيىنكى يىللاردا يازغان شېئىرلىرىم ھەقىقەتەن ئۆز قەلبىمنىڭ ئىنكاسى، ھەربىر شېئىرىنىڭ پروتوتىپى، ۋەقە، ھېكايەسى بار. ئەگەر مەن بۇ شېئىرلىرىمدىكى ۋەقەلىكلەرنى ھېكايىلەشتۈرسەم، جەزمەن ئۇ مېنىڭ ئۆزۈم بېسىپ ئۆتكەن ھايات مۇساپەم ھەققىدىكى قىزىقارلىق رومان بولغان بولاتتى.

ھاياتىمنىڭ ئەگرى - توقايلىق، تاش - داۋانلىق يوللىرىدا ھارۋىدىن چۈشمەي، چۈشسەممۇ تاشلاپ كەتمەي ياندىشىپ، قەلەم قامچامنى چىڭ تۇتقانلىقىمنىڭ ئاز - تولا نەتىجەسى كۆرۈلدى. بىرقانچە شېئىر - ھېكايىلىرىم مەملىكەت ۋە ئاپتونوم رايون بويىچە دەرىجىلىك مۇكاپاتلارغا ئېرىشتى. بىرقانچە شېئىر، ھېكايە - نەسرلىرىم خەنزۇچىغا، بىر قىسىم شېئىرلىرىم رۇس، قازاق تىللىرىغا تەرجىمە قىلىندى. شۇنداقلا، قازاقستاندا نەشر قىلىنغان ئۇيغۇرچە «ئارزۇ»، «مەرىپەت»

قاتارلىق گېزىت ـ ژۇرناللارغا بېسىلدى، بىر قىسىم ئەسەرلىرىم ئوقۇش دەرسلىكىگە كىرگۈزۈلدى، بىر قىسىم شېئىرلىرىم 1985 ـ يىلى ئىستانبۇلدا نەشر قىلىنغان «قېرىنداش ئۇيغۇر شېئىرلىرى ئانتولوگىيىسى» ناملىق تۈركچە توپلامغا ئېلىندى.

مەن ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق يازغۇچىلار جەمئىيىتى، ئاپتونوم رايونلۇق خەلق ئەدەبىيات ـ سەنئەتچىلەر جەمئىيىتى ۋە جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەتلەر ئىجادىيەت ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

قەدىرلىك ئوقۇرمەن!

ئاشۇ سەۋدالىق كوچىسىدا بىر ئۆمۈر تاللاپ تىزىپ كەلگەن بۇ گۈلدەستەم سىزگە شېرىن، لەززەت ۋە يېڭى تۈيغۇ ـ پىكىر ئاتا قىلسا مەن ئەجرىمدىن تولىمۇ راھەتلەنگەن بولاتتىم...

2007 ـ يىل دېكابىر

شبئرلار

تالشقلار، تالایغار یقه تلمك بوذونیا،
تالاشمغان عاده مگه قاباهته تلمك بوذونیا،
هیچ قرنقی بولمایدو تالاشمغان یوینوننك،
گویا تو یقا ئوخشایدو بخارا مته تلمك بوذونیا،

تۇنجى مۇھەببەت

سۆيگۈ كېچىسى

ياشلىقىمنىڭ بەختىنى كۆردۈم
ئاشۇ گۈزەل سۆيگۈ كېچىسى.
ھاياتىمغا سەن ھۆسن قوشتۇڭ
پاك سۆيگۈمنىڭ قىزىل غۇنچىسى.

ياشلىققا كەڭ، ياشلىققا شادلىق
مۇھەببەتنىڭ گۈزەل كوچىسى.
دىلغا ئىلھام، كۆڭۈلگە تاتلىق
سۆيگۈ كېچىسى، سۆيگۈ كېچىسى.

1961 ـ يىل

ئىشق

باشقىلارنى دوراپ ئۆزۈمچە،
ئىشق بىلەن ئوينىشىپتىمەن.
كۆرۈنگەننى چىللاپ ـ قىچقىرىپ،
ئىشق دېگەن مۇشۇ دەپتىمەن.

ماختىغۇدەك گۈزەل ئەمەسسەن،
نېمىشقىدۇر تارتتىك زوقۇمنى.
گۈزەللەرگە پىسەنت قىلماسمەن،
بۇزدۇك مېنىك ئارام، ئۇيقۇمنى.

ماڭا بايرام، ماڭا خۇشاللىق
سېنىك بىلەن كۆرۈشۈپ قالسام.
تۇگمىسە شۇ سائەت دەيمەن،
مۇمكىن بولسا كۈننى ئۇزارتسام.

گۈزەل خۇلقۇك، پەزىلىتىڭدىن
يۇرىكىمگە چېكىلدى كەشتە.
ئارام، بەختىم، ياشلىق باھارىم
ئىشقىڭغا خاس، ساڭا پەيۇەندە.

مېنى شۇنچە ئۆزىگە تارتقان
قانداق قۇدرەت، كۈچ بار سېنىڭدە؟
جاۋاب بېرەر سېھرىلىك كۆزۈڭ:
«ئىشق دېگەن گۆھەر مېنىڭدە...»

1962 ـ يىل

سېغىنىش

مەن سېنى ئوقۇشقا ئۇزاتقان كېچە
ئېتىزغا كەتتىم ـ دە، دالىدا ياتتىم.
ئېتىمنى ئارقاداپ بېدە ـ چۆپلۈككە،
كاۋىلىق باراڭدا خىيالغا پاتتىم.

دالا جىم، ئۇيقۇدا، پەقەت قوناقلىق
قەدىمىي بىر كۆيگە ناخشا ئېيتىدۇ.
نەدىسەن شۇ تاپتا مېنىڭ گۈزىلىم،
كۆڭلۈڭدە قانداق ئوي ـ خىيال كېزىدۇ؟

يادىمدا تارتىنىپ سېنى سۆيگىنىم،
سۆيگۈڭنى سۆزلىگەن قارا كۆزلىرىڭ.
خىيالەن قارايمەن ئەتراپقا ئاستا،
خۇش كۈلۈپ تۇرغاندەك يېنىمدا ئۆزۈڭ.

ئاھ، بىراق سەن يوقسەن، يوقسەن قېشىمدا،
پىچىرلار كەپەمنى چېكىپ شوخ شامال.
يۇلتۇزلار تولۇپتۇ ئەنە ئاسماندا،
قايغۇمنى قاچۇرماق بولغاندەك بۇ ھال.

ئويلايمەن: شۇ تاپتا سەنمۇ يۇلتۇزغا،
كۆڭلۈڭنى ئاتقانسەن قىلىپ ئىشارە.
مېنىڭمۇ يۇرىكىم كۆيگەندەك ئوتتا،
سېنىڭمۇ يۇرىكىڭ بولغاندۇ پارە.

1962 ـ يىل ئۆكتەبىر

تامچە ئىشقى

يامغۇر تىندى، ياپراق كۆكسىدە
كۈمۈش ئۇنچە جىمىرلاپ كەتتى.
ئۇ ياپراقنى سۆيۈپ ـ باغاشلاپ،
قۇلىقىغا پىچىرلاپ دەيتتى:

«سېنى سۆيدۈم، چۈشتۈم ئەرشتىن،
بىلىنمىدى شۇنچە يول يىراق...»
كۈلدى ياپراق،
ياشناپ تۇن بويى،
مۇھەببەتتىن تىڭشىدى قوشاق.

كۈن پارلىدى، تامچە بولدى پار،
ئۇچۇپ كەتتى يەنە ھاۋاغا.
تامچە ئىشقى قەلبىنى ئۆرتەپ،
شۇرلايدۇ ياپراق شامالغا...

1962 ـ يىل

قىز ھەققىدە

چۈشىنىپ بولمايدۇ قىزنىڭ خۇلقىنى،
نەزەرگە ئالمىغىن ئۇنىڭ تۇرقىنى.
سۆيگەندە ئالدىراپ كەتمە مەست بولۇپ،
قالمىسۇن كۈنلىرىڭ كېيىن تەس بولۇپ.

بىر ئۆمۈر كۈلۈشكە ۋاقىت بار تېخى،
بىلىپ قوي بەك يامان ھىجراننىڭ تىغى.
مۇھەببەت يىلتىزى بولسا مۇستەھكەم،
بولىدۇ گۈللىرى شۇنچىلىك كۆركەم!

1962 ـ يىل

ئىلى مۇھەببىتى

تەلكىدىن چۈشۈپ كەلسەم
ئىلى باغلىرى بوستان.
بۇلبۇلغا قۇلاق سالسام،
داڭقىڭنى قىلار داستان.
— ئىلى خەلق ناخشىسى

تۇرىدۇ بېلىدە بىر بەلۋاغ بولۇپ،
كۆمۈش رەڭ لېنتىدەك تاشيول سوزۇلۇپ.
ياپيېشىل دۇنيادىن ئەقلىڭ بولۇپ لال،
چۈشسەن تەلكىدىن غەرق مەست بولۇپ.

ئالدىڭدا مەخمەلدەك ئىلى ۋادىسى،
ياتىدۇ ئۈپۈقتا تاغقا قويۇپ باش.
باغلارغا چۈمكەلگەن دېھقان ئۆيىدىن
ئۆرلەيدۇ ئاق تۇتۇن يىلانغا ئوخشاش.

مەي بولغان پەسىل بۇ ئۆرۈك، ئالمىسى،
ھەر شاختىن تامىدۇ چېلەكلەپ شەربەت.
بۇلبۇللار خەندانە سايرايدۇ تاڭدا،
مەست بولغان بۆدۈنە كۆيلەر مۇھەببەت...

يىگىتلەر بېلىدە پوتا، قىزلارنىڭ
قولىدا سېۋەتتى، كۆيلىرى ياڭراق.
ئۇلار بار قۇچىقى گۈل ئېتىزلارنىڭ،
خاماندا ئالتۇن چەش،
تويلىرى قايناق.

مېھمانىدوست چوڭ ئانام توقاچ ئوشتۇيدۇ،
«بېقىڭ» دەپ ئۆرۈكتەك ئەتكەنچاي بىلەن.
قوتاندا كالا، قوي، موزاي... كۆشەيدۇ،
كۈنلىرى ئۆتىدۇ شېكەر، ماي بىلەن.

يايلاقلار ئويغىنار مالچى كۆيىدىن،
يۈلتۈزدەك ئاقىدۇ تۈلپارلار ھەيۋەت.
قۇلۇنلار قىيغىتار كىشنەپ بەللەردىن،
ۋە يايلاق ئاخشىمى بېرىدۇ لەززەت.

تاڭ بىلەن قايتىسەن بالچى ئۆيىدىن،
ئىپار ھىد ھاۋادىن كۆكسۈڭنى كېرىپ.
تويمايسەن ھۆسنىگە بېقىپ تاغلارنىڭ،
كۈن چاشكا بولىدۇ بۆلجۇرگەن تېرىپ.

ناخشىسى — ئوزۇقى ئادەملىرىنىڭ،
كېلىدۇ ئىلھامى ئەمگەك ئىشقىدىن.
تەبەسسۇم ئويناپىدۇ غۇنچە لېۋىدە،
ناخشىدەك سۆيىدۇ ھاياتنى قىزغىن.

ئۇزۇلمەس ناخشا بۇ — هايات بۇلىقى،
سەككاكى، شاھ مەشرەپ، نازىم مۇك قاتقان.
قويندا ئۆركەشلەر كۆمۈش ئېقىنى،
دەريانى ئەمەس ئۇ،
ناخشىدۇر ئاققان!

دەريانىڭ لېۋىنى سۆيگەن مەجنۇنتال
ئەسلىتەر سۆيۈملۈك نوزۇك[1] چېچىنى.
يۈرىكى بۆلۈنگەن سەرسان كۆچمەننىڭ
شۇ تۇپراق سىڭدۈرگەن قانلىق يېشىنى...

ئەسرلەر شاھىلى يالاپ مۇزلاتقان
ئۇ بۇيۇك گۈمبەزلەر ئەمەس خاك ـ تۇپراق.
باغرىغا ئاجايىپ تارىخنى باسقان
شۇ ئاقلىق مازارلىرى ئەبەدىي ئويغاق.

سەن خىيال دەريانىدا ئۇزەرسەن، بىردىن
چىغلىقلار ئارىسىدىن ئۇركۈيدۇ توشقان.
بىلەمسەن شۇ يەردىن توشقان ئۇركۈتۈپ
ئۆتكەنتى سادىرنىڭ ئېتى بىر زامان...

---

① نوزۇك — نوزۇگۈم.

بۇ مېنىڭ بۆشۈكۈم —
جان باغرىم ئىلى،
شۇ يەردىن ھاياتقا تاشلىدىم قەدەم.
شۇ سەۋەب بۇ يۇرتنىڭ ھەربىر تال تېشى
ئەزىزدۇر مەن ئۈچۈن ئالتۇندىنمۇ ھەم.

ئەي ئىلى!
دۇنيادا يۇرت كۆپكى، بىراق
سېنىڭدەك گۈزەل يۇرت تېپىلماس بۇندا.
ئىستەيدۇ يۇلتۇزلار بولۇشقا مونچاق،
چولپانمۇ ھۆسنۈڭدىن توقۇيدۇ ناخشا.

مۇبادا شۈڭغۇسام يەرقەھرىگە مەن،
مەدەنلەر شاھنشاھى قۇچاقلار مېنى.
تاغلاردىن ئوقچۇغان بۇلاق سۈيدەك،
سۆيىمەن بىغۇبار، مەغرۇر قەلبىڭنى!

سەن ئۈچۈن، ئەل ئۈچۈن تۆتتۈم قەلەمنى،
بىر ئالماڭ يېزىشقا ئەرزىيدۇ ئون يىل.
بۇ ياشلىق ھۆسنۈڭدىن نۇر تامغان چېغى،
مۇھەببەت شەربىتىنى سۇندۇ ھەر دىل!

سۆيۈملۈك يۈرتۇم، گۈل هۆسنۈڭگه بېقىپ،
سۆيگۈ ۋادىسىدىن تىزدىم گۈلدەستە.
بەختىم شۇ:
ئىجادىم بىر يۈلتۇز بولۇپ،
مۇھەببەت ئاسمىنىڭدا چاقنىسا، كۈلسە!

1975 ـ يىل

سېنىڭ ئىشقىڭ...

سېھرى بىلەن تەبىئەت ئەگەر
دەرەخ قىلسۇ ياراتسا مېنى،
شۇ چاغدىمۇ يىلتىزىم بىلەن
قۇچاقلايتتىم ۋەتىنىم سېنى.

ئوينىاق، ئەركە سۈلىرىڭ بولسام،
باغرىڭنى چىڭ سۆيۈپ ئاقاتتىم.
ھارارەتتىن پارغا ئايلانسام،
كۆكتىن يەنە ساڭا تاماتتىم.

بولسام مەيىن باھار شامىلى،
چاچلىرىڭنى يۇمشاق تارىسام.
يۇلتۇزلىرىڭ بولسام كۆكتىكى،
جامالىڭغا تويماي قارىسام!

ياق!
بولمايمەن تەبىئەت ھۆسنى،
تەبىئەتتە يوق ھېسسىيات، يۈرەك.
سېنىڭ چەكسىز، ئۇلۇغ سۆيگۈڭنى
سېزىش ئۈچۈن پاك يۈرەك كېرەك.

سۆيۈنمەن ئىپتىخارلىنىپ،
چىن ئىنسانمەن
تۆرەلگەن سەندە!
بېغىشلىدىڭ مېھىر ـ ئىشقىڭنى
مەن دۇنياغا كۆز ئاچقان دەمدە.

سېنىڭ بىلەن قوشكېزەك بەختىم،
سەن مېھرىبان ماڭا تاڭەبەت.
بورانلاردا ئۆچمەيدۇ ئەسلا
مېھرىڭ بىلەن يانغان مۇھەببەت!

1975 ـ ، 1978 ـ يىللار

بىر تىلىم قوغۇن

شەربەت تېمىپ تۇرغان قوغۇنىدىن
ھۆزۈرلىنىپ يېدىم بىر تىلىم.
تومۇرلاردا ئاقتى لەززىتى،
ئۇھ، ئەجەبمۇ سۆيۈندى دىلىم.

«بوۋا قوغۇن چۆنەكلىرىدە
سۇ ئاقامدۇ، شەربەتمۇ؟» دېدىم.
بوۋاي كۈلۈپ مەنىلىك باقتى،
تۆپراقتىن ئۇ ئېلىپ بىر سقىم.

مەن چۈشەندىم ئۇنىڭ سىرىنى،
مۇھەببەتتىن ئېرىدى تېنىم.
گىياھلاردا ئاققان شەربەتنىڭ
ئانىسى سەن مېنىڭ ۋەتىنىم!

1978 ـ يىل

ل . مۇتەللىپ خاتىرىسىگە

قۇرۇق سۆز ئەمەس بۇ، شائىر ئەل بىلەن
ئەڭ ئېغىر يىللاردا بولدى ھەمنەپەس.
كىم ئۇنى چۈشەنگەن ئەل چۈشەنگەندەك،
ئۇ خەلق ئوغلانى،
بۇلبۇلدۇر، بەس!

مەن ئۇنى نەۋائى دېمەيمەن، ئەمما
ئىزنى باسمىغانلار يۇرىكىمگە يات.
كۆمۈلۈپ كەتمەيدۇ قۇيۇندا ھېچۋاق
لۇتۇننىڭ ئۆمرىدەك جەڭگۇار ھايات!

سېغىنىش ھېسسىياتىمنى باسالماي بۇ دەم،
شۇ باتۇر يىللارغا تاشلىسام نەزەر،
قارا تۇن قوينىدا چاقنىغان ئىدى
ئەرك سۆيەر ئوغلانلار قولىدا خەنجەر.

بىر يورۇق يۇلتۇز بولۇپ تارىم كۆكىدە
مۇتەللىپ شېئىرىدىن تۇنده نۇر چاچقان.
يىللارغا جاۋاب بېرىپ ئىجاد ـ ئەجرىدىن،
ئەل سۆيگەن ناخشىسىدىن ئۇچقۇن تاراتقان.

ئۇ ئۇزاق خاتىرىلەر،
مەن كىچىك ئىدىم،
ئېسىمدە،
ئاغىلايتتىم شۇ جەڭدىن قىسسە.
شائىرنى جادۇغا باستى دېگەن كۈن
تولغىنىپ ئۆرتەندىم يۈتۈپ غەم ـ غۇسسە...

كۆز يۇمدى ئۇ باتۇر يىللار كۆيچىسى،
ئىتتاردىن يەم تىلمەس مەغرۇر ئارسلان.
كۆز يۇمدى ئۇ تالانت «قاينام ئۆركىشى»،
تونۇدى غۇرۇرىنى، داڭقىنى جاھان!

*

ئوقۇدۇم مەكتەپتە «ياشلىق ئۆگەن»① نى،
ئويغاتتى قەلبىمدە ئىلھامگە ھەۋەس.
بىلمىدىم، نېچۈككى ئۇنىڭ داڭقىنى
كۆرەلمەس ھەسەتخورلار بەلكى يوق ئەمەس.

«مۇھەببەت ـ نەپرەت»② نى ئوقۇماق بولسام،
ھېيىقماي قولۇمدىن تارتىۋالغان كىم؟!
يۈرەككە داغ سېلىپ ئۆتتى ئۇ زامان،
تۇتقۇنلۇق شۇ يىللار ئۇنى سېغىندىم.

① ل.مۇتەللىپنىڭ شېئىرى.
② ل.مۇتەللىپنىڭ داستانى.

سېغىندىم،
مۇتەللىپ، سېغىندىم سېنى،
سەن ئۇچۇن قوشاقمۇ قاتمىدىم ئەمما.
بوينۇمنى قىل بىلەن باغلىغان يىللار،
ھەتتا چۆچەك ئېيتىش سانالغان گۈناھ...

قىزىق ئىش:
غالجىرلار «بىرلا چىشلىسەك
مۇتەللىپ يەر يۈزىدىن يوقىلار» دېدى.
يوقىتىپ بولامدۇ شېئىرىيەتنى،
ئۇ سەنئەت بېغىنىڭ گۈلتاجى ئىدى.

شېئىرىيەت يۈرتى بۇ —
بۇلبۇل ماكانى،
سامسىپەز سامسىسىنى قوشاقتا باغلار.
«يىللارغا جاۋاب»① نى يادلاۋاتقان كىم؟
تالۋ بىلەن مەكتەپكە يول ئالغان دىلدار!

1979 ـ يىل سېنتەبىر

① ل.مۇتەللىپنىڭ شېئىرى.

ئاتلار تىلىدىن

بوۋىلارنىڭ قولىدىن چۈشمىگەندەك راۋابى،
ئاتلارنىڭ تىلىدىن چۈشمەي كەلدى چۆچەكلەر.
باق، تەپەككۇر كۆزىدە ئەسرلەرنىڭ جاۋابى:
چۆچەك ئەمەس غايە ئۇ ـــ ئۈمىد، ئارزۇ ـ تىلەكلەر.

كېچىكمىدىن چۆچەككە ئامراق ـ ئاشنا بالىدىم،
چۆچەك تىڭشاپ ئۆتكۈزگەن تالاي ئاخشام ـ كېچىنى.
ئېيدىرلاردا ئات بېقىپ يۈلتۈزلارغا باقاتتىم،
ۋۇجۇدىمدا ھېس قىلىپ باتۇر سۈمۈرغ كۆچىنى.

كۆزلەكلەردە ئايغايلاپ ئۆستۈم بەۋۇاش، قورقۇمسىز،
ئەپسانىۋى قەھرىمان بىللە ئىدى ھەر زامان.
ئوتلاق ـــ ئۇچار گىلەمدۇر خىيالىمدا تىنىمسىز،
«گۆر ئوغلى» نىڭ دۇلدۇلى مېنى كۆككە ئۇچۇرغان.

مۇھەببەتنى ئويغاتقان ھۆر ـ پەرىلەر خىيالى،
كەتتىم قانداق، سەزمىدىم بالىلىقتىن ئۇزاقلاپ.
يۈرتۇمغا زوق ئويغاتقان چارباغلار جامالى،
ياۋنى قىلدىم سۈر ـ توقاي «ئۇر توقماق» نى قىياسلاپ.

ئۇلار ئاددىي ئادەملەر ماڭا چۆچەك تىڭشاتقان،
تۆھپىسى يوق دەپ قېنى ئېيتالايدۇ كىم كېسىپ.
شائىرلىقىم، ماختىساڭ، تەسەۋۋۇرۇم بېيتقان
ئاشۇ بوۋاي ـ مومانىنى قۇچاقلايمەن چىڭ قىسىپ.

بارمىكىن تاڭ مەن بىلەن پادا باققان، چۆپ چاپقان
ئاشۇ دىلكەش ئاق كۆڭۈل مۇسا بوۋاي چۆچەكچى.
كاۋا كۆمۈپ قوقاسقا، يوقسۇزلۇقنى تەڭ تارتقان،
بىنەم ساقلاپ كۆزلەكتە بولغان ئىدۇق جېسەكچى.

باللىقنى ياد ئېتىپ بۇگۈن ئۇنى سېغىندىم،
ھايات خاتىرى بۇ كۈن يانارىكەن بىئىختىيار.
ئۆتكۈزمەككە پادىچى بىلەن يىلنى سىردىشىپ،
يوقلاپ باردىم، چۆچەكمۇ تىڭشىماققا ئىنتىزار.

قۇچاقلاشتۇق، ئاق مەشۇت سىلىغاندەك يۇزۈمنى،
ئاق ساقلى تىترىدى، كۆزلىرىدە ياش ئەگىپ.
كېلىن، نەۋرە ـ چەۋرىلەر ھەيرانە ـ ھەس كۆزىنى
بىزگە تىكتى تېلېۋىزور «يامغۇرىدىن» دەپ سەگىپ.

مول داستىخان ئالدىدا ئۇ خىيالىي چۆچەكلەر
بولدى ئۆمۈر بېغىدا خاتىرىلەر قىممىتى.
دېدى بوۋاي:«مەن ئېيتقان جاھاننەما ئەينىكى،
مۇشۇ، ئوغلۇم، ئۇ ھازىر ئۆيىمىزنىڭ زىننىتى!

تەپەككۇرى ئىنسانىنىڭ ئۆزى ھېكمەت ـ مۆجىزە،
ئىنسانلارغا بۇ ئالەم ئەمەس ئەمدى سىر ـ قەپەس.
ئاھا، مۇشۇ كۆنلەردە قالارمىدىم ياشىرىپ،
ئوغلۇم، بۇ ئوي ـ خىيالغا ئىشەنچىمەۋ يوق ئەمەس!...»

بوۋىلارنىڭ قولىدىن چۈشمىگەندەك راۋابى،
ئاتىلارنىڭ تىلىدىن چۈشمەي كەلدى چۆچەكلەر.
باق، تەپەككۇر كۆزىدە ئەسرلەرنىڭ جاۋابى:
چۆچەك ئەمەس غايە ئۇ ـــ ئۇمىد، ئارزۇ ـ تىلەكلەر.

1980 ـ يىل دېكابىر

تەلكىدىن ئۆتكەنده

(ئوقۇشقا ماقۇغانلار تىلىدىن)

توختات، شوپۇر، ماشىنائغنى بىر نەپەس،
كۆرۈۋالاي گۈزەل تەلكە ئىچىنى.
كېيىك كۆزلۈك بۇلاقلارغا سۆز ئېيتىپ،
باغاشلايمەن يېشىل قارىغاي، ئارچىنى.

قۇچقىدا قۇلۇن بولۇپ ئەركىلەپ،
قىيغىتايمەن ئىچ ـ ئىچىمگە پاتماستىن.
بۇ يۇرتۇمنىڭ گۈل بەلۇبغى،
گۈل تېغى،
تۇرالامدىم مەن ھۆسنىگە باقماستىن.

توختات، شوپۇر، ماشىنائغنى بىر نەپەس،
ئىچىۋالاي شەربەت تەلكە سۈيىنى.
بەختى كۆلگەن چوپان بىلەن سىردىشىپ،
ئالغاچ كېتەي ئۇنىڭ يۈرەك سۆزىنى.

ھەر يۈرەكنىڭ ئۆز خۇشلۇقى،
سىرى بار،
سۆيگۈسىمۇ، نەپرىتىمۇ ئۆزگىچە.
ئەنە چوپان دەيدۇ:
تەلكە ئۆز ئانام،
مېھرىگە ھېچ قانمايمەن تا ئۆلگىچە.

ئۇنىڭ گۈزەل قۇچىقىدا مال باقسام،
ئەڭ بەختلىك ھايات ماڭا شۇ دەيمەن.
پىلانىمىدىن ئاشۇرۇپ كۆپ تۆل ئالسام،
ئۇنى يەنە شۇ ئانامغا ئارنايمەن.①

توختات، شوپۇر، ماشىنىڭنى بىر نەپەس،
تېرىۋالاي بۆلجۇرگەندىن بىر قالپاق.
قايسى باغۇەن بىنا قىلغان باغدۇ بۇ،
ئالما، ئۆرۈك پۈرىقىدىن مەست تۇيراق.

تەلكە، سېنى يايلاق دېسەم، تاغ دېسەم،
قوينۇڭ گۈزەل ئورمان ئىكەن، باغ ئىكەن.
ۋۇجۇدۇڭدا مۇجەسسەمكەن تۆت پەسىل:
ئۇستۇڭدە قىش، ئاستىڭ باھار، ياز ئىكەن.

توختات، شوپۇر، ماشىنىڭنى بىر نەپەس،
سالام بېرەي تاغ گۈلىگە ـ چېچەككە.
كېلىنچەككەن گۈل دېگىنىم، چېچىكىم،
ئۇنچە ـ ياقۇت تاقۇاپتۇ كۆكرەككە.

① ئارنايمەن (قازاقچە) ـــ بېغىشلايمەن مەنىسىدە.

ئەي كېلىنچەك،
قايسى قوشتىن① كېلىسەن؟
چېلەكتىكى قىمىزمۇ يا ئاق مايمۇ؟
قىز كۈلىدۇ:
«مېھمان بولۇپ كەت مۇندا
تېپىلىدۇ ئاق ماي تۇرماق ئۇلارمۇ...»②

توختات، شوپۇر، ماشىنامنى بىر نەپەس،
چاقىرىدۇ مېنى يېشىل قارىغايزار.
ئاڭا باقسام ئانا يەرنى قۇچاقلاپ،
ياپراقلىرى ئىلهام بېرىپ شۇنىرلار.

گۈزەل قارىغاي!
تېخى يىراق مەنزىلىم،
ئالدا يەنە قانچە ئۆتكەل ـ داۋان بار.
لېكىن، مەنمۇ ياش قارىغىيى ئىلىمنىك،
تىك چوققىغا ئۆرلىمەككە ئەھدىم بار.

مەن ياشايمەن كىتابلارغا سىرداشىپ،
ئۆستۇرىدۇ دىل مېھرىدە باغۇنىم.
ئانا يۇرتۇم، مېنى كۈتكىن، قايتىمەن،
ساڭا تەقدىم پۈتكۈل بىلىم ـــ بايلىقىم.

1980 ـ يىل

① قوش ـــ قازاقلارنىڭ يايلاقتا بىرقانچە قارىغاي چەنزىسىنىڭ ئاستىنى كېرىپ، ئۈچىنى بىرلەشتۈرۈپ، ئۈستىگە كىگىز يېپىپ ياسىۋالغان كىچىك ئۆيى.
② ئۇلار ـــ قىممەتلىك تاغ قوشى.

سۇئادان

دەرۋازامنىڭ ئالدىدا ئۆسكەن گۈزەل سۇئادان
تۇرار ئېگىز، ھەيۋەتلىك بەستى بىلەن كۆك تىرەپ.
چىمەن قىرغاق لېۋىدە ـ سايىسىدا دەم ئالسام،
تېنىم يايراپ، ھېسسىياتىم ئۇرغۇپ تاشار ئۆركەشلەپ.

بىر ئۆستەڭنىڭ سۈيىنى بىللە ئىچىپ ئۆسكەن بىز،
مەن تۇغۇلغان كۈن سېنى دادام ئۈزى تىككەنكەن.
«قىرىق سۇيى» قۇيغاندا ئانام مېنى ئارزۇلاپ،
«سۇئادانده‌ك قامەتلىك يېگىت بولسۇن!» دېگەنكەن.

يىللار ئۆتتى...
ئەر يەتتىم، سەنمۇ تەڭلا ئۇلغايدىڭ،
قۇچاقلىسام قۇچقىم يەتمەس ئەمدى، بۇ ئەجەب؟!
تۆكۈلگەن ھەر يايرىقىڭ ئۆتكەن كۈنى ئۆمرۈمنىڭ،
ھەر باھاردا بىخ سۈرسەڭ كۈلدى كۆڭلۈم چېچەكلەپ.

ساڭا غەيرىي ئەمەستۇر پىچىرلاشسام يار بىلەن،
ئاق پوستۇڭغا پۈتۈلدى سىرلىق سۆيگۈ كىتابى.
مېنىڭ ئىزگۈ سىردىمنى چىڭ ساقلىغان دوستۇمسەن،
ساڭا سىرداش خۇشلۇقۇم ۋە كۆڭۈلنىڭ ئازابى!

باسقان چېغى ئۇستۇڭنى قارا بۇلۇت، مېنى غەم،
كۆز يېشىمنز ئاققانتى شۇ ئۆستەڭگە لىق تولۇپ.
گاھى سەھەر، گاھى كەچ ئۇزمەي چېكىپ دەممۇدەم،
پىغانىمنى باساتتىم مەن يېنىڭدا ئولتۇرۇپ.

كېچە، بۇلۇت ئارا ئاي ئۇزەر غەمكىن، دىلدارىم
ئەسكە چۈشكەچ، تولغىنىپ ئېسىلىمەن بوينۇڭغا.
زاتود① قۇرغان تۇزاقتا غازاڭ بولدى گۇلنازىم،
ئېلىپ كەتتى قارا يەر ئەبەدىي سوغ قوينىغا...

مىنۇت ساناپ توشماقتا سوراقچىنىڭ «قەرەلى»،
تاللا دەيدۇ ئىككى يول: بىرى جەننەت، بىرى دار.
تەقدىرىمنى يەر ـ ئاسمان قىلىش ئىمىش ئۆزئەركى،
ھاياتقا زوق بولامدۇ ئەركىڭنى يات قىلسا خار!

كاشكى شۇ تاپ قۇش بولسام، ئۇچۇپ كەتسەم پۇرىدە،
تەرك ئېتىپ بۇ چەرخ ئازابىنى بىر يولى.
يا شۇڭغۇسام بېلىق بوپ تېرەن سۇنىڭ تەكتىگە،
يەتمەسمىكىن شۇندىلا ئىبلىسلارنىڭ شۇم قولى.

---

① زاتود — «ملك بىر كېچە»دىكى جادۇگەر موماي، بۇ يەردە جىيالڭ چىلڭ كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

ئاقار ئۆستەڭ شىرىلداپ، ئۇزەر قايغۇ يەلكىنى،
ھايات زوقى كەتمەكتە ئىدراكمنى ئوغرىلاپ.
قەيەردىندۇر ئاڭلىنار ئەنسىز ملتىق ئاۋازى،
قوشنا روجەك قاراڭغۇ، بوۋاق يىغلار بۇقۇلداپ...

قايان كەتتى ئانسى، قايان كەتتى ئاتسى،
نېچۈن بۇ دەم بەزلىمەس ئانا بېسىپ كۆكسىگە؟
ئاتا كەتكەن تۇرمىگە، ياتار ھوشسىز ئانسى،
ھېلىراقتا بۇ ئۆيدە كۆرۈنگەن يات كۆلەڭگە...

ئاھ، نېمىشقا بىلمىدىم ساز قەدىرىن، دەرد باسقىلى،
دىل ساداسى پۈتمىگەن شائىرلىقىم دەرگۇمان.
مۇسىبەتلىك كۆز يېشى، غەزىپىمنى باسقىلى،
پەقەت ماڭا يار بولدى ئۆستەڭ بويى، سۇئادان.

شۇنىڭلايدۇ كۆڭلۈمگە بېرىپ مەدەت ـ تەسەللى:
«چىداملىق بول ئەي يىگىت، ئەتراپىڭغا نەزەر سال.
چىقىپ قانچە شۇنىڭغان، ئۆتتى قانچە جۇت پەسلى،
مەزمۇت تۇردى خانتەڭرى، ئۇچتى پەقەت نازۇك قار.»

ياشاش مۇشكۈل، چىداملىق سىنىلىدۇ مۇشكۈلدە،
مۇشەققەتتىكە چىدىماق چىن ئىنسانلىڭ خىسلىتى!
ھايات شامىم پىلىلداپ ئۆچەي ـ ئۆچەي دېگەندە،
ھاياتقا زوق ئويغاتتى ئاشۇ تۇيغۇ ھېكمىتى...

ئاھ، سۆيۈملۈك تېرىكىم، تىرىكمىسەن، يۆلىكىم،
تەك ئۆتكۈزدۈق باھار ـ ياز، جۇت ـ زىمىستان پەسلىنى.
ساڭا باقسام سۆيگۈدىن يالقۇنلايدۇ يۈرىكىم،
سىناپ ئۆتتى شۇ دەۋران چىن ئىنسانىنىك ئەسلىنى.

سۈۋادىنىم، كۆركىسەن، زىننىتىسەن ئىلىنىك،
كۆرۈنسەن كۆزۈمگە ئەجەب گۈزەل گۈلسىياق.
تەرىپىڭنى مىسراغا تىزىپ قانىماس بۇ دىلىم،
كېزىپ كۆڭلۈم ئالەمنى تاپتى پەقەت شۇنى باب:

بۇ ئەجەبكى، قەلەمدە يۈكسەك، گۈزەل مەجنۇنتال،
لېكىن، باقسالا ئەۋرىشىم، بېشى تۆۋەن دائىما.
باق سۈۋادان بەستىگە، سىلىق، تەمكىن، ئۆزگە ھال،
توسسىمۇ ئۇ بۇلۇتنى قىلماس ھەرگىز تەمەننا.

سۈۋادانغا ئوخشايدۇ ئىلىلىقنىك خسلىتى،
جۇت ـ بورانغا بەرداشلىق، پۈكۈلمەيدۇ ھېچقاچان.
ئۇنىك مەغرۇر قامىتى ئىلىلىقنىك غۇرۇرى،
ئۆزى كۆيەر تومۇزدا، لېكىن ئەلگە سايىۋەن!

1981 ـ يىل مارت

ياشلىق زىننىتى

ۋاقىت ئۆتەر،
خاتىرىلەردە
قالار غۇۋا ـ تۇمانلىق بىر ئىز.
قالار ياكى يورۇق يۇلتۇزدەك،
چېچىپ مەڭگۈ پارلاق نۇرىنى
ئىنسانىيەت كۆكىدە ئېڭىز.
ياشلىق ئۆچەر يىللار قوينىدا،
دولقۇنىدىن يۇيۇلغان قۇمنىڭ ئىزىدەك
بىلدۈرمەستىن تېز.
تاڭلا قۇچىقىدا بالا كۆرەرمەن
خۇش چاقچاق، كۈلۈپ تۇرغان،
ئەي، يېقىملىق قىز!
مۇھەببەتچۇ؟
ھە، مۇھەببەت — ساپ، گۈزەل تۇيغۇ،
ياشلىق ئۆتەلمەس شۇ مۇھەببەتسىز.
بىراق،
قارىغۇ مۇھەببەتتىن
قانچىلىرى ئەلەمدە كېتەر،

يۈرىكىنى داغلاپ،
چۈشكۈنلىشىپ، بولۇپ بەختسىز.

هايات ئۈمىد بىلەن قوشكېزەك،
ئۈمىد گۈللەپ چېچەك ئاتمىسا،
هايات غەمكىن، قەدىر ـ قىممەتسىز!
ئەي، سەن ياشلىق—
ئۆمۈرنىڭ نازۇك چېچىكى،
شۇنداقسەن بەزىدە،
پەيگە ئوخشاش لەيلەپ هاۋادا،
يا تۆكۈلۈرسەن گويا غازاڭغا ئوخشاش
مېۋە بەرمەي ۋاقتسىز...
ئەي سەن بەڭۈاش ياشلىق—
سەپەردىكى مېهمان،
بەڭۈاشلىق بىلەن
قونالغۇدا قونۇپ ئۆتەرسەن بىر تاڭ،
نە سەندىن قالار بەلگە ـ ئىز.
دۇنيا!
سېنىڭ قىلمىشىڭ پەقەت
ياشلىقنى ئالدىماق، ۋە قارىغۇ قىلماق،
ئۆيگە سېلىپ
بىر بورا، كىگىز...
شۇنىدىن كېيىن ياشلىقنىڭ ئىشى
سەپسالماق ئىكەن،

ئۆزىنىڭ قەيىرى پەس،
قەيىرى ئېگىز.
ھەي، مانا، شۇڭلاشقا جېنىم،
بىر ناخشا ئېيتسام ئىدىم:
ياشلىق زىننىتى—
ئىلىم ـ مەرىپەت،
دوستلۇق، مۇھەببەت دەپ،
ۋارقىراپ ئېگىز!

1981 ـ يىل ئاپرېل

سايرامدىن ئۆتكەندە

چىققىنىمدا داۋىنىغا تەلكىنىڭ،
گۈزەل سايرام، ئاسمان بولۇپ كۆرۈندۇڭ.
خۇددى رەڭدار كېپىنەككە ئوخشاپتۇ
قىرغاقلارنى سۆيۈپ تىنغان بۇزغۇنۇڭ.

كۆككە باقسام، كۆكتە ئەكسىڭ، كۆك گۈزەل،
يەرگە باقسام، ئەجەب رەڭدار يەر ـ زېمىن.
كەڭ يايلاقتا ئېيتقان كەبى كۆي ـ غەزەل،
شۇ ئىرلايسەن كېچە ـ كۈندۈز بى تىنىم.

شاۋقۇنۇڭغا ھېرىسمەنكەن، سىرداشكەن
بۇندا قازاق، قىرغىز، ئۇيغۇر، موڭغۇلۇڭ.
يېشىل قىرغاق گۈلگە تولغان ئەتلەسكەن،
گۈلدىن تولا يىلقا، كالا، ئاق قويۇڭ.

تۇشمۇ تۇشتىن ئېقىپ كەلگەن بۇلاقلار،
كېلىدىكەن چاچقۇ چېچىپ قوينۇڭغا.
چاچقۇ ئەمەس، ھەر ئاۋۇلنىڭ مېھرى ئۇ،
تۇرۇپ قالدىم زوقۇم كېلىپ بويۇڭغا.

ماشىنىمىز توختىغاندا ئاۋۇلدا،
قىمىز ئېلىپ كەلدى بىر ياش كېلىنچەك.
مەن سوردىم:
«بۇ سايرامنىڭ سۈيىمۇ،
تۈگىمىدى قانچە ئىچسەك ئەجەب؟» دەپ.

چاقچاق قىلىپ قىمىز سۇندى كېلىنچەك،
(تەسكەن گەپتە يەڭمەك قازاق قىزىنى)
«ئۆكسۈپ قالسا ئەگەر سايرام، — دېدى ئۇ، —
ئۆكسۈمەيدۇ بىزنىڭ يايلاق قىمىزى.»

*

ماشىنىمىز يۇرۇپ كەتتى سەپەرگە،
قالدى سايرام بىزنى خۇشال ئۇزىتىپ.
خوش كېلىنچەك، قايتارمىدا ئۆتەرمەن
قىمىزغا مول ئاۋۇلۇڭدا بىر قونۇپ.

1981 ـ يىل ئاپرېل

چۆلیوتا① خاتىرىلىرى

توغرىسۇ يايلىقى

ئاستىمدا كۆك چوققىنىڭ ساي ـ سالاسى،
ئۈستۈمدە قولۇم سوزسام تېگەر ئاسمان.
تاغ ـ جىرا يېشىل ھايات ـــ كۆك دۇنياسى،
ئۇچماقتا بۈركۈت لەرزان ئاچال② تامان.

تىنچ ۋە گۈزەل ئاۋغۇست سەھەرى بۇ،
يايلاقتا ئاق لەيلىدەك ئاپئاق ئۆيلەر.
قايشانىڭ③ سۈزۈك سۈيى كۆمۈشمىدۇ،
بورسۇقلار چۆپلەر ئارا يۈگۈرۈپ يۈرەر.

سۆز ئېيتساڭ بۇ تاغلارغا زەپ ئاڭلايدۇ،
ساداسىز قالماس ھەتتا پىچىرلاشمۇ.
چېكى يوق بوشلۇقتا بىر كۆي تارايدۇ،
تەن يايراپ كېلەر بەزەن كۆزگە ياشمۇ:

① چۆلیوتا ـــ نىلقا ۋە غۇلجا ناھىيىسىگە تەۋە يايلاق.
② ئاچال ـــ توغرىسۇ ئورمانچىلىق مەيدانى.
③ قايشا ـــ توغرىسۇدىكى يايلاق.

ئاسمان يېشىل، يەر يېشىل،
قارىغاي يېشىل، بەل يېشىل.
بارمىكىن تالغا يايلاقتەك،
جانغا راھەت يەر ئېسىل.

شارىلداپ ئايغىغا تاش ئاتىدۇ
چوققىدىن غايىب بولغان قۇۋ ئارقارلار.
قارا ئاغۇ چاتقاللارغا باش ئاتىدۇ
ئۇندەرەپ ـ ئۇركۈپ كەتكەن ياش مارالار.

مىڭ مارال① تۇمان ئىچرە كۆز تارتىدۇ،
سۈرۈلەر ئاچال تامان تۇمان يەنە.
كۆيۈك تېغى② ئۇزرە بۇلۇت ئۇچار ئاستا،
سايىسى كۆك قاپتالنى③ قاپلاپ ئەنە.

چۈلغايدۇ قىمىز ھىدى شامالالارنى،
تەڭگە ياپراق④ كەڭ يايلاققا سالغان گىلەم.
كۆرمىدىم مەن جەننەتنىڭ رۇخسارىنى،
جەننەتنىڭ ئۆزى مۇشۇ تاغلار بىلسەڭ.

---

① مىڭ مارال — نىلقا ئورمانچىلىق مەيدانى.
② كۆيۈك تېغى — جىڭ ناھىيىسى بىلەن توغرىسۇ يايلىقىنىڭ ئوتتۇ-رىسىدىكى تاغ
③ كۆك قاپتال — توغرىسۇدىكى يايلاق.
④ تەڭگە ياپراق — يايلاقتا يەر بېغىرلاپ ئۆسىدىغان بىر خىل ئوت.

ماختساك تاغنى ماختا ـ تاغنى ماختا،
دۇنياغا بار ئۇنىڭدا ئورتاق سادا.
ھەرگىياھ تاغ روھىدىن نەپەس ئېلىپ،
مىننەتسىز نېمەت بېرەر ئادەمزاتقا!

تاغ بۇلىقى — ئاشق كۆز

كۆل رەڭ تاشلار ئاستىدىن سىرغىپ چىققان بۇلاقلار،
ئەرش بىلەن پەرشىنىڭ — مۇھەببەتنىڭ گۈۋاھى.
سۆيگۈ ئىزدەپ مەنمۇ ھەم ئىزدىدىم تۆنتۇلاقلار،
تەلەي ـ بەختىم كاج ئىكەن، كۆرۈنمەس يار نىگاھى.

نەغمە دېگەن نېمە ئۇ، نەغمىسىنى بۇلاقنىڭ
ئوخشاتمايمەن بۇرادەر ئۆزۈڭ چالغان دۇتارغا.
ئولتۇرغاندا بۇ يەردە تەبىئەتتىن مەست بولۇپ،
كۆكسۇم پەۋەس تولىدۇ گۈپۈلدىگەن ئىپارغا.

شىر ـ شىر قىلىپ نەغمە چېپ خىيالىمنى ئېپكېتەر،
رەڭمۇرەڭ گۈل، تاشلارنىڭ سۆيۈپ سالقىن يۈزىگە.
پېچىرلىشىپ، ئەركىلەپ يۈرىكىمگە گۈل چېكەر،
تاغ تېرىكى، مەجنۇنتال مەستتۇر ئۇنىڭ سۆزىگە.

ھەرخىل تۇياق ئىزلىرى قىزىق سۈرەت بۇ يەردە،
تۇياق دەسسەپ ئەزگەن ئوت كۆتۈردىدۇ ئاستا باش.
قاپتالدىكى سېرىق يول ئەگىم يىلان ئىزىدەك،
سۇ ئالغىلى شۇ يولدىن كېلەر ئەنە قەلەمقاش.

چاڭقاپ كەتكەن قوي ـ ئۆچكە يۈگۈرۈشىدۇ مەرىشپ،
زۇمرەت بۇلاق سۈيىگە ئۆزىن ئۇرۇپ ئالدىراپ.
جىرەن ئاتتا يانپاشلاپ ئولتۇرىدۇ ياش مالچى،
كۆرۈنىدۇ مالىلىرى ئاق بۇلۇتتەك پارقىراپ.

كۈن لەشكىرى پەلەكنىڭ قانلىرىنى ئېقىتىپ،
خوشلاشقاندا ئۇپۇقتىن قايتىپ زېمىن تەكتىگە.
تۈننىڭ قارا كىيىملىك سېركىچىسى رەڭمۇرەڭ
مونچاقلارنى تاقايدۇ چۈشۈپ بۇلاق كۆكسىگە.

سايە تاشلاپ ئەتراپقا گاھى كېچە ئوغرىسى
پەلەكتىكى قەمەرنى تاشلاپ ئوينار بۇلاققا.
پىچىرلايدۇ سېھىرلىك تىلىدا ئاي شولىسى
كائىناتنىڭ سىرىنى زېمىندىكى قۇلاققا.

بۇلاق زېمىن تەكتىدە يول باسىدۇ ئەسرلەپ،
ئېلىپ چىقار ئالەمگە ئەك مۇقەددەس يېڭى كۈي.
شۇڭا هامان تۇرار ئۇ زېمىننى چىك قۇچاقلاپ،
ئاي چۈشكەندە گاهىدا باسار ئۇنى خيال ـ ئوي...

شېرىن ۋىسال ئىلكىدە نۇرلىنىدۇ ئاي بۇلاق،
ئادەملەرنىڭ كۆزىگە كۆرۈنىدۇ پەرىزات.
قاراقچىسى سۇبھىنىڭ ئايرىۋېتەر جۇپلەرنى،
بۇ پىراقتا چىدالماي ئويغىنىدۇ تەبىئەت.

شۇڭا رەڭدار چېچەكلەر، يېشىل چىمەن، ياپراقلار
يۇلتۇزلاردەك يانىدۇ زىننىتى بوپ بۇلاقنىڭ.
ئۇچراشقاندا بۇ يەردە تەشنا ئاشىق ـ مەشۇقلار،
شەربىتىنى تېتىيدۇ پەرىشتە بوپ ئۇچماقنىڭ.

ئاي شولىسى بۇلاقتا — زېمىن تۇغقان زۇمرەتتە،
مەست قىلىدۇ قۇچاقلاپ يېقىپ نۇرلۇق يۇزىنى.
جامالىنى نىگارنىڭ كۆرۈش ئۈچۈن بۇلاقمۇ
ئېپ چىققان يەر تەكتىدىن نۇرغا ئاشىق كۆزىنى...

يايلاق سۈرەتلىرى

1

كىگىز ئۆينىڭ بېشىغا
بىر پارچە بۇلۇت قوندى.
خۇددى چاقچاق قىلغاندەك،
مۆلدۈر بولۇپ قۇيۇلدى.
ئەللىك چامدام نېرىدا
قۇياش نۇرى پارقىرار.
ئەللىك چامدام بېرىدا
يامغۇر سۈيى شارقىرار.
چۈشتى يەرگە تاراسلاپ
كۆك ئىلاھى ئوقلىرى.
دالدا ئىزدەپ، شۇمشەرەپ
تۇردى تاغ ئۇلاغلىرى.
يىلان ئىزى ئېرىقلار
پەيدا بولدى بىردەمدە.
كېتىپ بەگۈاش بۇلۇتچاق،
يايلاق بولدى گۈلدەستە.

2

كۆگىرشىندە ① توپي بولدى،
قىزىپ كەتتى قىز قۇۋار.
ھەر تاماندىن ئەل كەلدى،
قىزقۇۋارغا ئەل خۇمار.
توغرىسۇ ② ھەم قاينارىدىن ③
قىر تەكشى،④ مىلۋ باستاۋدىن،⑤
كەلدى توپ ـ توپ ئاتلىقلار،
يالغۇز قارىغاي،⑥ قايچىدىن.
قىزىل يۈزلۈك قازاقلار
قىمىز ئىچىپ مەست كەلدى.
ئاتتا قىيپاش ئولتۇرۇپ،
بىر ـ بىرىگە بەس كەلدى.
قىز ـ كېلىنچەك ياسىنىپ،
رەڭدار گۈزەل گۈل بولدى.
ئاق ماللىايلىق يىگىتلەر
رەڭدار گۈلگە جور بولدى.
ئوغلاق تارتىپ، كۆز تاشلاپ،

---

①②③④⑤⑥ توغرىسۇدىكى كىچىك يايلاقلار.

كىگىز ئۆيىنى ئايلاندى.
مەي ئىچتىممۇ، قىمىزمۇ،
قىمىز تۇتقان شۇ قىزمۇ.
كۆڭۈل ئېتىم ئەپقېچىپ،
بىر سولۇۋۇغا باغلاندى.

3

تالادا يامغۇر، كېلەر «هايت ـ هۇيت» ئۈنى،
قويلارنىڭ ئۈزۈپ ـ ئۈزۈپ مەرەشلىرى.
سقلىپ غۇژمەكلەشتۇق كىچىك قوشتا،
كىگىز ئاستى چىلىق ـ چىلىق يامغۇر سۈيى.
كونا قوشنى شامال ئارىلاش يامغۇر چېكەر،
يورۇتۇپ تۇرار غۇۋا پانار نۇرى.
پاپپىتەك بولار سارقىت① قوناق كۆتۈپ،
ياردەمنىڭ ئايان ماڭا شېرىن ئويى:
كەتمىسە بۇ يايلاقتىن لەززەت سۈرۈپ،
كىشىلەر نېمە دېسە دېسۇن كۆلۈپ...

① سارقىت — ساھىبخانا كېلىنچەكنىڭ ئىسمى.

رەيھان

بولۇكەي غولدا ئېچىلغان رەيھان،
كۆك چوققا ئاسمىنىنىڭ سۈزۈك يۈلتۈزى.
كىم سېنى ئۆستۈرگەن يايلاقمۇ، ئاسمان؟!
ياق، سېنى ئۆستۈرگەن شۇ سەھرا ئۆزى.

زىلۋا بوي قەددىڭنى تالگۈلى بەرگەن،
مەڭزىڭگە ياراشقان خالىڭ ـ سيادان.
ئاق قۇسەن ئويناق تاغ سۈيىدە ئۈزگەن،
سۈت بىلەن يۇغارغان سېنى يۇرت ـ ئاناڭ.

ئۇچسەن تاغ ئېشىپ، يايلاقلار ئارا،
بۇۋرۇل ئات ئۈستىدە قامچىدۇر ناخشاڭ.
ئەجەبكى، دىلىڭغا كىم سالدى يارا؟
غەلىتە بىر سىر بار كۆزۈڭگە باقسام.

پىچىرلاپ يېنىڭدا دوستۇڭ سورايدۇ:
«بۇ ئادەم بىلمەمدۇ ئاتاڭ ‹تويى› ① نى؟!...»
بىلمەن، ۋاپاسىز شەھەرلىك جانان
بۇزماقچى بوپتىمىش ئىناق ئۆيىنى...

① بۇ غەلىتە «توي» 1981 ـ يىل 2 ـ ئاۋغۇستتا مۇشۇ يايلاقتا بولغانـ نىدى.

قاريىپ كۆرۈنەر يېشىل قاپتاللار،
بەھۈزۇر ئۇخلايتتى يىراقتا ئاچال.
ئاق كىگىز ـ تۆشەكتە دوملايدۇ «قىز»
ۋە قوشتا قاچا يۇيار «توقال» بوپ خۇشال.

نەچۈككى تەڭرىنىڭ بېشارىتىمۇ،
ناله قىپ يىغلايتتى توختماي ئاسمان.
ئاسمانىنىڭ يېشىمۇ، قىزلار يېشىمۇ،
ئەبەدىي سىر بولۇپ قالدى ئۇ پىنهان...

بارمىدۇ شۇ يايلاق ماڭا هوش بەرگەن،
تاشقورا يېنىدىكى كونا ئاق چېدىر؟
كىمدۇ ئۇ ئۈيقۇلۇق چېدىرنى تەپكەن،
يىلقىچى ئۇرازقان، بىلال، يا سادىر؟!...

يادىڭدا بارمۇ ـ هە، شۇ رەزىل ئاخشام،
يىگەنتى «يىگىت» تۆش، بىز يېگەن دەرد ـ غەم.
غەزەپتىن بۇركۈتتەك ئۇچاندا قامچام،
رەقىبنىڭ يۈزىدىن ئۇچقاندى رەڭ...
مەڭگۈلۈك هەمراه ئۇ كەشمىشلەر، ئەركەم.

يېڭى يىلدا تاشلىدىم سېنى

يېڭى يىلدا تاشلىدىم سېنى
شوخ ياشلىقىم ـ بەگۈاش ياشلىقىم.
چوڭقۇر ئويغا سېپ قويدى مېنى
شورا ئاتلاپ قاچقان شاشلىقىڭ...
كۆز ئاخشىمى ئۇچقان ئاق قۇدەك،
كۆرۈندۇڭسەن كۆزۈمگە غۇۋا.
خېمىرتۇرۇچ ئەمەس ناۋايغا
تونۇرىنىڭ تەپتى ئەتىۋا.
ئەتىۋارسىز بىلدىڭ شائىرنى،
قايغۇرمىغىن ئەمدى ئاھ ئۇرۇپ.
نېمە مەنە بەرىدىڭ ھاياتقا؟
قالدى پەقەت چېكەمدە قورۇق.
بىلگىنىڭ شۇ، كۆڭۈلنى ئالداپ،
ھەر سەنەمگە مېنى باشلىدىڭ.
تال تۈۋىدە، ئايدىڭ كېچىدە
چۆلىيوتىدا قالدىڭ ياشلىقىم...
ئاچچىق ھەسرەت يۈتىدۇ شۇنداق،
گۈزەل ياشلىق قەدىرىن بىلمىگەن.

ۋاقىت كىگىز ئەمەس يەرددىكى،
دوملىسام تۇرىدۇ دېگەن.
قالدى ياشلىق يايلاق كۆكىدە،
يۈلتۈز ئەمەس، لەيلىگەن بۇلۇت.
مەن كۆيلەيمەن ئەمدى يېڭىنى،
شائىر، كونا ئەلەمنى ئۇنۇت.

1981 _ ، 1991 _ يىللار ئاۋغۇست

كەلمسە پار قەلب سۆيگىنى...

جۇپتى بىلەن كېلەر ئىدى بىر گۈزەل،
كۆرۈشتۇق بىز، ئىكەن كونا تونۇشۇم.
ئۇستۇبشى شۇنچە ئېسىل ياقۇت، زەر،
تارتىنىپراق ئۇندىن ئەھۋال سوردىم:

«مەن خۇشالمەن، دوستۇم، ياخشى تۇرۇپسىز،
ئون يىل بۇرۇن كۆرگىنىمدەك گۈزەل، ياش.»
«رەھمەت، شۇنداق ھېس قىلمىسز ئەلۋەتتە، —
دېدى، — بىراق ئۇستۇم پۈتۈن، قەلبىم ئاچ...»

كەتتى دوستۇم جۇپتى بىلەن، ئارقىدىن
قاراپ قالدىم ئويلاپ سىرلىق گېپىنى.
تېنى ھۇزۇر تاپماس ئىكەن لىباستىن،
كەلمسە پار ئاڭا قەلب سۆيگىنى...

1981 ـ يىل 31 ـ يانۋار

ياشلىقىمنى ئىزلىسەڭ ئەگەر...

تەبىئەتكە كۆشەندە تەپەككۇرى ئىنسانىنىڭ،
تۇننى ئەقىل زىياسى ئايلاندۇردى كۈندۈزگە.
ئاشۇ نۇرنى ئىنسانغا بەخش ئەتكەن ئۇ زاتنىڭ
ياشلىقىنى ئوخشاتقۇم كېلەر شۇ نۇر ئۆزىگە.

ئاھ، سەن مېنىڭ ياشلىقىم، ئاشۇ نۇردەك ھېكمەتلىك
بولساڭ ئىدىلىك، ئەي ئەمدى پۇشايماندىن يوق نىجات.
مېنىڭ ئاددىي ياشلىقىم ئەمەس سىرلىق ـ خىسلەتلىك،
ياشلىق بەرگەن ئانامغا بەردىم مەنمۇ ئۇنى شات.

ئۇرۇق ئىدىم تۇگۈلگەن، غۇنچە بولدۇم، گۈل بولدۇم،
گۈل تۇتىدۇ نۆۋىتى ـ مەۋسۇمىدە مېۋە ـ دان.
تەپەككۇردىن پەي ـ قانات پۈتكەن چېغى ۋۈجۇدۇم،
ئۇچۇپ كەلدى ئالدىمغا شوخ ياشلىقىم نەۋقىران.

ئۆتمىدى ئۇ راھەتتە، پاراغەتتە، سۆلەتتە،
ۋە بولمىدى دائىما توق ھاياتقا مۇيەسسەر.
بولدى چىدام ئوزۇقى ئېغىر كۈنلەر ـ كۈلپەتتە،
خۇشامەتتىن، تەمەدىن يوق ئۇنىڭدا نام ـ ئەسەر.

دۇنيا ئۆزى مۆجىزە، ھەر شەيئىنىڭ ھېكمىتى
مەپتۇن ئەيلەپ ياشلىقنى شەيدا قىلار ئۆزىگە.
ياشلىقمىنىڭ زىننىتى — ھاياتمىنىڭ قىممىتى،
بىلدىم ئاشىق مەجنۇننىڭ لەيلى كۆرگەن كۆزىدە.

شۇڭا، دىلبەر، ئىزلىسەڭ كىتابلاردىن ھېكمەتنى،
ياشلىقمنى كۆرسەن، ھەر بىتىگە كۆمۈلگەن.
دۇۋۈت، شىرە، شام نۇرى، ئاھ، ياشلىقنى ئۇزاتتى،
پەنگە مۇشتاق ياشلىقم پەن سۇيىگە چۆمۈلگەن.

تاسادىپىي ئالدىدىن ئۆتۈپ قالسام مەكتەپنىڭ،
ئوقۇتقۇچى ياشلىقم مېنى كۆلۈپ چاقىرار.
سىنىپ كەتتى ئىلمىدەك قەلبىگە ئۇ ئەۋلادنىڭ،
ھەر قەلبتە يالقۇنلاپ قۇياش كەبى پارقىرار.

يەر كۆكسىنى تىك يېرىپ ئۇنگەن يۇمران مايسىنىڭ
كۆرگىنىمدە دىنىي سۆيۈنىدۇ جان ـ تېنىم.
ئاشۇ دانغا تۆگىلدى مېنىڭ دېھقان ياشلىقم،
ئەلۋەك بولسۇن دەپ ئەلگە داستىخىنىم، ئاش ـ نېنىم.

ئەي يولۇچى، تومۇزدا سالقىن سىزىپ ئۆتكەندە،
سۇۋادانغا باقتىگۈمۇ سالقىن سايە تاشلىغان؟
ئاشۇ مېنىڭ ياشلىقم، كۆچەت ئىدىم تىككەندە،
ئەلگە سايە تاشلىدىم، راھەتلەندى تەنۇ جان.

ئەي سۆيۈملۈك دىلبىرىم، يەنە مەندىن سورايسەن،
سەزمىدىگىمۇ ياشلىقىم مۇھەببەتلىك كۈلكەڭدە.
ئوماق پەرزەنت ۋە ئانا، چىمەندە گۈل پۇرايسەن،
ياشلىقىمنى تېگىشتىم شۇ غۇنچىزار گۈلشەنگە.

ئاھ، ياشلىقىم ـ باھارىم، گۈل پەسلىمنى ئۈزاتتىم،
گۈزەل سۆيگۈ كېچىسى يۈلتۈزلارغا سىر داشقان.
ئاشۇ ئوتلۇق سۆيگۈدىن ئۆز چامىمچە گۈل چاچتىم،
ئەمما، ئىنسان قەلبىدە قالار ئىكەن بىر ئارمان...

يىللار ئېلىپ كەتسىمۇ ياشلىق تاجۇ تەختىمنى،
يىللار ـ توزان، ياشلىقىم ـ ئالتۇن، ئۆچمەس، پارقىرار.
ئۆچۈرەلمەس ۋاقىتمۇ يۈرەكتىكى يالقۇننى،
ئاشۇ يالقۇن ۋاقىتنى مەڭگۈ جەڭگە چاقىرار.

ياشلىقىمنى ئىزلىسەڭ مۇھەببەتلىك ئەۋلادىم،
تاپالمايسەن ئۇنى سەن باغلىرىدىن ئىلىنىڭ.
ياق، مەن پۇشكىن ئەمەسمەن، يوقتۇر بۈيۈك ھەيكىلىم،
تاپالايسەن شائىرنى سۆيگەنلەرنىڭ دىلىدىن!

1981 ـ يىل

مەن — شېئىرمەن

مەن — شېئىرمەن، ناخشىمەن،
مېنى ئاددىي كۆرمەڭ سىز.
مەن ياشايمەن، ئۆلىمەيمەن
شېئىرىمنى سۆيسىڭىز.

شېئىر دېگەن تەپەككۇر
دۇردانىسى، جەۋھىرى.
شېئىر دېگەن شائىرنىڭ
جان رىشتىسى، گۆھىرى.

گۆھەر دېسەڭ گۆھەرمەن،
جەۋھەر دېسەڭ جەۋھەرمەن.
ياخشىلارغا ھەسەلدەك،
يامانلارغا زەھەرمەن.

مەن شېئىرنى يازمايمەن
شۆھرەت ئۈچۈن، پۇل ئۈچۈن.
مەن شېئىرنى يازىمەن
ئەۋلاد ئۈچۈن، ئەل ئۈچۈن.

پەزىلىتى ئىنسانىنىڭ
ئۆلچىنىدۇ نېمىدە؟
پەزىلىتى ئىنسانىنىڭ
ئەلنى سۆيگەن قەلبىدە.

ئەل غېمىدە يانمەن
تاڭغا ئۇلاپ كېچىنى.
شېئىر بولۇپ ئاقمەن
مەيلى تىللا، سۆي مېنى.

شېئىرىمنى ئەل سۆيسە،
مېنى سۆيگەن ئەمەسمۇ.
ھەر مىسرىغا يۈرىكىم
قېنى سىڭگەن ئەمەسمۇ.

*

مەن — شېئىرمەن، ناخشىمەن،
مېنى ئاددىي كۆرمەڭ سىز.
مەن ھاياتمەن، ئۆلمەيمەن
شېئىرىمنى سۆيسىڭىز.

1982 ـ يىل 17 ـ ئاپرېل

يېزا كۆيلىرى

بىر يېزا قىزىغا

كادىر بولۇپ كەلگىنىمدە يېزاڭغا،
بىللە قوناق ئۆزگەن كىچىك بالىدىڭ.
بۇگۈن كەلسەم بوۋىقىڭنى پەپىلەپ،
مەندىن كۆزۈڭ ئېلىپ يەرگە قارىدىڭ.

تارتىنمىغىن، قانۇنى بۇ تۈرمۇشنىڭ،
سۇ كېلىدۇ ئۆركەشلىنىپ ئىز بېسىپ.
يارىشىتۇ ئوماق بوۋاق، ئەتلىسىڭ،
بەختلىكسەن، بوپتۇ ئىشچان جۈپ نېسىپ...

چوقۇر كۆۋرۈكىدىن ئۆتكەندە

ئۆتكىنىمدە كۆۋرۈكىدىن چوقۇرنىڭ،①
كۈلۈمسىرەپ سەن يادىمغا كېپ قالدىڭ.
يۈرگەن ئىدۇق تاللىقالاردا ئوينىشىپ،
تاۋۇزىغا چاقماق سېلىپ چاپچالنىڭ.

① چوقۇر — ئىلى دەرياسىنىڭ چاپچال ناھىيىسىدىكى تارمىقى.

كېتىپ قالدىم، قالدىلىڭ مۇندا مۇڭلىنىپ،
بۇگۈن كەلسەم يۈگۈرۈپ چىقتىلىڭ كەپىدىن.
نېمە سىر بار بۇ چوقۇرنىلىڭ سۈيىدە؟
زىيالىي① بوپ مەڭگۈ قاپسەن ئاپىقىم.

1986 ـ يىل

كايىش

ئەل ئېتىزدىن يېنىپتۇ،
سەن يانمىدىلىڭ نېمىشكە؟
قاراپ كۆزۈم تۆت بولدى
جامالىڭنى كۆرۈشكە.
ئىزدەپ بارسام ئېتىزغا،
ئاي كۆرۈندۈڭ ئايدىڭدا.
نېمە گېپىڭ بار ئىدى
كومبايىنچى يىگىتكە؟
كابىنكىدىن بېشىنى
يىگىت ئېگىپتۇ پەسكە.
كۆزۈم قانداق چىدىسۇن

① زىيالىي — يېزىغا چۈشكەن زىيالىي ياش كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

بۇ هالەتنى كۆرۈشكە.
كۆردۈم، شۇ چاغ يىگىتكە
سۇندۇك گۈزەل گۈلدەستە.
قاراپ سىرىق سۇ كەلدى،
قول يەتمىگەن يىمىشكە...
تېخنىك يىگىت، ئىشچان قىز —
جىلك ئالتۇنغا ياقۇت كۆز.
لايىق ئىكەن، ئۆرگىلەي،
بىر ـ بىرىنى سۆيۈشكە.
ئۆز ـ ئۆزۈمگە كايىدىم،
ماڭا نىمە بار، دېدىم.
ئەل سۆيگۈدەك تۆھپەم يوق،
خىجىل بولدۇم كۆتۈشكە!

1978 ـ يىل فېۋرال

كەلدى

(خوتەن «يېڭى قاشتېشى» سەنئەت ئۆمىكىگە)

ئەزىز خوتەن — يۇرۇقلاشتىن باھار پەيزى سابا كەلدى،
سابانىڭ خۇش ھىدى بىرلە ئەجەب شېرىن ناۋا كەلدى.

بۇگۈن شەھىرى ئىلى مەستخۇش ئۇنىڭ شېرىن شارابىدىن،
قەدىرلىك مىللىي سەنئەت دەپ شارابىدىن سادا كەلدى.

پاياندار ئەيلىدىم كەل دەپ يولىغا كۆز گۆھەرىمنى،
قەدىم يىپەك سارايىدىن بويى گۈل دىلرەبا كەلدى.

قولۇم كۆكسۈمدە خۇش كەپسىز، دېدىم، تۆتتۇم شاراب گۈلدەك،
ئېچىپ لېۋى شېكەر تۆكتى، كۆزى ئوتلۇق خۇمار كەلدى.

نىگار، مۇنچىمۇ شوخ دىلبەر، نازاكەتلىك بولارسەنمۇ،
ئۆزۈمنى بىلمىدىم، ھەر كۈن ئاشىق جانغا جاپا كەلدى.

ئۇنىڭ ئوت ـ تەپتىدە جىسمىم سىمابتەك ئېرىدى شۇ دەم،
سۆيەر ئەردىم ئۇچۇپ بارىپ خالايىقتىن ئىزا كەلدى.

سورادىم ئاخىرى: «يۇرتۇڭ تۇغامدۇ قىز ئەمەس، بۇلبۇل؟»
كۆلۈپ ئەيتتىكى: «بۇ ئامەت مۇھەببەتتىن ماڭا كەلدى.»

يەنە كۆز، دەپ تۇمەن نازلە بېلىنى ئەۋرىشىم ئەيلەپ،
يېگى قاش تاشقا چەكتى گۈلى رەققاس ساپا، كەلدى.

مېڭىپ لەرزان قىيا باقسا ئۇرۇپ ھېسسىيات ئاقار تەندىن،
قۇيۇندەك پىرقىراپ ئەردى ئېتەكىدىن سابا كەلدى.

ئېتىپ زۇلپى چېچىن ھەريان، خالايىقنى قىلىپ ۋەيران،
بىلەكىدە ئېشىپ زەنجىر بويىنۇمغا سالار كەلدى.

شۇڭان دوستلار، بىھوش بولدۇم دېسەم، ھەركىم ئەيىب ئەتمەس،
تامامۇ مەھلىيالاردىن ئاڭا ھەمدۇ سانا كەلدى.

لەپەر ئېيتتى: ياڭاقزاردا تۆكەيلى سىردىشىپ تەر دەپ،
جاۋابىدىن بولۇپ مەمنۇن دېدى مەقسەت ئادا، كەلدى.

قەدىرلەپ ئول نىگارىمنى ئىلى باغدا ئەسلەيمەن،
كېتەر چاغى دېدى: ھەر ئان تېپەر كۆڭلۇم ساڭا، كەلدى.

قاچانكى بەختيار بىر كۈن يەنە كۆرمەك نېسىپ بولغاي،
سەۋەبكى، ئول سەنەمىدىن ماڭا ھەر چاغ ۋاپا كەلدى.

ئايا، ساقي شاراب تۇت، يار لېۋى تەگكەن قەدەھ بىرلەن،
لېۋىمگە لېۋىنى ياقسام شېرىن دەملەر يانا كەلدى!

1982 ـ يىل

يۇرت قەسدىسى

ماختىمايمەن شائىرلار كەبى
مېنىڭ يۇرتۇم ئالتۇن دىيار، دەپ،
دالالىرى ئىپار پۇرايدۇ،
تاشلىرىدىن چاقنار زىيا، دەپ.

يوشۇرمايمەن چىن سىياقىنى
يالتىرلىغان سۆزلەردە بېزەپ.
كوچىلاردىن ئۆتەر ئادەملەر
تۇرمۇش، هايات غېمىنى كۆزلەپ.

ئۆزلىرىمۇ سەزمەيدۇ، لېكىن
قەلبى يۇرتقا تۇتاشلىقىنى.
بېغىشلايدۇ ئۆز ئانىسىدەك
قايغۇسىنى، خۇشاللىقىنى.

نېمە بىلەن ئۆزىگە شۇنچە
تارتىدۇ ئۇ بىلمەيمەن پەقەت.
بىر دەقىقە ئايرىلسام ئۇندىن،
هىجرانىدىن تارتىمەن كۆلپەت.

تۇپرىقمۇ ئاددىي قوڭۇرۇقمۇ،
ھەممە سېغىز، ئەمەس تۇتىيا.
باشقا ئەلنىڭ دەريالىرىدەك
تاغ بېشىدىن باشلىنار دەريا.

كوچىلىرى بەزىدە پاتقاق،
ۋە بەزىدە كۆمۈلەر قارغا.
تۇرخۇنىدىن ئاددىي ئۆيلەرنىڭ
ئاق تۇتۇنلەر كۆتۈرۈلەر ئاستا.

سەھرالىرى تۇتاش ئېدىرغا،
ئېدىرلىرى تۇتىشار قارغا.
قەيەردىندۇر خوراز چىللايدۇ،
بۇك ـ باراقسان يېزىلار ئارا.

شاۋۇلدايدۇ يېشىل ئورمىنى،
شاختىن ـ شاختا سەكرەيدۇ تىيىن.
ئويغىنىدۇ جىرادا بۇلاق
قىز ـ يىگىتنىڭ پىچىرلىشىدىن.

يالغۇز ئاياغ يولدىن ئۆرلەيسەن،
قۇشلار سايرار، سايدا تېز ئېقىن.
باشقا يۇرتنىڭ ئورمىنىدا ھەم
باردۇر قۇشلار، باردۇر ئاق قېيىن.

نېسىپ ئەتتى ماڭا بىر زامان،
يات يۇرتلاردا شەھەرلەر كەزدىم.
كۆردۈم ئۇندا رەڭدار بىنالار،
يوللىرىنى ئەينەكتەك سەزدىم.

باغلىردا رەڭمۇرەڭ چېچەك،
بۇلبۇللارمۇ سايراركەن ئوخشاش.
مېۋىلىرى ھەسەلدىن شېرىن،
ئوخشاش ئىكەن يۇلتۇز، ئاي، قۇياش!

تاغ ـ دالاسىن كەزدىم، راست ئېيتسام،
بىزنىڭكىدىن گۈزەل ئۇ يەرلەر.
نەسلى ئېسىل مال پادىلىرى،
ۋە چوپانلار يازغان ئەسەرلەر.

ئېتىزلىرى ماشىنا ئىكەن،
ھوسۇلىمۇ بىزدىن زىيادە.
قىزلىرىمۇ يېقىملىق، گۈزەل،
يۈرمەس ئىكەن ھەتتا پىيادە.

تىللىرىنى چۈشەنمىسەڭمۇ،
كۆز چاقىدۇ ئۇ يەردە ئالتۇن.
ئالتۇن بىلەن ياشلىقنى بەزلەپ،
ئالتۇن گۆرده يېتىشلىك مۇمكىن...

مېنىڭ قۇببەم ـــ ئانا يۇرتۇمدا،
ئۇ يەردىكىدەك ئەيش ـ ئىشرەت يوق.
ھەر كىم قانتتىق ئەمگىكى بىلەن
نېسىۋىسىنى ئالىدۇ تولۇق.

ئەي يولۇچى، نېچۈن قالمىدىڭ
ئاشۇ يۇرتتا بەخت قۇچاقلاپ؟!
قانداق كۆچ ئۇ سېنى يۇرتۇڭغا،
ئېلىپ كەلدى قەلبىڭنى باغلاپ؟!

نېمە دەيمەن سىلەرگە دوستلار،
قانداق سۆزلەپ بېرەي مەن بۇنى.
تېگىشمىدىم ئالتۇن ـ راھەتكە
ئۆز يۇرتۇمنىڭ غېمـ غۇسسىسىنى...

بۇندا ئەركىن پەرۋاز قىلمەن،
ۋادىلارغا ناخشام ھەمنەپەس.
گەر خالىسام بوۋام ئاغزىدىن
ئەجدادلارنى تىڭشايمەن بىر پەس.

قوشنام بىلەن قاپتال ياقلاپ
ئات باقمەن بىللە سىردىشىپ.
كەچ قالغاندا قونۇپ قالمەن
ئۇدۇل كەلگەن ئىشكىنى قېقىپ.

شۇاقلارنىڭ ھەدىنى پۇراپ،
ساي ـ بەللەردىن دۆڭگە چاپمەن.
دەريا كەبى شاۋقۇنلاپ ئويناپ،
ئېتىزلارغا سۇ بوپ ئاقمەن.

مۇزىكىدەك يېقىملىق ماڭا
قۇشلار ئېيتقان ئاددىي ناخشىمۇ.
مۇھەببەتتىن سۆزلەر ھېكايە
بۇلاقلارنىڭ شىلدىرلىشىمۇ.

مۇھەببەت ۋە ئەركىمگە پاناھ
ئۆز يۇرتۇم بۇ، ئۆز روزغارىم.
ماختىنىمەن شۇڭا يۇرت بىلەن،
نەگە بارسام ئۆز، تۇغقان ـ يارىم!

ماختىمايمەن شائىرلار كەبى
مېنىڭ يۇرتۇم ئالتۇن دىيار، دەپ.
ئالتۇن كۆردۇم، لېكىن ئالەمدە
يۇرت كۆرمىدىم ئانا يۇرتۇمدەك!

1982 ـ يىل

سەن ئەتىنىڭ ئانىسى

ھەر شەنبىدە گىرە سېپ قۇچاقلايسەن يارىڭنى،
پىچىرلايسەن،
قەلبىڭدە گۈزەل، شېرىن ئارزۇلار.
ئېھ، مۇھەببەت ئەركىسى، سەن ئەتىنىڭ ئانىسى،
پاك سۆيگۈڭدىن قالىدۇ شېرىن دەملەر، شاد ئىزلار.

گۈزەللىكى سۆيگۈنىڭ ساداقەتلىك قەلبىتە،
مۇھەببەتلىك ئائىلەڭ دۇنيانىڭ گۈل باغچىسى.
يوقالمىسۇن تا ھەققۇ ئاشۇ شېرىن سۆزلىرىڭ،
بولغانىدىمۇ سەن يېڭى بىر ئەۋلادنىڭ ئانىسى.

1984 ـ يىل

«بۇ يەردە سۆيگىنىم ياتار»

قولىدا ئىسكىرىپكا، مۆڭلۈق ئاۋازى،
كۆزىدە تالغ سەھەر جىلۋىسى ئايان.
تەپەككۇر يەلكىنى ئۇزەر يىراققا،
قەلبىنى سادالار قىلىدۇ بايان.

قەيەردە، كىم ئىجاد قىلغان ناخشا بۇ؟
ئاقىدۇ شىلدىرلاپ تاغ بۇلاقلىرى.
تىڭشايدۇ تاغ ـ بەللەر ئۇنى زوق بىلەن،
خىيالغا چۆكىدۇ گۈل ياپراقلىرى.

شۇ تەڭگە ياپراقلار، مۇنبەت تۈپراقلار
قويىندا ساقلانمىش ھايات سىرلىرى.
ئاقىدۇ ياپراقلار تومۇرلىرىدا
شۇ كۈينىڭ جۇشقۇنلۇق سەزگۈ ـ ھېسلىرى.

دولقۇنلار ئۆرلەيدۇ تىك قىيالارغا،
گاھ ئوقتەك ئېتىلار ئوۋغا لاچىن.
غىل ـ پاللا كۆرۈنەر ھېيلىگەر تۈلكە،
قاچماقتا چۆپى مول تونۇش قاپتالدىن.

دۇپۇلدەر جرادا ئات تۇياقلىرى،
سۇغۇر قېچىپ كىرەر ئىنىگە چاپسان.
كۆرۈندى ئەنە چوققا، كەڭ كەتكەن ياياق،
ئاھ، كىمنى كۆردۈممەن، گۈزەل بىر جانان!

چىمەنزار ۋادىنىڭ ئۇستىدە بىر قىز،
قولىدا ئىسكىرىپكا، ياڭرايدۇ كۈيى.
خىيالچان كۆزلىرى باققان ئۇزاققا،
نېمىدۇر خىيالى، نېمىدۇر ئويى؟

بىر بېسىپ ـ ئىككى بېسىپ تىڭشاپ كېلىمەن،
ئايىغىم ئاستىدا پىچىرلار ياپراق.
ۋاپاسىز سۆيگىنىمنى ئەسكە ئالىمەن،
مۇھەببەت يېشىنى سىڭدۇرگەن تۇپراق.

سورىدىم ئۇنىڭدىن: «ئېھە، تاغ گۈزىلى،
ئىشقىڭنى خارلىدىمۇ ۋاپاسىز بىر يار؟!»
«ياق، ـــ دېدى، ـــ بۇ ناخشا ھىجران پىغانى،
بۇ يەردە قەدىردان سۆيگىنىم ياتار!»

1985 ـ يىل ئىيۇن

ئاق دالا

ئىككى يېنىم ئاق دالا،
ئاپئاق دالا، ئاي دالا.
ئاي دالادا باردىمەن،
خىيالىمدا بىر بالا.

خىيالىمدا بىر بالا،
ئالتۇن بالا، ئاي بالا.
ئاي بالىنىڭ دەرددىدە
يۇرگەن يېرىم ئاي دالا.

ھەر شەنبىدە يولدا مەن،
خىيالدىمەن، ئويدا مەن.
يار كۆڭلىنى تاپسامچۇ،
ماڭا سىرداش ئاي دالا.

1985 ـ يىل يانۋار

شائىر قەلبى

ئارزۇلىغان بىر گۈزەل مېنى،
ئارزۇلىمىدى شائىركەن بۇ دەپ.
يوشۇرمايمەن شائىرلىقىمنى،
مۇھەببەت يا كەلگەندە غەزەپ.

شائىرلىقنى چۈشەنمەس قەلبىڭ،
ھېس قىلغانسەن كىمگە ئوخشىتىپ؟
نەزىرىڭدە شائىر دېگەنلەر
يۈرەكسىزكەن دائىم ئۇششتىپ...

تۇن نىسپىدە شېرىن ئۇيقۇدا
ياتقىنىڭدا كىمنىدۇ ئويلاپ،
شائىر يېنىپ ئەل ـ يۇرت ئىشقىدا،
جان قىينايدۇ مىسرا قوچاقلاپ.

سەن سۆيمىسەڭ مەيلى،
مۇھەببەت ـ
ئىشقىڭ ئۆزگە بولسۇن تىلتۇمار.
شائىر سۆيگەن مىليونلار سۆيەت،
ئىشقىڭ ھامان كۆڭۈلدە تەكرار...

1986 ـ يىل 18 ـ ئۆكتەبىر

سابىق كاپىتان پوستتا تۇرغان يەر

تانسىغا

تانسىغا،

تارتسەن مېنى،

ئېسىڭدىن چىقتىمۇ قولتۇق تايىقىم،

ئۇرۇشتا يوقالغان مېنىڭ ئايىغىم!...

— مۇھەممەت كامال (مىسر)

بىر سابىق كاپىتان غۇلجىغا كېلىپ،

مېنىڭ بىلەن بىللە شەھەر ئايلىنىپ،

تۇرۇپ قالدى ئۇ،

«ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى» ① ئالدىغا كېلىپ.

خۇددى

ياردىار جەڭچىدەك،

ئاسقاقلاپ مېڭىپ،

پوستتا تۇردى ئۇ،

نېمىندۇر ئېسىگە ئېلىپ...

① ئىلى ۋىلايەتلىك ئىشچىلار ئۇيۇشمىسى ئىدارىسى كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

مەن ھەيرانمەن:
«ئېيتىڭا كاپىتان، بۇ نېمە قىلىق؟»
ئۇ جىمجىت
تۇراتتى پوستتا دەرۋازا ئالدىدا.
گويا شۇ تاپتا،
ئۇنىڭ ئاقساق پۇتىمۇ،
ئۆزىمۇ،
كۆزىمۇ
جەڭدە ـ ئۇرۇشتا...
بىر پەستىن كېيىن،
خۇمارى چىققاندەك،
سۆزلەپ بەردى ئۇ،
ئولتۇرۇپ ئېرىق بويىدا ـ قاشتا،
«ئۇھ» دەپ چوڭقۇر بىر تىنىپ:
«بىلەمسىز ئۇكام،
مەن ئەسكەر چېغىم،
بېشىمدا ئىسپانكا، بەلدە رېمنىم،
(ئۆزۈمۇ كېلىشكەن بىر يىگىت ئىدىم)
ئۇ چاغلار،
دەل مانا مەشھەدە،
غۇرۇرۇم بىلەن پوستتا تۇرغانتىم...
بۇ
بىزنىڭ باش شتاب ئىدى،

بىز شەھەرگە يېڭى ھۇجۇم باشلىغان،
كوچىلاردا مېڭىش تەس ئىدى.
دۇشمەنلەر پىتىراپ،
ئىزلەتتى بىزنى،
ئۇلار ساراسىمگە چۈشۈشكەن ئىدى.
بىز بۇ يەرنى قوغدايتتۇق مەھكەم،
جېنىمىز بىلەن،
قېنىمىز بىلەن!
بۇ يەردە
بىزنىڭ رەھبەرلەر
تالاي كېچىلەر كىرپىك قاقمىغان،
ئىنقىلابقا تۇزەيتتى پىلان —
ئىستراتېگىيە،
ھۇجۇم ۋە نىشان...
بىز بۇ يەرنى قوغدايتتۇق مەھكەم،
جىنىمىز بىلەن،
قېنىمىز بىلەن!
كېيىن،
مەن كەتتىم ئۇزاققا،
قىلىچ شىلتىپ،
ئارغىماقتا يۇلتۇزدەك ئۇچۇپ،
نەيزە بولۇپ جۇڭغاردا بالقىپ،
كەتتىم

شىخو ـ يەنسىخەي تامان...
ھەي،
ئۇ ملتىقلىق يىللار
ئۆتۈپ كەتتى ئەمدى،
ئۆتۈپ كەتتى،
كەتتى مېنىڭ ئەسكەرلىك چېغىم—
قىران ياشلىقىم،
يوق ئەمدى ئارغىماق ئېتىم،
ملتىق، قىلىچىم!
ئەنە،
خەلق باغچىسىدا ياتىدۇ
ماڭا كوماندا بەرگەن،
جەڭگە ئۆزگەتكەن،
بىللە ئىشلىگەن مەرھۇم باشلىقىم.
ھەي،
ئۇ يىللارنىڭ ئىزى قالدى پەقەت
ماڭلاي قورۇقلىرىمدا،
ئاقساق پۇتۇمدا،
‹سىمىرنو›① غا كەلمەيدۇ ئەمدى،
ئاقساق پۇتۇمۇ،
بېلىمۇ،
لېكىن ھۆرمەتلىكىمەن يۈرتۇمدا.

① سىمىرنو (روسچە) — رەتكە تىزىلىش.

بىلەمسىز ئۇكام،
ئۇ يىللاردا ئوق بولغان ئىدۇق
دۇشمەن كۆرۈنگەن يەرلەردە.
ئۇ يىللاردا شوخ بولغان ئىدۇق.
دۇشمەننى قوغلاپ،
ئۇررا توۋلاپ،
ئۇ كۆڭۈللۈك سەپەرلەردە...
بىز پىخوت① ئىدۇق،
بىز ئاتلىق ئەسكەر ئىدۇق،
‹يېقىلماس› لارنى
مانا بىز يېقىتقان ئىدۇق...
ئالتاي تاغلىرىدىن،
جۇڭغار دالالىرىدىن
بورانىدەك ئۇچۇپ ئۆتكەن بىز ئىدۇق.
دالدا گۈلخان يېقىپ،
كونسېرۋاغا پىچاق سېلىپ،
سۇخار غاجىلاپ،
سادىر قوشاقلىرىنى توۋلىغان ئىدۇق.
بىز ئوق ئىدۇق،
بىز ئوت ئىدۇق.
ھەي،
كەتتى ئۇ يىللار، يىللار!

① پىخوت (روسچە) — پىيادە قىسىم.

ئىز بېسىپ
باللار پوستتا تۇردۇ ئەمدى.
بىراق،
ئۇلار بىلمەيدۇ
بۇ قانداق يەر؟
بۇ قانداق يەر؟!
ئاھ، قەدىردان،
مەن پوستتا تۇرغان يەر.
ئۇلار بىلمەيدۇ
بۇ يەردە قانلار تۆكۈلگىنىنى،
ئوق تەككەن كۆكرىكىنى بېسىپ،
دوستۇم رەھمەتنىڭ
يېزىدىكى يالغۇز ئانىسىنى چاقىرىپ ـ يادلاپ،
ئاداققى سۆزىنى سۆزلىگىنىنى...
ئۇلار بىلمەيدۇ،
بىز لەگىشاڭنى ئالغاندا،
‹قارا باغ›① قا ھۇجۇم قىلغاندا،
چوماق تۇتقان بوۋايلارنىڭ،
دۈگا قىلىپ تۇرغان مومايلارنىڭ،
ئاتاكىغا ئاتلانغان يىگىتلەرنىڭ،
سانىتاركا قىز ـ جۇۋانلارنىڭ

① ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلابى مەزگىلىدە ئەسكەرلەر ھەيرانباغنى «قارا باغ» دەپ ئاتايتتى، چۈنكى ئۇ يەردە دۈشمەن شتابى بار ئىدى.

قانداق جەڭ قىلغىنىنى،
قانداق ئۆلگىنىنى،
قانداق كۆلگىنىنى...
بۇ كۆلكە
نەچچە مىڭ يىل يۇرەكتە ساقلانغان،
لەنەت ـ نەپرەت بىلەن داغلانغان...
شۇ كۆلكە ئۇچۇن
بەرگەن ئىدۇق بىز ياشلىقنى،
قىز ئورنىغا مىلتىقنى چىڭ قۇچاقلاپ،
بەرگەن ئىدۇق
مۇھەببەتنى ـ شوخلۇقنى.
ھەي ئەمدى،
كەتتى ئۇ يىللار،
كەتتى ئۇ يىللار!
‹تانسىغا،
تانسىغا
تارتمىغىن مېنى،
ئېسىڭدىن چىقتىمۇ قولتۇق تايىقىم،
ئۇرۇشتا يوقالغان مېنىڭ ئايىغىم...›»

«ئاھ سابىق كاپىتان،
ئاقساق كاپىتان،
ئىچەيلى كېلىڭ،
‹ئىلى ئالىي سورتى› دىن،
بىر پەسكە ئۇنتايلى ئۇلارنى تامام.»

«هەي، ئۇنتۇشقا بولامدۇ ئۇلارنى ئۇكام،
ئىچكەنسېرى ئۇ يىللار بەرمەيدۇ ئارام...»
ئىچىشتۇق،
ئىچىشتۇق،
شارابتا ئۆچمىز بارەك ئىچىشتۇق،
يالپۇز پۇراپ
ئېرىق قىردا ئېلىپ دەم ـ ئارام.
«ئاقساق كاپىتان،
سابىق كاپىتان،
رەھمەت سىزگە!
ئاشۇ ئاقساق پۇتىڭىز ئۈچۈن،
ئاكوپلاردا قالغان ياشلىقىڭىز ئۈچۈن،
كۆتۈرىمەن جام!
تەشەككۈر سىزگە،
ئۇنۇتماپسىز،
سېغىنىپ كەپسىز
بۇ قەدىردان پوستتا تۇرغان يەرنى!
سىز ئۇنۇتمىغاندەك،
ئۇنۇتمايدۇ ئەلمۇ،
ئۇ يىللاردا ئىسپانكا كىيىپ،
ئۆزلۈمنى قۇچاقلاپ،
كۆرۈمنى بېرىپ،
ئەركىنلىك ئۈچۈن قان تۆككەن ئەرنى!»

1985 ـ يىل فېۋرال

بىر گۈزەل كېلىۋاتىدۇ

ئاھ، بىر گۈزەل كېلىۋاتىدۇ،
كۆزلىرىدە ئىللىق تەبەسسۇم.
چاچلىرىدىن كۈلەر بوستان تال،
لەۋلىرىدە بالىلىق مەسۇم.

ئۇ باغلارغا تاشلىدى نىگاھ،
گۈل بىخىدىن ئويغاندى بىر قىز.
ئۇ دالاغا تاشلىدى نىگاھ،
ئاق تونىدىن يېشىندى ئېتىز.

تىنىقىدىن كېلەر گۈل ھىدى،
ۋە قۇياشتا چاقنايدۇ ئەكسى.
يەر تەرلىدى ئۇنىڭ ئىشقىدىن،
زۇمرەت تامدى قىيالار كۆكسى.

يۇز ـ كۆزۈمگە ئۇرۇلغان تامچە
يېشى ئەمەس سازلىق ئاسمانىنىڭ.
ئۇ گۈزەلدىن تۆكۈلگەن مارجان
بەرىكىتى يېڭى ئېھسانىنىڭ.

پىچىرلايدۇ شامال ئورماندا:
«ئويغىنىڭلار!
گۈزەل كەلمەكتە.»
ئېرىق باغرىدا يالپۇز كۆز ئېچىپ،
ئۇ گۈزەلگە سالام بەرمەكتە.

قارشى ئالار پۈتۈن تەبىئەت،
ھېسسىياتقا باي خىيالچان سەھەر.
ئاشقلارنىڭ گۈل سەيلىسىگە،
ئۇ گۈزەلدىن كېلىدۇ خەۋەر.

ئەنە كەلدى، كەلدى گۈلئۈزار،
ئانا يۇرتقا بېرىپ رەڭ، زىيا.
تا ئەزەلدىن ئىنسان قەلبىنى
ئۇ ئۆزىگە ئەتكەن مەھلىيا!

1985 ـ يىل مارت

چىدىساڭ ياشا

بۇ دۇنيا بىرگە بىر، چىدىساڭ ياشا،
قەلبىڭدە نومۇس بىلەن پەسلىك ئېلىشار.
شاھ، تەخت بىرگە بىر، پۇل بىلەن بەندە،
شۆھرەتكە دائىما ھەسەت چاپلىشار،
بۇ دۇنيا بىرگە بىر، چىدىساڭ ياشا!

بۇ دۇنيا بىرگە بىر، چىدىساڭ ياشا،
يىقىلساڭ يۆلمەيمەن، ئۆزۈڭدە كۆناھ.
ئالتۇن بول، تۇپراق بول،سەن ئۆزۈڭ دۇنيا،
قايغۇرۇش، ئۆكۈنۈش، پايدىسىز «ئاھ ـ ۋاھ»
بۇ دۇنيا بىرگە بىر، چىدىساڭ ياشا!

1985 ـ يىل ماي

يوقالماس خۇشامەت، يوقالماس شۆھرەت

ئەي شائىر، كۆچەنمە سۆكۈپ بىھۇدە،
يوقالماس خۇشامەت، يوقالماس شۆھرەت.
قوشكېزەك ئىكەنمىش ئۇلار ئالەمدە،
قوشكېزەك بولغاندەك مۇھەببەت ـ نەپرەت.

شۆھرەتنى تاشلىسام بېشىمدىن يىراق،
خۇشامەت قۇزغۇندەك ئۇچتى شۇ تامان.
يوقالسۇن نەس شۆھرەت قەلبىمدىن بىراق،
خۇشامەت دىلىمنى ئەتمىسۇن ماكان!

1985 ـ يىل ئىيۇن

گۈلباھار

گۈلباھارنى كۆردۈم،
ئارامىم
كەتتى، خيال تۈتتى كوچىدا.
گۈزەل ئىدى ئاشۇ ياز چېغى،
ئاق ئۆستەڭدە، ئالما شېخىدا...

گۈلباھاردەك گۈزەل باغ ئىدى،
باغنى كۆردۈم ـ باھارنى كۆردۈم.
ئۇ ئۆستۈرگەن يېڭى سورتلاردىن
يېڭى ھايات زوقىنى سۈردۈم.

سۆھبەتلەشتۈق ئالما تۈۋىدە،
گۈزەل ئىدى خيالى ـ ئويى.
ئۆتتى كۈنلەر،
لېكىن نېمىشقا
ئۇنتالمايدۇ يۈرىكىم ئۇنى!؟

ئۇنى سۆيدۈم، لېكىن ئىشەنچسىز،
ھەم يوشۇرۇن دەردلىك يۈرەكتە.
ئۇنى سۆيدۈم پاك ۋە غۇبارسىز،
شېرىن ئۇمىد، يېڭى تىلەكتە.

مەن يىراقتا كەتتىم،
گۈلباھار
كۆچىتىگە ئۇلاق ئۇلاپتۇ.
بۇگۈن كۆرسەم پېشانىسىدىن
پاك ئانىلىق نۇرى چاقنايتۇ...

ئاھ، گۈلباھار، بېغىڭغا ئەمدى
كىرەلمەيمەن، كۆرمەيمەن سېنى.
ئۆتمۈشۈمدىن، خىياللىرىمدىن،
غەمكىن بولۇپ ئەسلەيمەن سېنى..
كۆرۈنمىگىن كۆزۈمگە زىنھار،
قوزغىمىغىن كونا دەردىمنى...

1985 ـ يىل ئۆكتەبىر

چەكمەڭلار جۇڭاننىڭ دېرىزىسىنى

چەكمەڭلار جۇڭاننىڭ دېرىزىسىنى،
خيالىنى بۇزماڭلار ئۇنىڭ.
ھەي يىگىتلەر، ھەي ـ ھەي يىگىتلەر،
ئارىسىدا ئۇ ئىككى ئوتنىڭ.

ئارىسىدا ئۇ ئىككى ئوتنىڭ،
تەقدىر ئۇنى شۇنداق يەكلىدى.
ئۇ يىغلايدۇ كىمگە يېلىنىپ،
ئەجەب گۈزەل، لەۋەن قىز ئىدى.

گۈزەل ئىدى ھەم مەغرۇر ئىدى،
كۆيدۈرگەن ئۇ تالاي يۈرەكنى.
سۆيگۈ بەخت بەخش ئەتكەنتى،
كىمگە تۇتار قەلبىنى ئەمدى!

گۈزەل ئىدى ھەم مەغرۇر ئىدى،
ھايات، ئالەم كۆرۈنگەن گۈزەل.
قېنى ئۇ چاغ؟ شېرىن نەپەسنى
ئېلىپ كەتتى ئەجەل بىمەھەل...

خیالدا ئۆتمۇش ئەلەڭلەر،
بوسۇغدا ساماۋی قامەت.
تۇنلەر ئۇزۇن، یاندا بالسی،
بىغەم ئۇخلار پۇشۇلداپ پەقەت.

1985 ـ یىل ئۆكتەبىر

سەككىزمىنچى ئىككى يۈز سەكسەن كۈن ①

ئائىلەم بار،
بالىلىرىم بار،
بار يەنە ئىككى چېكەمدىمۇ ئاق.
خىيال ـ سەپرادىن
قوڭۇر چاچلىرىم قالدى شالاڭلاپ...
قايغۇمۇ بار مېنىڭ،
خۇشاللىقىمۇ،
لېكىن دوستلار سىلەرگە ئوخشاش،
خۇشاللىقىم ئاز بىراق...
ئۆز بويىلۇق بولۇپ قالدى بالامۇ،
ئون توققۇز ياش!
ھەي، شۇنداقتىمۇ،
يۈرىكىمنىڭ چوڭقۇر قېتىدا
بار تۇنجى مۇھەببەت—
تۇنجى دەرد ـ پىراق!
كىم ئۇ،

① بۇ شېئىر ئايرىلغىلى يىگىرمە ئۈچ يىل بولغان ساۋاقداشلار جەم بولغاندا ئۇلارنىڭ تەكلىپى بىلەن يېزىلغان ۋە ئوقۇلغان.

كىم ئۇ،
ئون سەككىز يېشىمدا
يۇرىكىمگە ياندۇرغان چىراغ؟!
ھەي، مانا بۇگۈن
ساۋاقداشلار بولغان چېغى جەم،
كۆرۈنمەي قالدى كۆزۈمگە
ئائىلەمۇ،
باللىرىممۇ،
كۆرۈنىدۇ كۆزۈمگە پەقەت:
گۈزەل ياشلىقىم،
غەمسىز ۋاقلىرىم،
ئانا مەكتىپىم،
جان ساۋاقداشلىرىم،
ئوقۇتقۇچۇم ـ مۆھتەرەم!
يىگىرمە ئۈچ يىل،
ئىككى يۈز يەتمىش ئالتە ئاي،
سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن كۈن،
سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن تۈن...
سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن ئۆمۈچۈك
تور سالدى ئۆيۈمگە،
تور سالدى كۆڭلۈمگە،
تور سالدى
ياشلىقىمغا، ئۆمرۈمگە!
ئاھ،

سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن كۈن!
سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن تۆن!
ھەر كۈننىڭ ھەسرىتى،
خۇشاللىقى قانچىلىك؟!
ھەر تۈننىڭ سىرلىق ئويى ـ خىيالى،
ئۇمىد، تاتلىقلىقى قانچىلىك؟!
ھەي،
يىگىرمە ئۈچ يىل،
سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن كۈن،
سېنىڭدە قالدى
قانچە ھەسرەت ـ ئەلەملەر،
ئارزۇ ـ ئۈمىدلەر
قوينۇڭغا سىڭىپ كەتتى ئەبەدىي.
ھېچكىم،
ھېچقانداق كۈچ
ياندۇرالماس ئۇنى ئەمدى.
سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن كۈن،
سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن تۈن،
ئۇچراشتى ماڭا،
تۇرلۇك ـ تۇمەن ئادەملەر:
رەزىل تۈلكىلەر،
پۇل بىلەن چىراي تۇزغانلەر،
نان غېمىدە سەرسان يۇرگەنلەر،

دوستلار،
ئاق كۆڭۈل ئادەملەر،
نەچچە يۈز مىڭ كۆز...
لېكىن، ئۇچراشمىدى ماڭا،
ياشلىقىمدىكىدەك،
ساۋاقداشلىرىمدەك
ئىللىق چىراي يۈز.
سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن كۈن،
سەككىز مىڭ ئىككى يۈز سەكسەن تۈن!
ئېيتىڭلارچۇ سىلەر،
نېمىلەرنى ئويلىدىڭلار،
نەلەرنى بويلىدىڭلار،
جان ساۋاقداشلىرىم،
ساۋاقداشلىرىم!؟
كىملەرگە يېلىندىڭلار،
كىملەرگە باش قويۇپ تېۋىندىڭلار،
جان ساۋاقداشلىرىم،
ساۋاقداشلىرىم!؟
يىگىرمە ئۈچ يىل،
ئىككى يۈز يەتمىش ئالتە ئاي،
كۆڭۈلسىز سەرگۈزەشتىلەرگە باي!
بەزىلىرىڭلارنىڭ
بوھتان ـ تۆھمەتتە

تاس قالدى كېتىشكە باشلىغلار.
بەزىلىرىگلارنىڭ
مەڭگۈ ئۇيقۇغا كەتتى
ئاكا، ھەدە،
جان ـ جىگەر قېرىنداشلىغلار...
مېنىڭمۇ ئۇ چاغدا ئاتام بار ئىدى،
بوينۇمدا يوق ئىدى بويۇنتۇرۇقمۇ.
مېنىڭ ئۇ چاغدا
ساۋاقداشلىرىم بار ئىدى،
دوستلىرىم،
سۆيگەن يارىم بار ئىدى،
يوق ئىدى يۈزۈمدە قورۇقمۇ.
ھەي يىگىرمە ئۈچ يىل،
سۆيمىگەنگە سۆيدۈردى مېنى،
كۆيمىگەنگە كۆيدۈردى مېنى،
يېتىم قىلدى ئوماق قىزىمنى...
ھەي دۇنيا، تۇرمۇش
مانا شۇنداق نەرسىكەن.
ئىنسان
يىغلاپ تۇغۇلۇپ،
رەنجىپ ئۆلەركەن...
لېكىن،
مەيلى رەنجىسە باشقىلار،

رەنجىمەيمەن دۇنيادىن.
رەنجىمەيمەن،
نە پايدا ئۆتكەن كۆنگە رەنجىشتىن!
بۇ دۇنيا،
بىرگە بىر دۇنيا،
بىرگە بىر بوپ تېتىپ ياشايمەن!
ياخشىلارغا، دوستلارغا،
ئاداققىچە بارلىقىمنى ئاتايمەن.
ئوقۇيالمىدىم ئۇنىۋېرسىتېتنى،
لېكىن ئوقۇدۇم ـ كۆردۇم،
خاڭدا، خاماندا،
مەدىكارلىقتا،
بۇ تۇرمۇشنىڭ سىرلىق مەكتىپىدە
سىرلىق خېتىنى.
شۇڭا،
تۇرمۇش قەدىرلەتتى ماڭا
دوستلۇق،
ساۋاقداشلىق بۇرچىنى...
بۇگۈن شۇڭا،
مۇھەببەت سىلەرگە،
جان ساۋاقداشلىرىم،
ساۋاقداشلىرىم،
ھۆرمەت سىلەرگە!

1985 ـ يىل 18 ـ نويابىر

غۇرۇرۇم

ئاتام بەرگەن غۇرۇربۇ، ئانام بەرگەن غۇرۇربۇ،
قان ـ قېنىمغا، تېنىمغا، ۋۇجۇدىمغا سىڭگەن ئۇ.
ئەزان چىللاپ ئېتىمنى قويغان چاغدا بوۋامۇ:
«ئوغلۇم كۆكسى ـ قارنى كەڭ، غۇرۇرلۇق بول» دېگەن ئۇ.

تانالمايمەن ئانامنىڭ ئوغلى مەن ئەل ـ يۇرتقا خاس،
ئەقەللىي بىر بۇرچىدۇر ئاتا قەرزىن ئاقلىماق.
ئۆز قەلبىمگە ھەيكەلدۇر، خۇشامەتكە سېپ قوقاس،
ئۆز ئەجرىمنى قۇت بىلىپ غۇرۇر بىلەن ياشىماق...

تەلپۈنمەن دائىما مەجنۇن كەبى لەيلىگە،
گەز باغلىغان لەۋلەرگە قەلەمدە سۇ قازغىلى.
ئەرك ببرىپ كۆڭلۈمگە، چىقارمايمەن سەيلىگە،
ھەر مىنۇتنى تاۋلايدۇ تەپەككۇرنىڭ بازغىنى.

ۋاراقلايمەن ئىزدىنىپ تەزكىرىنى يۇرتۇمنىڭ،
غۇرۇر ـ نومۇس ئۇندەيدۇ ھېكمىتىنى بىلىشكە.
كىملەر تۆكتى قارا داغ ئۇستىگە بۇ دۇردۇنىنىڭ؟!
قەبرىگاھدا ئۇچرايدۇ قارا سۆڭەك نېمىشكە؟!

تاش ـ داڭقانغا ئويۇلغان ئىمىر ـ چىمىر يېزىقلار،
غۇرۇرىنى سۆزلەيدۇ بۇ قەدىمىي يەرلەرنىڭ.
شۇڭا باسقان بەللەردە ئىزى قالغان قورۇقلار،
شەۋكىتىگە نامايان ئات ئويناتقان ئەرلەرنىڭ.

قىياقلارنى مۇقەددەس مېھرىگياھ سېزىمەن،
باتۇرلارنىڭ قىلىچى ئۇندا يارقىن، مۇجەسسەم.
ئىز قوغلىشىپ ئۆتەۋشتىن مەن يۇرتۇمنى كېزىمەن،
زەھەرلەنگەن باتۇرنىڭ سۆڭىكىدە بار ئەلەم...

دۈپۈرلەيدۇ تۇياقلار، جاراڭلايدۇ قىلىچلار،
گۈمبەزلەردىن تارايدۇ ئالىپلارنىڭ غۇرۇرى.
قارىغايلار شېخىغا قاناتلاندى نەيزىلەر،
تاشنى يېرىپ ياشنايدۇ شۇڭا قارىغاي تومۇرى.

ئارچا، قارىغاي ئاستىدا، قىيا تاشلار باغرىدا
ئۇچراپ قالار ناگىهان تۈلپارلارنىڭ تۇيىقى.
پۈتلاشتىمۇ تاشقا ئۇ جەڭگە ئۇچار چېغىدا؟
ئۆتەلمەيمەن بۇ يەردىن بار كۆڭۈلنىڭ سورىقى.

قېرى قارىغاي شېخىدىن كېلەر سادا شۇنداق:
«ئوغلاندى بۇ يەردە ياۋۇنى يەڭگەن قەھرىمان.
غۇرۇرىنى ـ ئۆلمۈكنى يوقاتقانغا يوق نىجات:
ئالتۇن، تەخت ۋە شۆھرەت كۆتۈرمىدى كۆپ زامان.»

خەنجىرىنىڭ بىسىغا زەھەر سۈرتۈۋالغان كىم،
ئالتۇن، تەخت تالاشقان سەركەردىمۇ يا نۆكەر؟
ئاشۇ قارا قاناتلىق خائىنلارغا بى رەھىم
ئۇلۇغ زېمىن نەپرىتى يانار مەڭگۈ شۇ قەدەر.

شاخ قايرىغان ئىنسانغا قەلبىمىنىڭ بار دەرىسى،
دوستلار، دىلىم مەستانە مۇشۇ قارا تۇپراققا.
نېچۈن، لېكىن بىلمەيمەن شۇ تۇپراقنىڭ زەرىسى،
ھالسىرىسام جەڭلەردە تۇرغۇزىدۇ ئاياغقا.

رەھمەت دەيمەن سۆيۈنۈپ غۇرۇر بەرگەن يۇرتۇمغا،
لېكىن، دوستلار تەكەببۇر راۋۇقىدىن يىراقمەن.
ئەگەر دۇشمەن بەھۇدە غۇرۇرۇمغا چېقىلسا،
ئاداققىچە ئۇ بىلەن جەڭگە چۈشكەن بايراقمەن.

غۇرۇرۇمغا تېگىدۇ بەزى رەزىل ـ ئۆلەرمەن،
نەقىلايكى ئۇ مېنىڭ قېرىنداشىم ـ ئۆز باغرىم.
ئەلەم بىلەن پىچاقنى ئۆز تېنىمگە ئۇرىمەن،
ئەندىكمەيمەن ئەنسىرەپ تارتىپ قالسا قاپقىم.

غۇرۇرۇمغا تېگىدۇ ھەسەتخورلار كۆر، ئەجەب،
تۇرالايمەن مەن قانداق دوستلار چۈشسە ئۇسسۇلغا.
دېمەك، ئۇلار كۆرەلمەس، قەلىمىمدە بار سەدەپ،
لېكىن، دوستلار بىلىڭلار ئوخشىمايمەن روبىسۇنغا.

يوق مېنىڭدە روبسۇندەك بۇيۇك قۇدرەت ـ تالانتىم،
پەقەت ئاددىي پۇقرامەن ئۆز قەلبىمگە خوجايىن.
شائىرلىقنى ئىستىدىم، كۆيلىدىم ئەل ـ يۇرتۇمنى،
ئەل كۆڭلىنى تاپتىمۇ بىلەلمىدىم يازغىنىم.

ھايات ئۆزى ئۆتكۈنچى، كۆمۈلدۇ كۆپ ئىزلار،
لېكىن، دوستلار ئەمنىمەن كۆمۈلمەيدۇ ئەقىدەم.
يەنە يۈز يىل كېيىنچۇ؟
تەڭتۇشلاردىن كىم قالار،
قەدىرلەيمەن شۇنىڭچۇن غۇرۇرۇمنى مەن ھەردەم!

*

ئاتام بەرگەن غۇرۇر بۇ، ئانام بەرگەن غۇرۇر بۇ،
قان ـ قېنىمغا، تېنىمغا، ۋۇجۇدىمغا سىڭگەن ئۇ.
ئەزان چىللاپ ئېتىمنى قويغان چاغدا بوۋاممۇ:
«ئوغلۇم، كۆكسى ـ قارنى كەڭ، غۇرۇرلۇق بول!» دېگەن ئۇ.

1985 ـ يىل ئاپرېل

ئانا، ئالەم سەن

هويلدا يايغان ئاپئاق كىر تۈرىدۇ،
ئاق داستىخان ئۈستىدە تۈرىدۇ ئاق نان.
ئاق سۈتۈك بەھەرىدىن ئاق بوپ تۇغۇلدۇم،
نۇرەك ئاق كۆرۈندى كۆزۈمگە جاھان،
ھاياتسەن، ئالەم سەن ئۆزۈك ئانجان!

بىلمىسەم ئالەمنى ئەيىب ئەتمەڭلار،
ئالەم دەپ بىلمەن سېنى ئانجان.
يۈلتۈزنى كۆرسەتتى مېھرىبان كۆزۈك،
قەلبىڭدە قۇياشنىك تەپتى ناماياں.
يېقىملىق ئەركىلىتىشىك باھار ئەمەسمۇ،
يامغۇردىن بېشارەت تۆكۈلگەن يېشىك.
قار نېمە، تاغ نېمە؟ دەسلەپ كۆرگىنىم
ئاپئاق قار سياقى ئاپئاق چاچ بېشىك.
ئانجان، مۇشكۈلگە چىداملىق تاغسەن،
«يىرىلىك تاشىم» نى تىڭشىغان چېغىم،
خىيالىي چۆچەك دەپ بىلگەن ئىكەنمەن،
ئۇ ئىكەن كەچمىشىك، ھايات قىسمىتىك...

جاهاندا نېمە بار مېھرىبان سەندەك،
چىن مېھرىلىك بىباھا، ئالەمگە قىياس.
سەن بەردىلىك ھاياتقا سۆيگۈ، ئىرادە،
سەن بىلەن كۆڭلۈمدە دائىم باھار ـ ياز!
يىغلاشنى، كۈلۈشنى ئەيىب ئېتەر كىم،
ھاياجان، ھېسسىياتنى بەخش ئەتكەن سەن.
بەختلىك ۋە خۇشلۇقۇڭغا پەرزەنتلىك ئورتاق،
ھەسرىتلىك پىنھاندۇر، قايغۇدا يەك سەن.
ئەللەي ناخشىسىدا ئوغۇز كۆيى بار،
شۇڭلاشقا ناخشىچى بولۇپ يېتىلدىم.
ئانا، ناخشا ئېيتىپ بېرەيمۇ بىر پەس،
«قوي» دېدىلىك، نەگىدۇ ئويچان تىكىلدىلىك.
نېمە ئۈ كۆڭلۈڭنى شۇنچىلا تارتقان،
يىراقلا ئۇچقان ئوغلۇڭ چۈشتىمۇ ئەسكە؟
يا جىمجىت كېچىنلىك خىيالچان كۆزى،
قەلبىڭنى تارتتىمۇ ئۇزاق ئۆتمۈشكە؟
قوشنا ئۆي روجىكىدىن ناخشا كېلىدۇ،
ئەللەي ناخشىسى ئۈ بۆشۈك تەۋرەتكەن.
بىلدىم، ئانا، بىلدىم، خىيال ـ ئويۇڭنى
شۇ ناخشا بالىلىقنا سېنى ئەپكەتكەن.
شۇ تاپتا بۇۋاقنا ئايلاندىلىك بىردىن،
ئانا قۇچقىدا غەمسىز، ئوماقسەن.
ياشايسەن، ياشنايسەن ئانالىك مېھرىدىن،

خىيالدىن ئويغانساڭ يالغۇزسەن ـ تاقسەن.
چۆرەگدە پەرزەنتلىك ـــ ھايات رىشتىسى،
قىلارسەن مېھرىڭنى ئۇلارغا تەقدىم.
ئانا، ئۆزۈڭ ئانا تۇغقان ئانسەن،
ئانا مېھرى شۇنداق ئۇزۇلمەس ئېقىن!

ھويلىدا يايغان ئاپئاق كىر تۇرىدۇ،
ئاق داستىخان ئۈستىدە تۇرىدۇ ئاق نان.
ئاق سۈتۈڭ بەھرىدىن ئاق بوپ تۇغۇلدۇم،
نۇرەڭ ئاق كۆرۈندى كۆزۈمگە جاھان،
ھاياتسەن، ئالەم سەن ئۆزۈڭ ئانىجان!

1985 ـ يىل

شائىرنىڭ ھاياتى بولسۇن قىسقىراق

شائىرنىڭ ھاياتى بولسۇن قىسقىراق،
غۇرۇرى، قىممىتى ياشىسۇن ئۇزاق.
بىر دانا دەپتىكەن: «شائىر قېرىسا،
شۆھرەت ۋە ئاتاقلا بولىدۇ ئامراق!»
شائىرنىڭ ھاياتى بولسۇن قىسقىراق.

مۇھەببەت لەززىتى ئىنتىزارلىقتا،
ئىنتىزار قەلبلەردە شائىر كۈيى ـ قوشاق.
بۇ ھايات ئۆتمەيدۇ بىر تۇز سىزىقتا،
شائىرنىڭ ھاياتى بولسۇن قىسقىراق،
ئەۋلادلار قەلبىدە ياشىسۇن ئۇزاق!

1985 ـ يىل ماي

قارا چېچىم

قارا چېچىم، قاپقارا چېچىم،
بويىغان چېچىم،
ياشلىق چىراي بەردى ھۆسنۈمگە.
تەڭەججۇپتە سوردىدىڭ جېنىم:
— ئاق ئىدى چېچىڭ،
بويىڭدا ئېيتقىن نېمىشكە؟!
— ئەيىب ئەتمە، دۇنيا ئۆزى رەڭ،
ياساندۇرغان تەبىئەت گۈزەل.
ئاقلىقىمنى قەلبىمگە بەردىم،
قارا چېچىم سەھنىدە غەزەل!

1985 ـ يىل ئىيۇن

ئىككى يۈزلىمىلەر «ياشاڭلار ئۇزاق»

(ساتىرا)

ئىككى يۈزلىمىلەر ياشاڭلار ئۇزاق،
مانا سىزگە مەنسەپ، مانا سىزگە پۇل.
شائىرلار سىز ئۈچۈن توقۇسۇن قوشاق،
ئاللامۇ جەننەتكە يوللىسۇن ئۈدۈل.

بۇ دۇنيا سىز ئۈچۈن يارالمىش پەقەت،
غەيۇەتۇ خۇشامەت سىز ئۈچۈن ھەمدەم.
ساددا ـ گوللارنى ئالداڭ سىز كۆپرەك،
ئۇلار سەرسان بولسا سىزگە نېمە غەم.

قىلدەك ھوقۇقنى كۆرسىتىڭ پىلدەك،
سىزگە يارىشىدۇ كىبىر ـ تەمەننا.
يالغان سۆزگە ھېچكىم ئالماس باج ـ سېلىق،
سىز چاقماق چاقسىڭىز ئوت ئالماس پاختا.

نېمە بولدى «دوستۇم»، چۆچۈدىڭىز زەپ،
ئۇخلاڭ بەخرامان لۆم ـ لۆم كارىۋاتتا.
نېمە ئۈ مەسئۇلىيەت، ئىنتىزام، بۇرچ،
باشلىققا يېقىنسىز، ئۆزگە مۇستەسنا.

باشلىقلا يېقىنسىز، پۇقرادىن يىراق،
ھە، شۇنداق بولۇشقا تېگىشلىك ئۆزى.
قانداق لەززەت ئۇ ئۆز ئۇچۇن ياشىماق،
ئەمما، كۆپكە تەۋە بوپ تۇرسا سۆزى.

دۇنيادا ئاق كۆڭۈل، ساددا ئادەم كۆپ،
ئالدىماق نەقەدەر ئوڭاي بۇرادەر.
لېكىن، ئوقۇپ قالدىم بىر تەمسىلدە مۇنداق:
«قىيىق ئىش قىرىق يىلدىن كېيىن بىلىنەر!...»

1985 ـ يىل 6 ـ ئىيۇل

سەھرا قىزى

قەدىمكىنى بىلەر قەدىرلىگەنلەر،
سەن قەدىرسىز ئەيلىسەڭ مەيلى.
سېنى ئەركە، نازۇك دېگەنلەر
چۈشەنمەيدۇ قەلبىڭنى ئەسلى.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
يۈر دالادا ئېتەيلى سەيلى.

ئەركىلىكىڭ خۇلقۇڭغا زىننەت،
ئەركىلەتكەن سېنى بۇلاقلار.
نازۇكلۇقىڭ گۈللەردىن سۈپەت،
نازۇك ئۆسەر لەيلىقازاقلار.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
ئەركىن ئۆسەر بەرگى قىياقلار.

سۈبھى سۆيگەن تاڭچى تورغايلار
چوخچۇپ يۈرسە مەيلى قەيەردە.
شۇ تورغايدەك كۆزلەكلەر تاشلاپ،
ئۆچۈپ كەپسەن بۇ چوڭ شەھەرگە.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
نېمە تارتىپ كەلدىڭ بۇ يەرگە؟

ساڭا تونۇش ئەمەس بۇ شەھەر،
تېكساقال يوق ئېتىز قىرىدا.
پۇرالمايسەن يالپۇز ھىدىنى،
پۇتۇڭنى چىلاپ ئېرىق بويىدا.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
مەجنۇنتال يوق ئۆستەڭ بويىدا.

نېمە ئىزدەپ كەلدىڭ بۇ يەرگە،
ئەتكەنچاينى سېغىنمىدىڭمۇ؟
بۇ يەردە يوق كەچكى پادىلار،
بېدە كۆكىنىڭ خۇشبۇي ھىدىمۇ...
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
ئەتكەنچاينى سېغىنمىدىڭمۇ؟

رەنجىتتىمۇ ياكى يىگىتلىك،
توقايلىقتا كۆڭۈل تارتقان چاغ؟
تۇرمۇش سېنى مەجبۇر ئەتتىمۇ،
تۇنجى سۆيگەن يارىڭدىن يىراق؟
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
قەلبىڭدە بار بىر ئوتلۇق پىراق.

يۇرىكىڭنى ئېيتمايسەن ماڭا،
سىرىڭ ئايان كۆڭلۈمگە بىراق.
شوخ كۆلسەن، لېكىن قەلبىڭنىڭ
تەكتىدە بار جۇدالىق - پىراق.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
قەلبىڭدە بار بىر ئوتلۇق پىراق.

ئېيتمىساڭمۇ بىلمەن سېنى،
تارتىپ كەلدى مەكتەپ ياتىقى.
بۇدۇر بويتۇ ئۆرۈمە چېچىڭ،
سىڭپ كەتتى شەھەر پۇرىقى.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
ھۆسنۇڭدە بار شەھەر پۇرىقى.

كىتابخانا،
لېكسىيە،
قەلەم،
قالدى يىراقتا شوخ باللىقىڭ.
بۇ يەرنىڭمۇ ئۆزۈڭ ئەركىسەن،
نۇرلىنىپتۇ ئىچىڭ ھەم تېشىڭ.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
ئىلمىدىن نۇرلاندى ئىچى ھەم تېشىڭ.

ئېرىق بويى،
گۈگۈم قوينىدا،
ئاكاتسىيە ياپراقلىرى جىم.
سۆھبەتلەشتۇق، لېكىن كۆڭلۈڭگە
تېگىپ كەتتى بىر ئېغىز گېپىم.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
نازۇكلۇقىڭنى كىم بىلەر سېنىڭ!؟

قايسى سۆزگە رەنجىدىڭ شۇنچە،
تەگدىمۇ يا غۇرۇرۇڭغا تاش؟
نېمە بولدۇڭ ئېيتقىن ئامرىقىم،
كۆزلىرىڭدىن تۆكۈلمەكتە ياش.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
نېمە بولدۇڭ، كۆزلىرىڭدە ياش؟

ئىچ ـ ئىچىڭدىن ئۆرلەيدۇ پىغان،
ئېسىدەيسەن قولۇڭدا ياغلىق.
«چۈشەنمەپسىز، — دېدىڭ، — سۆزۈمگە
سەھرالىقىم ئەمەسقۇ باغلىق.»
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
ئېسىدەيسەن قولۇڭدا ياغلىق.

تېڭىرقىدىم،
كەتتىڭ خوش دېمەي،
قاراپ قالدىم ئارقاڭدىن كېيىن.
ئېرىمدىڭ چۈشەنگەن چېغىم،
ئاھ، يۈرىكىڭ سېنىڭ تاشمكىن؟!
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
بۇ تەقدىرنىڭ ئويۇنمىكىن؟!

شۇنىدىن بۇيان سېنى ئەسلەيمەن،
يۈرىكىمدە بىر ھەسرەت ئوتى.
راست ئېيتسەن مۇھەببەتتىنمۇ
قەدىرلىك ھەر كىشىنىڭ يۈرتى.
سەھرا قىزى، ئاھ سەھرا قىزى،
قەلبىم سۆزى بۇ — قەلىمىم سۆزى!؟

1986 ـ يىل ئاپرېل

تورغاي سايرايدۇ...

بىر تورغاي،
دالا تورغىيى،
قەپەس ئىچىدە،
شۇنچە خۇشئاۋا، شۇنچە چىرايلىق
سايرايدۇ،
سايرايدۇ ئاي ـ ھاي...
خۇددى زەڭگەر ئاسمان ئاستىدا،
ئاي دالادا سايرىغاندەك،
ئۇنتۇپ نۇتۇن دۇنيانى،
سايرايدۇ تىنماي.
ئېسىدە يوق قەپەس،
ئېسىدە يوق گۈزەل تەبىئەت،
ئۇلارنى ئەستىن چىقاردى پۇتۇن.
ئۇنىڭ ئالدىدا
كىچىككىنە بىر ئەينەك،
ئېسى ـ يادى شۇنىڭدا پەقەت...

تورغاي سايرايدۇ—
ئەينەك سايرايدۇ،
سايرايدۇ،
سايرايدۇ!...

1986 ـ يىل ماي

ئېرەنلىكتىكى ئەستىلىك

لېۋىدە ئولتۇرىمىز قاش بويىنىڭ،
بۇلبۇللار سايرىشىدۇ ئېرەنلىكتە.
بۇ دۇنيا شۇنداق دۇنيا — كەلگەن كېتەر،
ئىزىمۇ قالماس بەلكى چىمەنلىكتە.

كىم بىلەر قەدىنى بۇ ئېرەنزارنىڭ،
بۇ يەردە ئۆسەر نوتا — يېڭى ئەۋلاد.
دوستلىرىم،
رازى ئىدۇق بىز ئۇلاردىن
مەردانە ئۆتكەن دېسە بىزنىڭ ئەجداد!

مەردانە ئۆتكەن ئىدى ئەجدادىمىز،
باتۇرلار ماكانىدى بۇ قاش بويى.
ئېچىمەن شۇ مەردلەرنىڭ كەيپى بىلەن،
ئۆچمىگەي باتۇرلارنىڭ ناخشا ـ كۈيى!

1986 ـ يىل 15 ـ ئىيۇن

دېڭىز ئۇنچىلىرى

1986 ـ يىلى ئاۋغۇستتا مەملىكىتىمىزدىكى مەشھۇر سايياھەت رايونى بىيەدىخبدا بولدۇم.

خوشلىشىش

بۇ ساڭا سالامىم گۈزەل پەرىشتەم،
ئۆزۈڭدىن ئۆزگىلەر چۈشەنمەس بۇنى.
بۇ يەردە سەن يەنە كۆڭلۈمگە ھەمدەم،
خىيالدا ئۇزاتتىم ئىلى يولىنى.

مەن يەنە سەپەردە، مەنزىلىم يىراق،
دېڭىزغا باغرىمنى ياققۇم كېلىدۇ.
قايغۇمنى دېڭىزدا قالدۇرۇپ بىراق،
قايتىدىن ياشلىققا قايتقۇم كېلىدۇ.

دېڭىزغا شۇڭغۇسام، ياشلىققا قايتسام،
ھەسەت ۋە پىتنىدىن خالاس بولسا تەن.
مەرۋايىت سۈزۈپ، نىگار، بوينۇڭغا ئاسسام،
مۆجىزە بىلەرمىدىڭ بۇنى پەرىشتەم.

مۆجزە ئەمەستۇر، ئەل قەدىرلىسە،
سەن ياشىسەن ئەبەدىي، ياشىسەن دېڭىزدەك.
سۆيگۈڭگە ئىنتىزار قەلبىم چۆمۈلسە،
بەختىمۇ كۈلەتتى مېنىڭ قوشكېزەك!

دېڭىز بەرگەن ھېسسىيات

كۆك دېڭىز ياتىدۇ ئۇيۇقتا تۇتاش،
قارايمەن خىيالدا ئۇزاقتىن ـ ئۇزاق.
دېڭىزدا يوق ھەسرەت، خۇشاللىق، كۆز ياش،
يوق ئۇندا مۇھەببەت، سۆيگۈ، ئىشتىياق.

دېڭىز كۆيلىمەيدۇ، كۆيلەيدۇ قەلبىم،
ئۇنىڭدا جۇدالىق، مۇھەببەت، سادا.
دېڭىزدەك ئەبەدىي بولسىدى ئۆمرۈم،
قەرزىڭنى تېخىمۇ قىلاردىم ئادا!

ئىككى ئالەم

قىيا تاشتا
تۇرىمەن ئىككى دۇنيا چېگراسىدا.
ئوڭ يېنىمدا كۆك ئالەم،
سول يېنىمدا يېشىل ئالەم،
ئىككىسىنىڭ ئارىسى پەقەت،

بىر قورام تاش،
بىر غېرىچ قۇملۇق،
بىر قەدەم...
خۇددى شۇنداق
ھايات چېگراسى —
بىر نەپەس،
بىر دەقىقە،
بىر خۇشاللىق،
بىر ئەلەم!

قۇياشنى تۇتۇپ

قۇياش قىزارىدى دېگىز ئىشقىدىن،
دېگىز بويى قۇملۇقتا تۇرۇپ
رەسىمگە چۈشتى بىر جۈپ يىگىت ـ قىز،
ئالىقىندا قۇياشنى تۇتۇپ.

ئۇلار كەلگەن بەلكى يىراقتىن
چۆمۈلگىلى دېگىز سۈيىگە.
دېگىزنى كۆرۈپ، دېگىزنى سۆيۈپ
كېتەر بەلكى ئەتە ئۆيىگە.

كىم بىلىدۇ گۈزەل دېگىزنى
ئۇلار يەنە قايتا كۆرەلمەس.
گەر كۆرسىمۇ قىران چېغىدەك
ساھىللاردا سەيلە ئېتەلمەس...

ئۇلار بىللە ئېلىپ كېتىدۇ
قۇياشنى ئۇلۇغ دېگىزنىڭ.
ياشلىقنى، مۇھەببەتنى
قۇياش كۆڭاھ شۇ يېگىت ـ قىزنىڭ.

1986 ـ يىل 7 ـ ئاۋغۇست

ئانا، قويۇپ بەر ①

ئانا، ئانا قويۇپ بەر،
قويۇپ بەر ئوغۇلنى دېگىزغا،
قوچاقلىسۇن ئۇنى دولقۇنلار.
ئەنە دېگىز لاچىنلىرى
قىچقىرىدۇ ئۇنى ئۆزىگە.
ئۇچار قېيىق، ئاق يەلكەنلەردىن
يېڭى دۇنيا ناخشىسى كەلمەكتە.
سىرلىق كۆرۈنەر ئاق بۇرغۇنلار.
دولقۇنلاردا
قانداق سىر باردۇ؟
قانداق تىل باردۇ؟
نېمىشقا پىچىرلايدۇ قېيا تاشقا؟

① بىيەيخي دېگىز قىرغىقىدىكى گرانت تاشتا ئانىسى قولىدىن تۇتقان بىر ئوغۇلنىڭ دېگىزغا ئىنتىلىۋاتقان ھەيكىلى بار.

ئوغۇل يېڭى دۇنياغا ئىنتىلەر.
ئانا، قويۇپ بەر،
ئۆگەنسۇن ئۇ
دولقۇنلارغا چىداشقا.

قۇياش چىقتى دېگىزدىن

بەلكى،
يەنە كۆرەلمەسمەن
قۇياشنىڭ چىقىشىنى دېگىزدىن.
مەن كۆرگەنىدىم
قۇياشنىڭ چىقىشىنى ئېتىزدىن.
ئەنە،
قۇياش چىقتى دېگىزدىن،
خۇددى قىزىل يۇزلۈك بىر پەرىشتە
كۆزلىرىنى تىكتى ئەرشكە.
زەڭگەر ئاسماندا
كۈلدى قىزىلگۈل.
ئۇ نۇرلۇق كۆزلىرىنى تىكتى زېمىنگە،
زېمىن كۆكسىدە
كۈلدى قىزىلگۈل،
قىزىلگۈلگە پۈركەندى ئالەم.

بىر ـ بىرىمىزگە قاراشتۇق،
دوستلارنىڭ خۇشال چېھرىدە،
چېھرىدە ئەمەس، كۆكسىدە
قۇياش جىلۋىلەندى شۇنچىلىك كۆركەم!

1986 ـ يىل 8 ـ ئاۋغۇست، بېيدەيخې

نۇرلىنىدۇ بۇ دۇنيا مۇھەببەتلىك ئادەمدىن

رەنجىمەڭلار دۇنيادىن، رەنجىگەنلەر بېرىڭلار،
ئۇ دۇنيادا جەننەت بار، ئۇ دۇنيادا يوق رەنجىش.
چىدىغانلار ياشاڭلار، ئاقسۇن ھالال تەرىڭلار،
بۇ دۇنيانىڭ قىزىقى — ئۇمىد بىلەن ئىنتىلىش.

يارالغاندا ئالەمگە تۇنجى ئادەم ئەجدادى،
ساقلالمىغان ئۆزىنى رەزىل نەپسانىيەتتىن.
نەسىبىلىكتە يەر شارى ئۆز ئوقىنى سۈغاردى،
شۇڭا دائىم رەنجىيمىز ئاشۇ قانۇنىيەتتىن.

تەڭپۇڭلۇقتا يارالغان تا ئەزەلدىن بۇ ئالەم،
ھەتتا تەڭپۇڭ، نەسىبىدۇر راھەت بىلەن جاپاسى.
نام ـ ئاتىقى بارلارنىڭ دەردى يوق دەپ كىم ئېيتار،
بار ئۇلارنىڭ تېخى كۆپ بۇ دۇنياغا دەۋاسى.

بۇ دۇنيانىڭ سېھرى بار تۇڭلۇكۇڭنىڭ ئۈستىدە،
ئۆيگە كىرسە ئاي كۆلۈپ، بار كەينىدە غوۋغاسى.
توختام سۇلار كۆلچەكتە تۇرۇپ قالغان مىسالى،
تۇرۇپ قالار ئىنساندا گاھى ھەسرەت بالاسى.

نام ـ ئاتاق دەپ بەزىلەر چاچلىرىنى ئاقارتتى،
بەزىلىرى مەنسەپ دەپ چىرايىنى سارغايتتى.
بۇ دۇنيانىڭ سىرىنى يېشەلمىگەن نادانلار،
كەڭ ئالەمدىن قول ئۈزۈپ ئۆز جېنىغا ئوق ئاتتى.

دەرد ـ ئەلەمدىن ئۆزىنى دەريا ـ ھاۋغا ئاتقانلار،
بۇ دۇنيانى سېزىدۇ زەھەر سالغان تاماققا.
لېكىن، گۈزەل تەبىئەت، تۈغۈلغان يەر، ئادەملەر
ئوخشىمامدۇ، ئېيتىڭلار، مۇھەببەتلىك بۇلاققا.

ئادەملەردىن ئادەملەر رەنجىشىدۇ بۇ تەھقىق،
لېكىن، ئاشۇ رەنجىشنىڭ بار يەنە ئۆز قىزىقى.
شۇڭا، ھايات لەززەتلىك، زىددىيەتلىك، خىسلەتلىك،
ھېچ كىشىنىڭ قولىدا يوق ئەجەلنىڭ يېزىقى.

رەنجىسەڭلار ئادەمدىن رەنجىمەڭلار ئالەمدىن،
ئەجەب گۈزەل يارالغان خاسىيەتلىك بۇ دۇنيا.
قۇياش رەسسام ئالدىدا بارچە رەسسام بىر سەبىي،
تەپەككۇرغا بىھاجەت ئىنسانىدىكى رەڭ ـ زىيا.

گۈزەل دەيمىز دۇنيانى، ئېيتىڭ نېچۈن ئۇ گۈزەل،
گۈزەللىكىنى سەزگەن ئۇ ئىنساننىڭ ئۆز سەزگۈسى.
دۇنيا ئۆزى بىر تەرەپ، ئىنسان ئۆزى بىر تەرەپ،
يۇغۇرۇلغان ئىنسانغا دۇنيانىڭ بار بەلگىسى.

ئادەم ئۆزىن بىلمىسە، بىلەلمەيدۇ دۇنيانى،
كۆرۈڭ رەنجىپ ئالەمدىن ئۆتۈپ كەتتى قانچەخان!
ئادەملەرنىڭ قەلبىدە ئالەم ياسار ئۇلۇغ زات،
ۋاقىت دېگەن ئۆزگەرمەس بۇ دۇنياغا ساھىبخان.

بۇ دۇنيانىڭ سىرىنى بىلەلمەيدۇ ھېچ ئىنسان،
سىرلىرىنى بىلگۈچە ئۆتۈپ كېتەر ئالەمدىن.
نېمە تەرسەڭ دۇنياغا پەقەت شۇنى ئالۇرسەن،
نۇرلىنىدۇ بۇ دۇنيا مۇھەببەتلىك ئادەمدىن!

1986 ـ يىل دېكابىر

قارىقات

قارىقات، قاراقاشنىڭ كۆزىمۇ سەن،
ياپراقلىرىڭ ئۇنىڭ يېشىل ياغلىقىمۇ؟
سەزدۈرمەي قىزىرىسەن، قارىدايسەن،
بىلمىدىم بۇ ئاچچىقىڭمۇ، تاتلىقىڭمۇ؟

جىرالارغا ئېتىكىڭنى كەڭ يېيىپسەن،
سغىمغاندەك ئىچ ـ ئىچىڭگە خۇشلۇقۇڭمۇ.
تاغ سۈيى ئەركىلەيدۇ ناخشا ئېيتىپ،
گۈزەل ئىكەن قىرغاۋۇللار ئۈچۈنمۇ...

سايەڭدە يېشىل چىمەن ـ يېشىل گىلەم،
راھەتلىنىپ سايىدىدىم، يانپاشلىدىم.
كىملەردۇر سايىداپتۇ ماڭا ئوخشاش،
كونسېرۋا قۇتىسىنى تاشلىغان كىم؟!

كەلگەن ئىدى ئۇلار قاچان، تۇندىمۇ يا؟
خۇشالمۇ يىگىت ـ قىز بۇ سەيلىسىدىن؟
بىلمىدىم، ئېھ قارىقات قىزىرىشىڭ،
چىن سۆيگۈ يالقۇنىمۇ، يا نومۇستىن؟!...

1986 ـ يىل

مارالتاش سەھرى

كۆردۇم يەنە قانچە ياز ئۆتۈپ سېنى مارالتاش،①
ئەتراپىڭدا ئويناپتۇ سېنى سۆيگەن مارالار.
سۇ ئالغلى كەلگەندە قىرغىز قىزى قەلەمقاش،
ئىپار ھىدى ئېپكەلدى ئويناپ يۈرگەن شامالار.

ساڭا باقتى خيالچان، سۇ ئېلىشنى ئۇنۇتتى،
بەلكى كېچە شۇ يەردە يار لېۋىنى ئۆپكەندۇ.
قويلىرىنى يايلاققا ئېلىپ كەتكەن يىگىتى،
خيال قىلىپ، بەل ئاتلاپ مەنزىلىگە يەتكەندۇ...

خيال شېرىن، ياشلىقنىڭ سۆيگۈ قۇچقان بۇ چېغى،
ئېرىپ قىزنىڭ تەن ـ تېنى ئېقىپ كەتتى سۇ ئارا.
خيالىدا مەنزۇردۇر گۈزەل يايلاق قۇچقى،
قومۇز چېلىپ يىگىتى ئۇچۇپ يۈرەر تۇلپاردا.

① تىكەس ناھىيىسىنىڭ كۆكتېرەك قىرغىز ئاپتونوم يېزىسىنىڭ يولى ئۈستىدە مارالغا ئوخشايدىغان چوڭ بىر خادا تاش بار. يەرلىك كىشىلەر ئۇنى «مارالتاش» دەپ ئاتايدۇ.

جىرا بويلاپ ئاق تۇتۇن ئۆرلەپ بارار كۆك تامان،
تېزەك، ئارچا ھىدىنى سىڭدۈرمەكتە توقايغا.
باغلاقتىكى موزايمۇ مۆرەپ كەتتى، كەت چاپسان،
ئېرىمچىك ۋە قايماقنى ساقلاپ تۇرار چال چايغا.

بۇك چاتقاللىق ئىچىدىن پالاقلايدۇ نامەلۇم
ئۇچار قۇشنىڭ قانتى، قىرغاۋۇلدۇ ئۇ بەلكى.
كىشنەپ چۈشتى قاپتالدىن بىر ئارغىماق چېلىپ ساز،
ئىگىسىنى تونۇدى مال قايرىغان يەردىكى.

ئومارتىچى ① ئويىدىن چىقتى،
ئۇچتى ھەرىلەر،
رەڭمۇرەڭ گۈل ـ چېچەكلەر كۈلدى شېرىن سۆيۈشتىن.
تاغ كەپتىرى بۇقۇلداپ تاغ تېرىكى ئۈستىدە
لەززەت تاپتى كۆك تېرەك سەھەرنى كۆرۈشتىن.

ھەيۋەسىدىن پالتىنىڭ قورقۇپ ئۇچتى يېرىندى،
ئاسما چۆگۈن شىڭىلداپ بەلگە بەردى قاياقسۇ.
تاغ ۋە كۆكنى قىزارتتى چوققىدىكى قىزىل شاھ،
قەلەمقاش يوق، مارالتاش يەنە يالغۇز تۇرۇپتۇ.

① ئومارتىچى — ھەسەل ھەرىسى باققۇچى.

ئېھ، مارالتاش، مارالتاش، خيال قىلما مارالتاش،
يالغۇزلۇقىڭ قويندا ساڭا ھەمراھ كۆك تېرەك.
ئۇچۇپ كەتتى بوز يىگىت،
كەتتى ئەنە قەلەمقاش،
ساڭا ھەمراھ ئاي دالا، ساڭا ھەمراھ قوش يۇرەك...

1966 ـ ، 1986 ـ يىللار

نېمە ئۈچۈن يىغلايسەن باھار

ئولتۇرىمىز جىمجىت، سۈكۈتتە،
گەپ قىلمايسەن نېمىشقا زىنھار؟
مۇھەببەتتىن سۆز ئاچقىنىمدا،
نېمە ئۈچۈن يىغلايسەن باھار؟!

يۇشۇرمىغىن كۆز ياشلىرىڭنى،
ئۇ قەلبىڭدىن قاينىغان بۇلاق.
سېنىڭ مۇڭلۇق قاراشلىرىڭنى
خىيالىمدا ئۇنتۇيمەن قانداق!

يىگىرمىدىن ئېشىپتۇ يېشىڭ،
نېچۈن ساڭا بالدۇر كەلدى دەرد؟
بۇ باغلاردا ئەركىلەر چېغىڭ،
ساڭا خاستى سۆيگۈ ـ مۇھەببەت.

نى يىگىتلەر پەرۋانە بولۇپ،
سېنى قولىغا قوندۇرالمىدى.
بىلەلمىدىم، نازۇك كۆڭلۈڭدە،
ئېيت، قايسى بىر يىگىت بار ئىدى؟

قەيەردە ئۇ، يىراقمۇ ـ يېقىن،
قەيەردە ئۇ تۇنجى مۇھەببەت؟
ئۇنتالمايسەن ئۇنى نېمىشقا؟
ئۇنتۇپ كەتكىن ئۇنى خەيرىيەت.

ئۇ بىلمىسە نازۇك قەلبىڭنى،
ئۆرتەنمىگىن ئاڭا بىھۇدە.
يا يوشۇرۇن ـ مەخپىي ئازابىمۇ،
يىگىت بىخەۋەر يۈرەمدۇ يەنە؟

كىچىك تۇرۇپ سېنىڭ يەلكەڭنى
بۇ تۇرمۇشنىڭ يۈكى بېسىپتۇ.
يا ئويلامسەن ئىنى ـ سىڭلىڭنى؟
ئاناڭمۇ ھەم ساڭا بېقىپتۇ...

توينىڭ گېپى چىقسا قىزلارنىڭ
ئادىتىمۇ يا يىغلايدىغان.
ئېيت گۈلباھار، ئېيتقىنا ئەمدى،
قانداق دەرد ئۇ سېنى يىغلاتقان؟!

1987 ـ يىل 21 ـ فېۋرال

ئايدىن گۈزەل ئاي شولىسى

ئۇنتۇلار دۇنيادا تۇمەنمىك ئىشلار،
ئۇنتۇلار ئادەملەر، خۇشاللىق ۋە دەرد.
ئايدىنمۇ گۈزەلدۇر ئاينىك شولىسى،
شولىلار مۇقەددەس، يوقالماس ئەبەد،
ئايدىنمۇ گۈزەلدۇر ئاينىك شولىسى.

ئايدىمۇ داغ بارکى تەپەككۇرغا يات،
ۋە لېكىن شولىلار بىغۇبار، ئاپئاق.
كىشىلىك سۆيگۈسى ياشنار ئۆمۈرىات،
ئۇندا بار داغ ـ ھەسرەت، غەلبە، قوشاق،
كىشىلىك دۇنياسى ياشار ئۆمۈرىات!

1987 ـ يىل 16 ـ مارت

رەشك

چۈشەنمەستىن كۆڭلۈمنى سەن رەنجىدىڭ،
چاقچاق قىلسام ئۆز كۆرۈپلا دوستۇڭنى.
رەنجىشىڭدىن بىلدىم كەپتۇ رەشكىڭ،
بۇلۇت قاپلاپ ئاپتۇ گۈزەل ھۆسنۇڭنى.

رەنجىمىگىن، بىلمىدى دەپ قەدرىمنى،
بىلگەن ئۇچۇن كۈندە سېنى ئويلايمەن.
كۆرگەن چېغىم لاتاپەتلىك قەددىڭنى،
خىجىل بولۇپ سەندىن ئەپۇ سورايمەن.

سەنمۇ ئەگەر چىن دىلىڭدىن سۆيمىسەڭ،
رەشك تۇتۇپ مۇنچۇالا كۆيمەستىڭ.
كەلگىن جېنىم، ئۇچۇپ كەتسۇن بۇلۇتلار،
چىدالماسمەن ھەنمۇ سېنى سۆيمەستىن...

1987 ـ يىل 27 ـ ئاپرىل

گۈلنىھال

«خۇشال ئىدىلىك،
غەمسىز، شاد ئىدىلىك،
كۆز تەگكەندەك دەرد كەلدى قاچان؟
كۈلۈپ چىققان ئىدىلىك كوچىغا،
قايتىپ كىردىلىك ئەجەب خىيالچان.
ئېيتقىن شائىر، چاقماق چۈشتىمۇ،
قوزغالدىمۇ يا كونا يارالىق؟»
سۆزلىمەكلەر، ئولاشماكلارچۇ،
خىيالىمغا سالماكلار پىشالىق.
ئارامىمغا قويۇكلار مېنى،
خىيالىمغا قويۇكلار مېنى،
خۇشياقمايدۇ ماكا ھېچ پارالىق.
ئۆتۈپ كەتتى ئۇ،
ئۆتۈپ كەتتى ھازىر كوچىدا.
ماكا قاراپ كۆز قۇيرۇقىدا،
كېتىپ قالدى ئاستا ۋە تەمكىن.
تەلمۈردۈممەن،
تەلمۈردۈم ئۇزاق،

كۆز ئوقۇمدا ئۇنلۇك سۈرىتى،
ئۆزى يوقتۇر يېنىمدا لېكىن.
ئاھ، گۈلنىھال، گۈلنىھال!
تۇنجى سۆيگەن ياردىم ئۇ مېنىڭ.
ئۇ ئەمدى ئانا،
ئىناق ئائىلىدە خۇشال، بەختىيار.
مەن ئەمدى ئۇنى سۆيەلمەيمەن،
مۇڭدىشالمايمەن،
سەيلە قىلىپ خۇشال كۈلەلمەيمەن،
يوق ئەمدى ماڭا ئامال،
ئاھ، گۈلنىھال، گۈلنىھال!
پەقەت كۆيلەيمەن
ياشلىقتىكى تۇنجى مۇھەببىتىمنى،
ئازابىمنى، دەردىمنى
سۈرۈپ لەززەت ئارىلاش خىيال.
بىلمىدىم مەن ئۇنىڭ قەدرىنى،
بىلمىگەندەك كېپىنەك بىر گۈل قەدرىنى،
ياشلىق ـ بەختىاشلىقمىدىن.
ھەي، ئەمدى،
ئولاشماڭلارچۇ بىر پەس،
سۈرۈۋالاي تۇنجى سۆيگۈ خىيالىنى،
مەن ئەمدى كىمگە قويىمەن سوئال!؟

ئاھ گۈلنىھال، گۈلنىھال!
توختاملار بىر پەس،
ياشلىقىمغا قايتىۋالاي مەن،
ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىۋالاي،
مۇڭدىشىۋالاي...
ياتاق،
ئاق ئۆستەڭ بويى،
كۆك چىمەن...
بۇ يەردە ئولتۇرغان گۈلنىھال.
باھاردەك ھۆسنۈڭگە مەن قانداق قاناي...
ھەي،
چاقماق چۈشسە مۇنچە قىينالماس ئىدىم.
تۆكۈلۈپ بولدى ئەمدى ئۆرۈكۈم،
تىلىم ـ تىلىم بولدى يۈرىكىم.
مەن نە قىلاي، نە قىلاي!
مەن ئەمدى كىمگە قويىمەن سوئال،
ئاھ، گۈلنىھال، گۈلنىھال!

1987 ـ يىل 8 ـ ماي

قانداق قىلاي بۇ يۈرىكمنى

قانداق قىلاي بۇ يۈرىكمنى،
دائىم ماڭا تېپىپ بېرەر دەرد.
قانداق قىلاي بۇ يۈرىكمنى،
ئارامسىغا قويمايدۇ پەقەت.

تۇرمۇش دەردى، خۇشاللىق، كۆز ياش
قىلالمايدۇ ئۇنى ئانچە رام.
لېكىن، ئۇچراشقاندا قەلەمقاش،
ئۆز ئەركىنى يوقتىتار تامام.

تېپىرلايدۇ گۈزەل قولىدا
تورغا چۈشكەن قۇشتەك بى دەرمان.
ئەقىل ئۇنى قۇتقۇزار، لېكىن
ئۆزگىلەردىن دەرد تاپار ھامان.

پارچىلانماس يۈرەك دېيىشەر،
پارچىلاندى ئەجەب يۈرىكىم.
رەھىم قىلماس ئاشۇ گۈزەللەر
تاسما قىلىپ تىلدى مىڭ تىلىم.

ماڭا قالدى پەقەت دەرد ـ ئەلەم،
شېرىن خىيال مېنى ئالدىغان.
يۇرەك شۇنداق يارالغانمىكىن،
گۈزەللەردىن دەرد ئالمىغان!

«قانداق قىلاي سەن يۇرىكىمنى،
دائىم ماڭا تاپارسەنكەن دەرد.»
دېسەم، كور قىل، دېدى، كۆزۈڭنى،
قۇلقىڭمۇ پاك بولسۇن پەقەت.

1987 ـ يىل 26 ـ ماي، ئۈرۈمچى

ئاۋۇغۇست ئاخشىمى

سەن نەگە مۆكۈندۈك گۈزەل دىلبىرىم،
بۇ ئاۋۇغۇست ئاخشىمىنىڭ كۆڭۈللۈك چېغى؟
سۈزۈلگەن كۆل يۈزىدە دولقۇن بىتىنىم،
دالادىن ئېسىر مېۋە، گۈللەر پۇرىقى.
كۈندۈزى ناخشىدۇر،
تۈن شېئىرىيەت،
ئافرودىت① كېزىدۇ دالالار ئارا.
نېمىدۇر كۈتىدۇ سىرلىق تەبىئەت،
كۈتكەندەك مەن سېنى ئىنتىزار تەنها.
ياشاش ئىستىكىدە يانار مەۋجۇدات،
تۇنىدىمۇ ئېتىزدا مايسا تارتقاي بوي.
گاھ غەيرىي ئاۋازلار،
جىمجىت، سۈكۈنات،
كۆڭۈلگە كېلەر ئەجەب شېرىن خىيال ـ ئوي...
نەدىسەن؟
كۆلدىكى ئاي شولىسىنى
تاماشا قىپ بۇندا تۇرامسەن يالغۇز.

① ئافرودىت — يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى مۇھەببەت ئىلاھى.

كىمدۇر ئېيتار مۇڭلۇق ناخشىسنى،
كۆتكەندەك زارىقىپ باھارنى يالپۇز.
مۇھەببەت،
ئوي ـ خىيال ئەجەب ھەمنەپەس،
خىيالدىن خالىي دۇنيا بارمىدۇ زادى.
مەجنۇنتال، پىچىرلىما يارغا بۇ نەپەس،
بار بەلكى كۆڭلىدە سۆيگۈ ئازابى.
ياپيېشىل قوناقلارنىڭ شىلدىرلىشىدىن،
قورقمىغىن، ئۇ يەردە شامال ئەركىلەر.
كۆڭلۈڭ مەيۈسمۇ يا پەسىل ئۆزگۈلۈشىدىن،
كۈز كەلدى،
ئۆمۈرگىمۇ شۇنداق كۈز كېلەر.
نە ئامال، كەل، ئاۋغۇست ئاخشىمى بىزگە
سۆيگۈ ناخشىسنى كۈيلەپ ببرىدۇ.
بۆدۈنە سەمرىتۇ ببدىلىكلەردە،
ئېتىزدا بەرىكەتلىك ھايات كۈلىدۇ.
قارىغىن، ئاۋۇ كىم؟
قىزىل ياغلىقى
زەڭگەر زىغىرلىقنى ياقىلاپ ئۆتتى.
ناخشىمۇ توختىدى،
بۇ ئەجەب ـ ئەجەب،
ئۇ قىزمۇ ئۇ يەردە كىمىدۇ كۆتتى...

1987 ـ يىل ئاۋغۇست

مۇھەببەت كۆلەڭگىلىرى

ياز خاتىرىسى

بىز ئايرىلىمىز،
ئايرىلىش يېقىن،
كۈنلەر ئۆرۈلمەكتە ھەپتە ـ ئايلارغا.
ھايات دولقۇنى
رەھىمسىز ئېقىن،
تاشلايدۇ بىزلەرنى قايسى جايلارغا!؟
مەيلى ئايرىلايلى،
بىللە بولايلى،
بەربىر ئۆزۈلمەيدۇ دوستلۇق رىشتىسى.
يۈرىكىم قاتلىرىدا ساقلىنىپ قالغان
ھېلىمۇ شۇ گۈزەل ياز خاتىرىسى...
ياز ئىدىغۇ
تەبىئەت كۈلگەن،
گۈزەللىككە چۆمۈلگەن باغلار.
ياشلىق،
دوستلۇقنىڭ زوقىنى سۈرگەن،

ئۇنتۇلماس ئۇ
شېرىندەك چاغلار.
ھېلىمۇ ئېسىمدە،
بىزنىڭ دەسلەپكى
ئاشۇ باغدا تونۇشقىنىمىز.
بىردەم ياتسىراپ،
بىردەمدىن كېيىن
كونا دوستلاردەك مۇڭداشقىنىمىز.
ئۆستەك بويى،
كۆك بېدە،
چىمەن،
چۈشتۇق رەسىمگە يېقىن، يانمۇ يان.
دولقۇنلاپ ئاقاتتى ئاق ئۆستەك سۈيى،
كۆڭۈلدە دولقۇنلايتتى دوستلۇق،
ھاياجان...
باغقا كىردۇق،
قاتار ئۆرۈكزار،
شاخقا چىقىپ، ئۆرۈك ئىرغىتىپ،
پىششىقىنى تاللاپ يېيىشتۇق،
غوردىسىنى چالما ئېتىشىپ.
ناخشا ئېيتىپ،
گارمون چېلىشىپ،
پاتقان چاغدا قۇياش قىزىرىپ،
قايتقان ئىدۇق ئاشۇ سەيلىدىن

چىن، سەممىي دوستلۇقنى ئېلىپ.
قىزىق ئىدى،
كۆڭۈللۈك ئىدى
يازنىڭ گۈزەل ئاشۇ كۈنلىرى.
بەزەن ئويلاپ ئويغا پاتمەن،
چەكسىز ئاسمان يۇلتۇزغا تولغان،
قىشنىڭ تىنىق، ئايدىڭ تۇنلىرى...
تەقدىر
كۈلدۈرىدىكەن،
يىغلىتىكەن،
بىراق،
ئىنسان كۆڭلىدىن ئۆچمەسكەن ئارمان.
يەنە ئۇچراشتۇق،
سۆيۈشتۇق، لېكىن
سۆيگۈ ياپرىقىغا قوندى چاڭ ـ توزان...
سارغىيىدۇ ئۇ كۈن ۋە كېچە،
ئېغىر، يات بىلەن سەن پېچىرلاشسىڭ.
ئىنسان كۆڭلىدىن ئۆچمەسكەن ئارمان،
ئېغىر، يات بىلەن سەن پېچىرلاشسىڭ!...

1967 ـ يىل

داۋاسىز ھەسرەت

يەلىسام دۇشمەن كۆلەدۇر،
ئىچىمگە ئورنىغان پىغان.
— خەلق قوشىقى

«دىلبىرىم، ئالدىمدا ئاچتىڭ سىرىڭنى،
قايغۇڭغا ئورتاق بوپ تىڭشىدىم ئۇزاق.
سۇرتمىگىن يېشىڭنى، سۇرتمە يېشىڭنى،
تۆگسۈن ئېقىپ ئۇ ھەسرەتلىك بۇلاق،
قەلبىڭدىن قەلبىمگە تۆكۈپ دەرد ـ پىراق.»
«كۆرمىدىم مۇھەببەت، ياشلىق بەختىنى،
تۇتقۇندا ئۆتكەندەك ئۆتتى كۆنلىرىم.
بۇلبۇلغا قەدىرلىك باغۇ گۈلچىمەن،
قەدىرسىز سارغايدى، سولدى گۈللىرىم،
نە لەززەت، بوغۇلدى ئەمدى ئۇنلىرىم...
بالىلار بار ئەمدى،
ئايرىلىش قىيىن،
تىلەيمەن شۇ سەبىيلەر بەختىگە نىجات.
ئۆز ئۆيۈم بولسىمۇ ئەمەسمەن ئەركىن،
قەلبىمدە داغ، ھەسرەت، قەلبىمدە پەريات...

ئويلايمەن، ئويلايمەن، ئويلىرىم تەگسىز،
تۇن بويى كۆز يېشىم ياستۇقنى يۇيار.
نېمىشقا ئېپ كەتتىڭ ئارام ـ كۆڭلۈمنى،
نېمىشقا سۆيگۈڭگە قىلدىڭ ئىنتىزار؟!
يوق ئەمدى مېنىڭدە ئامال، ئىختىيار!
مۇھەببەت!
سەن نەدىن تۆرەلگەن بالا،
پىغاندا ئەيلىدىڭ دىلىمنى يارا.
ئۇخلىغان سەزگۈمنى ئويغاتتىڭ نېچۈن،
ئۇچۇپلا كەتسەمچۇ قانىتىم بولسا،
سەن بىلەن ياشىسام تاغۇ دەشت ئارا.
نېمىشقا كېتسەن سۆيگۈنۈم ئەمدى،
سۆيۈشمۇ مەن ئۈچۈن بولامدۇ گۇناھ؟!»
«بالىلار!...»
«بالىلار، ئاھ بالىلار، ئائىلەم مېنىڭ،
ئاھ، يەنە مەن تەنها، سۆيگۈدىن جۇدا،
بۇ ئوتتىن قۇتقۇزغىن، قۇتقۇز ئەي خۇدا!
كەت مەيلى،
سورىما كەچۈرمىشىمنى،
نە ھاجەت، ھاياتىمەن بۇ دۇنياغا يات.
بەختلىك ياشىلارنى كۆرسەم تەقدىرى
بولمىسۇن مېنىڭدەك دەيمەن ئۆمۈربات،
قەلبىمدە داغ، ھەسرەت، قەلبىمدە پەريات...»

1978 ـ ، 1987 ـ يىللار

گۈل پۇرايدۇ قوش يۇرەك

بىر كۆرگەندە ئاھ ئۇرۇپ بولما ئاشىق مەستانە،
سۆيگۈ دېگەن قەھرىتان، سۆيگۈ دېگەن نەۋ باھار.
تۆكۈلمىسۇن مەزگىلسىز گۈل بېغىدىن يايراقلار،
ئالدىرىمىغىن سەيلىگە چېچەك پەسلى دوقال بار.

ۋاقىت ئۆزى سنايدۇ مۇھەببەتنى، ۋاپانى،
مۇھەببەتنىڭ لەززىتى سېغىنغاندا، كۆتكەندە.
مۇھەببەتنىڭ ئەھلى بول، ئەقىدەڭگە ۋاپادار،
گۈل پۇرايدۇ قوش يۇرەك ۋىسالغا يەتكەندە.

2001 ـ يىل ئىيۇل

كۆز ئاچتى جۇڭغار مۇھەببتى

كۆرمىسەممۇ مەيلى قاراماي ئىچىنى،
تونۇش ماڭا شەھەر، بىنا، چىراغلار.
كۆرستىڭلار ئىچ ـ قارنىنى جۇڭغارنىڭ،
قەيەردە ئۇ ھاياتبەخش بۇلاقلار؟

قەيەردە ئۇ سېلىم بوۋاي كەپسى؟
بارمۇ ھازىر ماي توشۇغان قاپاقلار؟
چۆللەر ئارا ئۇچۇپ يۈرگەن قۇلانلار،
ئېيتىپ بېرىڭ، ماڭا قەدىم قوشاقلار.

ئۇ ساماۋى قوشاقلاردا ھېكمەت بار،
بوران چىقسا ئۇشقىتارمىش ئالۋاستى.
بۇ يەرلەردە يېشىلمىگەن قىسمەت بار،
دېڭىزمىدۇ، دەريامىدۇ يەر ئاستى؟

كونا كەپە توپىسىدىن بېرىڭلار،
ئەما بولغان كۆزلىرىمگە سۈرتەيمەن.
بورانلاردا قانات قاققان چېدىرىنىڭ
پارچىسىنى يۈرتۇمغا ئېپ كېتەيمەن.

قەدىم جۇڭغار، يېڭى جۇڭغار ئۆز ئانام،
سىرىڭنى ئېيت، ئېيتاي ئەلگە ناخشا قىپ.
بوران-بىنى كۆرەي دەشتى ـ ياۋانلىق،
قۇيۇنلارنى ئويناتقىنىنى سېھىر قىپ.

يوللىرىڭدىن تالاي قېتىم ئۆتكەنمەن،
كەچمىشىڭنى ئويلاپ، پېتىپ خىيالغا.
يۇلغۇنلاردىن گۈزەللىكلىك سورىسام،
تاشلاپ قويغان مېنى قاقاس ئارالغا...

كەچۇر مېنى دەشتى ـ ياۋان، چۆل دالا،
شېئىرىيەت، سۆيگۈ تۇغقان ماكانسەن.
ماي بۇلاقلار، سېلىپ قويدۇڭ بىر ئوتقا،
ھەر تامچاڭنىڭ ئىشقىدا مىڭ يانارمەن!

1987 ـ يىل ئۆكتەبىر، قاراماي

تۇرمۇش

پاك ياشاشنى ئىستەيسەن، لېكىن
دۇنيادا پاك ياشماق قىيىن.
سەبىيلىكتە ياشايسەن گۈلدەك،
ناپاكلىققا چۆكسەن كېيىن.

ئارزۇ، غايەڭ، خىيالىڭ گۈزەل،
ئەمما تۇرمۇش ئەمەس ۋاپادار.
ئۈمىد كەلگەن چېغدا ھاڭغا،
قەلبىڭ قانداق چىقرار قارار!؟

پاك سېزىملىڭ يوقىلار بەلكى،
تەمتىرەرسەن بېقىپ ھەر يانغا.
باشقىلارغا باقساڭ ئۆزگىچە،
كۈلۈپ باقار ئۇلار جاھانغا.

نېمە سىر بار بۇ يەردە ئېيتقىن،
ئەي تەقدىرنىڭ سىرلىق ئىلاھى؟
يار ئاستىدا ئاقار لاتقا سۇ،
بۇ تۇرمۇشنىڭ ساڭا گۇۋاھى.

باللىقتەك سەبىي پاك ئىدى
بۇلاقلارنىڭ بوۋاق تامچىسى.
ئايلانغاندا دەريادا ئۇلار،
ئۇندا تۇرلۇك قىسمەت ـ بارچىسى.

شۇ دەريادەك ئاقار كۆڭۈەجەپ،
ھايات دولقۇنى سېنى ئىتتىرىپ.
ئىنتىلسەن ساھىلغا، بىراق
دولقۇن يەنە كېتەر ئېقىتىپ...

دولقۇن سېنى چىقرار نەدىن،
تاشلاپ كېتەر قايسى ساھىلغا؟
يېڭى چاپان كىيسەن بەلكىم،
چىقىپ قالسا يېڭى ئارالغا.

خۇشامەتچى ئەمەستىڭ مانا،
زەردە قىلار باشلىقچە تىللاش.
ئۆگىنىپ قوي ئۇنىمۇ بىر كۈن،
كۈن چۈشكەندە ئەسقاتار يولداش.

ناھەق ئىشقا چىدالماس ئىدىڭ،
ناھەقلىققە قالدىڭ ئاقىۋەت.
ئادىللىققا يەتمەكچى ئىدىڭ،
ئېرىشكىنىڭ خىيانەت، تۆھمەت.

زارلىنىدۇ، قاقشايدۇ دائىم
قەلبىڭ ئارا نومۇس ۋە پەسلىك.
ئەتراپىڭغا باقساڭ ئۆزگىچە،
يۈرىكىڭدە ئەلەم ۋە غەشلىك.

قېنى ئەمدى تاللا بىرىنى،
سەن قايسىغا تۇرىسەن يېقىن؟
خۇشامەتنىڭ باردۇر كاتتىسى،
سەزدۇرمەيدۇ كىشىگە لېكىن.

كىتابلاردىن روھىڭ پاكلىنار،
چىن مۇھەببەت يانار لاۋۇلداپ.
لېكىن، شۇ تاپ ئاشىق ـ سۆيگۈنىڭ
ئۆزگىلەرگە تىكىلەر قاراپ.

قېنى سەبىي پاك مۇھەببىتىڭ،
ئالداندىڭغۇ،
ئالدار بۇ دۇنيا.
ئالدامچىغا نەپرەتلىك ئىدىڭ،
ئالداشنىمۇ ئۆگەندىڭ ئاستا.

پاك سېزىمىڭ ئويغىنار تۇنده،
دېرىزىدىن ئاي نۇرى چۈشەر.
پاك نۇرلارغا بۆلىنەر جىسمىڭ،
ئويغىنسەن، باشقىچە سەھەر.

قەدىمگىنى باسسەن ئاستا،
ئولۇ ـ سولۇغا، ئالدىغا بېقىپ.
كىملەرگىدۇ ھەسەت قىلسەن،
كىملەرگىدۇ پىشىگىنى قېقىپ.

ئېيت، ھەسەتنى يۇقتۇردۇڭ قاچان؟
بىرەلمەيسەن بۇنىڭغا جاۋاب.
پاكلىقىڭنى، سەبىيلىكىڭنى
بولغىنىنى بۇ تۇرمۇش بۇلغاپ...

قايتساڭ ئىدىلىك، قايتساڭ ئىدىلىك ئاھ،
قەدىرلىكىم، سەبىيلىكىڭگە،
شان ـ شۆھرەتنى، ئالتۇننى تاشلاپ.
قايتساڭ ئىدىلىك مېنىڭ قەلبىمگە،
پاكلىقىڭدىن تاپساڭىدىلىك نىجات،
قايتساڭ ئىدىلىك مېنىڭ قەلبىمگە!

1987 ـ يىل نويابىر

يغلۇالغن بۇ تۇن ـ بۇ كېچە

تەقدىر سېنى ئەجەب يەكلىدى،
يېتىم قالدىلىڭ، كۆرمىدىلىڭ خوۋلۇق.
سۆيگىنىڭمۇ سەندىن چەتنىدى،
يۈرىكىڭدە ئەلەم ۋە خورلۇق.

سىلمايدۇ بېشىڭنى ئاناڭ،
ئۆز پارىسى ئەمەس، ئۆگەيسەن.
مۆگدىشىڭمۇ، سىرداشىڭمۇ يوق،
شۇ هالىڭنى كىمگە دېگەيسەن.

كېچە جىمجىت، تالڭ ئاتماق قېيىن،
قەيەردىدۇ كىتىرلار چاشقان.
دېرىزىدە خىرە ئاي نۇرى،
ئولتۇرىسەن غەمكىن، خىيالچان.

ئۆچۈپ قالغان مەشىلىڭ ئوتىمۇ،
قېرىشقاندەك ئۆگەر تەبىئەت.
تۆگەپ قالدى ئۆينىڭ ئىشمۇ،
ساڭا هەمراھ خىياللار پەقەت.

ئۇخلمايسەن نېمىشقا دىلدار،
خىيالىڭغا كىردىمۇ ئاناڭ؟
مىسكىن ئىدىڭ قىز چېغىڭدىمۇ،
جىمجىت ئۇخلار يېنىڭدا بالاڭ.

ئىچ ـ ئىچىڭدىن ئۆرلەيدۇ يىغا،
يىغلۇالغىن، كۆرمەيدۇ ھېچكىم.
سەن يىغلايسەن، لېكىن شۇ تاپتا
ئۆزگە گۈلنى پۇرايدۇ ئېرىلىڭ.

ئۇنىڭ ئاچچىق يالدامسىنى
باغرىڭغا چىڭ بېسىپ يىغلىۋال.
لېكىن، دەردلىك كۆز ياشلىرىڭنى
سەزمىسۇن ئۇ، يوشۇرغىن دەرھال.

مەسۇم قەلبى بولمىسۇن يارا،
ئاتىسىنى كۆرمىسىمۇ ھەم.
شۇنداق ئىكەن، شۇنداقكەن دۇنيا،
يېتىملىكىڭ ئاڭا قالدى ھەم.

پاك ياشاشنى ئىستىگەن ئىدىڭ،
تەقدىرىڭگە كۈلدى بۇ دۇنيا.
چىن مۇھەببەت ئىستىگەن ئىدىڭ،
مەسۇم قەلبىڭ تاپتى دەرد ـ يارا...

نېمە گۈناھ قىلدىڭ مۇنچىلىك،
ئۆزۈڭ سۆيدۈڭ، ئۆزۈڭ تاللىدىڭ.
ياشلىقىڭنى بەردىڭ قولىغا،
دۇشكەلەشنى ئېغىر ئالمىدىڭ.

قېنى ئەمدى يالغانچى ئەرنى
جازالاشقا كىم بېرەر پەرمان؟
بىلمىدى ئۇ ئەجەب قەدرىڭنى،
يوق ئۇنىڭدا مۇھەببەت، ۋىجدان!

*

يىغلىۋالغىن بۇ تۈن ـ بۇ كېچە،
يىغلىۋالغىن كۆرمەيدۇ ھېچكىم.
دېرىزىددىن قارىغان ئاي — مەن،
خىرە قىلار نۇرۇمنى يېشىڭ.

تەقدىر سېنى ئەجەب يەكلىدى،
بۇ دەردىڭگە كىم تاپار داۋا.
يۈرىكىمنى مەن بېرەي دېسەم،
يۈرەك ـ باغرىم مېنىڭمۇ يارا.

پەقەت مۇڭلۇق شېئىرىم بىلەن
بېرەلەيمەن ساڭا تەسەللى.
دەردى يوقلار ھەر نېمە دېسۇن،
كۆڭلۈڭ ئارام تاپسىلا مەيلى!

1987 ـ يىل نويابىر

ئانا شەھرىم

سەن يەتمەيسەن
ئىستانبولنىڭ بىر كوچىسىغا،
نيۇ يوركنىڭ بىر دوقمۇشىغا.
سەن يەتمەيسەن
بېيجىڭنىڭ بىر باغچىسىغا،
موسكۋانىڭ بىر يانپىشىغا!
سېنىڭ
زامانىۋى قىشلاقلاردىن بار نېمە پەرقىڭ،
ئەي ئانا شەھرىم!
لېكىن، شۇنداقتىمۇ
كېچەلىمەيمەن يەنە سېنىڭدىن.
گۈگۈم، خىلۋەت مەھەللىلىرىڭدە،
چاڭ ـ توزان، لاي كوچىلىرىڭدا،
يامغۇر ئۆتكەن ئۆيلەرنىڭ
تامچىلىرىدا...
ئاقىدۇ قەلبىم،
ئەي ئانا شەھرىم،
ئانا شەھرىم!

1987 ـ يىل 6 ـ نويابىر

يۇز يىلدىن كېيىنكى كىتابخانغا

بۇ دەريا
ئاقاتتى شەھەر سىرتىدا،
ئۇ يېقىنى ئاتايىتتى «چاپچال» دەپ.
سەن ئولتۇرغان
بۇ ئېلېكترونلۇق ئۆيۈ ئورنىدا
بار ئىدى بىر بوۋاينىڭ ئۆيى،
قالغان چۆلدەرەپ،
تاملىرى قار ـ يامغۇردا كەتكەن ئېزىلىپ.
بوۋاي،
ساناتورىيىگە كەتكەن
پاناھلىق ئىزدەپ...

1987 ـ يىل نويابىر

يارالدىم مىليونغا ھەمراھ ۋە لېكىن...

ئەزەلدىن قېنىمغا خۇشامەت يېراق،
قېنىم پاك، سۈتۈم ئاق ياراتتىڭ مېنى.
ھۆرمەت بەر، شۆھرەت بەر، دۇنيا بەر،
بېراق،
ئىنسانغا يالۇۋرتما، يالۇۋرتما مېنى.

ياراتتىڭ مېنى يەر — ئۇلۇغ مۇرەببىم،
بىر ساڭا يالۇۋرىمەن قىلىپ ئىلتىجا.
يىغلىسام تامدۇ ساڭا كۆز يېشىم،
دەردىمگە ھەمنەپەس، ئۆزۈڭ باشپاناھ.

يارالدىم مىليونغا ھەمراھ ۋە لېكىن،
ھاياتتا بىر ئۆزۈم يېگانە ـ تەنھا.
تۇرمۇش لەشكىرى بىلەن ئېلىشتىم تەمكىن،
يالۇۋرۇش ـ يېلىنىشتىن بولۇپ مۇستەسنا.

ھەر زامان سالمەن ۋاقىتقا سىرتماق،
ئۆز ئەجرىم تەختىدە ئۆزۈم پادىشاھ.
كۆرۈنەر بۇ دۇنيا شۇڭا گۈلسياق،
ئادەملەر تۈمەن خىل ئەجەب تاماشا.

1988 ـ يىل 20 ـ نويابىر

ئۆزۈممۇ مەست، شېئىرىممۇ مەست

ئۆزۈممۇ مەست، شېئىرىممۇ مەست،
ئەجەب ئوخشاي مەست قىلدىك مېنى.
كۆزلىرىمنى مەست قىلدىك دەسلەپ،
كېيىن قاچتى رەڭگىمنىك قېنى.

ئىچمىسەممۇ بىر يۇتۇم شاراب،
ۋۇجۇدۇمغا تارالدى بىر ئوت.
مېڭىشىمنى ئۇنۇتتۇم قاراپ،
يۈرىكىمنى يېدى بىر قۇرت.

مەست بولغاچقا ئېيتقان ناخشامۇ
مەست بوپ قالدى لەيلەپ ھاۋادا.
خىيالىمدا كۆندۈز ـ ئاخشاممۇ
مەست كۆرۈنەر ھەممە جاھاندا.

مەستلىكىمنى بىلسەن ئەمدى،
يېشىلمەن ئېيتقىنا قانداق؟
قېنىۋەرسەك مەستلىكتە مېنى،
كۆز يېشىمدىن مەست بولار تۇپراق...

1989 ـ يىل 25 ـ يانۋار

بىر كېچە ـ مىڭ بىر كېچە

(شېئىر ياغقان بىر كېچە)

شۇنىڭدىن ياپراقلار ئاستا

مەن قايغۇمنى ئېيتتىم يۇلتۇزغا،
جىمىرلىدى، بەرمىدى ندا.
مەن قايغۇمنى ئېيتتىم باھارغا،
پىچىرلىدى، كەلمىدى سادا.
ئېلىپ كەتتى ھەسرەتلىرىمنى
شامالنىڭ قانىتى ئۇزاق.
كېزىپ يۈرەر سەھرا ـ قىرلارنى،
كۆزلەكلەردە قوزغاپ دەرد ـ پىراق!
مەن قايغۇمنى تاشلاپ دېڭىزغا،
ئارام ئالغان ئىدىم بىر زامان.
قوناقلىقتا تاشلانغان ئىزغا
قۇم كۆچۈرۈپ ئەتمىشتۇر بوران.
شۇنىڭدىن ياپراقلار ئاستا،
مەن قايغۇمنى باشلىغان زامان...

خيال

خيالىمغا چىرماشقان دۇنيا،
ۋە ئادەملەر گۈڭگا، دۇرسمان.
گاھى يارقىن، ئەجەب نۇر ـ زىيا،
ۋە تەبەسسۇم، خۇشبۇي گۈلسمان.
مەن بۇرالدىم خيالدىن ئاستا،
قانمىغاندەك ئۈيقۇغا گۆدەك.
خيالىمدا تاپقان ئۇ دۇنيا
چۈشلىرىمدە كۆرۈنەر گۈلدەك...

ۋىجدانى يوق ئادەملەر تىرىك

مەن ئەركىكنى ئۆزۈڭگە بەردىم،
چېچەكلەردىن ناخشا تېرىۋال.
گەر خالساڭ يىراقتا كەتكىن،
يا ئۆزگىگە بول ساھىبجامال.
پەقەت ئۇنۇت ئاچچىق ھىجرانىنى،
قايغۇمغا ھەم بولمىغىن شېرىك.
كۆيلەۋەردىم سادىق ۋىجدانىنى،
ۋىجدانى يوق ئادەملەر تىرىك!

ئاي يىغلىدى...

ئاي يىغلىدى، كۆز ياشلىرىدىن
مارجان ئېسىپ كەتتى يولىغا.
ئۇنىڭ مۇڭلۇق قاراشلىرىدىن،
يىگىت باقار ئوك ۋە سولىغا.
سۇۋادانلىق شۇ خلۇەت كوچا،
ۋە خىرەدۇر ئاي شولىسى ھەم.
شېپ ـ شېپ باسقان قەدەملەر ئاستا
ئۇزاقلاشتى،
كىم خۇشال بۇ دەم؟!

تەقدىر سېنى ماڭا بەرگەنتى

تەقدىر سېنى ماڭا بەرگەنتى،
قاچان كەتتىڭ ئۇنسىز ـ تىنىشسىز؟
تەنھالىقتا يادىمغا يەتتى،
يېتىپتىمەن بۇ يەردە ھوشسىز.
قۇلىقىمدا نازۇك پىچىرلاش،
تۇن قويىندا، خىيال قويىندا.
سېنىڭ شېرىن سۆزۈڭنى ئاڭلاش
ئارام بېرەر ماڭا جاھاندا!

جىمجىتلىقتا كۆچ ۋە مۇھەببەت

خىلۋەتتە بار بىر ئىلاھىي روھ،
ئەنە سىرلىق ئىلاھىي كۆلەر.
جىمجىتلىقتا كۆچ ۋە مۇھەببەت!
سۈكۈناتنى قەلبىمگە سالدىم،
قەلبىم كۆلەر، ئىدرىكىم كۆلەر،
جىمجىتلىقتا كۆچ ۋە مۇھەببەت!

1989 ـ يىل 8 ـ مارت، كېچە

رەڭدار زەررىلەر

يالغان ئېيتماس تەبىئەت پەقەت

يالغان ئېيتماس تەبىئەت پەقەت،
نۆۋەتسىدە كېلەر باھار، كۆز.
يالغان ئېيتار ئادەملەر پەقەت،
بىر ـ بىرىگە قاراپ يۈزمۇ يۈز.

يېشىلمىدى بۇ سىرلار تېخى

يېشىلمىدى بۇ سىرلار تېخى،
قانداق تاپار ئىننىنى قۇشلار.
ئۆرۈلمىدى بۇ تىللار تېخى،
شاخلار ئارا شوخ پىچىرلاشلار.

دېرىزەمنى ئاچقانتىم سەھەر،
بىر قارىغۇجا ناخشا سوردى.
ناخشا ئېيتتىم، بۇ ئەجەب ـ ئەجەب،
قارىغۇجمۇ تەڭلا دوردى.

سىر

نېمە مۇنچە قارايسەن ئاڭا،
تونۇشۇڭمۇ، مۇڭدىشىڭمۇ ئۇ؟
كۆيگەنمىدىلىڭ ياشلىق چېغىڭدا،
قالغانمىدى سىرلىق بىر تۈيغۇ؟

ئېتىبارسىز مەغرۇر قەدەملەر
كۆزلىرىڭنى ئەيلەر پەرىشان.
تىكىلىدۇ ساڭا ئادەملەر،
نېچۈن بۇنى سەزمەيسەن جانان؟!

يۈزلىرىڭدە يانىدۇ ئاپتاپ،
زوقلىنىدۇ ساڭا ھەر كىشى.
قېنى جاھىل غۇرۇرۇڭ جانان،
ئەس ـ يادىڭدا پەقەت شۇ كىشى.

ئالدىڭدا ئۇ، سەن يانىدىن ئاستا
تىكىلىسەن ئاڭا ئىنتىزار.
ياشلىقتىكى تۇنجى سۆيۈشىنىڭ
ئۇنتۇلمايدۇ لەززىتى زىنھار.

رەنجتمەڭلار ئۇنى بىھۇدە

رەنجتمەڭلار ئۇنى بىھۇدە،
ئۆز دەردىنى ئۆزى بىلىدۇ.
بالا ئۇچۇن قەلبى سەكپارە،
يۇرىكىنى ھەسرەت تىلىدۇ.

ئايرىلدى ئۇ تۇنجى سۆيۇشتىن،
لەززەت بەرمەس ئەمدى تۇن ـ كېچە.
سۇ ئىچمىدى كۆڭلى تۇرمۇشتىن،
تاكى بۇدرۇق پەرزەنت تاپقۇچە.

بالا ئۇچۇن ئەمدى يۇرىكى
ئۆزگىلەرگە قويماس مۇھەببەت.
چۇشەنمىگەن قەلبلەر ئۇنى،
رەنجتمەڭلار ئويغتىپ نەپرەت.

مەيلى ئەمدى ئۆز بالىسىنىڭ
تەقدىرىگە بولسۇن ئۇ پاناھ.
ئەلچى بولۇپ ئۆيگە كىرگەنىي،
قانداق كۇتۇشنى بىلەلمەس ئانا.

خىزمەت، خىيال ھەمراھتۇر ئاڭا،
تۇرمۇشدا بالا ئاۋۇنچۇق.
تەقدىرىگە كۆندۈرەر دۇنيا،
دۇنياغا ئۇ ئۆزى ئاۋۇنچۇق.

1987 ـ ، 1989 ـ يىللار

كۆك يۇزدە بىر سىرلىق ئىلاھ

1

كۆك يۇزدە بىر سىرلىق ئىلاھ
چاقىرىدۇ توختىماي ھامان.
مايسا ئاستا كۆتۈرمەكتە باش،
تومۇردا ئاقار يېڭى قان.

قۇياش نۇرى ئەمەس مەڭگۈلۈك،
مايسا ئۇچۇن پەقەت ئارىيەت.
ھايات ئۆزى بىرلا تەڭلىمە ـــ
قۇدرەتلىكتۇر تەبىئەت پەقەت.

2

باھار! ئەسلىتىسەن باھار كۆڭۈلنى،
قەلبىمدە ئۇ باھاردەك دەملەر.
زىمىستان كۆڭۈلدىن دىللار بىزاردۇر،
ياشىسۇن كۆڭلى گۈل ـ باھار ئادەملەر!

3

يەنە قانچە باھار نېسىپ بولاركىن،
ئاھ باھار، ئىنسانغا چەكلىكسەن پەقەت.
كىم تۇنجى سۆيگۈسىدىن لەززەت ئالاركىن،
ھىجرىدىن كىم يىغلار، كىم تۆكەر ھەسرەت؟

1989 ـ يىل 24 ـ مارت

كىم بېرىدۇ بىزگە تەسەللى

(ئۇستاز ، شائىر تېيىپجان ئېلىيوفنىڭ ۋاپاتىغا)

ماتەم كۈيى ئەمەس مەڭگۈلۈك،
پەسلەپ قالار يېشىمزمۇ ھەم.
ئەمما، ھايات مەڭگۈ ئەل، يۇرەك،
قەلبىمىزگە تىكلەندى قەبرەڭ.

غۇۋالاشتى شېئىر ئاسمىنى،
چۈشكىنىدە قولۇڭدىن قەلەم.
بىلمىگەنلەر سېنى دەر خەندان،
يۇرىكىڭدە ئەمما دەرد ـ ئەلەم...

مىللىتىمنىڭ غۇرۇرى ئىدىڭ،
پەخرىمىزدىڭ جاھان ئالدىدا.
شېئىرىيەت يۇلتۇزى ئىدىڭ،
زەپ بىمەھەل كەلدى بۇ قازا!

ئاھ ئۇرماققا ئەمدى نەھاجەت،
كىم بېرىدۇ بىزگە تەسەللى؟
ئەجدادلارنىڭ روھى كۈچ ـ قۇۋۋەت،
قەدىڭگە ۋارىس بۇ ئۇيغۇر نەسلى!

1989 ـ يىل فېۋرال

ئەقدە

تاشلاپ كەتتى يىگىتنىڭ قىزچاق،
تاشلاپ كەتتى يىغلاپ ـ بۇقۇلداپ:
«گۈلىگىز باركەن، ئالدامچىكەنسىز،
ئالداشقا يۈزىگىز چىددىدى قانداق؟!»

ئېسەدەيدۇ، يىغلايدۇ دەرەخ،
يىغلاپ ئاقار ئېرىقتا سۇ ھەم.
ئۇدۇلدىكى ئېگىز پەشتاختا
مەزىن ئەزان ئېيتىدۇ بىغەم.

ئېسەدەيدۇ يىغلاپ ئەقدە،
ناله قىلار تۇنجى مۇھەببەت.
مەزىن چىللار پەرىشتىلەرنى،
ئىنساپ بەرگىن ئادەملەرگە دەپ.

1990 ـ يىل 17 ـ فېۋرال

قوشنا ئەلدىن كۇي تۆكەر شائىر

موسكۋا پورترېتى

تەقدىر مېنى ئۇزاق يۇرتۇمدىن
ئېلىپ كەلدى ساڭا، موسكۋا.
توختىغاندا پويىز سىلكىنىپ،
ياروسلاۋېسكىي ۋوگزالىدا،
ئالدىرىغان ئادەملەر توپى
سىڭىپ كەتتى قاراڭغۇلۇققا.
ئەتراپىمغا باقتىم، ئايلاندىم،
بالىلىقتا قالغان تەسەۋۋۇر،
ئۆزگەرمەكتە سېزىلمەيدۇ ئاستا.
قىزىل خىشلىق مەيدان، سېرىق تام،
ياش قارىغايلار روھلارنى يادلار.
«روسىيە»① نىڭ ئۆگزىسىدىن
تامچىلايدۇ ئېرىگەن قارلار.
سەيلە قىلار توپ ـ توپ ئادەملەر،

① «روسىيە» — كرېمىل مەيدانى يېنىدىكى چوڭ سودا سارايى.

فوتو ئاپپارات چىرىغدا نۇر.
تاكسىلاردا خۇش كەيپ قىزچاق
يىگىتىگە بېرىدۇ ھۆزۈر.
ئاق ياقىلىق پەلتولۇق گۈزەل
كىرىپ بارار مېتروغا① ئاستا.
ئىز باسمەن كەينىدىن شۇ دەم،
سۆزلەشمەككە ئۇ بىلەن تەنها.
مېترودىكى گارمون ئاۋازى
جەلپ قىلار كۆڭلۈمنى ئەجەب.
قىسقا ساقال رۇس «كاتيوشا» نى
توپ ئىچىدىن ئېيتىدۇ كۈچەپ.
بوۋاي چۈشەر تانسىغا بىرىدىن،
زىلۋا بويلۇق قىزنى قۇچاقلاپ.
رەڭلىك ژۇرنال مۇقاۋىسىدا
كۈلۈپ تۇرار يالىڭاچ قىزچاق...
قېنى گۈزەل؟
ئىزدەيمەن يەنە،
ھەيكەللەرگە قىلىپ ئېھتىرام.
ئۇ قەدىمىي تارىخ ئىزىدىن
موسكۋانى ئىزدەيمەن تامام.
تاش بىنانى كۆتۈرگەن ئاۋۇ
پالۋان ھەيكەل كىمدۇ ئېيتقىنا؟
بۆرتۈپ چىققان بۇلجۇق گۆشلىرى
بورلاكلارنى② ئەسلىتەر ماڭا.

① مېترو — يەر ئاستى تۆمۈر يولى.
② بورلاك — كېمە سۆرىگۈچىلەر.

ھەيكەلتىراش، ساڭا ئاپىرىن!
ئايان ئۇندا رۇس خاراكتېرى.
ئوت ئىچىدە كۆيگەن موسكۇا،
رۇس خەلقى ۋە ئۇلۇغ رۇس يېرى.
ھەيكەلتىراش، ساڭا ئاپىرىن!
موسكۇانىڭ سەنئىتى ئۆزۈڭ.
ئۇچلۇق ـ ئۇچلۇق مۇنارلىرىڭنىڭ
باش ـ ئۇچىغا يەتمەيدۇ كۆزۈم.
مەن ئىزدەيمەن رۇس گۈزىلىنى،
ۋۇجۇدىمدا بىر ئىزگۈ تۇيغۇ.
پەلتويۇمنىڭ ياقىسىدا قار،
ئەنە گۈزەل يولدا تۇرۇپتۇ.
كرېملىنىڭ سائەت ساداسى
تارتىپ كەتتى خىيالنى يىراق.
موسكۇانىڭ ئاشۇ ئاخشىمى
تاشلاپ كەتتىم گۈزەلنى، بىراق.
«قالغىن، ـــ دېدى، ـــ موسكۇا گۈزەل،
يازدا ئورمان كۆكئۇللۇك شۇنداق.
بۇندا بىللە كۆيلەيلى غەزەل،
سۆيگۈ ـ مۇھەببەت ھەممىگە ئورتاق...»
«تىنچ قويغىن، ـــ دېدىم گاھەگە،ـــ
خىيالىمنى بۆلمىگىن ھەريان.
جاراڭ ـ جۇرۇڭ جازىنىڭ كۆيىگە
كۆڭلۈم تارتماس، كۆڭلۈم پەرىشان.

كىرىپ قاپتۇ كېچە چۈشۈمگە
يىراقتىكى تۇغۇلغان ئېلىم.
تېلېفونمۇ بەرمىگەن گاھە،
موسكۋاغا تارتمايدۇ دىلىم.
تەنھالىقتا خىيالغا سىرداش،
قالدى شەرقتە دىلدارىم ئوماق.
شائىر يۈرسۇن مەيلى قەيەردە،
سېغىنىشتىن تۇغۇلار قوشاق...»

1991 ـ يىل يانۋار، موسكۋا

رايا

رايا،① رايا، يىراق دىلكەشىم،
مېنىڭ قەلبىم بارارمۇ ساڭا،
كۆڭۈل سۆزلىرىم يېتەرمۇ ساڭا،
پىنھانىدى ئۇ چاغ دىل سىرىم.

ئاق ماھۇتتەك ئاق بىلىكىڭنى
تۇتقانلارغا دەيمەن «ئامىتىڭ!»
كۆز ئالدىمدا نازۇك قامىتىڭ،
كىم باسىدۇ يانغان كۆڭۈلنى!؟

① رايا — بىر ئۇيغۇر قىزىنىڭ روسچە ئەركىلەتمە ئىسمى.

كېچە مەستتۇر شېرىن سۆھبەتتىن،
ئايئاق ئۆينىڭ شولىسى يارقىن.
ئۇيقۇڭ نېچۈن كەلمەيدۇ ئېيتقىن،
ياتالمايمەن بۇ دەم ھەسرەتتىن...

يېشىلمەيمەن كۆڭلۈمنى بىراق،
دولقۇنلىنار قەلبىمدە ھېسلار.
گۈزەل بۇندا ئاق قۇدەك قىزلار،
لېكىن، سەندەك يوق ماڭا ئوماق.

خۇش تەبەسسۇم، ئويناقى كۆزلەر،
ۋە خىيالدا سۈنۈلغان چاي ھەم.
يۈرىكىمگە بېرىدۇ مەلھەم
غۇنچە لەۋدىن تۆكۈلگەن سۆزلەر.

سۆيگۈم كۈلمەس يات ئەلدە بۇدەم،
نېتەي، تۈيغۇم چېچەكتەك پارلاق.
ئۇنۇتتۇم دۇنيانى كۆلكەڭدىن ئوماق،
خىيالچان كۆزۈمدە سۆيگۈ مۇجەسسەم.

سايرايدۇ كۆڭۈلنىڭ نازۇك، مەست قۇشى،
تۈگىمىسز ۋەلېكىن ئارام بەرمەس ھېچ.
خىلۋەت ئورماندا غۇنچە بىتىنچ،
شۇ دەم «سېغىندۇرار يۈرتنىڭ چۈشىنى.»

رایا، رایا، خیالیم شهردن،
ئەمما یۇرت باغرىغا تارتماقتا مېنى.
ئېپ كېتەي یۇر بىللە خالساڭ سېنى،
یىراق ئەمەس ئۆیۈم، كۆڭلۈمدەك یېقىن.

1991 ـ یىل فېۋرال، بىشكەك

موسكۋادىكى بىر ئۇیغۇرنىڭ ئۆیىدە

نوۋایا كوچىسى، رەڭدار بىنالار،
كوچىغا قارىغان ئاق پەردىلىك ئۆي.
تارغىنا هۇجرىدا قىزىق سۆهبەتتە،
كۆڭلۈمدىن كېچىدۇ ئەجەب سىرلىق ئوي.
خۇش چاقچاق ساهىبخان تۇتىدۇ قەدەھ،
ۋە ئېیتار:
«یۇرتۇمنى ئۇنتالمىدىم هېچ.»
سۆزلىرى ئۆزگىچە (رۇسچە ئارىلاش)،
سۆزلىگەن یۇرتىنى دەپ قویماس ئۇ تىنچ.
سۆزئارا تەكچىدىن ئىككى گىردە نان
ئېپ ماڭا كۆرسەتتى، یۇرتۇمنىڭ بۇ دەپ.
قەشقەرنىڭ قاتقان ئۇ قىزىل گىردىسى،
تۇراتتى قەدىمىي بازارنى سۆزلەپ.
شۇ سۆرغانلىق ئاشۇ موسكۋا ئاخشىمى،
ئىچىشتۇق كونیاكتا① ئۆچمەس بارەدەك!...

1991 ـ یىل یانۋار، موسكۋا

① كونیاك ـــ هاراقنىڭ بىر خىلى.

«ھەسرەت بېغى»

ئەسكى جۇۋا① بازار يېنىدا،
قايچىلاشقان يوللار گىرە سېپ.
بازار ئارىلاپ چىقساڭ چوڭ يولغا،
«ھەسرەت بېغى» نى ئۆتسەن كېسىپ.
كۆز ياشلاردىن ئېرىگەن قۇياش
تىترەپ تۇرار ئۇنىڭ ئۈستىدە.
يىراق يوللارنىڭ چېكى قېپقالغان
مۇساپىرلار ئاجىز كۆكسىدە.
كىم قويغاندۇ بۇ نامنى ساڭا:
«ھەسرەت بېغى ـ دەردمەنلەر بېغى».
كىملەر يىغلىغان دەرەخلەر ئارا،
ياپىرقىڭدا جۇدالىق دېغى.
جەم بولغاندا يۇرتداشلار بۇندا،
ئۇچۇپ كېلەر يۇرتىنىڭ پۇرىقى.
تۇگمەيدۇ دىل پىغانلىرى،
يول يىرىقى، يولنىڭ يىرىقى.
دەرەخلىرىڭ ئاسمان ـ پەلەكتە،
ئورۇندۇقتا سۆھبەت، سودا ھەم.
ئاشخانىدىن چىقار يارەنلەر،

① ئەسكى جۇۋا ـــ تاشكەنتتىكى ئۇيغۇرلار توپلاشقان كونا بازارنىڭ نامى.

لەۋلىردە كۆلكە، كۆزى نەم.
يولدىن ئۆتەر پىكاپ غۇيۇلداپ،
قول سلكىيدۇ ئالپىتە كىمدۇ.
تېگىرقىمەن ئۇنىڭغا قاراپ،
بەلكى تاشكەنتلىك يېڭى دوستۇمدۇ.
جەم بولغاندا يۇرتداشلار بۇندا،
ئۇچۇپ كېلەر يۇرتىنىڭ پۇرىقى.
تۇگمەيدۇ دىل پىغانلىرى،
يول يىرىقى، يولنىڭ يىرىقى...

1991 ـ يىل 12 ـ يانۋار، تاشكەنت

تۇمەن بويىدا

نېسىپ ئەتتى رۇس قىزى مېنى،
مېھمان قىلدى تۇمەن① بويىدا.
«كۆرگىن بىزنىڭ شىمالنى» دېدى،
ئېلىپ باردى ئاق قېيىنزارغا.
ئېھ، رۇس قىزى، سەن يېسىنىنگە
شېئىر بەرگەن ياش تانيوشاغۇ.
كۆرۈندۇ كۆپكۆك كۆزۈڭدە
كۆپكۆك بولۇپ ماڭا ئورمانمۇ.
يىراق ـ يىراق يېزىلار ئارا
تۇتىشىدۇ ئەگىم چىغىر يول.
ياغاچ ئۆيلەر چېدىرلىردا
ئويىنىشىدۇ كەپتەرلەر ئۇسسۇل.

① تۇمەن — سىبىرىيەدىكى سانائەت شەھىرى.

كىمدۇ ئاتلىق كېلەر شۇ يولدىن،
تونۇشۇڭمۇ؟ ئېيتقىن تانيوشا.
بەلكى سېنى ئىزلەپ كەلگەندۇ،
ئورمانلىقتا قىلغىن تاماشا.
تانيوشا دەر:
«ئۇ ياش ئورمانچى
ۋۇدكا ئىزلەپ كەلدى خوتۇر① غا.
ئاي چىققاندا بىزنىڭ گارمۇنچى
كېلەر مېنى تارتىپ ئۇسسۇلغا.»
ئاق قېيىنغا يۆلىنىپ ئاستا
دەيمەن:
«تانيوشا ئەجەب گۈزەلسەن.»
تانيوشا دەر:
«بىزنىڭ دالادا
يۈرگەن چېغىڭ ئاندىن بىلەرسەن.»

تانيوشانىڭ ئاق كۆڭلىكىنى
ئايرالمايمەن ئاپئاق قېيىندىن.
تانيوشانىڭ ئاق بىلىكىنى
ئايرالمايمەن ئاپئاق قېيىندىن.
نېچۈن ئاقتۇر رۇس قىزى دېسەم،
تۇغار ئىكەن ئۇنى ئاق قېيىن.
گۈزەل قىزلار ئۆستۈرەر ئىكەن
رۇس يېرى ئۆز گۈزەللىكىدىن.

1991 ـ يىل مارت

① خوتۇر (روسچە) — يېزا.

قەدىمىي بالاساغۇن شەھىرى

توقماق دەپ ئاتالغان كونا شەھەرنىڭ
يېنىدا بار ئېگىز، قەدىمىي مۇنار.
مۇنارنىڭ يېنىدىكى تاش بالبالاردىن
قەدىمىي سەنئەتنىڭ شولىسى چاقنار.
ھەيۋەتلىك مۇنارنىڭ ئاستىدا جىمجىت
سۈرەتكە چۈشكەندە كۆزگە كەلدى ياش.
بىلمىدىم، ئېھتىمال بۇندا بالبالار
سۆكۈتتە قەلبىمگە بولغاندۇ سىرداش.
ئايلانما پەلەمپەيدىن ئۆرلىدىم ئاستا،
گىرىمسەن، تارلىقتا قىسىلدى تېنىم.
شۇ تاپتا بىر خىشى بولۇپ مۇنارنىڭ،
ئۇ قەدىم زامانلارنى بىر كۆرسەم ئىدىم...

1990 ـ يىل نويابىر، توقماق

بېشىكەكتە يېڭى يىل

ئېسىمگە چۈشەر،
يېڭى يىل كەلسە،
بېشىكەكتە يېڭى يىلنى ئوينىغان چېغىم،

شام ئۆچۈرۈپ، قەدەھ ئۇرۇشتۇرغىنىم.
يېنىمدا سالاپەتلىك قىرغىز ئاقساقال،
ۋە بۇرۇتلۇق يىگىت ـــ قاراچاي.①
ئۇدۇلۇمدا روس قىزى ـــ ساھىبجامال،
يۇرتداشلار، دوستلار...
«نارىن»② رېستورانى ـــ
قىرغىزلارنىڭ مەرھەر مىمارى،
يېڭى يىل تەنتەنىسىگە چۆمۈلگەن كەڭ زال.
ئىشكتىن كىرىپ،
شارپا ـ پەلتولارنى سېلىپ ـ راسلىنىپ،
ئايلانما پەلەمپەيدىن ئۆرلىدۇق ئاستا.
شاھانە زال ئىچى پەۋەس ـ لىق ئادەم،
ئوتتۇردا بېزەلگەن ياپيېشىل ئارچا.
زال شۇنچە تەرتىپلىك، ئازادە، ئەركىن،
رەڭگارەڭ چىراغلار، يېقىملىق سازلار...
چىرايلاردا كۈلكە ـ تەبەسسۇم،
يۈگۈرۈپ يۈرەر جوزىلار ئارا
ئاق خالاتلىق ئوفىتسانكىلار.③

سۆھبەتدىشىم قىرغىز ئاقساقال:
«مەن تېكەستىن، ـــ دەر،ـــ
ئوخشاتمايمەن تېكەسكە بۇ يەرنى،

① قارا چاي ـــ كاۋكازدا ياشايدىغان مىللەت.
② «نارىن» رېستورانى ـــ بىشكەكتىكى ئەڭ چوڭ رېستوران.
③ ئوفىتسانكىلار (رۇسچە) ـــ ھۆلازىمەتچى قىزلار.

ھەتتا تاغلىرىمۇ ئوخشىماس ئىكەن،
باشقا بولىدىكەن تۇغقان يەر!...»
قارا چاي يىگىت،
قازاقچىغا مايىل سۆز قىلىپ،
ھەۋەسلىنىپ ماختايدۇ يۇرتى كاۋكازنى:
«بىزنىڭ كاۋكازغا بىر بارساڭ ئىدىلگ،
كۆرسەڭ ئىدىلگ ئارىشاڭ ـ فونتانلىرىنى،
ياۋا ئۆزۈمزارلىقنى، ياڭاقزارلىقنى...
بىزنىڭ قانداق ياشايدىغانلىقىمىزنى،
ئەركىن، ئىشچان ئادەملىرىنى...
سۆيۈپ قالار ئىدىلگ بەلكى،
لېرمونتوفنىڭ يۇرىكىنى تىترەتكەن گۈزەل،
بىزنىڭ كاۋكازنىڭ شوخ قىزلىرىنى...»
رۇس قىزى لىنوچكىغا
تونۇشتۇردى دوستۇم مېنى «پوئېت»① دەپ.
ئوقۇپ بەردىم مەنمۇ
شېئىرىنى ئۇلۇغ پۇشكىننىڭ:
«كاۋكاز ئاستىمدىدۇر، چوققىدا يالغۇز
تۇرىمەن يار بويلاپ قاردىن ئېگىزرەك.»②
كۆتۈرۈلدى ئالقىش ـــ خاراشو،③
ۋە قەدەھ ئۇرۇشتۇردى مېنى تەبرىكلەپ.
شەرەت قىلدىم

① پوئېت (روسچە) ـــ شائىر.
② پۇشكىننىڭ «كاۋكاز» ناملىق شېئىرىدىن
③ خاراشو (روسچە) ـــ ياخشى.

ئۇستەل ئارىلاپ يۈرگەن گۈلچىگە،
ۋە گۈل تۈتتۇم لىنۇچكىنى ھۆرمەتلەپ،
(روسلاردا بۇ ئەڭ ئالىي ھۆرمەت).

مانا،
يېڭى يىل كەلمەكتە.
بەش مىنۇت،
تۆت مىنۇت، ئۈچ مىنۇت قالدى.
ئۇستەللەرگە قويۇلغان شامنار ئوت ئالدى.
ئورۇنلىرىدىن دۇررىدە تۇردى ئادەملەر،
قوللاردا قەدەھ!
يېڭى يىل كەلدى!
ھاياجاندا كەتتى زال تەۋرەپ...
كۈلكە ـ چۇقاندا ئۆچ چۈردۈق شامنارنى،
«ئۇررا، ئۇررا، ئۇررا!
قۇتلۇق بولسۇن يېڭى يىلىڭىز،
بەختلىك بولۇڭ قەدىردان دوستلار!»
قىزىپ كەتتى تانسا ۋە ئۇسسۇل،
مەن ئويىنىدىم لىنوچكا بىلەن.
قىزىپ قالغان قىرغىز ئاقساقال
چۈشۈپ كەتتى بىر رۇس مومايى بىلەن...

گەز كەلمەيدۇ ھەركىمگە شۇنداق
يېڭى يىلنى يات ئەلدە ئويىنىماق.
شۇ تاپتا ئېلىمدىن يىراق بولساممۇ،

ئادەملەرنىڭ مېھرى ـ دوستلۇقى،
ۋە خۇشاللىقى، ئىناق كەيپىيات،
ياتسىراتمىدى مېنى ھېچقانداق.
نەدە بولسا ياخشى ئادەملەر،
ۋە ئىنسانىي مۇھەببەت ـ تۈيغۇ،
بولار ئىكەن دۇنيا ئائىلە،
ھايات شېرىن، گۈزەل ۋە ئوماق...

1991 ـ ، 1996 ـ يىللار، بېيشكەك ـ غۇلجا

بەزدە

بەزدە خۇشلۇقۇمدىن گۈل چاچمەن،
بەزدە قايغۇدىن تۆكۈلەر يېشىم.
گاھ سۆزمەن ـ ناتىقمەن، گاھى گاچمەن،
ملك تۇرلۇك خيالدىن ئاقاردى بېشىم.
بەزدە يىغلىغۇم كېلەر كىمگىدۇر،
قەيەردە؟
كۆڭلۈمنىڭ ئاۋۇنچىقى يوق.
بەزدە تىللىغۇم كېلەر كىمنىدۇر،
بەزىلەر خيالمدا قىلار ماڭا دوق...
تۆتۈرۈقسىز، نازۇك ھېسىنى كۆيدۈرمەك ئۈچۈن
تاماكا تارتىمەن، كۆتۈرىمەن جام.
بەزدە قىنايدۇ تۇندە يالغۇزلۇق،
ئايمۇ ھەم كۆڭلۈمنى چۈشەنمەس تامام.

1991 ـ يىل 31 ـ ماي

مەستخۇش دەريا ساھلى بۇندا

مەستخۇش دەريا ساھلى بۇندا،
خيال شەرىن، كۆڭۈلدە كۆيلەر.
دەريا مەۋجدە سۆيگۈدىن سادا،
پاقىلار كورىكرار، كاككۇكلار كۈلەر.
ياپيېشىل چۆپلۈكمۇ سۆيەر بەلگىسىز،
ئۆتكۈنچى شامالدا تىترەپ خيالچان.
نامەلۇم بىر شاختا بۇلبۇل تىنىمسىز،
مەستخۇشتۇر چاتقاللىق،
مەستخۇشتۇر ئورمان.
سۆيگۈنىڭ ئىلاھى مۆكۈندى قايان؟
تىڭشامدۇ چۆپلەرنىڭ شىلدىرلىشىنى.
بۇلبۇلنىڭ تىلمۇ بىر كۆيدە ھامان،
ئۇ كۆيلەر تەبىئەت پىچىرلىشىنى...

1991 ـ يىل 9 ـ ئىيۇل

ئۆستەڭ بويىدا قىزغۇچرەڭ تالگۈل

ئىزدەپ كەلسەڭ قەدرىڭ قىلارمەن،
سېغىنغاندا بارارمەن ئاندا.
زىلۇا بويلۇق قىزغۇچرەڭ تالگۈل
كۈلۈپ تۇرار ئۆستەڭ بويىدا.

ھەر سەھەردە بىر جۈپ ئاق چېلەك
ئاق ئۆستەڭگە چۆمۈپ كېتىدۇ.
ھەر سەھەردە بىر جۈپ ئاق بىلەك
ھويلىسىغا زىننەت بېرىدۇ.

گۈللۈكلەردە كۈلىدۇ ئەجرى،
ساددا كۆڭۈل بۇلۇتتەك ئاپئاق.
چاقىرىدۇ سۆيگۈ ئىلاھى،
چېقىپ ياشلىق كۆكىدە چاقماق.

زىلۇا بويلۇق قىزغۇچرەڭ تالگۈل
شوخ ئېچىلغان ئۆستەڭ بويىدا.
ئىزدەپ كەلسەڭ قەدرىڭ قىلارمەن،
سېغىنغاندا بارارمەن ئاندا...

1991 ـ يىل 3 ـ ئاۋغۇست

سۈرەتتىكى سىر

مېھمان كۆردى:
تونۇش ئۇستەلدىن
يوقلىپتۇ رامكىلىق سۈرەت.
ئايان ئىدى شۇ جۇپ سۈرەتتىن
كۈلۈپ تۇرغان تۇنجى مۇھەببەت...

قىسمەت ئەجەب، يەنە سۈرەتنى
ئۇستەل ئۇستىگە قويۇپ قويدى كىم؟
تىكىلىدۇ بالىلار بەزەن،
لېكىن،
ئانا تۇرار غەمكىن، جىم!

1991 ـ يىل 3 ـ سېنتەبىر

ئايدىڭدىكى ئاي دالا

ئايدىڭدا
يۇرتۇم مېنىڭ ئاي كۆرۈنەر
ئاينىڭ ئاپئاق نۇرلىرىغا كۆمۈلۈپ.
لەززەتلىك خىياللارغا چۆمۈلۈپ،
كۆڭۈل سۆيۈنەر، جان سۆيۈنەر!
جىمجىت، خىلۋەت، تىنچ دالىلار،
بۆدۈنە سايرىغان بىدىلىكلەردە
ئارقاندالغان ئات.
بۇغداي ئېڭىزلىرىدا يانپاشلايدۇ ئاي،
گۈل ـ گىياھلارنىڭ
ئاداققى پۇرىقىدىن مەست بۇ تاپ.
دالا كۆڭلۈڭدەك تازا، غۇبارسىز.
ئەگەر نۇقسانى يوق دېيىلسە،
دېيىش كېرەك پەقەت دالا ئەيىبسىز.
دالا قۇچاقلايدۇ مېنى،
دالا قۇچاقلايدۇ سېنى،
شېرىن ھېسلارغا چۆمدۈرۈپ.
ئۇنتۇلدۇرۇپ تۇرمۇش تەشۋىشلىرىنى،

ۋاپاسىز ياردىن سۈنغان روھمنى.
خىيالمنى ئېيتمەن ئاڭا،
ئېيتمەن دەردىمنى،
بەزلەيدۇ ئۇ مۇڭلۇق كۆڭلۈمنى،
ئۇمىد قىرغىقىغا ئىنتىلدۈرۈپ.
ئېيت دالاغا سەنمۇ،
ئېيت سىرلىرىڭنى،
كۆز ياشلىرىڭنى تۆككىن بۇرادەر!
خۇشاللىقىڭنىمۇ،
تاتلىق ئازرۇلىرىڭنىمۇ
تۆككىن ئۇنىڭغا، تۆككىن.
ئادەمدىن كۆرە ئۇ،
قەلبىڭنى ئوبدان چۈشىنەر!
مانا،
مېنىڭ خىيالىمغا ئوخشاش شېرىن بۇ كېچە،
يەر شارىنىڭ
ئەڭ گۈزەل يېرىدە ياتىدۇ ئۇخلاپ،
شېرىن چۈشەكەپ.
غۇۋا، قارامتۇل كۆرۈنگەن
دەرەخلەر ئارىسىدا جىمجىتلىقتا
بار بىر سېھرىي كۈچ،
بار بىر ئۇلۇغ ھەقىقەت،
ئۆلمەس سۆيگۈ ـ مۇھەببەت!
ئوت ـ چۆپ بېسىلغان

لەمپە ـ ئۆگزىلەرنىڭ ياكى
غوجا تام تۈتۈپ تۇرغان تاملىرىنى
كونا مەسچىتنىڭ
يېنىدىكى قېرى سېدە تۈۋىدە
بوۋايلار پاراڭغا چۈشكەندۇ شۇ تاپ.
ھەي، ياشغۇسى كېلەر ئۇلارنىڭمۇ،
ياشغۇسى...
ئۇلار ئۆسكەن دالىلار بۇ،
ئۇلار ئۆسكەن
كەڭ دالىدا توشقان قوغلاپ.
ئۆلۈم قورقۇنچلۇق ئەمەس ئادەمگە،
پەقەت جۇدالىقى يامان بۇ دالىلارنىڭ
جۇدالىقى!
تۈرمۈش تەشۋىشىدە،
يىراقتا ئوچۇپ كەتكەنلەر،
بىلەمسەن، بۇ دالىلارنى كۆكسىگە سېپ كەتكەن.
جەڭدە ئۆلگەنلەرنىڭ
كۆز قارىچۇقىدا بۇ دالا سۈرىتى...
ئەگەر مەندىن بۇرۇن
ئۆلسە ئىدى بۇ دالا،
بىر كۈن ئارتۇق ياشاش
ئېغىر بولار ئىدى ماڭا.
دالا ئۆلمەيدۇ، ئۆلمەيدۇ ئۇ،

بار ئۇنىڭ شۇنداق ئۇلۇغ قۇدرىتى!
گىياھلىرىنى بوۋايلار ئۆستۈرگەن ئۇنىڭ،
تۈپرىقىنى شەربەتتە يۇغۇرۇپ.
شۇڭلاشقا، مويسىپت ئۇ،
مۆتىۋەر ئۇ، جىگىنىڭ قوغۇنىدەك تاتلىق،
تۇرپان ئۈزۈمىدەك شىرىن،
ئىلى ئالمىسىدەك رەڭدار، چىرايلىق.
سەنمۇ ئايدەك گۈزەل بولارسەن جەزمەن،
بۇ يۇرتتا قالساڭ تۇغۇلۇپ.
قەدىمدىن تا ھازىرغىچە بۇ دالىدا
ئاي شولىسىغا پەيۋەندە سۆيگۈ.
سۆيگۈدىن تۇغۇلغان پەرزەنت،
ئايدا كۆرەر ئۆزىنى،
چولپان سۈپەتلىك،
يۇلتۇزلار سارىيىدا سىزەر ئۆزىنى.
شۇنىڭ ئۈچۈندۇر بەلكى،
مۇسىبەتتە بەلگە باغلانغان ئاقنى
بوۋىلارنىڭ ئاي ـ يۇلتۇزلارغا كۆرسەتكىنى.①
«بۇرادەر،
قۇرۇق گەپنىڭ نە ھاجىتى،
ھەر كىشى ماختايدۇ ئۆز يۇرتىنى،

① كونا ئادەتىمىز بويىچە، مۇسىبەتتە باغلانغان ئاق بەلۋاغنى ئاخشىمى يۇلتۇز كۆرسۈن دەپ تالاغا ئېسىپ قويىدۇ.

سەن يۇرتۇڭنى ماختىغاندەك.»
«ھەي،
خالىس ئېيتقۇم كېلىدۇ بۇرادەر،
بەش قول تەڭ بولمىغاندەك،
ئوخشىمايدۇ دالا ـ يۇرت گۈزەللىكى.
مېنىڭ يۇرتۇم ئوتتۇرا قولدەك!
ھەر كېچە ھەر ئۆيدە بىر يۇلتۇز مېھمان،
ھەر كېچە ھەر ئۆيدە ئاي كۈلەر شادىمان.
يېنىمدا ئاي،
قوينۇمدا ئاي،
بوينۇمدا ئاي،
ئايغا باقمەن،
دالىلارغا نۇر بوپ ئاقمەن!
يۇرتۇم،
ئايدىڭدا ماڭا ئاي كۆرۈنەر،
ھەممە ئەلدىن باي كۆرۈنەر،
گۈزەل، تەمكىن، خىيالچان،
جانان ئۇزۇڭدىكى جۇلالىق
بىرىلىيانت كۆزىمان!

1991 ـ يىل ئۆكتەبىر

رىقابەتلىك بۇ دۇنيا

تالىشىڭلار تالايدىن، رىقابەتلىك بۇ دۇنيا،
تالاشمىغان ئادەمگە نادامەتلىك بۇ دۇنيا.
ھېچ قىزىقى بولمايدۇ تالاشمىغان ئويۇننىڭ،
خۇددى توپقا ئوخشايدۇ كارامەتلىك بۇ دۇنيا.

تالاشسۇن دەپ دۇنيانى ئادەمزات يارالغان،
ھابىل بىلەن قابىلدىن بۇ تالىشىش تارالغان.
خىرىس قىلىپ كۆچۈكمۇ تالىشىدۇ سۆڭەكنى،
ئاي بىلەن كۈن قارىشىلار بۇ پەلەكنى تالاشقان.

مۇتالىئە قىلساڭلار ئىلىم ـ ھېكمەت سىرىنى،
پەقەت بىرلا يەكۈنى — تالاش، يەنە چىڭ تالاش!
شەيئىلەرنىڭ قىرىققا يارسىڭ ئەگەر قىلىنى،
زەررىلىرى تالىشىپ پەيدا بولار ئۈيۈل تاش.

پۈتلار قەدەم تالىشىپ ئادەم ئالغا باسىدۇ،
كۆك تالىشىپ تېرەكلەر پەلەككە باش ئاتىدۇ.
رەڭ تالىشىپ مايسىلار قۇچاقلايدۇ قۇياشنى،
ئوربىتىغا قارىشىلار يەر شارى تېز چاپىدۇ.

سەييارىلەر تالىشىپ تۆتۈپ تۇرار ئالەمنى،
چاقىردىۋ دۈئىلغا تۇرمۇش ـ ھايات ئادەمنى.
يېڭىلگەنگە ياندىشار ئاچلىق ـ ئاپەت لەشكىرى،
رەنجىمىگىن دۇنيادىن ئەركە باسساڭ قەدەمنى.

كۆتۈرمەيدۇ ئەركەكنى ئەركەكزەدەك بۇ دۇنيا،
تىلەنگەنگە، تەگكەنگە قۇرۇق مەدەك بۇ دۇنيا.
ساقلىگىنىڭ تۈكىدە باغلىۋالساڭ بويىندىن،
خۇلقى ـ نازى يېقىملىق پەرىزاتتەك بۇ دۇنيا.

ۋاقىت دېگەن سېھىرگەر خېرىدارى ئۆمۈرنىڭ،
ئالداپ سېنى ھەر دائىم تېرىقنى تاغ كۆرسىتەر.
بۇ سېھىرنى بىلمىگەن نادان جانلار تام يۆلەپ،
ئەرزان سېتىپ ئۆمۈرنى پۇشايماندا كېتىشەر.

ئويلىساڭلار، ئادەملەر، قەرزدار سەن دۇنياغا،
ھەر مەخلۇقات، شەيئىمۇ ئادا قىلار قەرزىنى.
بارچە جانلىق، كائىنات خىزمەت قىلار ئىنسانغا،
بېجىرمىسە بۇرچىنى ھالاكتۇر بال ھەرىسى.

ئۇلۇغلارنىڭ ئۇلۇغى ـــ ئەي خىسلەتلىك ئادەمزات،
نېمىتىنى يېمەمسەن ساڭا ئورتاق دۇنيانىڭ.
ئۆزۈڭ تاپساڭ خارلىقنى ساڭا ئازدۇر پەندىيات،
پۇرسەت كەتسە قولۇڭدىن بېشى بالا ـ قازانىڭ.

قالسا سەندىن بىر جەسەت قالدۇرما داغ ـ جاراھەت،
مازار ئەمەس بازار بۇ، باراۋەتلىك بۇ دۇنيا.
باراۋەتنىڭ قىزىقى ئويغىتىدۇ مۇھەببەت،
ئۇلۇشى بار ئادەمگە ساخاۋەتلىك بۇ دۇنيا.

دېرىزەڭدىن ماڭغان قۇياش ئەمەس، ئاي ئەمەس،
باراۋەتكە چاقىرغان دانىشمەننىڭ سېيماسى.
قورۇق نېمە، ئاق نېمە، بىز دۇنياغا سايە ئەمەس،
ھەر تال قورۇق، ئاق چاچتىن نۇرلانسۇن يۈرت دالاسى.

ئەيىب ئەتمە ياش بالىلار، ئاق چېچىمنى قارايتسام،
جاھالىغا ئاشقىمەن بۇ قەدىناس دۇنيانىڭ.
گۈزەل دۇنيا، ئۇز دۇنيا ۋىسالىنى تالاشسام،
لەززىتىدىن سۆيگۈنىڭ ئۇرغۇپ تاشار دەرمانىم!...

*

تالىشىڭلار، تالايغا تالاشماقتۇر بۇ دۇنيا،
تالاشمىغان ئادەمگە ئاداشماقتۇر بۇ دۇنيا!

1992 ـ يىل ئاپرىل

ئۆرۈك يۇرتى لىرىكىلىرى

(يېسىنىغا تەقلىد)

1

ھەدىيە، ھەدىيە، كۆكۈل سۆيۈنچىم،
خجىلمەن سېنى سۆيۈپ قالغىنىم ئۇچۇن.
سۆيدۈمۇ، يوق لېكىن ساڭا ئىشەنچىم،
نە قىلاي يۇرىكىم تەھتىدە يالقۇن،
ھەدىيە، ھەدىيە، كۆكۈل سۆيۈنچىم.

خجىلمەن سېنى سۆيۈپ قالغىنىم ئۇچۇن،
ئاق ـ چىپار چاچلىرىم سۆيگۈمگە توساق.
مەن كۆزگى يىپراقمەن تىترىگەن، سولغۇن،
سەن ئۆرۈك چېچىكى رەڭدار ۋە ئوماق.
خجىلمەن سېنى سۆيۈپ قالغىنىم ئۇچۇن.

سۆيدۈمۇ، يوق لېكىن ساڭا ئىشەنچىم،
ئادەملەر سۆيىدۇ شۇنداق بىپەرۋا.
ئەيىبلەر شائىرنى ئالا كۆكۈل دەپ،
ئۆزلىرى سۆيۈشنى بىلمەيدۇ ھەتتا.
سۆيدۈمۇ، يوق لېكىن ساڭا ئىشەنچىم.

نه قىلاي يۇرىكىم تەھتىدە يالقۇن،
ياتىقلىقۇ ئالدىدىكى كۆك چىمەن ئارا.
سۇبھىنى ئويغاتتىلىقۇ كۆردۈم ئاشۇ تۇن،
كىمدۇ ئۇ قەلبىڭنى ئەتكەن مەھلىيا.
نه قىلاي يۇرىكىم تەھتىدە يالقۇن.

ھەدىيە، ھەدىيە، كۆڭۈل سۆيۈنچىم،
بۇ ئۆرۈك يۇرتىنىلىقۇ گۈلسەن ئۆزۈلۈك.
ئىشلە، كۈل، ۋاراقىرا، كۈلسۇن ئىشەنچىلىك،
كۈتمەكتە مېنىمۇ ئۆز قارا كۆزۈم،
ھەدىيە، ھەدىيە، كۆڭۈل سۆيۈنچىم.

2

بۇ يەردە بىر قىز بار تونۇمسەن ئۇنى؟
مەن سۆيگەن ئۇنىمۇ يوشۇرۇن بىر چاغ.
مەن ئۇنى ئويلايمەن ئۇزاقتىن بېرى،
يوق ئەمدى ئۇ بىلەن يەنە ئۇچراشماق.

كۆرۈشنى ئىستەيتتىم، لېكىن يۈرەكنى
بەھۈدە زىدە قىلىش ئەمدى نە ھاجەت.
ئاھ، ئۇنتۇپ كېتەيلا چۈشتەك ئۆتمۈشنى،
ئۇ كۈلسە مەن ئۇچۇن كۈيايە پەقەت.

ئۇ بەلكى باللىق بولغاندۇ بۇ چاغ،
مەن ئۇنى بىلگەنلەردىن سورايمەن بەزەن.
سۆيىدۇ ئۇ چنددن ئۆرۈك يۇرتىنى،
خۇشى يوق قۇرۇق سۆلەت ـ ھەشەمەت بىلەن.

ئۇ ئاددىي ئۇيغۇر قىزى يېقىملىق، گۈزەل،
بېشىغا كۈلپەت قۇشى قونسا سەۋرچان.
بار ئۇنىڭ قانلىرىدا بىر يۈكسەك غەزەل،
ھاياتقا مۇھەببەت، سۆيگۈ ۋە ئىمان.

ئاق ئۆرۈك يۇرتىنىڭ شۇنداق قىزلىرى،
شېرىنلىك بېغىشلايدۇ تۇرمۇشقا ـ ئۆيگە.
بىلىنمەس تۇرمۇشنىڭ مۇشەققەتلىرى،
قوش يۈرەك ئۆز ئەركىدە ئايلانسا كۆيگە.

3

دېرىزىدىن لەپىلدەيدۇ قار،
بۆلمە ئىچى ئىللىق ۋە راھەت.
قارشىمدا قارەك ئاق دىلدار،
سۆيۈملۈك ئۇ، سۆيۈملۈك قەۋەت.

دېرىزىدىن لەپىلدەيدۇ قار،
قانداق كەلدىڭ بۇ يەرگە لالەم؟
يازغان خېتىڭ كۆڭلۈمدە تەكرار،
دىلنى ئەزدى ئېيتقان ھېكايەڭ.

كۆزلىرىڭدىن ئەگىيدۇ مونچاق،
كىم ئۇ سېنى ئەلدىن يەكلىگەن؟!
ئون سەككىزگە باسقاندا ئاياغ،
مۇھەببەتتىن سېنى چەكلىگەن؟!

سۇبھى بىلەن ئۇيقۇلۇق سەھەر
جايناماز دا ئوقۇيسەن دۇرۇت.
خىيالىڭنى ئېپ قاچار كۆيلەر،
ۋۇجۇدۇڭدا كۆيىدۇ بىر ئوت.

ئاتاڭ تاشلاپ كېتىپتۇ سېنى،
بوۋاڭ بەختىگە تىلەركەن دۇئا.
يۇمران مايسىدەك نازۇك قەلبىڭنى
تەقدىر چۇشەنمەي قىلىپتۇ ناكا.

خىلۋەت يېزاڭ بىلمەس ئالەمنى،
ئادەملەرچۇ ھەمدەم، تەسەللى.
ئۇن ـ تىۋىشسىز قىينايدۇ يۈرەك،
تۇنجى سۆيگۇ قۇچقان ئادەمنى.

لېكىن، لەززەت ئاشۇ ئازابتا،
شۇ ئازابقا بولالسا‌ق قۇل.
تىلىكىمنى بېرىمەن ساڭا،
ۋە كۆڭلۈمده ياشايسەن مەغرۇر.

قارا، دالا ئاپئاق ـ ئاق باهار،
قار ئاستىدا تۇغۇلار چېچەك.
ئاق چېچەككە پۈركەنگەن دىلدار،
ئۆزۈڭ گۈلسەن، ئۆزۈڭ بىر چېچەك!

1992 ـ يىل

شائىرنىڭ ئايالىغا

سەن چۈشەنمەيسەن شائىر قەلبىنى،
شېئىرلاردىن ئىزدىدىڭ پەقەت.
ئۆزگىلەرگە ئوخشىتىپ ئۆزۈنى،
تەلەپ قىلدىڭ خاسلا مۇھەببەت.

شېئىرغا ئوخشىماس نېچۈن؟
سەن ھەيرەتتە، ئەمەس خاتىرجەم.
ئەجەبلەنمە، قەلبىنى شائىر
بۆلۈۋەتكەن ئادەملەرگە تەڭ.

1992 ـ يىل 10 ـ ماي

ھەر كىشىگە ھەر رەڭدۇر دۇنيا

ھەر كىشىگە ھەر رەڭدۇر دۇنيا،
ماڭا شېئىر، ماڭا سۆيگۈ ئۇ.
بىراۋلەرگە مەي ياكى قىمار،
بىراۋلەرگە نەپرەت تۇيغۇ ئۇ.

ھەر كىشىگە ھەر رەڭدۇر دۇنيا،
ئۆز زوقىنى بەخش ئېتىدۇ.
لېكىن، روھسىز ئادەملەر يەنە
بۇ دۇنيانى قارغاپ كېتىدۇ.

1992 ـ يىل 10 ـ ماي

روھىم

مەن روھىمنى ئۇچۇردۇم كۆككە،
بوشلۇقتا ئۇ تاپمىدى قۇدرەت.
مەن روھىمنى تاشلىدىم يەرگە،
پارچىلاندى سۆيگۈ ـ مۇھەببەت.

قۇياش روھى ئادەمزاتنىڭ،
تەنتەك روھىم ئۇچتى قۇياشقا.
دېڭىزلارغا تۆكۈلگەن شولام
پارچىلاندى ئۇرۇلۇپ تاشقا.

بەگۈاش روھىم يوقالدى بىردىن،
سەھرالاردا يۈردۇم مەن ئىزدەپ.
قېچىپتۇ ئۇ شەھەرگە تېزدىن،
غورۇلارنى بۇزۇپ ئۆندەرەپ.

روھىم مېنىڭ يىلتىزلار ئارا
شىرنە ئىزدەپ يۈرگەندە چاڭقاپ.
مەن سايىدا، تالنىڭ ئاستىدا
كۆرۈپتىمەن ساماۋى كىتاب.

ئىزدەپ ئۇنى يارلىقىنى بويلاپ،
كۆزلەكلەردە ئالمىدىم ئارام.
پۈتۈمغا تاش پاتقاندا سايدا،
بەھوشلۇقتا يىقىلدىم تامام.

نەغمىسىدىن ئويغاتتى تورغاي،
ئېلىپ كەپتۇ روھىمنى كۆكتىن.
مەن روھىمنى قۇچاقلىغاندا،
ھاياتلىقنى سەزدىم بۆلەكتىن.

تىرىلدى ئۇ شۇئاق ئىچىدە،
ئاپتاپ يىگەن تۇپراقنى يالاپ.
گۈل كۆرۈندى شۇئاقزار ماڭا،
دۇنيامۇ ھەم كۆرۈندى ئوماق.

1993 ـ يىل

قەلبمدە بىر ئىزگۈ ئالەم

قۇسۇر

سىرلىرىڭغا ھېسداشلىق قىلىپ،
دوستلىرىمدىن يېدىم مەن ئازار.
دېيىشىدۇ قۇرۇغان چىغقا
ئوت قويماقتىن يوق باشقا ئامال.

ئوت قوي، ئۇنىڭ تۈتۈنلىرىدىن
قارايسىمۇ سۈزۈلەر ئاسمان.
قۇياشتىنمۇ تېپىشار قۇسۇر،
ئادەملەرنىڭ مەيلىگە باقسائ.

تۇنجى سۆيۈش

تۇنجى سۆيۈش يېڭى ئالەمگە
ئېلىپ كىردى ياشلىقنى بەرھەق.
كۆزلىرىڭنى يۇمدۇڭ بىر پەسكە،
جىلۋىلەندى يۈزۈڭدە شەپەق.

خیالىڭدا دىلبەر شۇ تاپتا
قانداق تۇيغۇ بولدى ھۆكۈمران؟
گۈل پۇرىقى تىنىقلىرىڭدا،
تىترەپ تۇرار قانداق ھاياجان؟
لەۋلىرىڭنى قاچۇرۇپ ئاستا،
قانداق تىلدا قىلارسەن ئايان!
تۇنجى سۆيگەن ـ سۆيۈلگەن دەمنى
قات ـ قېتىغا نەقىشلەر يۈرەك.
سۆيۈشلەرنىڭ بولمىسا قەدرى،
ئادەملەرگە سۆيۈش نە كېرەك!

قەلبىمدە بىر ئىزگۈ ئالەم

سۆكۈشدۇ شائىرنى كۆپى،
دېمەك، كۆپىنىڭ شائىردا كۆزى.
قەلبىمدە بىر ئىزگۈ ئالەم،
دىلنى مەپتۇن قىلدۇ سۆزى.
ئەلەم قىلار ئۇنىڭغا پەقەت،
بۇ ئەجەبكى قىزىق بىر قىسمەت،
شائىر سۆكەر شائىرنى ئۆزى.

بۇلاق ۋە ئادەم

كۆز ئاچقاندا بۇلاق دۇنياغا،
يول تاپىدۇ تاش ـ تۇپراق ئارا.
ئەگرى ـ بۇگرى ئىزلارنى ئېچىپ،
پەيدا قىلار يېڭى بىر ناخشا.

ئادەملەرچۇ، ئادەملەر بەزەن
ئۆز يولىنى تاپالماس شۇنداق.
ئۆزىدىن ھېچ كۆرمەيدۇ بۇنى،
كۆرسە ئىدى ياشايتتى قۇۋناق.

1998 ـ يىل

سېنىڭ شائىرىڭ

1

بۇ ئاددىي بىر شېئىر، يوق پاساھەتلىك،
خىيالىي تۇيغۇلارنى قىلمىدىم ئىزھار.
شائىرنى چۈشەنمەس قەلبى بى دەردلىك،
بۇ دەردكە ھەمراھ بوپ ئۆزۈڭ بار دىلدار.
ئېچسىمۇ، ئېچمىسىمۇ مەستخۇشتۇر شائىر،
مەست قىلار شېرىن ھېس، مەست قىلار دۇنيا.
مەستلىكتىن تىترەيدۇ تەنلىرى دىر ـ دىر،
ئاي ـ لەيلى شېئىرنى ئۇنۇتماس ئەمما.
ئادەملەر چېپىشار كۆندۈز ۋە تۈنى،
يوقاتقان روھىنى ئىزدەيدۇ ئۇلار.
تۇرمۇشنىڭ غېمىدە خىيالى ـ ئويى،
ھەمدەردلىك شائىر ئۇلارچۈن پۇچىلار.
بۇ سېنىڭ شائىرىڭ سۆيۈملۈك دىلدار!

2

ھەر كۈنى ماڭمەن تونۇش كوچىدا،
يوق ئاياغ ئاستىمدا ئۇچقۇر ماشىنام.

رام ـ قانات ئۆڭۈپ كەتكەن ۋېلىسىپىتىمدا،
تونۇشلار ئۇچرىسا بىرىمەن سالام.
كىيىمىم ئاددىيلا، يۈرۈش ـ تۇرۇشۇم
پەرقسىز ئۆتكۈنچى ئاددىي ئادەمدىن.
ۋە لېكىن ئوخشىماس خىيال ـ كەچمىشىم،
قۇيرۇقلۇق يۇلتۇزنى كۆرىمەن ئالدىن.
يۈرتۇمدا تونۇشۇم ئازلا ـ ساناقلىق،
شۆھرىتىم باسمىغان يېزا ـ قىشلاقنى.
مەن ئاددىي ئورنۇمدا ئەمەسمەن باشلىق،
تۇزەيمەن ماقالىدە پەقەت چاتاقنى.
بۇ سېنىڭ شائىرلىڭ سۆيۈملۈك دىلدار!

3

مەسخىرە قىلىشار تېخى بەزىلەر
«شائىرمۇ ـ ئادەممۇ؟» دېيىشىپ ھەتتا.
بەرسەممۇ بىمارغا مەلھەم ـ شەربەتلەر،
مەستانىدەك نەشتەر ئۇردى باشلىقىم كاتتا.
غۇرۇرۇم تەڭرىتاغ، لېكىن تېشىمدا
رەقىبكە بىلدۈرمەي يۇرىمەن كۈلۈپ.
ھەر قېتىم ئوقۇغان شېئىرلىرىمدىن
قانلىرى قاچىدۇ چىرايى ئۆڭۈپ.
رەقىبىڭ ئوك يوزى خۇشامەت، ئەكسى
سول يوزى ھۆرپىيەر بوزەكنى تاپسا.
ھوقۇققا تىكىلەر تۇندىمۇ كۆزى،
مەنستىمەي ئۆتىمەن ئۇنداقلار باقسا.
بۇ سېنىڭ شائىرلىڭ سۆيۈملۈك دىلدار!

4

بايلىققا، مەنسەپكە ئۆزۈم ئۇرمىدىم،
بىھۇدە بىراۋنى تىللاپ يۈرمىدىم.
ئۆزۈڭنى ئىزدىدىم پەقەت قەلەمدىن،
روھلىرى ئۆلگەنلەرگە شېئىر پۈتمىدىم.
ئەگسىمۇ بۇ تۇرمۇش پۈكۈپ بېلىمنى،
بەزىدە تەپەككۇرۇم بوغسىمۇ كۆچەپ،
قۇچاقلاپ روھىڭنى خىيال قىپ سېنى،
تۇنلەردە ئىزدىدىم بەختىڭنى تىلەپ...
باللىق چېغىمدىن شېئىرغا كۆيۈپ،
چېچىمنى ئاقارتتىم ئاشۇ ئىشقتىن.
ئەپسۇسكى، ھەققىدە كۈيلەلمىدىم كۆپ،
سەن رازى بولدۇڭمۇ شائىرلىقىمدىن؟
داڭلىقتىن بولمىدىم، لېكىن ئالدىڭدا
نومۇستىن قىزارماس يۈزۈم ھېچقاچان.
ھامان بىر ئۆلۈم بار، كەچمىشلىرىمنى
بىلەرسەن بىر كۈنلەر شېئىرىم ئاختۇرسائ...
دۇنيادا ئۆلمەيدىغان شائىر يوق، ئەمما
سەن مەڭگۈ ئۆلمەيدىغان ئۇلۇغ كىتابخان!
ھاياتىم پۈتۈلگەن شېئىرىم روھىنى
سۆزلەيسەن ئەۋلادلارغا، سۆزلەيسەن ھامان.
بۇ سېنىڭ شائىرىڭ سۆيۈملۈك دىلدار!

1993 ـ يىل

ئىلى ئاخشىمى

سالام كىتابخان!
سەنمۇ ھەم مەنمۇ ھەم ھامان بىر كۈنى
تەبىئەت قوينىغا قايتىمىز جەزمەن.
سەن بەلكى ھاياتىڭدىن تىكلەرسەن مۇنار،
مەن پەقەت شېئىرىمنى قالدۇرسام دەيمەن.
يۇز يىلدىن كېيىنكى بۈگۈنكى ئاخشام
يەتكۈزگۈم بار ساڭا مۇشۇ ناخشىنى.
ھايات ۋە مۇھەببەت قىلىدۇ داۋام،
يەنە ئاي ئاستىدا ئىلى ئاخشىمى.
مەن بىلەن ناتونۇش مۇھەررىرىمۇ ھەم،
پەقەت ساڭا قالدۇرىمىز ئۈمىد ۋە ئارزۇ.
شۇ جىمجىت باغرىڭغا سىڭمەكتە بۇ دەم
خۇشاللىق تۈيغۇمىز ۋە چەككەن قايغۇ...
كىچىكلا بىر چېكىت يەر شارىدا بۇ
يۇرتىمىز، بىلىسەن، قەلبكە تۇتاش.
ۋە لېكىن ئالەمنى سىغدۇرىدۇ ئۇ،
كۆڭلى ئاق ئايدىڭدۇر، يۇرىكى قۇياش.
شۇ يۇرتىنڭ ئاخشىمىسەن سۆيۈملۈك ئەركەم،

ساڭا ئۆز ـ تونۇشتۇر ناخشا ـ قوشاقلار.
سەن جىمجىت ئۇزىتسەن ئۆتكۈنچىنى ھەم،
روھىڭنى پىچرلايدۇ تاڭدا بۇلاقلار.
مەن ئۆستەڭ بويىدا بۇ ئاخشام يالغۇز،
سۈزۈادان ھەمراھىم، تىڭشار كۆيۈمنى.
ئادەملەر ئۆتمەكتە چىراغ ئاستىدىن،
نېمىدۇر خىيالى، نېمىدۇر ئويى...
چىرىغى ئۆچتى بەزى ئۆيلەرنىڭ بۇ چاغ،
تىلەيمەن ئۇلارغا ئارام، ياخشى چۈش.
قايسىبىر ئۆيلەردە كىمنىدۇ قارغاپ،
كىملەردۇ كۈلىدۇ، كىملەردۇ بىھوش...
تۇل ئانا پىرقىرار پەرزەنت ئوتىدا،
كىمنىڭدۇ جان يارىپرقى تىترەر بۇ نەپەس.
كىملەردۇ ئىچىلمىگەن قەدەھ ئالدىدا،
ۋەز ئېيتار دۇنيانى بىلگەندەك پەۋەس.
يىغلىما ئەلەمدىن، قىزچاق، بۇ ئاخشام،
ئالدانغان كۆڭۈلنى بەزلەيدۇ ئەتە.
مەن كۆرگەن گۈزەلنىڭ كۆز يېشىنمۇ،
ئۇ قىسمەت تەقدىرىدىن يازدى ھېكايە.
ئۇ تېخى رەڭگارەڭ ـ گۈڭگا چىراغلىق
كاتەك ئۆي ئىچىدە بولمىغان ئۇلپەت.
قاراڭغۇ كوچىدا قىلىپ ئۇششۇقلۇق،
بىر يىگىت كاچات ببرىپ «سۆي!» دېدى پەقەت.
بۇزۇلغان بۇ روھنى مەن قانداق تۈزەي،

مەن ئاددىي شائىرمەن، سۆيگۈگە ئامراق.
ئاي نۇرى مسىرا بوپ چۈشەر قەغەزگە،
قارىسام ئاي يىغلار، بارىكەن ئۇندا داغ...
مەن ئاخشام قويىندا ئالەمنى كەزدىم،
بارمىدىم پىرقىرىما چىراغ ئاستىغا.
ئارامنى يوقاتتىم، جېنىمنى ئەزدىم،
ئىلىشىپ ھاياتنىڭ سىرلىق تورىغا.
نەھاجەت ئۆزىنى قىينىماق مۇنچە،
نام ـ شۆھرەت ئىشقىمۇ ياكى تەسەللى.
خىيالدا جىمجىت ئۆتۈپ كەتكەن يۇرتدىشىم
بىلىدۇ بۇ سەۋدا سىرىنى بەلكى...
يۇز يىلدىن كېيىنچۇ؟

كىم بىلەر بەلكى
بىر ئۆمۈر قەدەملەر سىڭگەن كوچىلار،
ئۆزگىرەر، تەھقىقكى سېزىدۇ روھىم.
تېرەكلىك ـ سۇۋادانلىق بوستان كوچامدا
ھە، بۇگۈن چىراغلاردىن چاقنايدۇ كۆزۈم.
كۆز يېشى، مۇھەببەت چۆككەن بۇلۇڭلار
يەنە جۈپ دىلكەشلەرگە بېغىشلار لەززەت.
بىلىنەر ئۇلارغا بىزنىڭ پاراڭلار،
ۋە سۆيگۈ كەچمىشىمىز چۆچەك ـ رىۋايەت...
بولدى قوي،

مېنى ئۆز هالىمغا ئاخشام پەردىسى،
قاراڭغۇ بوستانلىققا باشلىما زىنهار.
ئۇنىڭسىز خىيالىمدا يارنىڭ شەپىسى،
گويا ئۇ ئولتۇرغاندەك يېنىمدا قاتار.
بۇ ئىلى ئاخشىمى مەست قىلىپ مېنىڭ
ئەپ كەتكەن ياشلىقمنى، تۇنجى سۆيگۈمنى.
ئۇ گۈزەل ئەسلىمىلەر يادىڭغا سېنىڭ
يەتكەندە ئەسلەرسەنمۇ، دىلدارىم، مېنى.
مەن ئەمدى ئەمەسمەن بەختىۋاش، تۇن كېزەر،
خىيالغا ئورايمەن باشتىكى ئاقنى.
سەنمۇ ھەم نەۋرەڭنى ئوينىتىپ دىلبەر،
ھېكايە قىلارسەن بىزنىڭ ياشلىقنى.
بۇ ھايات شۇنداق ئىكەن ئاخشامدەك سىرلىق،
سىرىنى يەشكىچە كۆزۈڭ باغلار تور.
قاچانمۇ بىغەملىكنى تاشلار ئادەملەر،
ۋاھ، ئەجەب قايتىپ ـ يېنىپ كەلمەسكەن ئۆمۈر.
مەن سۆيگۈ كۆيلىدىم، كۆيلىدىم شۇنداق،
سۆيگىنىم قەلىمىمدىن تامدى بۇ ئاخشام.
ئادەملەر تۇرمۇشنىڭ غېمىدا چېپىپ،
گاھ خۇشال قاراشتى، گاھى پەردىشان...
مەن ئۇلار كۆڭلۈمنى بىلگەي ئىدى دەپ،
بۇ كۆينى كۆيلىدىم ئاخشامغا ئورتاق.

بۇ كۆيگە مەستانە بوپقالدى ئەجەب،
ئايدىڭدا ـ ئاي نۇردا تۇغۇلغان بوۋاق...

يۇز يىلدىن كېيىنكى بۇگۈنكى ئاخشام
يەتكۈزگۈم بار ساڭا مۇشۇ ناخشىنى.
مەن ئاخشام كۆيىمەن، ئاينىڭ نۇرىمەن،
ھايات ۋە روھمدا ئىلى ئاخشىمى.

1994 ـ يىل فېۋرال

ئۆز - ئۆزىنى يوقتىش

يوقتىدۇ ئادەم ئۆزىنى،
تاپقىندا بولار چىن ئىنسان.
يوقاتقانمەن مەنمۇ ئۆزۈمنى،
مەن ئۆزۈمنى تاپمەن قاچان؟!
يوقاتمىدىم ئۆزۈمنى دەر كىم،
چۈشەنمەس ئۇ، بىزمەس ھېچقاچان.
ئىنسانلىق چىن، گۈزەل ئەسلىنى
يوقتىدۇ تۇرمۇش ۋە زامان.
تۇغۇلغاندا مەن ئۆزۈم ئىدىم،
ئەس كىرگەندە يوقالدىم ئاستا.
يوقالدى ئۆز تىلىم ۋە گېلىم،
يېڭى قۇلاق بوپقالدى پەيدا.
كۆزلىرىمۇ ئەمەس ئۆزۈمنىڭ،
بىر ئۆزۈمنى كۆرىدۇ پەقەت.
سۆزلىرىمۇ ئەمەس ئۆزۈمنىڭ،
چىن سۆزلىرىم كۆمۈلمەدە پەقەت.
كەلمىسمۇ سۆزىگە كۈلگۈم،
بى ئىختىيار كۈلدۈم يوغانغا.

ئارتىس بولۇپ تۇغۇلمساممۇ،
ئارتىس بولۇپ باقتىم جاھانغا.
بۇ ھاياتنىڭ مىزانى شۇنداق،
بىر ـ بىرىگە يېپىسز باغلىنار.
ئاجىز ئىكەن ئىنساننىڭ روھى،
كۆچلۈكلەرگە كۆچسىز يالۋۇرار.
شۇنداق، بىلىمىڭ دۇنيانىڭ ئۆزى،
يوقلىدۇ ئاجىز ـ سەغىرە.
پەردازلانغان ھاياتنىڭ يۈزى،
چىنلىقىنى قىلماس ئاشكارە.
يورۇتمىسا قۇياش يۈزىنى،
ئاي شولىسى بولامدۇ پەيدا.
سېزىملىمەستىن بۇ قانۇنىيەتنى،
تولۇن ئايغا ئوقۇيمىز ناخشا.
يوقاتتىم مەن شۇڭا ئۆزۈمنى،
سېھىرلەنگەن پانىي دۇنيادا.
سەن بەرمىگىن يالغان تەسەللى
ۋە ئالدىما خۇدا ئالدىدا.
ئالدىشىدۇ ئادەملەر شۇنداق
بىر ـ بىرىنى مايلىق سۆز بىلەن.
سۆزلىرىگە مەنپەئەت قوشماق،
كۆرۈشىدۇ يالغان كۆز بىلەن.
پەقەت چىندۇر مۇقەددەس ئۆلۈم!

سەن تىرىكسەن دېمەك، ساختا بول.
ساختىلىققا ساختىلىق كېرەك،
بۇ ھاياتقا يەنە بىر تۇغۇل!
تۇغۇلمىساڭ دۇنياغا شۇنداق،
قۇرۇپ ـ قاقشال بولۇپ قېلىۋەر.
باشقىلارغا تىلىنىپ ـ قاقشاپ،
ئۆز كۆشۈڭنى ئۆزۈڭ چىشلەۋەر.
«ئۇغۇ شۇنداق، بىراق روھىمدا
مەن ئۆزۈمنى تاپسامدىم چاپسان!»
«ئۆز ئەسلىنى تاپماقلىق ئۇچۇن،
ئېتىقادقا ھاجەتتۇر ئىنسان...»

1995 ـ يىل سېنتەبىر

كۆلۈمسىرەش

ئېرىق قىرى ـ دەرەخ تۈۋىدە
ئولتۇرىمەن نامازشام ئارا.
ئاستا خىيالچان قەدەملەر بېسىپ
سەن كېلىسەن تېرەكلىك يولدا.
ساڭا نېمە بولدى ئوماق قىز،
ئون توققۇزدا بارمىدۇ يېشىڭ؟
غۇنچە لېۋىڭ پىچىرلىغاندەك،
قىزىقتۇردى كۆلۈمسىرىشىڭ.
كۆلۈمسىرەر بەدەن ـ بەدىنىڭ،
كۆڭۈل خۇشلۇقۇڭ تۇرار تاشقىنداپ.
لەۋلىرىڭنىڭ تەبەسسۇمىدىن
بىر سۆيۈنۈش تۇرىدۇ پارلاپ.
نېمە سىر بۇ؟
ياشلىق كۆلكىسى
باشلاندىمۇ سۆيگۈگە ئورتاق.
شېرىن خىيال ئەسىر ئەتتىمۇ؟
سۆيگۈ شېرىن ـ ھە،
ئاھ، شېرىن شۇنداق...

بىلەلمىدىم يىگىتلىك بىلەن
تۇنجى ئۇچرىشىشتىن قايتىشىڭمۇ بۇ؟
ھاياجانلىق تۇنجى سۆيۈشتىن
بېسىلمىغان ھارارەتمۇ بۇ؟
خىيالىڭدا يىگىت پېچىرلاپ،
بىللە يانمۇ يان كېلەمدۇ ئاستا،
ئاڭا بېقىپ كۈلگۈنۈڭمۇ بۇ؟
نېمە سىر بۇ — ئەجەبمۇ تاتلىق
كۈلۈپ بارسەن بۇ يولدا تەنھا.
ساڭا قاراپ كۈلەر تەبىئەت،
نۇرلىنىدۇ لېۋىڭدە دۇنيا!
مەن شائىرمەن،
پىنھان كۆڭۈل سىرىنى قىلارمەن چاچقۇ،
قىزلار لېۋىگە مۇھەببەت قونسا.

1995 ـ يىل

تويغا چىللىدى بىر ئىزگۈ تىلەك

سىزگە ئايان،
كۆپ ۋاقىت بولدى شېئىر يازمىدىم،
ئىمانسىز شېئىرلارنى كەلمىدى يازغۇم.
ئادەملەر نان غېمىدە، جان غېمىدە،
چولىسى يوق شېئىر ئوقۇشقا،
سەسكىنىپ كەتتى لاۋزا شېئىرددىن...
لېكىن، شۇنداقتىمۇ،
بۈگۈن مېنى قەدىرلەپ،
«سابان توي»دا شېئىر ئوقۇپ بەرسۇن دەپ،
چىللاپتۇ تاتار قېرىنداشلىرىم!
بۇرادەرلەر،
قانداق قايتۇراي مەن كۆڭلۈڭلارنى،
بىللە تۇرسا داستىخاندا پولۇ، بەلىشم...
ھەي، شۇ تاپتا مېنىڭ ئورنۇمدا
ئابدۇللا توقاي بىر شېئىر ئوقۇسا،
ياكى ھادى تاقتاش،
ئەھمەد يېرىكەي
مۇھەببەتتىن گۈلدەستە تۇتسا،

قانداق پەيزى بولار ئىدى ـ ھە؟!
قانداق ماتور① بولار ئىدى...
خەيرىيەت،
ئۇلار يوق ئەمدى،
ئۇلار يوق...
قېرىنداشلىرىم،
گەرچە ئۇيغۇر بولسامۇ مەن،
قەدىرلىگەن كۆڭلۈڭلار ئۈچۈن،
ئېغىر كۈنلەردە
بىر چۆمۈچ سۈنى تەڭ ئىچكەن قېرىنداشلىق ئۈچۈن،
قەدىرلىك تۇيۇڭلارغا شېئىر تۇتىمەن!

مەن نوۋىگوردتا② تۇغۇلدۇم،
تاتار دوستلار بىلەن ئويناپ چوڭ بولدۇم،
تاتار ئۇستىلىرى سالغان مېنىڭ ئۆيۈمنى،
زەينەپ ئاپايىنىڭ③ قولىدا ئوقۇدۇم.
ئاق مەرمەردەك سۆزۈك،
ئىدىل④ سۈيىدەك كۆپكۆك كۆزلۈك
تاتار قىزلىرى
ئېلىپ كەتكەن ياشلىق خىيال ـ ئۈيۈمنى...
ئۇلار ـــ گۈمنازىستلار،

① ماتور (روسچە) ـــ گۈزەل، چىرايلىق، ئېسىل.
② نوۋىگورد ـــ غۇلجا شەھرىنىڭ بىر مەھەللىسى.
③ زەينەپ ئاپاي ـــ پىشقەدەم تاتار ئوقۇتقۇچىسى.
④ ئىدىل ـــ ۋولگا دەرياسى.

بىر ـ بىرىدىن زىلۇا، كېلىشكەن،
ئېسىل، پاكىز كىيىم كىيىشكەن،
شەنبە كېچىلىرى
سېرىنگۈللەرنى كۆتۈرۈشۈپ،
«ئىسھاقبېك» كۈلۈبىدا
نوۋىگوردنىڭ كەڭ كوچىلىرىدا،
«بالا مسكىن»① نى جىرلاپ يۈرۈشكەن...
ھېلىمۇ ئېسىمدە:
ياش چېغىمدىلا
تاتار جىرلىرىنى جىرلاپ يۈرگىنىم،
تاتار جىرلىرى بىلەن قوشكېزەك ئىدى
مېنىڭ تۇنجى مۇھەببىتىم،
تۇنجى سۆيگىنىم...
ھېلىمۇ ئېسىمدە،
«بۇلتۇر قىسقان قوللارىڭغا
يىغلايتتىڭمۇ سەن بۇ يىل»② دەپ،
ئا.توقايىنى يادلاپ يۈرگىنىم.
شۇڭلاشقا ھازىرمۇ
مۇڭلۇق تاتار جىرلىرىنى ئاڭلىسام،
كۆڭلۈم بۇزۇلۇپ،
كۆزۈمگە ياش كېلەر،
جىلۇلىنىپ گۈزەل ياشلىقىم،
باللىقىم — شوخ بەختىم!

① «بالا مسكىن» — تاتار خەلق ناخشىسى.
② ئا.توقايىنىڭ «شورەلى» داستانىدىن.

بىزنىڭ ئىلىدا،
تاتارلارنىڭ جانكۆيەر زىيالىيلىرى،
ئىلىم ـ ئېرپان گۈللىرىنى ئېچىلدۇرغانتى.
بىلىسلەر سىلەرمۇ،
بىزنىڭ مۇتەللىپمۇ
تاتار مەكتىپىدە ئوقۇغان ئىدى.
تاتارلارنىڭ «نۇر كۆتۈپخانىسى»
ياۋروپانى ئىلغا تۈتاشتۇرغانتى.
ئەنە ھەبىب يۇنىچ①
ئەسمە ئايپاي②
ئارىمىزدا «سابان توي»نى تويلاپ يۈرۈپتۇ.
شائىر توخفىنىڭ③ ئوتلۇق شېئىرلىرى
كۆڭۈل ئاسمىنىمدا يۇلتۇزدەك چاقناپ تۇرۇپتۇ.
ئەنە،
جان ئالغۇچ ئوقلار ئۈچار ھەر يانغا،
پارتلايدۇ گراناتلار،
ئوت يالقۇنى،
ئىس ـ تۈتەك، گەمە...
كىم ئۇ،
ئۆلۈمگە پىسەنت قىلماي
ياردىملارنى قۇتقۇزۇۋاتقان؟!
ئۇ قوراللىق ھەمشىرە،

① ھەبىب يۇنىچ — مەرپەتپەرۋەر تاتار زىيالىيسى.
② ئەسمە ئايپاي — تاتار مۇئەللىمەسى.
③ توخفى — تاتار شائىرى.

تاتار قىزى پاتىمە.
پوتەيدىن ياغماقتا يامغۇردەك ئوقلار،
جۇڭغار دالاسى — پىلسىرات كۆۋرۈك.
يىقىلماقتا بىللە ناخشا توۋلىغان
يارۇ دوستلار...
ئالغا! ئالغا!
سىلجىتمايدۇ پوتەيدىن دۈشمەن،
ئالدىدا كەتكەنلەر يىقىلدى مانا،
باغلاپ گرانىتنى بەلگە،
يەر بېغىرلاپ كەتتى بىر يىگىت،
توپا توزۇتىدۇ ئوقلار ئىككى يېنىدىن...
پوتەيگە يېقىنلاشتى ئۇ،
غەزەپ بىلەن ئاتتى گرانات
پارتلىدى پوتەي،
ئەمما...
تۈپراق قوچۇر رەڭگە كىردى ئۇنىڭ قېنىدىن...
بۇ تاتار يىگىتى — شەۋكەت① ئىدى،
ئۇ ۋەتەن ئۈچۈن جان بەرگەن ئىدى.

شۇنداق،
ئۇلار مەدەنىيەت تارقاتقان ئىدى،
ئۇلار قەھرىمانلارچە جەڭ قىلغان ئىدى

① شەۋكەت — ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلابى ۋاقتىدا شىخۇ ئۇرۇشىدا قۇربان بولغان تاتار يىگىتى.

بىزنى بەختلىك ياشسۇن دەپ.
ئىھە، تاتار قېرىنداشلىرىم،
ئۇ كۆنلەرنى ئۇنتۇماس ھېچكىم،
سىلەر ۋە بىز،
بىزنىڭ كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىز.
شۇڭلاشقا،
كۆڭۈللۈك ئۆتكەي بۇ «ساباق تويۇق»لار،
سىلەرنىڭ تويۇڭلار — بىزنىڭ تويىمىز...

1997 ـ يىل ئىيۇل

ئات ئوقۇرىنى تاپىدۇ

ۋاقىت دېگەن ھۆكۈمرانى ئالەمنىڭ،
يىللار شۇنداق چۆللەرگە گۈل ياپىدۇ.
نوتىلارغا قۇۋۋەت بېرىپ، جان بېرىپ،
مەزگىلىدە مېڭىسىنى قاقىدۇ.

ئالدىرىماڭ، ئات ئوقۇرىنى تاپىدۇ،
ئات بولغىچە تايچاق ھەر يان چاپىدۇ.
تاغ ـ دالاسى، قىر ـ يايلىقى ئۆزىنىڭ،
تېنەپ قالسا ئۆز بېرىدە ياتىدۇ.

ئانا تاغلار، ئانا يايلاق ماكانى،
چاتقاللاردىن ئۆزىگە يول ئاچىدۇ.
سەكرەپ ـ ئۇچۇپ قىيالاردىن ـ بەللەردىن،
تۇيىقىدا ئالتۇن چاقماق چاقىدۇ.

يېتىلگەندە «گۆر ئوغلى» نىڭ دۆلدۈلى،
كۆرىسىلەر يۈلتۈز بولۇپ ئاقىدۇ.
قايغۇرمىغىن ئۇچۇپ كەتسە قۇلۇنۇڭ،
ئاخىر بىر كۈن ئوقۇرىنى تاپىدۇ.

1997 ـ يىل ئۆكتەبىر

ئارماندا كەتكەن دوستۇمغا

(مەرھۇم شائىر ، فولكلورچى تۇرسۇن زىيەدىنىڭ ۋاپاتىغا)

داڭلىقلارغا ئوقۇلغان كۆپ مەرسىيە،
بىراق، سېنىڭ ناملىڭ كۆپكە ناتونۇش.
ھايات چېغىڭ تۈتالمىدۇق گۈلدەستە،
نەھاجەتتۇر ئەمدى كۆز ياش، ئاھ ئۇرۇش.

رەسۇللالا يېشى بىلەن ئۆزىدىڭ،
شۇنىڭ ئۆزى چىن دۇنياغا مەرھەمەت.
ئۆيىمىزدىن تېخى ھىدىڭ كەتمىدى،
قوشاقلاردىن تون كىيىپتۇ بىر جەسەت.

بۇرادەردۇق ئۇزاق يىللار سىرداشقان،
نېتەي ئەجەل جۇدا قىلدى قەلبىڭنى.
چۈشەنمەيتتى سېنى سىرداش ئەمەسلەر،
ۋە بىلمەيتتى ئېتىقادىڭ، قەدىرىڭنى.

ئىسىت ـ ئىسىت، باھار روھىڭ چەككەندە،
كېتىپ قالدىڭ ئارمانىڭنى قالدۇرۇپ.
ئىشەن دوستۇم، قىزىلگۈلەر كۈلگەندە،
پىچىرلايمەن تۈپرىقىڭدا ئاي بولۇپ...

1998 ـ يىل ئاپرېل

كۈي ۋە ئوغۇل

يازنىڭ بىر ئاخشىمى
چىللىغانتىڭ ئۆيۈڭگە مېنى
ۋە خۇش كۈلۈپ چېپ بەردىڭ رويال.
ساپادا ئولتۇرغان چىرايلىق ئوغلۇڭ
ماڭا بىر قاراپ، ساڭا بىر قاراپ
نېمىندۇ قىلاتتى خيال...
كۆز قۇيرۇقىمغا چاپلاشتى ئوغۇل،
ۋە كۆڭۈل دېڭىزىمغا چۆكتى ئۇ ئاستا.
سەزگەنسەن بەلكى،
ئاستا ـ ئاستا توختىدى رويال.
كۆڭلۈڭ بى ئارام،
تاپمىدى تەسكىن...
تەبەسسۇمىڭ ئۇچتى كۆزۈڭدىن،
ئىما قىلدىڭ ئوغلۇڭنى «چىق!» دەپ.
چىقىپ كەتتى ئۇ،
غەمكىن كۆزىدە ساڭا تەلپۈنۈپ،
ماڭا تور تاشلاپ بوينۇمدىن سۆرەپ.
مەنمۇ قالدىم تەڭلىكتە ئەجەب...
ھەي!

ئەي تۇرمۇش، رەھمسىز تۇرمۇش،
قوغلىمىساڭچۇ ئوغۇلنى ئۆيدىن.
قوغلىمىساڭچۇ!
مەيلى بىللە ئولتۇرسۇن ئۇمۇ.
ئاتىسىدىن قالغان يادىكار
بەلكى مۇشۇ تاتلىق ئوغۇلدۇ!
ئاتىسىغا ئوخشىتار بەلكى،
ئاتا مېھرىگە قانمىغان گۆدەك.
كۆزلىرىدىن شوخلۇق ئۇچۇپتۇ،
كىملەر ئۇنى قىلغاندۇ بوزەك.
ئەي ھايات، رەھمسىز ھايات،
قوغلىمىساڭچۇ ئوغۇلنى ئۆيدىن.
كۆي ئاڭلىسۇن، ناخشا ئاڭلىسۇن،
بىز بىلەن خۇشال ئولتۇرسۇن ئۇمۇ.
سەن ئانا،
ئانا ئۇچۇن ئۆز پەرزەنتىدىن
شېرىن نەرسە دۇنيادا بارمۇ؟!
بىلمىدىم، خىيالغا كەتتىم،
يۈرىكىمنى باستى نامەلۇم ھەسرەت.
ئاشۇ ئاخشام ئۆيۈڭدىن كەتتىم،
سەنمۇ بىلمىدىڭ،
بىلەلمىدىڭ تاھازىرغىچە
سىرىمنى پەقەت!
خىيالىمدا ئاشۇ مۇڭلۇق كۆي
ۋە قارا كۆزلۈك شۇ ئوماق ئوغۇل...

1998 ـ يىل ماي

ياخشىلىقنى ئۇنۇتمايدۇ ياخشىلار

يازنىڭ گۈزەل بىر كۈنىدە بەشەيلەن①
يۇرۇپ كەتتۇق ياز پەيزىنى سۈرگىلى.
ھاجىم يولدا نان ۋە ئارقان، رادىئو
ئالدى، بىراق بىلەلمىدۇق سىرىنى...
بۇ يول ئارا نان ۋە ئارقان نە كېرەك؟
ئويلىنايدىغان تامغالدا②ھەممە تەل.
بۇ سىرىنى بىلىپ قالدىم ئەتىسى،
بۇنىڭ ئۆزى بولدى گۈزەل بىر غەزەل:
قونالغۇدىن يۇرۇپ كەتتۇق ئىككىمىز،
دېرىزىدىن كۆرۈنەتتى گۈل دالا.
نەگە دېسەم دېدى: «ئادەم ئىزدەيمىز،
بىر ياخشىلىق قىلغان ئىدى بىر بالا.
بۇلتۇر تومۇز پەسلى يولدا ماشىنام
بۇزۇلغاندا قىيامەتنى كۆرگەنتىم.
كۆيۈك ئاپتاپ كۆسەي قىلغان تېنىمنى،
ئىسسىق ئۆتۈپ ھالدىن كېتەي دېگەنتىم.

① بەشەيلەن —زوردۇن سابىر، مەھتىمىن ھاجىم، غوپۇر سابىت، ئابدۇۋۇيلى مۇقىيت قاتارلىق بەشمىز.
② تامغالى — نىلقا ناھىيىسىنىڭ ساياھەت رايونى.

قەيەردىندۇ پەيدا بولدى بىر يىگىت،
ئاتلىق ئىدى كەلگەندەك تاغ بېشىدىن.
ئەھۋال سوراپ مېنى ئاتقا مىندۈردى،
ۋە قۇتقۇزدى بۇ پالاكەت ئىچىدىن.
ئەپسۇس، ئۇنىڭ ئىسمىنمۇ بىلمەيمەن،
ئەمما، بىر ئۆي بار ئىدى تاغ قېشىدا.
ئاي، يىل ئۆتتى، شۇ ئىشنىلا ئويلايمەن،
ياخشىلىقنى قايتۇراي دەپ ۋاقتىدا...»
پېشىنغچە ئىزلەپ يۈردۇق ئۇ ئۆينى،
كۆرۈنگەنگە باھار بولدى ياخشىلىق.
ئاخىر تاپتۇق ئاشۇ قازاق يىگىتنى،
سۆيۈندۈردى ياخشىلىققا ياخشىلىق.
نان —ئاق يوللۇق، ئارقان — رەشتە، كۆي ياڭراپ،
ياخشىلىقتىن ئاۋۇل تاپتى خۇشاللىق!
ياخشىلىقنى ئونتۇمايدۇ ياخشىلار،
مەيلى تەقدىر تەتۇر كەلسۇن، ئۇنۇ كەلسۇن.
ياخشىلىقنى بىلمەس قېنى بۇزۇقلار،
دەيدۇ پەقەت: «مەن ياشىسام، ئۇ ئۆلسۇن!»
سەن بىرسىگە قىلساڭ ئەگەر ياخشىلىق،
قايتىدۇ ئۇ يا ئۇنىڭدىن، باشقىدىن.
ياخشىلىققا تاڭسا ئەگەر يامانلىق،
خوپ ياخشىدۇر ئۇنى تاشلاپ قاچقىنىڭ.
ئۇنىڭ شېرىن سۆزلىرىگە ئالدانما،
سۇ چاچمايدۇ ئوت ئىچىدە قالساڭمۇ.

ئىتلىقنى كۆرستىدۇ ئۆلگىچە،
ھاپاش قىلىپ ھەجگە ئېلىپ بارساڭمۇ.
ئۇنداقلارغا بۇ ئالەمنىڭ قوينى تار،
ياخشىلارنىڭ نۇرى ئالەم زىننىتى.
گەر بولمىسا بۇ جاھاندا ياخشىلار،
باشلىناتتى ئىنسانىيەت كۆلپىتى.

ياخشىلىقنى ئۇنۇتمىغىن دۇنيادا،
ئەلەم قىلسا يۈرىكىڭدە چىڭ ساقلا!

1998 ـ يىل ئىيۇل

يېڭى ئەسر ئۇمىدى

يېڭى ئەسر تۇغدى، دوستلار، يېڭى بىر ئۇمىد،
ئۇ ئۆسمەكتە شۇنچە تىمەن، ئوماق ۋە پاقلان.
گاھ ئۆملەپ، گاھ تەمتىلەپ ماڭدى ئاخىرى،
تەڭستىمگەن رەقىبلىرىم بولماقتا ھەيران.

ئۇنىڭ نۇرلۇق كۆزلىرىدە ۋىسال جىلۋىسى،
ۋە باھارنىڭ خۇشبۇي ھىدى كۆڭلۈمگە ئايان.
دىلغا ھۇزۇر بېغىشلايدۇ شېرىن كۈلكىسى،
چۈشەكسىگەن توغراقلىقتا ياندۇرۇپ گۈلخان.

ئۇزاق يولدىن ئاڭلىنىدۇ سالماق قەدىمى،
ھەر تىنىقتا قۇچاقلايمەن يارنى سۆيگەندەك.
يېڭى ئەسر كۆرسەتمەكتە يېڭى مەنزىلنى،
ئوقاق تارتقان كۆڭۈللەردە ياشنايدۇ تىلەك!

2000 ـ يىل

يىگىرمە بىرىنچى ئەسىر

«مەشۇقۇم،
شۇ تاپتا ئۇخلاپ قالساقۇ،
يەنە يۈز يىل كېيىن ئويغانساق...»①
ياق، جېنىم، ئۇيقۇغا رايىم يوق پەقەت،
بەس يېتەر، ۋاقتىدۇر ئەمدى ئويغانماق!
قانۇ ياش نەھرىدۇر ئۆتمۈش ـ كەچمىشىم،
يىگىرمە بىرىنچى ئەسىر—
مېنىڭ ئەسرىم!

2000 ـ يىل يانۋار

① نازىم ھېكمەت شېئىرىدىن.

چمبۇلاق

چمبۇلاق، چم ـ چم بۇلاق،
باغرىڭ چمەنزار خۇش پۇراق.
كۆك چمەن رەڭدار گىلەم،
شېرىن كېچە مەستتۇر ئوماق.

تال ئۇچى ئايغا چىلاشتى،
بولدى ئاي سانسىز چىراق.
يانغا باقسام ئاي قېشىمدا،
كۆككە باقسام ئاي يىراق.

چمبۇلاق، چم ـ چم بۇلاق،
جانغا ئارامسەن چمبۇلاق.
مەستۇمەن، مەستانمەن،
قانداق چىداي كەتسەم يىراق!

2001 ـ يىل 5 ـ ئاي

ئەمدى

(چىرىكلەشكەنلەرگە)

جاھانغا پاتمىغان سەركە، ئاياغلىق سۇندىمۇ ئەمدى،
سامادا ئوينىغان قۇزغۇن، قاناتلىق سۇندىمۇ ئەمدى.

يۈرۈپ ئىشرەتتە لەززەتتە، چىرىپ كەتتىلىك خيانەتتە،
ئۆزۈڭچە شاھ ئىدىلىك، تەختىلىك ـ راۋاقلىق سۇندىمۇ ئەمدى.

قىلىپ ھەر جايدا ئۆكتەملىك كىشىنى زەپ بوزەك قىلدىلىك،
ھاشارغا ھەيدىگەن توقماق ـ تاياقلىق سۇندىمۇ ئەمدى.

توپاننى سورىسا دېھقان سەن چەشكە تاغار بولدۇڭ،
ئۇلار ئوۋلايدىغان ئوقيا ـ ساداقلىق سۇندىمۇ ئەمدى.

ھارام بايلىق ھەشەمەتنى ساڭا ئات قىلدى، مىندۈردى،
ئېتىلىك پۇتلاشتى سىرتماقتا، تاغاقلىق سۇندىمۇ ئەمدى.

قېنى ئاپئاق نازىنىنلار، قېنى ئايۇزان ـ ساراي، داچاڭ،
ھەقىقەتنىلىك تېشى تەككەن تاۋاقلىق سۇندىمۇ ئەمدى.

ئاتالار ئېيتقىنى كەلدى، ئانالار ئېيتقىنى كەلدى،
ئۆزۈڭ يۈردۈڭ تۆتۈپ ئوتنى، سۇباتلىق سۇندىمۇ ئەمدى!

2001 ـ يىل مارت

ئەي قەشقەر

ئېرىقىڭدا سۇ ئەمەس كۆي ئاقامدۇ،
راۋابىڭغا بۇلبۇل ئاۋاز قاتامدۇ،
شوخ قىزلىرىڭ تىلىغا ناۋات ياقامدۇ،
نېمانچە ئۇز ناۋالىرىڭ، ئەي قەشقەر!

سەندە جۇشقۇن ھايات، سۆيگۈ دەريا سى،
مېھرى ئىسسىق بادامدوپپا جۇلاسى،
كۆزنى يەيدۇ سۇمبۇل چاچلار جالاسى،
شاھى ئۇسسۇل سامالىرىڭ، ئەي قەشقەر!

مازارىڭدا روھىم زىكىر ـ سۆھبەتتە،
بازارىڭدا باققال بىلەن ئۇلپەتتە،
باغلىرىڭدا ئەنجۇرلۇكتە لەززەتتە،
دەردكە داۋا ئانارلىرىڭ، ئەي قەشقەر!

ۋاسا جۇپلۇك ئۆيلىرىڭ بىر ئۇلدەستە،
نەققاشلىقنى ئۆگەتكەنمۇ پەرىشتە؟
ئادەملىرىڭ ھۈنەر بىلەن بەس ـ بەستە،
يۇلتۇز قۇچار دانالىرىڭ، ئەي قەشقەر!

قابىللىقىڭ سايرىتىدۇ ياغاچنى،
قوندۇرۇپسەن دوپپاڭغا ئاي ـ مەھۇەشنى،
يېرىلسا يەر سەن بىلىسەن ياماشنى،
ياشىسۇن شۇ بەرنالىرىڭ، ئەي قەشقەر!

2001 ـ يىل

يېڭى يىل ئاخشىمى سۇپتايدا يېزىلغان نەزم

تۇرمەن پىشايۋاندا ئايغا ئېسىلىپ،
شەرقكە ئۇزمەكتە پارچە بۇلۇتلار.
نەدىدۇر، ئەندىكسې خوراز چىللايدۇ،
ئاق زەرلىك لىباستا ئۇخلار ئېدىرلار.

تۇل قوشنام تېمىدا مۇشۇك مياڭلار،
كۆرۈنەر يىراقتا ئابرال قارىيىپ.
ئوت ـ چۆپلەر بېسىلغان ئۆگزىلەر پاخماق،
ۋە قوناق شاخلىرى تۇرار سالپىيىپ.

قىش سوغى نەدىدۇر ئىللىق، ساپ ھاۋا،
كەلمەكتە بىر سەييياھ كوچىنى بويلاپ.
دىلىمدا، مەن قانداق ئۇخلاي بۇ كېچە،
نەچچە ملڭ خىيالدا تولغىنىپ، ئويلاپ.

پارىژغا ئۇچايمۇ، نيۇيوركقىمۇ،
ۋەياكى موسكۋا، ئىستانبۇل، لوندون.
يېڭى يىل تەنتەنىسى گويا چوغ بولۇپ،
گۈلخانىدەك يانىدۇ ئۇ يەرلەر چوقۇم.

خيالىي تۇيغۇلار مېنى ئالدىما،
يوق نۇردىن قانىتىم، ئۇچاي مەن قانداق!
يېڭى يىل ئاخشىمىنى ئۆتكۈزدۇم تەنها،
قەدىمي بىر يېزىدا① شەھەردىن يىراق.

بۇ يەردە يوق بايرام، تەنتەنە، شاۋقۇن،
تىمتاس ـ جىم كوچىلار ئۇيقۇدا بۇدەم.
«ئىھە، بۇگۈن يېڭى يىل»
دېسەم ساھىبخان:
«شۇنداقمۇ؟ ئېسىمىزدە يوق» دەيدۇ بىغەم.

ئۇ تېخى كادىرى مۇشۇ يېزىنىڭ،
ئوقۇغان، ئۆيلەنگەن، زىيالىي سىياق.
مۇز قاتقان كۆلدىكى كاچكۆلدە بايا
بىر دېھقان چېلەكتە سۇغاردى توپاق...

راست ئۇلار چارچىدى، دىللىرى غەمكىن،
ئۇزاتتى بۇگۈن ئىككى قېرىندىشىنى.
قەبرىستان يولىدىكى قېرى سۇۋادان
بىلىدۇ ئۇلارنىڭ كەچۈرمىشىنى.

بوۋامغا سايىۋەن بولغان سۇۋادان،
روھىنى سېغىنىدىكەمۇ ئۇ زاتنىڭ ھازىر.
ئۇ ئېسىل ئادەم ئىدى ئەلگە مېھرىبان،
مىسكىنلەر كۆڭلىنى تېپىشقا ماھىر...

① نىلقا ناھىيىسىنىڭ سۇپتاي يېزىسى كۆزدە تۇتۇلدۇ.

ئېيتاتتى: «كەل، يانپاش، سويماڭ پىشتىمۇ،
ياتامسەن ساي قىرىدا كۆلدە ھېلىمۇ؟!» ①
غەلىتە ئىشلىرىڭغا يىغلاپ ۋە كۈلۈپ،
مويسىپت قارىياغاچ تۇرار ھېلىمۇ،

باللىق يىللىرىم مەنمۇ كۆرگەنتىم
قارىياغاچ ئاستىدا توپىدا ـ يەردە.
ئادەملەر ئويناشاتتى «بۆرە قاتار» ② نى،
كۆزلىرى باغلىنىپ پادا قايتقۇچە.

يېڭى يىل!
مۇبارەك ئەي قەدىمىي ئۇيغۇر يېزىسى،
ياشاتقان ۋە باققان سۆيۈملۈك دالا.
مۇبارەك يىراقتىن ساڭا قاش سۈيى،
بىنەملىك ئېدىرلار، قاراڭغۇ باغلار...

سوقما تام چۈشىدە بوۋاقتەك ياتقان،
دېھقىنىم، مۇبارەك بۇ يېڭى يىلىڭ!
قارىغىن، يەر ئانا تەۋەللۈت ئەتتى
يېڭى بىر ھاياتنى، لېكىن سەزمىدىڭ.

① بوۋام (ئاپامنىڭ دادىسى) ئەھمەد ياقۇپ دىنىي زات بولۇپ، سۆيۈتايلىقلار ئۇنى بەك ھۆرمەت قىلاتتى. بوۋام سۆيۈتايلىقلار شەھەرگە — ئۇنىڭ يېنىغا كىرسە ئۇلاردىن يۇقىرىقىدەك ئەھۋال سورايتتى. بۇنىڭ سەۋەبى، ئەينى يىللىرى سۆيتايدا قوغۇن ـ تاۋۇز تۇرماق، قوناقمۇ تېرىلمايتتى. بىر قېتىم سىرتتىن كەلگەن بىر دېھقان قوغۇن تەرگەندە سۆيتايلىقلار سويمىنىڭ تۆكىنى يانپاشقا سۈركەپ يەپ، قوغۇنلۇقىنى ۋاشاڭ قىلىۋەتكەنىكەن. ئۇلار قىشتا ساي قىرىغا تۆكۈلگەن كۆلگە مىلىنىپ ئويۇنلارنى ئويناشاتتى.
② بۆرە قاتار — بىر خىل ئويۇن.

ئويغانغىن، كەل بىللە ناخشا ئېيتايلى،
چارچىغان تېنىڭگە تاپقىن يېڭى روھ.
سەھرانىڭ كېچىسى نەقەدەر گۈزەل،
ئۈيقۇدا بىلىنمەس بىراق ساڭا ئۇ.

يالىڭاچ دەرەخلەردە مۇگدەيدۇ باھار،
سەن ھەقدار ئەسىر بۇ ئويغانغىن، ئويغان!
بىنەمدە يوق ئەمدى چوكا ئالتۇنلار،
ماختىسا ئالدىنىپ قالما ھېچقاچان!...

ھەر ئۆيدە سۆھبەتتە قەلبىم بۇ ئاخشام،
يېڭى روھ ئىستەيمەن تىنىقلىرىڭدىن.
دېھقىنىم، يىل قەدىرىن سېزىسەن قاچان،
ئالتۇنگۈل ئۆسىدۇ ئېتىزلىرىڭدىن...

*

پارىژغا ئۇچايمۇ، نيويورككمۇ،
ۋەياكى موسكۋا، ئىستانبۇلغا مەن.
ياق، بەلكى يېڭى يىلنى ئۆتكۈزدۈم تەنھا،
شەھەردىن يىراق قەدىم بىر يېزىدا مەن.

2001 ـ يىل 31 ـ دېكابىر، سۈپتاي

ئۇيغۇر تائامى

(مۇخەممەس)

جاهاننى ئايلىنىپ كۆردۈم تالاي ئەللەر، شەھەرلەرنى،
بۇيۇك لوندون، نيۇيورك، كاراچى، ئەنقەرەلەرنى.
يېدىم تاشكەنتتە ماشخوردا، پېتربورگدا ئىكرانى ①
قازاقستاندا ئەبجەش ئاش، قازاندا قاق بەلىشلەرنى،
لېكىن، ئوخشاتمىدىم، دوستلار، ئاڭا بىر تەخسە لەڭمەننى.

قېنى ئۇستام، ماڭا كەلتۈر لەزىز ئۇيغۇر تائامىدىن،
پولۇ سۇلتان، ۋەزىر مانتا، مەلىكە چۆچۈرە خانىمدىن،
تائام لەشكەر بېشى لەڭمەن قاچان چىققاي خۇمارىمدىن،
گۆشى پاقلان بىلەن قورداق يەنە كى شورپا جانىمدىن،
تېنىمگە بەقۇۋۋەت گۆشنان يەنە ئۇگرە ئارامىمدىن.

قاچان، كىملەر ئىجاد ئەتكەن ئەجەب شېرىن تائاملار بۇ،
سۆيۈنگەن تەمىدىن، ھەتتا سۈتۈق بۇغرا، ئوغۇزخانمۇ،
شىپالىق كاۋا، قايماقلىق شۇ ئەتكەنچايىنى دەيمۇ،
سەپەر قىلسا يىراقلاردا كى چايخورلار چىدالارمۇ،
كۆنسە يىغلىتار قەدرىڭ يىراق ئەلدە مۇساپىرنى.

① ئىكرا — بېلىق تۇخۇمى.

جىمى ئەلنى بىھوش قىلغان كاۋاپدانىڭغا ھەببەللى،
بېلىق، كەكلىك بىلەن توشقان، تونۇر كاۋاپ ئۈزات ئەمدى،
قېنى ساقي، ئېلىپ كەلگىن ئۆمەر ھەييام بىلەن مەينى،
مۇھەممەد «كارۋشاك» ئېيتقان مۇقامى پەنجىگاھىنى،
چىدالماي ئاشىقى مەشرەپ ئۇرۇپ كەلسۇن ساپايىنى.

بۇگۈن دوستلار، سورۇن تۈزدۇق، ئۆلۈمدىن باشقىسى كۆلكە،
نىتەيلى دەردۇ غەملەرنى، ئىكەن دۇنيا ئۆزى تۇلكە،
قېنى چىققىن ھېسام، ساتتار كى چاقچاقنى مىنىپ تۇرگە،
تارالسۇن مېھرى خۇشتارلىق كۆڭۈللەردىن كۆڭۈللەرگە،
دۇئادا بەرىكەت تاپسۇن سورۇن ئەھلى قەدىردانى.

2003 ـ يىل يانۋار

شېئىر ۋە شائىر

شېئىر

سېنى نابۇت قىلدى بەزىلەر،
دەللاللىقتا توقۇپ يالغانىنى.
گۈۋاھلىقتا زەبۇن ئەقىدە
گۆھەر دېدى ساختا مارجانىنى.

گۈزەللىكنىڭ يوقالدى ئوماق،
قارغىش كەتتىك رەھمان ئالدىدا.
پانىي شۆھرەت ھۆسنۈگنى بۈلغاپ،
قانات يايدى روھسىز دالدا...

پاكلىقىڭنى ئىزدىدىم كېچە،
سوئال بىلەن يۈلتۈز ئارقانداپ.
دەۋر قىلىپ ئىنسان روھىنى،
يۈلتۈز ئاقتى شەيتاننى قوغلاپ.

كۆكتىن چۈشتى مەسۇم ئېتىقاد
سېنى ئۇرغا ـ پاكلىققا ئۇراپ.
ئىنسانىيەت روھىدا ئۇلۇغ،
پاك شېئىر بوپ يۈرەكتە يانماق!

باھار ۋە شېئىر

شېئىر ـ كۆيدىن ئويغىنىدۇ روھ،
ئويغانمايدۇ گەمما تەبىئەت.
تەبىئەتنى ئويغىتار كىمدۇ،
شۇنىڭدىمۇ روھىي كۈچ ـ قۇدرەت.

تەپەككۇر قىل نوتىغا تېرەن،
كۆڭۈل چېچەك ـ باھارغا خۇمار.
ھەر شېئىردا بىخ سۈرسە پىكىر،
ئىنسان قەلبىگە كۆچىدۇ باھار!...

شېئىر ۋە شائىر

يەر شارىدا ھەر كۈن، ھەر سائەت
تۇغۇلاركەن مىليونلاپ شېئىر.
شېئىرىيەت قازىسى كۆكتە
ھەر ئاخشىمى قىلارمىش زىكىر.

ئىمانى يوق شېئىرلارنى ئۇ،
تاشلار ئىمىش دېگىز تەھتىگە.
مىسرالاردا كۆيگەن يۈرەكنى
ماياك قىلار ئىمىش دېگىزگە.

دولقۇن ئاستى، قارا تۇندىمۇ
ئۇلار ئايدەك يېنىپ تۇرارمىش.
ئىزدىگەنلەر شائىرنى شۇڭا،
شۇ مایاكتىن ـ نۇردىن تاپارمىش.

شائىرلارغا ھەزىل

بىر گىياھ بار نامى «تەگسە سولار» دەپ،
تېگىپ كەتسەك تۆكۈلىدۇ ئۇرۇقى.
تېگىپ كەتسەك سەنمۇ داڭلىق شائىرغا،
ئۆزى تۇرماق چىشلىۋالار «قۇيرۇقى».

تۇغۇلغان كۈنۈم

تۇغۇلغان كۈنۈمنى ئۆتكۈزدۈم جىمجىت،
قار باسقان يۇرتۇمدا يالغۇز ـ يېگانە.
داۋراڭمۇ قىلمىدىم ئاتمىش يېشىمنى،
تەبرىكلەپ ھېچكىمۇ كەلمىدى ئۆيگە.

بۇ ھارپا ئاخشىمى، يوقلاپ يېڭىلا
ئانامنىڭ ئۆيىدىن قايتتىم خىيالچان.
تېرەكلىك، قاراڭغۇ بوستان كوچىلار،
تېيىلغاق يول مېنى ئۈزاتتى غەمكىن.

ياندىكى باغچىدا① ئېغىر سۈكۈنات،
دەرەخلەر ئاستىدا سۆيگۈ قەبرىسى.
نەدىدۇر ئۇ كۆزلەر ـ ئوماق قاراقات،
ئاق قارلار ئاق چېچەك كۆرۈنگەن پەسلى؟

كۆمۈلگەن بۇ باغقا ئۇلۇغ تەنتەنە،
مۇقەددەس پاراتنىك② شائلىق ئوبرازى.
توپىغا مىلىنىپ ئۆستۈم شۇ يەردە،
ھېلىمۇ قۇلقىمدا سالىيوت ئاۋازى...

---

① غۇلجا شەھەرلىك خەلق باغچىسى.
② 1945 ـ يىلى ئاپرېلدا ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابىي ھۆكۈمىتى مۇشۇ باغدا ھەربىي پارات ئۆتكۈزگەنىدى.

ئېرىقنىڭ قىرىدا ئۆسكەن سۇۋادان،
قۇياشقا بوي تارتىپ يەتمىدى قولى.
ياندۇ يۈرەكتە يەنە شۇ ئارمان،
ۋە لېكىن بورانلىق بۇ ھايات يولى...

دەردىمنى ئىچىگە يۇتتى تاماكام،
تارالدىم بوشلۇققا تۈتۈن بوپ ئاستا.
خىيالغا، كىتابقا بۆلىنىپ ئۆستۈم،
كۆڭۈلچەك ئەسلىمىلەر يېغلايدۇ مۇندا:

ئەتىنىڭ ئەۋلادى ساڭا ئامانەت،
بىر شائىر ئۆتكەن مۇشۇ «پۇشمان» مەھەللىدە.①
شۆھرەتلىك ئەمەس ئىدى، بەلكى خۇشامەت
قىلمىغان، ئەسكىلىكمۇ پۈتۈن ئۆمرىدە.

بېشىغا چاڭغىراق② چۈشكەن شائىرنىڭ ،
ئىزلىرى قالدى ھەتتا خاك تېگىدىمۇ.③
نېمەتنى يېگۈزدى قېرىنداشىغا،
كىيىمدى قىممەتلىك بىرەر كىيىمۇ...

---

① ئاپتورنىڭ تۇغۇلغان مەھەللىسى.
② ئاپتورنىڭ دادىسى ئابدۇللا 1967 ـ يىل 29 ـ ئۆكتەبىر كۈنى ئېگىز تېرەكنى چاتاۋاتقاندا چۈشۈپ كېتىپ 1 ـ نويابىردا ۋاپات بولغان. ئاپتور سەكـ كىز بالىنىڭ چوڭى ئىدى. قازاقلار بىرسىدىن رەنجىسە «چاڭغىراق بېشىڭغا چۈشسۇن» دەيدۇ. بۇ، «ئۆزىنىڭ ئېغىرى بېشىڭغا چۈشسۇن» دېگىنى.
③ ئاپتور «مەدەنىيەت ئىنقىلابى» مەزگىلىدە ھەرىكىتىدە خاڭغا پالانغان.

روزىنى ئۇزاتقان خەيرلىك ئاخشام،
تىلىدىم تەگرىدىن ئۆمۈر ۋە جەننەت.
يالىڭاچ شاخلاردىن ئاسمانغا باقسام،
تۇمانلىق غۇۋا ئاي خىيالچان مەندەك.

ئۆتۈپتۇ ئاھ دەربخ، ئۆمۈر شۇنچە تېز،
ئىشەنمەس ئەقىل ۋە ھېسسىيات ـ ھاياجان.
تېخىلا كۆزۈمگە كۆل كۆرۈنەر قىز،
تېخىلا سەيلىگە ئات چاپار ھامان.

ياشايمەن قانچىلىك بۇ سۆيگۈ ئۇچۇن،
دىلبىرىم، ھاياتتەك بەك سۆيۈملۈك سەن.
قەلبىدە نام ـ ئاتاق دولقۇنى نېچۇن
پەسلىدى، شۆھرەتنى سۆيمىدىگمۇ سەن؟!

ياق! ئەمدى شۆھرەتكە بولما تەمەگەر،
ئۆچمەكتە گۈلخانىڭ ئوتلىرى پەسلەپ.
تۇغۇلسام باشقىدىن، دىلبىرىم، ئەگەر،
تۇغۇلغان كۈنۈڭنى بىللە تەبرىكلەپ،
سۆيەتتىم ھاياتتىنمۇ سېنى قەدىرلەپ!...

2002 ـ يىل 5 ـ دېكابىر

ئىلى شەجەرىسى

جاھاننى ئايلىنىپ باققىن، ئىلىدەك ياخشى يەر بارمۇ؟
سۈيى شەربەت، بېغى لەززەت، تېغىدا بال ـ ھەسەل بارمۇ؟
ئۈزەر كۆللەردە غاز، ئاق قۇ، چاپار ئورمانىدا ئاھۇ،
ئېچ ـ باغرى قارا ئالتۇن، تاغۇ تاشىدا زەر بارمۇ؟

ئاقار دەريادا ناخشا، كۆڭۈلنى شاد ئېتىپ «لەيلۇن»،
ئۈنلۈك لەيلى ـ ناۋاسىدىن، مەست بولمىغان ئەر بارمۇ؟
بوۋايغا قەبرىگاھ تۈپراق، چېچەكلىك زەپ ئېسىل مەرغۇپ،
چېلىشسام رۇستەمى بەخشەند سېنىڭدەك بىر كەمەر بارمۇ؟

2002 ـ يىل

يامغۇر سمفونىيسى

1987 ـ يىلى ئىلى رايونىدا ئۈزۈنغا سوزۇلغان يامغۇر، قار ئاپىتى يۈز بەردى.

ـــ خاتىرەمدىن

1

ئۆيۈمدە توققۇز تۈۋرۈك،
توققۇز يەردە توققۇز داس.
توققۇز تامچە ناخشا ئېيتىدۇ:
چىكى چاك ـ چىكى چاك...
توققۇز يەردە
توققۇز ساز...
تۆۋرۈككە يۆلىنىپ ئاغلاۋاتىمەن،
يۈزۈمدە كۆلكە،
كۆزۈمدە ياش...

2

تۆت ئاي توختىماي يىغلىدىڭ ئاسمان،
نېمە دەردىڭ بار ئىدى،
يا ئادەملەردە ئۆچۈڭ بارمىدى؟!

1987 ـ يىل كۈز

3

بۇ ۋەقەدىن ئون بەش يىل كېيىن، يەنى 2002 ـ يىلى تارىختا مىسلى كۆرۈلمىگەن يامغۇر ئاپىتى بولدى، مىڭلاپ ئۆيلەر ئۆرۈلدى، مىڭلاپ چارۋىلار قىرىلدى...

— خاتىرەمدىن

ئون تۆت چېچەك كۆلۈمسىرەپ،
خۇش پۇراقتا پۈركەنگەن باغلار.
ئون بەشىنچى چېچەك پەسلىدە،
يەنە پىرىلك تۇتتىغۇ ئاسمان—
قارا بۇلۇتلار...
زېمىن نېمە گۇناھ قىلغان؟!
يا پەرىشتىلەر خەۋەر بەرمىدۇ،
جازالاشقا پەرمان كەلمىدۇ،
زېمىن يۈزى بۇلغاندى،
ئادەملەرنىڭ بۈزۈق خۇيى ـ پەيلى،
يامراپ كەتتى دەپ ئەلدە يالغان!؟
نېمە ئىش بۇ،
توختىمايدىغان بۇ قانداق يامغۇر،
يامغۇر قازىنى تېشىلدىمۇ؟!
يامغۇر...

بالامغا قارايمۇ،
ئۆيۈمگىمۇ، كالامغىمۇ،
ئۆرۈلۈۋاتقان لاپاس ـ قوتانغىمۇ!؟
تاماق ئىچكۈدەك قۇرۇق يەر بارمۇ؟
نېمە بالا بۇ،
يامغۇر، يامغۇر، يامغۇر...
ئاق يامغۇر، قارا يامغۇر، سىم ـ سىم،
قار ئارىلاش يامغۇر،
مۆلدۈر...
ئاسماندىمۇ، زېمىنىدىمۇ، يېنىمدىمۇ،
جان ـ جېنىمدىمۇ!

4

يامغۇر...
قېرى يولۋاس قېرى يامغۇردا قالدى،
ئۆرۈلۈپ كەتتى توپا تام ئۆيى.
سۆڭەك ـ سۆڭىكىگە دەز كەتتى،
ئاھ خۇدا، قۇياشلىق قېنى!؟
يامغۇر...
ئۆيۈمنىڭ تاملىرى بېتون،
توققۇز يەردە يوق توققۇز تۆۋرۈك،
توققۇز يەردە توققۇز داس.
تامچە ناخشا ئېيتمايدۇ ئەمدى،

چىكى چاك ـ چىكى چاك،
توققۇز يەردە يوق توققۇز «ساز»...
ئوغلۇم تېلېۋىزور كۆرمەكتە ئەركىن،
لېكىن،
دېرىزىمدىن ئۆمىلەپ كىرمەكتە يامغۇر،
يامغۇر ئارىلاش،
ئېقىپ كىرمەكتە ھەسرەت:
موڭغۇلكۆرەدىن،
تېكەستىن،
توققۇزتارا،
پىلىچى، غۇلجا ناھىيىلەردىن...
ئەزىز قېرىنداشلىرىم،
سىلەر ياشاۋاتقان ئانا يەرلەردىن...
سەھرا ـ قىشلاقلاردا
يامغۇردا قالغان جېنىم قېرىنداشلىرىم!
ئامانمۇ سىلەر؟
ئامانمۇ سىلەر؟!
ئۆيۈڭلار ساقمۇ،
مال ـ چارۋاڭلار ئامانمۇ؟!
قانچىڭلارنىڭ يامغۇردا قالدى چارۋىسى!؟
دېرىزىمدىن كىرمەكتە ھەسرەت:
تۇل خوتۇن، يېتىم ـ يېسىرلارنىڭ،
ئىگىزاۋاتقان،
مۆرەۋاتقان،

مەرەۋاتقان،
جان تالىشۋاتقانلارنىڭ پەريات ـ نالىسى...
كىم ئۇ
سەھرالىغا بىر ماشىنا مېھمان ـ شەپقەت بېسىپ كەلگەن،
«ئەل يېشىنى سۈرتكەن جانلار ياشىسۇن!...»
كىم ئۇ
× × ھاجىمەمۇ ئۇ،
بىر ماشىنا ھايان ـ جازانى بېسىپ كەلگەن سەھرالىغا،
«ئەل يېشىنى ئىچكەننى يەر يالمىسۇن!»
يامغۇر!
يامغۇردا قالغان جېنىم قېرىنداشلىرىم!
مەن نېمە قىلىپ بېرەي سىلەرگە،
بېرەي قانداق تەسەللى.
ئۆزۈڭلارغا ئايان
شائىر دېگەن شېئىر يازىدۇ:
«توپا تام يامغۇردا لاي بولىدۇ،
بۇرنىغا يامغۇر كىرگەن باي بولىدۇ.
يېڭى ئۆيۈڭلارغا خىش،
كۆڭلۈڭلارغا ئاپتاپ بولسۇن شېئىرىم!...»

2002 ـ يىل

ئىنسان

جاھاندا ياشىماق ئەمەستۇر قىيىن،
ئۆزۈڭنىڭ شېخىدىلا سايىرىسالڭ ئەگەر.
جاھاندا ياشىماق قىيىندۇر قىيىن،
ئۆزگىنىڭ ئوتىدا كۈل بولسالڭ ئەگەر.

بۇگۈن سەن ھۆرمەتتە، باشقىلار دەردىتە،
يۈرەرىكى غېرىب، تۇل، قايغۇ ـ ھەسرەتتە.
باقىدۇ ئۇمىدتە غەمكىن، بىچارە،
سەن قانداق كۈلگەيسەن ئەيش ـ ئىشرەتتە؟!

گۈزۈاھدۇر تۈنگە ئاي، سەھەرگە چولپان،
گۈزۈاھدۇر ئىنسانغا يەر بىلەن ئاسمان.
بىر قەترە سۇ بەرگىن چاڭقىغان لەۋگە،
ياخشىلىق تېرىيدۇ ئالەمگە ئىنسان.

2003 ـ يىل ئۆكتەبىر

4 ـ يانۋار خاتىرىسى

دارۋازىدىن ئۇزىدىم ئاستا،
يانۋارنىڭ سوغ ئاشۇ كېچىسى.
كۆز يەتكۈسىز ئەجەب بۇ ئاخشام،
مەشرەپىاينىڭ تونۇش كوچىسى.

قەلبىمدىن ئۇچىدۇ ئەلەم،
ئاپئاق قاردا توڭلىدى ئېھسان.
نەپرەت تۆكەر چاناقلىرىدىن،
قاراڭغۇدا مۇزدەك سۇۋادان.

پىچىرلايدۇ قار باسقان شاخلار:
«سۇ بەرسەڭچۇ بىزگە ئەي ئىنسان.
سالقىنلايتتى ئەجرىڭ تومۇزدا،
ياشنار ئىدىڭ سەنمۇ باراقسان...»

نېتەي، يۈلتۈز دەپتىمەن ئۇنى،
ساقىپ كەتتى كۆڭلۈمدىن ئەمدى.
ئېھ سۇۋادان، ئادەملەر شۇنداق—
ياخشىلىقنىڭ بىلمەس قەدرىنى!...

2003 ـ يىل يانۋار

سۇپتاينىك شەنبە بازىرى

تەسكەيلەردە مېهمان قالدۇق قار،
قىزىماقتا سۇپتاينىك شەنبە بازىرى.
ھارۋىلاردا ملىچمال رەڭدار:
رېزىنكە ئاياغ، سۇلياۋ يوپۇقلار،
پارچە رەختلەر، قاچا ـ قۇچىلار...
تۇيمقدا توپا توزۇتار
مومىلارغا باغلانغان ئاتلار.
تۆگىسىنى چۆكۈرۈپ، قوناق ئارتماقتا ئەنە
يىراق قىشلاقلاردىن كەلگەن قازاقلار.
يول ياقىسىدا، بىر توپ ياش خەنزۇ ئايال
تاغ پىيىزى ساتماقتا سۇپتايلىقلارغا.
ئۇلار ئۇنى كولاپ ئەكەلگەن كۆنگەيدىن، ①
تاغ پىيىزى يېشىل بېمەكلىك، ئېسىل دورا.
بىر توپ ياشلار كۆز قىسىشماقتا،
خادىك ھارۋىدىكى قىز ـ چوكانلارغا.

2004 ـ يىل مارت

① كۆنگەي — جاي ئىسمى.

ئاتا

مۇقەددىمە

سىرلىق،
خاسىيەتلىك ئادەمزاتنىڭ
چاچما ئۇرۇقلىرى زېمىننى بېسىپ،
جەننەت بېغىدىن كۆچكەن،
جىمجىت زېمىننى ئويغىتىپ،
ۋە چىرايلىق، رەڭدار گۈل بولۇپ.
سۆيگۈ ـ مۇھەببەت تاراتقان ئۇ،
دالالارغا نۇر،
بۇلاقلارغا ۋىلىق ـ ۋىلىق سۇ بولۇپ...
كۆللى ئالەمنىڭ
تېخى ئېچىلمىغان قەلب قەسرىگە
تارالغان مېھىر بولۇپ ئۇ.
يەر شارىغا تېرىپ ئارمانىنى،
كەتكەن مۇقەددەس بىر ئۇرۇق تۇغۇپ...
بىراق...

كوچىدىكى بىر سەپىي بالا

گۈگۈم يالمار، تىترەيدۇ شەھەر
ئاپئاق قاردا، ئاق شۇرغاندا.
تىترەپ تۇرار بىر سەپىي بالا
بېكەت ئالدى، بوتكا يېنىدا.
يېلىك چاپان، يىرتىق ئايغى،
رەڭگى كېتىپتۇ مۇزلاپ ـ كۆكىرىپ.
دۆشكەلەپ دەر كىچىك ئوغرىلار:
«بىزگە قوشۇل جەللىگۈر بولۇپ...»

شەپقەت قىلدى بىر مېھرىبان قول،
دېدى: «بالام، ئاتا ـ ئاناڭ يوقمۇ؟
توڭلاپ قالسەن سوغدا ـ كوچىدا،
ئۆيۈڭ يوقمۇ، ماكانىڭ يوقمۇ؟»
تۆكۈلدۇ تارام ـ تارام ياش،
بېسىلمىغان تىترەك ئاۋازلاش...

«ئوغۇلكەنسەن، تۇغۇلغىنىڭدا
ئاتاڭ بېشى كۆككە يەتكەندۇ.
چىرىغىمنى ياندۇرىدۇ دەپ،
سۈننەت تويۇڭنى چوڭ قىپ بەرگەندۇ.

سۆيگۈ، ئۈمىد، ئارزۇ پەپلەپ،
ئاناڭ كۆكسى ئېيىپ كەتكەندۇ.
قېنى ئاشۇ مېھرىبان قوللار،
نېمە ئۈچۈن قالدىڭ كوچىدا؟
نېمە ئىدى گۈناھىڭ بالام،
كۆز ئالدىڭدا زىمىستان دۇنيا...»
سەبىي كۆزدە لىغىرلايدۇ ياش،
كەچ كۆزدىكى شەبنەمگە ئوخشاش.

«ئەسكى ئىش قىپ ئاتاڭدىن قورقۇپ،
يا ئۆيۈڭدىن قېچىپ چىقتىڭمۇ؟
كۆرۈنمىسەڭ سىنىپ ئىچىدە،
سوربىغاندۇ ئوقۇتقۇچۇڭمۇ؟...»
قاتتىق مۇزغا ئايلاندى كۆز ياش،
سۆكۈناتتى بۇزدى مىجىلداش:

«ئاتا ـ ئانام ئاجرىشىپ كەتكەن،
ئاتام ھەيدەپ چىقاردى ئۆيدىن.
يالۇڭۇرغانغا كەلمىدى رەھمى،
ھاراق ئۈنى چىقاردى يولدىن...»

گۈزەلنىڭ كۆز يېشى

«ئەجەب تارتتىم ئۇنىڭ دەردىنى،
رومان بولار يازسىڭىز ئەگەر...»
بالىسىنى تۆتۈپ ئالدىمدا،
يوشۇرماقتا يېشىنى گۈزەل.

سوغ نەشتىرى يۈزلەرنى چاقار،
بالا يەرنى تەپمەكتە مۇزلاپ.
ئۆتۈشمەكتە ئادەملەر يولدىن
نەپسى ئۇچۇن يۈگۈرۈپ ـ ئالدىراپ.

«نېمە بولدى؟ ئىناق ئىدىغلار،
بىر چىرايلىق بالىلار تۇرسا؟!»
«بۇزۇق، ئاكا، كېچە ـ كېچىدە
ئۆيگە كىرمەس قونۇپ كوچىدا.
ئۇرۇشدۇ كۈندە مەستلىكتە،
ئۆيمۇ تولدى سۇنۇق قاچىغا...
كۆڭلى تالادا قالغان ئادەمگە،
توۋا، توۋا...
بالىلارمۇ كۆرۈنمەيدىكەن.
ئىسىت ئۆمرۈم، ئىسىت ئەقىدەم،
هايات يەنە بىر كەلمەيدىكەن...»

سوغ نەشتىرى يۈزلەرنى چاقار،
بالا توڭنى تەپمەكتە مۇزلاپ.
ۋە قارايدۇ ئانا كۆزىگە،
سۇزۇك مەرۋايىت چۈشسە دوملاپ.

بېرەي ئاڭا قانداق تەسەللى،
نېمە دەيمەن، نېمىمۇ دەيمەن.
بالىسىغا قاراپ پەرىشان،
بالام، سېنىڭ غېمىڭنى يەيمەن،
ئاتىلارغا ئىنساپ تىلەيمەن!

شۇمبۇيا

(ئاتىنىڭ ئاشىنىسىغا)

ئۆزىنى ياخشى كۆردۈڭمۇ، پۇلىنى ياخشى كۆردۈڭمۇ؟
قونۇپ توقاي، سارايلاردا «مۇھەببەت» پەيزى سۈردۈڭمۇ؟
ئەجەبمۇ ئايىندى باقى سېنىڭ نازۇ كەرەشمەڭدىن،
كېچىدە ئوقۇپ ئەپسۇننى قېرى كۆڭلىگە ھۇردۇڭمۇ؟
زەھەرلىك شۇمبۇياكەنسەن بوسۇغا ئۈستىدە ئۇنگەن،
بولۇپ دوستى ئايالىنىڭ ئىناق ئۆيىنى بۇزدۇڭمۇ؟
ئانا يىغلايدۇ ھەسرەتتە، بالىلار ھەر تامان سەرسان،
نومۇس قىلماي سەبىيلەردىن ئاتا مېھرىنى ئۈزدۈڭمۇ؟
ئۆرۈلدى قان بىلەن تەردە بىنا قىلغان ساراي ـ ئايۋان،
ساڭا ئوخشاش قارا كۆڭۈل يارالغايمۇ زېمىنىدىنمۇ؟
يېتىملارنىڭ يېشى دەريا بولۇپ ئاخىر سېنى يۇتقاي،
پۇشايماندا كۆزۈڭ ياشلاپ قاچارسەن ئۆز ـ ئۆزۈڭدىنمۇ!

سېنى قانداق ئاتا دەيمەن

جىگەر پارىسىغا كۆيگەن ئاتالارنى ئۇلۇغلايمەن،
قونۇپ مەيخانىدا يۈرسەڭ سېنى قانداق ئاتا دەيمەن!؟
ئۆزۈڭدىن باشقا غەم يوقمۇ، بالاڭنىڭ قورسىقى توقمۇ؟

سېنىڭ دەردىڭنى كۆپ تارتسىڭ كۆزى قان ـ ياش ئانامنىڭمۇ...
ئاتالار كۆڭلى ئاپتاپتى، سېنىڭ كۆڭلۈڭگە مۇز قاتتى،
بالاڭ هالىغا يەتمەيسەن، ئوقۇشتىن قېچ يېشىم ئاقتى...
ئاتا، ئىنسانىي ئۇنتۇپسەن، چېچىڭ ئاقاردى تۇيماپسەن،
ئادەم تۇرماق ئۇچار قۇشتەك جىگەر ـ پارەڭنى ئويلا سەن!
سېنى شۇندا ئاتام دەيمەن، قەدىرلەيمەن، قۇچاقلايمەن،
سۆزۈڭ قەلبىمگە نۇر ـ ئاپتاپ، ئىزدىنىڭنى تۇتىيا دەيمەن.

2003 ـ يىل

كۆك چوققا

2004 ـ يىل ئىيۇلدا نىلقا ناھىيىسىنىڭ «كۆك چوققا» يايلىقىدا بالىلىرىم بىلەن سايادىتە بولدۇم.

— خاتىرەمدىن

ئولتۇرىمەن قىيا تاشتا ـ چوققىدا،
ئاستىمدا ساي، قار كەتمىگەن كۆك چوققا.
ئەركىن روھىم قانات قاقار بۇلۇتتا،
تاشلاپ دۇنيا تەشۋىشىنى يىراققا.

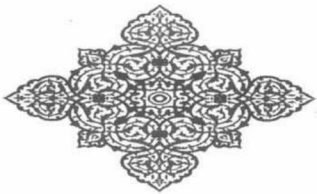
ئەنە سايدىن كېلەر قويلار مەرىشى،
ۋە ئېشەكتە سۇ ئېپكېلەر بىر بالا.
تاغ كەپتىرى، كېپىنەكلەر پەرۋازى،
يېشىل ئۇپۇق، بوستانلىق، بەل ـ يوتىلار.

ئەركىن ھايات بەخش ئەتكەن تەبىئەت،
تەڭرى ئايان تاش ـ گىياھلار ھۆسنىدە.
تۇغۇلىدۇ تەبىئەتتىن مۇھەببەت
مەڭگۈ گۈزەل شېئىرىيەت كۆكسىدە.

ئەي كۆك چوققا، چۈشمىسەمدىم ئۇستۈڭدىن،
تۈرمۈش مېنى ئالمىسىدى قىسماققا.
بەھرە ئالسام قۇشتەك مەڭگۈ روھىڭدىن،
بىراق، ئۆمۈر تاغ گۈلىدەك بەك قىسقا.

ئانا قارىغاي، سەندە قالدى خىيالىم،
قانماي كەتتىم تىكىلگەنچە ئۇيۇققا.
كىملەر سېنى چۈشەپ يۈرەر بىلمىدىم،
ئەي زەبەردەس كۆك چوققا،
ئەي كۆك چوققا!

2004 ـ يىل ئىيۇل

بۇلبۇل قېنى①

كۆرۈشۈشتىن تۇغۇلدى سۆيگۈ،
ئەجەب ئوماق، گۈزەلسەن ئەركەم.
قاچۇرسەن ئۆزۈڭنى بىراق،
ئېلىپ كەلدىڭ يۈرەككە دەرد ـ غەم...

كېتىپ قالدىڭ جىمجىتلا، ئاستا،
تەنها ياتاق قىسماقتا مېنى.
مۇڭغا باستى يات خىيال كېلىپ،
تۇننىڭ غەمكىن پىچىرلىشىنى...

سېنىڭسىز يوق تېنىمدە دەرمان،
پىراقىڭدا ئاقاردى چاچمۇ.
يۇرىكىمدە ئاشۇ گۈلستان،
بۇلبۇل قېنى، كۆزدىكى ياشمۇ!...

2005 ـ يىل

① رىۋايەتتە ئېيتىلىشچە، بۇلبۇل قىزىلگۈل ئېچىلغۇچە زارىقىپ سايـراپ، گۈل ئېچىلىش ئالدىدا ئۆخلاپ قېلىپ، ئەلەمدە قان قۇسارمىش.

رۇبائىيلار

— گۈل ياغدۇ بۇ ئالەمدە كىملەرگە،
كىملەر ھۆرمەت ئويغتىدۇ ئادەمدە؟
— بىلدىم دوستۇم، گۈل تۆتىدۇ ئادەملەر،
ئەۋلادلارغا كۆڭۈل بەرگەن ئادەمگە!

*

سۆزلىمەك ھەممىدىن ئاسان ۋارقىراپ،
سۆزنىگە ئەمەسكى ھەربىكتىگە باق.
بەزىلەر تىلىدا ئاسماندا ئۇچۇپ،
ئىش قىلسا باربىغا چۈشمەيدۇ قاپاق.

*

كىم ياخشى كۆرمەيدۇ شېرىن ئالمىنى،
كۆزنى يەپ دەپ تۇرسا: «قېنى ئال مېنى!»
نە ئۈچۈن ئۆرتەنمەس كىشى غەزەپتىن،
ئالما يەپ باغۋەنگە ئاتسا چالمىنى.

*

تاغلارنىڭ كۆركىسەن يېشىل قارىغاي،
قەھرىتان قىشتىمۇ ھۆسنۈڭدە باھار.
مۇھەببەت ھاياتقا شېرىندۇر ـ شېرىن،
قىش ـ يېزى سېنىڭدەك تۇرسا توزۇماي.

باللادا ۋە داستانلار

تاشقىز رىۋايىتى

(باللادا)

بۇنىدىن تالاي يىللار ئىلگىرى،
(قاچان ئۆتكەن بىلمەيدۇ ھېچكىم)
تىللار سۆزلەپ بۇ رىۋايەتنى
ئېلىپ كەلگەن قەدىمىي يولدىن،
گاھ قۇم، بوران ـ جۇدۇن ئىچىدىن.
گۈۋاھىدۇر شۇ رىۋايەتنىڭ
دەريا بويىدىكى ئېگىز تۆپىلىك،
بىر يېنى يار دەريىغا چۈشكەن،
ئۇستى قېلىن ئوت ـ چۆپلۈك كۆپكۈك.
تۆپىلىككە تۇتاش كەڭ يايلاق
كىرىپ كەتكەن تاغلارنى بويلاپ.
تاغ گۈللىرى، ئارچا ـ قارىغايلار
قاپتاللارنى ياتار قۇچاقلاپ.
قاپتاللارنى ئىككىگە بۆلۈپ
قاراسۇ دەرياسى ئېقىپ ئۆتىدۇ.
ئۇنىڭ ھەيۋەتلىك شارقىراشلىرى،

تۇننىڭ سىرلىق جىمجىتلىقىدا،
ئۇزاق ـ ئۇزاقلارغا ئۇچۇپ كېتىدۇ.
نېسىپ بولدى ماڭا بىر زامان
شۇ ياياقتا بوپ قېلىش مېھمان.
كۆك ئۈستىدە ياپياشلاپ يېتىپ،
قامچىسىنى قونچىغا ئېتىپ،
سۆزلەپ قالدى مويسىپت چوپان:
«ھاياتلىقتا نېمە بولمايدۇ،
سىر ـ ھېكمەتكە تولغان دۇنيا بۇ.
تەسىبىھ ئېيتار ياراتقۇچىغا
ھەتتا گىياھ، تاغۇ تاشلارمۇ.
كۆردىڭىزمۇ تۆپىلىكتىكى
ئادەم ئوخشاش ئۇ خادا تاشنى.
‹تاشقىز› دەيمىز ئۇنى يەرلىكلەر،
بىلگەنلەرگە ئۇ شاھىت بەلگە،
بىلدۈرىدۇ قانداق ياشاشنى.
بىر كۈنى چىلك چۈش ۋاقتى ئىدى،
قويلىرىمنى سايىغا ئىرىپ، ①
مۈگدەك بېسىپ ئۇخلاپ قاپتىمەن
ئاشۇ ‹تاشقىز› يېنىدا ھېرىپ.
‹بوۋا› دېگەن يېقىملىق ئاۋاز،
بۇلاق سۈيىدەك پىچىرلىدى.
توۋا دەيمەن، بېشىم ئۈستىدە

① ئىرىپ — ‹چارۇچىلار سۆزى› مالىنى يىغىپ دېگەن سۆز.

پىچىرلىغان شۇ ‹تاشقىز› ئىدى.
‹بوۋا، مېنىڭ پالۋان يىگىتىم
كۆرۈنمەمدۇ بۇ يەردە؟› دېدى.
تېڭىرقىدىم، ‹قىزىم، بىلمىدىم،
پالۋان يىگىت؟
قانداق گەپ ئىدى؟›
‹بوۋا، كەلكۈن چاڭ سالغان يىلى
يوقاتتىم مەن ۋاپادارىمنى.
ئۇنى مۇندا ساقلاۋاتىمەن،
ئۇچراشقاندىن سوراۋاتىمەن.
بۇ يايلاقتا ياشايتتۇق غەمسىز،
ئېچىل ـ ئىناق چارۋا ـ مال بېقىپ،
مالنى ھەيدەپ، تاشقورۇ ياساپ،
ئات چاپتۇرۇپ، سۈت ـ قىمىز ئىچىپ.
بىخەۋەر، تىنچ ياشايتتۇق شۇنداق،
ئاسايىشلىق تىلەپ ئاللادىن،
ئىككى تاغنىڭ ئىچىدىن كەلگەن
قۇتۇلغۇسىز كەلكۈن ـ بالادىن.
تومۇز پەسلى، دەريا كۆۋۈجەپ،
ئاڭلار قاچتى تاغلار بېشىدىن.
كالا ـ توپاق يەر تىلغاپ، مۆرەپ،
توخۇلار قاقاقلار چاتقال ئىچىدىن.
ۋە بىر شۇملۇق پۇراپ تۇرىدۇ
ئىتلارنىڭ ئەنسىز ھاۋىشىلىرىدىن.

لېكىن، سەزمەس بىغەم ئادەملەر،
بۇ نېمە ئىش، نېمە ئالامەت.
قاراڭ دەريانىڭ تاشتى ئاخىرى،
ۋە باشلاندى قىزىل قىيامەت.
كەلكۈن كەلدى ئالەمنى بېسىپ،
چاڭ ـ توزانغا كۆمۈلدى دۇنيا.
قارا تۈتەك جىرانى قاپلاپ،
ئاڭلاندى يەر تەكتىدىن گويا،
چىرقىرىغان دەھشەتلىك سادا،
سېسىق بەتبۇي چېچىپ ئەتراپقا.
ئۇچرىغانىنى يالمىدى، يېدى،
مايىسلارنىڭ بۇلغاندى تېنى،
ۋە يوقالدى گۈللەرنىڭ ھىدى.
ئۆرۈلمەكتە تاغدەك قارىغايلار
تاش قومۇرۇپ، ئاستا غاراسلاپ.
تاشلار ئۇرۇلار بىرى بىرىگە،
كەلكۈن ئىچىدە توپتەك دومىلاپ.
بۇلۇت بولۇپ ئۆرلىدى پەريات،
بارچە جانلىق ئەنسىز چىرقىراپ.
نە قىلىشنى بىلمەس ئادەملەر،
يۇگۈرۈشەتتى ھەر يان تېڭىرقاپ...
شۇندا چىقتى يۇرتتىن بىر پالۋان
كۆكرەك كېرىپ كەلكۈنگە قارشى.
ساقلىماق بوپ ئۇ ئەلنى ئامان،

يەتتە پاتمان كەتمەننى ئالدى.
ۋە سېغىنىپ ئۇلۇغ تەڭرىگە،
ئۇلۇغ تىنىپ، ئەل ـ يۇرتقا قاراپ،
كۆچەپ چاپتى ھەيۋەتلىك تاغنى،
ۋە كەلكۈننى قويدى ئۇ توراپ.
ئامان قالدى مەھەللە ـ ئۆيلەر،
كەلكۈن تولغىنىپ باشقا يول ئالدى.
لېكىن، شۇ چاغ پالۋان تېپىلىپ،
كەتمىنى بىلەن كەلكۈندە قالدى...
كۆرۈنمىدى ئۇ شۇنداىن بۇيان،
دەريا يەنە قىنىدا ماڭدى.
ئىزدەپ تاپتى ئادەملەر ئاخىر
قارىغاي تۈۋىدىن سۇنۇق كەتمەننى.
تاپالمىدى بىراق يۇرتىغا
يۇرىكىنى تاغ قىپ بەرگەننى.
ئاشۇ پالۋان سۆيگىنىم ئىدى،
يەتمىگەنتۇق تېخى ۋىسالغا.
بەزەن شېرىن خىيالغا تولۇپ،
كۆز تىكمەن تاشقىن دەريالغا.
ئۇ ئۆلمىدى، ھايات ھازىرمۇ،
قايتىپ كېلىدۇ دەيدۇ يۇرىكىم.
ئۇنى كۈتتۈم، كۈتىمەن يەنە،
تا كۈتىمەن قىيامەتكىچە،
ئۇ كېلىدۇ، كېلىدۇ چوقۇم!›

چۆچۈپ ئويغاندىم، ئەتراپىم جىمجىت،
قۇياش قىزدۇراتتى بېشىم ئۈستىدە.
قويلار ئۈگدەپ سايدا يېتىپتۇ،
ئاقۇش بۇلۇت تاغنىڭ كۆكسىدە.
يانغا ئۆرۈلدۈم سلاپ ‹تاشقىز› نى،
مېھىر ـ سۆيگۈگە تولدى ۋۇجۇدۇم.
ساداقەتنىڭ نېمىلىكىنى
ئەجەب بىلمەي ئۆتۈپتۇ ئۆمرۈم.
پالۋاننىڭ زور كەتمىنى بىلەن
يۆتكەلگەن تاغ تۇرار ھېلىمۇ.
‹كەتمەنتۆپە› دەيمىز بۇ يەرنى،
قاراسۇ دەريا‌سى ئاقار ھېلىمۇ.
ۋاپادار قىز ئۆز يىگىتىنى
كۈتەر ئاشۇ ‹كەتمەنتۆپە› دە.
ئولتۇرىدۇ دەريا‌غا قاراپ،
مەيلى كۈندۈز، مەيلى كېچىدە.
ئۇ كۈتىدۇ، كۈتەر ھېلىمۇ،
قار ـ يامغۇردا، شامال ـ بوراندا.
مەيلى باھار، مەيلى كەچ كۈزدە،
قەھرىتان قىش سوغۇقلىرىدا،
ۋە پىژغىرىم يازدا ـ تومۇزدا.
يىللار ئۆتتى، ئۇنىڭ جىسمىگە
قار ـ يامغۇرلار سىڭدى ئەبەدىي.
ئۇچۇپ كەلگەن قۇم ـ شېغىللارغا

ماكان بولدى ئاپئاق بەدىنى.
پەرىشتىلەر ئۇنىڭ قەلبىنى
مەدھىيىلىدى، بىلدۈردى ھەممەت.
ئېلىپ كەتتى روھىنى كۆككە،
تاش جىسمىنى قالدۇردى پەقەت.
ئۇنىڭ تال ـ تال سۆمبۈل چاچلىرى
ساي ئىچىگە چۈشكەن سوزۇلۇپ.
سۆمبۈل چاچنى ئويناپ ـ ئەركىلەپ،
سىرداش دەريا ئاقار مۇڭلىنىپ...»

ھازىر مۇندا كەلگەنلەر ھەر چاغ،
ئۇ «تاشقىز» نى كۆرۈپ ئۆتىدۇ.
ئۇنىڭ كونا رىۋايىتىدىن
دىللىرىغا سۆيگۈ پۈتىدۇ.
لېكىن، يەنە بەزىلەر ئۇنى
بىر تاش ـ بالبال دەپلا بىلىدۇ.
ئانا يايلاق ئۇنى ھايات دەپ،
ساداقىتىنى سۆيۈپ ـ قەدىرلەپ،
ئۇزاق يولدىن ئېلىپ كېلىدۇ.
ئۆز يارىغا ساداقەتمەن قىز،
روھى كۆكتە بولار پەرىشتە.
قوشۇلغاندا پالۋاننىڭ روھى،
ئاي ۋە يۇلتۇز بولار ئەرشتە...

2001 ـ يىل، غۇلجا

ئەخمەتجان ئېيتقان هېكايە

(داستان)

«هېلىمۇ ئېسىمدە: كىچىك ۋاقتىمدا ئەخمەتجان ئەپەندى بىزنىڭ ئۆيدە مېهمان بولغان ئىدى. ئۇ ئالدىغا قويۇلغان مەشكىنى① نانغا تۆگۈرۈپ ئېلىپ، ئولتۇرغانلارغا: «مەشكە ناھايىتى تاتلىق ـ شېرىن ـ ھە. لېكىن، ئۇنىڭدىنمۇ تاتلىق ـ شېرىن نەرسە بار، ئۇ، ۋەتەن ۋە خەلقنىڭ ئۇلۇغ مۇھەببىتى!» دېگەن ئىدى».

— مۇئەللىكورەلىك بىر دوستۇمنىڭ خاتىرىسىدىن

1

مەن ئۆزۈم ئىللىق — ئۇچ دەرۋازىلىق
ئەخمەتجان ئەپەندىگە يانداش قورۇيمەن.②
ۋە لېكىن بىلمەيتتىم ئەخمەتجان كىم ئۇ،
مەن ئۇ چاغ بىر گۆدەك، سەبىي بالىدىم.
چۈشەندىم ئەمدى مەن ھەم كۆردۈم ئۇنى،
سېغىنىپ ئەسلىسەم تۆكۈلەر يېشىم.
تەسەللى بەر ماڭا، ئاھ، بەر تەسەللى،
سۆيۈملۈك ۋەتىنىم، خەلقىم — مۇڭدىشىم!

① مەشكە — خام قايماقنى چېلىپ ياسىلىدىغان يېمەكلىك.
② ئەخمەتجان ئەپەندىنىڭ خىزمەت بىناسى (ھازىرقى ئىلى گېزىتخانىسى) بىزنىڭ قورۇغا يانداش ئىدى.

2

كەچۈرگىن كىتابخان!
ئۆتمۈشكە بىر پەس
قايتىمەن باسالماي ھاياجىنىمنى.
مەن قانداق سۆزلىمەي تۇراي بۇ نەپەس،
شۇ تاڭدا چولپاننى يوقاتقىنىمنى...
ئېسىمدە: مۇسىبەت كۈنى ئۆگزىددىن
قارايتتىم تۆۋەنگە بولۇپ مەن ھەيران.
ئاق پوتا باغلىغان ئادەم دېڭىزى
داۋالغۇپ تۇراتتى ئۆركەشلەپ ھەريان.
مىڭلىغان كۆزلەردىن تۆكۈلەتتى ياش،
سورىدىم بىرسىدىن: «نېمە گەپ زادى؟
كىم ئۆلدى؟»
«ئەخمەتجان، دانا ئۇلۇغ زات!»
دېدى ھەم كۆتۈرۈلدى ناله ـ پەريادى.
ئاھ، شۇ چاغ ئاڭلىنىپ ماتەم ساداسى،
تىترىدى يۈرىكىم، كۆزۈم بولدى نەم.
شۇم ئەجەل راست بىزدىن ئايرىماقچىمۇ،
ئاھ، نەگە بارىسەن ئەخمەتجان بۇ دەم؟!
توختا، ئەي قەدىردانىم، ئاڭلا ئىلىڭنى،
يۈرەكتە كۆپ ئىدى ئۇمىد ـ ئارزۇلار.

بىچاره خەلقىڭنى قالدۇرۇپ داغدا،
سەن نەگە باردىڭ بىزنىڭ غەمگۇزار؟!
ئادەملەر دېڭىزدا تەۋرىنىپ تاۋۇت
ئۇزدى لەھەتكە، دېدىم: «ئەلۋىدا!»
ئۇنتۇلماس قايغۇلۇق شۇ جۇدالىق كۈن،
ئەل گۇۋاھ،
يەر گۇۋاھ،
چىن تارىخ گۇۋاھ!

3

ھەر كۈنى كۆرىمەن قۇتلۇق قەبرىنى،
ئويلايمەن:
سىغمايدۇ روھى قەبرىگە.
كىمكەن ئۇ ئۆلدى دېگەن؟
ئۇ ھايات ـ تىرىك
ھەر تائام ئۈستىدە،
ئەل ـ يۇرت قەلبىدە...
مەن كەزدىم سەھرالار، ئېدىر، تاغلارنى،
ئۇ بولدى سوغدا ئوت، تومۇزدا سايە.
كۆرگەنلەر پەخىرلىنىپ ياتلىدى ئۇنى،
بىلگەنلەر سۆزلىدى قۇتلۇق ھېكايە.
بىر قېتىم يېزىدا مېھماندا ئىدىم،
توپلاپتتىم فولكور، تارىخ، يادنامە.

سورۇندا سۆز ئېچىپ قالدى بىر دوستۇم
سۆيۈملۈك ئەخمەتجان ئۇستاز ھەققىدە:
«فولكلور ۋە تارىخ توپلاش ياخشى ئىش، —
دەپ دوستۇم قىزىقىپ سۆزىنى باشلىدى، —
ئۆتتى كۆپ قەھرىمان سادىر، نۇزۇگۇم،
ئەخمەتجان ھەققىدىمۇ يېزىلسا ئىدى.
مەن كۆرگەن بىر ئىشنى سۆزلەي، پايدىسى
بوپ قالار ئەسلىمە يېزىپ قالسىڭىز.
باللىق چاغلىرىم ئېسىمدە ھېلى،
قەدىردان رەھبەرنى مېھمان قىلغان بىز.
شۇ كۈنى يۈرتىمىز شادلىققا چۆمدى،
ئادەملەر كۆرۈشەتتى ئۇ بىلەن قىزغىن.
ئەخمەتجان بەك كەمتەر، مۇلايىم ئىدى،
سۇغا سۇ قوشۇلغاندەك ئەل بىلەن يېقىن.
مۇھىم بىر ئىش بىلەن چېققانكەن ئۇلار،
يۇرۇشتى ناھىيىنى ئارىلاپ ھەپتە.
ئىززەتلەپ مېھمانغا چاقىردى ئاتام،
ۋە قويدى داستىخانغا بال، قايماق، مەشكە.
مېھمانلار ببقىشتى ئىشتىھا بىلەن،
نېنىغا تۇگۈرۈپ مەشكىنى بىرسى،
ئەخمەتجان ئەپەندىمگە بۇرۇلۇپ ئاستا:
‹مەشكىدەك تاتلىق نېمە بارمىدۇ؟!› دېدى.
ئەخمەتجان كۈلۈمسىرەپ سالماقلىق بىلەن،
مەشكىگە تۇگۈرۈپ بىر پارچە نانىنى

ئالدى ـ دە، دەقىقە خىيالغا چۆمۈپ،
ۋە ئاندىن ئەتراپقا بىر نەزەر سالدى.
تىكىلدى مېھمانلار ئۇنىڭ ئاغزىغا،
قانداق بىر گۆھەر سۆز ئاڭلايمىزكىن، دەپ.
مەنمۇ ھەم تۆگۈلىنىپ دادام قېشىدا،
قۇلاقنى دىڭ تۆتتۈم ئۇخلىماي ئەسنەپ.
«راست دەيسىز، مەشكە بەك شېرىن يېمەكلىك،ـــ
دېدى ئۇ قولىدىكى مەشكىگە قاراپ،ـــ
ۋەتەن ۋە خەلقىنىڭ مۇھەببىتىچۇ،
مەشكىدىن تېخىمۇ شېرىن ـ تاتلىقراق!
شۇ تاپتا قايسىبىر دانىشمەن ئېيتقان
مۇنداق بىر ھېكايە ئېسىمگە كەلدى:
يۇرتىغا دۇشمەنلەر سانجىغاندا تىغ،
ئۇرۇشتىن قېچىپتۇ بىر قاچقۇن جەڭچى.
ھارغىن ۋە ئاچ قورساق جەڭچىنى كۆتۈپ،
سۆيگىنى راسلاپتۇ نەچچە خىل تائام.
ۋە ئاندىن سوراپتۇ: باتۇرۇم، دۇشمەن
قاچتىمۇ ئېلىمدىن يېڭىلىپ تامام؟
يازدىڭمۇ قىلىچىنىڭ ئالماس بىسىدا
دۇشمەننىڭ قېنىدىن شۆھرەتلىك داستان؟
ئەجدادلار روھىدىن ئالدىڭمۇ مەدەت،
ئەگەردە قىيسىيىپ بولساڭمۇ نىمجان؟
يا دۇشمەن كۆزۈڭگە كۆرۈندىمۇ تاغ،
كەلدىڭمۇ قانسىرىغان دوستۇڭنى تاشلاپ؟

جەھەننەم كۆرۈنىدىمۇ قىلىچ ئۇچقۇنى؟
سۆزلىگىن، ئارام ئال ئاندىن يانپاشلاپ.
جەڭچى جىم، بېشىنى ئېگىپ مىڭ تەستە،
تىزىنى قۇچاقلاپ مەھبۇبىسىنىڭ.
راستىنى ئېيتىپتۇ:
دۈشمەن كەلمەكتە!
مەن قاچتىم...
قۇربانى مۇھەببىتىڭنىڭ...
قىز ئاڭلاپ بۇ سۆزنى چاچراپ ئورنىدىن
غەزەپتە ۋارقىراپ: كەت، يوقال! دېدى.
سەن قاچقۇن نېمە دەپ كەلدىڭ بۇ يەرگە،
ۋەتەننىڭ كۈتكىنى سەندىن شۇمىدى!؟
قوغلاندى ئۇ ئۆيدىن، مەھبۇبىسىدىن،
قوغلاندى يۇرتىدىن، ئەلنىڭ قەلبىدىن.
ئۇ تەنھا،
چۆل كېزىپ يىغلايدۇ زار ـ زار،
دېمەكچى:
ئەل ـ ۋەتەن ئەلا ھەممىدىن!»»

*

كۆپ يىللار ئۆتتى...
مانا گۆھەردەك شۇ سۆز
ئېسىمدىن كەتمىدى، كەتمىدى پەقەت.
نەۋ باھار شامىلىدەك ھەر كۆڭۈل ـ دىلغا

شۇرلاپ ئۆتتى ئۇ قوزغاپ مۇھەببەت.
تاغۇ تاش سادا قىلدى ئۇنىڭ سۆزىنى،
شاۋقۇنلاپ تاغ سۇلىرى ئۇزاققا ئاقتى.
گۈلدۈرلەپ چاقتى كۆكتە يالقۇن ـ چاقماقلار،
بورانقۇش گۈركىرەپ شەرققە باقتى.
خانتەڭرى قارلىرى، قەدىم مۇزلۇقلار
زەر قۇياش نۇردا يارقىن پارقىرار.
شۇ سۆزنى ئەبادىي پۈكتى قەلبىگە
قار ـ مۇزلۇق چوققىلار،
ئۆڭمەس قارىغايزار.

ئانا يەر!

پورۇقلاپ قاينايدۇ مەڭگۈ،
كۆكسۈڭدىن ئېتىلىپ چىققان بۇلاقلار.
كۆرەشچان ئاتىلار ئۆلسە، گۆدەكلەر
ئىزىغا ۋارىس بوپ، جەڭگە ئاتلىنار.

سۆيۈملۈك ئەخمەتجان، كۆز يۇمساڭمۇ گەر،
ئاۋازلىك ياڭرايدۇ ناخشىمزدا تەڭ.
سەن ئەرك ـ جەسۇرلۇق داستانلىرىنى
پۈتكەنتلىك ئەلنىڭ ساپ تۈيغۇسى بىلەن.
ئۆزۈڭ بىر قىلىچ ئىدىڭ، سۆزۈڭمۇ قىلىچ،
تىترىدى دۈشمەنلەر ئالدىڭدا تالاي.
قالدى جەڭ ئوتلىرى ئۆپۈققا رەڭداش،
قەبرەڭدىن ئۇنۇپتۇ ئۆڭمەس قارىغاي.

سەن ئەلنىڭ غېمىنى ئۆز غېمىڭ بىلگەن،
ئوت ـ يالقۇن تۆتاشتۇرغان ئەلنىڭ قەلبىگە.
ناتىقلىق سەنئىتىڭ يۇلتۇز چاقناتقان،
دەريانىڭ دولقۇنى ئوخشار قەلبىڭگە.
مۇلايىم ۋە ئاددىي، كەمتەر بىر سىيما
تۇرىدۇ مىليون دىل كۆزىدە يارقىن.
ئەمەسسەن كارامەت ـ ھېكمەت ئىگىسى،
يا قىيان پەسلىدىكى ئۆتكۈنچى چېقىن.
قەلبىڭدە پەقەت ئەل مېھرى مۇجەسسەم،
قېنىڭدا ئۇرغۇغان بوۋىلار قېنى.
ئۇلار پاك ئۇمىدىنى بېغىشلاپ ساڭا،
ئاداققى جەڭلەرگە يوللىغان سېنى.
ئانا يەر مۇبارەك بىلدى ئىزىڭنى،
بوۋاقلار كۆزىدە ئويناپ تەبەسسۇم.
ئاتىلار باغلىدى پوتىنى مەھكەم،
قەسەمىيات سۆيىدىن ئىچىپ بىر يۇتۇم.
ھېلىمۇ تۇپراق ۋە تاغلار كۆكسىدە
شۇ قانلىق جەڭلەرنىڭ ئىزنالىرى بار.
قىيالار بېتىدىن قاڭقىغان ئوقنىڭ
ھىدىنى ئېپ كېلەر ئۆتكەن شامالىلار.
بۇلاقلار بۇلدۇقلاپ سۆزلەيدۇ بەزەن
ياردار جەڭچى سۇ ئىچكەن شۇ دەمنى.
يۇلغۇننىڭ چېچىكى ـــ جەڭچىنىڭ قېنى
سۆزلەيدۇ شۇ يەردە باتۇر ئۆلگەننى.

كۆۋەجەپ ئاققان ئۇ ئەزىز دەريالار
لېۋىدە ھېلىمۇ گۈلخان ئىزى بار.
مەيلى يۇز ئەسرلەر ئۆتسۇن بەربىر،
ئۇ جەڭلەر تارىخدا ئۆچمەس ـ پارقىرار.
مەن تېخى ئىلىنى كەزمىدىم تۇغۇل،
ئاتىلار ئاغزىدا باردۇر كۆپ داستان.
شاڭخەيدە، تۇرپاندا، خوتەن، ئاقسۇدا
ئۇ قانچە تەسرلىك ئىزلار قالدۇرغان...

4

كۆپ يىللار ئۆتتى مانا،
ئۆسۈپ ئەر يەتتىم،
چۈشەندىم نە ئۈچۈن يىغلىدى خەلقىم.
ئوتتۇز بەش ياشلىق گۈل ـ غۇنچە ئۆمرىنى
قىلغانكەن ئەخمەتجان ئەل ئۈچۈن تەقدىم.
بەس!
باھا بەرگۈچى مەن ئەمەس، تارىخ!
تارىخنى ياراتقان قەھرىمان خەلق.
خەلقنىڭ باھاسى — مېنىڭ قوشقىم،
شۇ قوشاق ۋەسلىگە ئاشقىمەن ـ ئاشىق.
مەن نېچۈن سۆيمەيمەن ئۇ سۆيگەن گۈلنى،
مەن نېچۈن سۆيمەيمەن ئۇ سۆيگەن يەرنى.
باللار سۆيۈندۈق يېڭى دۇنيادىن،

ئاتىلار قان كېچىپ قىلغاچقا جەڭنى.
ئەي ئىلى، كۆڭسۈڭدە نەپەس ئالغاندا،
ئەخمەتجان نەپەس ئالغان ھاۋا بۇ دەيمەن.
ئەي ئىلى، سۈيۈڭنىڭ ھەر قەترىسىنى
ئەخمەتجان تەم قوشقان قىيام بۇ دەيمەن.
پۈرسام گۈلۈڭنى، يېسەم نېنىڭنى،
ئەخمەتجان يادىمغا كېلىدۇ ھامان.
ئۇ سۆيگەن ماكان بۇ، ئۇ كۆيگەن ماكان،
دەر شۇڭا ھەر گىياھ:
بىزنىڭ ئەخمەتجان!
دالىلار، سەھرالار، باغلىرى سىرداش،
ئەخمەتجان كېلىدۇ يېزا يولىدا.
بۇلاقلار، ساي ـ سايلار، تاغلىرى مۇڭداش،
ئەخمەتجان كېلىدۇ دەريادا ـ سالدا.①
يا روھى سىڭدىمۇ سۇ بوپ زېمىنگە،
بىلمىدىم، بۇلاقلار قەلبىگە ئوخشاش.
يا روھى ئۇزەمدۇ ساماندا ـ كۆكتە،
يالقۇنلۇق يۈرىكىگە ئوخشار ئاي، قۇياش!

1981 ـ يىل ئاپرىل ماي، غۇلجا
1983 ـ يىل ئۈرۈمچىدە تولۇقلاندى

① ئەخمەتجان ئەپەندى 1949 ـ يىلى شەرقىي بەش ناھىيىنى تەكشۈرۈش خىزمىتىنى تۈگىتىپ تېكەستىن سال بىلەن غۇلجا شەھرىگە قايتقان ئىدى.

سەن تۇنجى ئوقۇتقۇچۇم

(لىرىك داستان)

— بۇ داستانىمنى ئانا مەكتىپىم غۇلجا شەھەر 2 - ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ 100 يىللىق تويىغا ھۆرمەت بىلەن بېغىشلايمەن.

يۇز يىللىق تويۇڭنى ئويندىم، ئەمما
كېلەركى ئەسىرلىك تويۇڭدا مەن يوق.
قۇتلىغاي ئۇ چاغدا تويۇڭنى چەۋرەم،
روھىمنى ياد ئېتىپ، شېئىرىمنى ئوقۇپ.

— خاتىرەمدىن

1

ئەي مېنىڭ مەكتەپداشلىرىم،
ساۋاقداشلىرىم!
شۇ تاپتا ھاياجاندىن
ئېرىمەكتە تامامۇ ئۇستىخانلىرىم،
بۇلاقتەك تاشماقتا كۆز چاناقلىرىم...

بىز ئولتۇرغان مۇشۇ پۇتبول مەيدانى،
ئاۋۇ سېرىق تاملىق سىنىپلار
يۇتۇۋەتتى مېنى شۇ تاپتا.
يۇتۇۋەتتى،
ئاق چاچلىرىم قېنى مېنىڭ،
ئاق چاچلىرىم قېنى؟!
مەيداندا توپ تەپمەكتە
قوڭۇر چاچلىق ئاقسېرىق بالا...
كەچۈرۈڭ ئەمدى،
مەن قانداق توختىتاي بۇ كۆز يېشىمنى.
بالىلار پاراتتىن ئۆتكەندە،
ياشلىقىم ئۇلار بىلەن بىللە كېتىۋاتسا.
مەن قانداق چىداي،
دەرسكە قوڭغۇراق چېلىنىۋاتسا،
ساۋاقداشلىرىم يۈگۈرۈشۈپ سىنىپقا
كىرىپ كېتىۋاتسا.
ئەرلەر كۆزى — قاغجىرىغان چۆل،
بىلمەيدىكەنسەن بۇرادەر، ئەمما
مۇنداق چاغدا
ئۆپكەڭ ئۆرۈلۈپ قېيان ئاقسا...
بۇ مېنىڭ بالىلىق يېشىم، ياشلىق يېشىم،
قىرىق يىللىق جاپاكەش،
سېغىنىش يېشىم!

ئانا مەكتىپىم، سەندىن ئايرىلىپ،
نېمىلەرنى كۆرمىدى بېشىم!
تالاي ـ تالاي بولدى كەچمىشىم.
بۇرادەرلەر،
بىزلەر مەكتەپداش، بىزلەر ساۋاقداش،
بىر ئۇۋۇنىڭ ئۇچقان قۇشلىرى.
ئۇۋۇمىزغا يىغىلدۇق يەنە، قەدىردان ئانا،
يۈز يىللىق تويۇڭغا گۈللەر تۇتقىلى.
ئۇچۇپ كەلدى ئەنە كۆكتىن سۈمۈرغلار،
قارلىغاچلار، ئوماق سۇمبۇللار،
ئاي تۇغقانلار، يۇلتۇز يۇتقانلار،
يىراق ـ يىراق كەتكەنلەر...
كېلەلمىدى، بىراق ۋاي، ئىست،
سېنىڭ ئۇچۇن كەتمەنلەنگەنلەر!
ئۇلار چېلىشىپ كونا دۇنيا بىلەن،
يىراق ئورۇس يەرلىرىدىن،
قازاندىن، ئىستانبۇلدىن،
ئېلىپ كەلگەندى كاستۇم ، شلىپە،
مەكتەپ ۋە كىتاب...
ئېلىپ كەلگەندى ئۇسۇلى جەدىت ①
سانايىنەپسە، ② جەڭگىۋار خىتاب!...

① يېڭىچە ئوقۇتۇش ئۇسۇلى.
② 30 ـ يىللاردا ئىلىدا قۇرۇلغان سەنئەت ئۆمەكلىرى كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

ئۇلار «ھەرەمباغ» جەڭلىرىدە،
باجاخۇ، جىلگ يۇرۇشلىرىدە،
شخونىلگ بىلىنداڑ ـ خەندەكلىرىدە،
بىر سىنىپ ئۇچۇن،
بىر پارتا ئۇچۇن،
ئېلىپ كەتتى مۇھەببىتىگنى باقي ئالەمگە...
قانداق ئىدى ئۇ ئىنقىلاب،
قانداق ئىدى! يېگى دۇنيا يارىتىش ئۇچۇن،
مەكتەپ ئۇچۇن ـ مەرىپەت ئۇچۇن،
زېمىن تەۋرەپ كۆتۈرۈلگەنىدى.
تۇلكە تۇماقلىق باھادىر قوشنالگ
مائۇزبىرىنى يالىگاچلاپ،
ۋەتىنلىدىغان ئوقلار ئارىسىدىن،
كۆككۆرۈكنى دۇكۇرلىتىپ،
ئالا ئېتىنى چېپىپ ئۆتكەنىدى...
ئەنە لەگشاگدا،
ئوقلار قار توزۇتار،
پىلىموت تارتىلدار،
ياردار جەڭچى ئىگرار،
پىشانىسىدە مەكتەپ سۇرىتى،
لەۋلىرىدە ئوقۇلمىغان كىتاب بەتلىرى...
سىلەر ھازىر قەيەردە،
مەرىپەتپەرۋەر مۆھتەرەم زاتلار:

كەنجى قۇم،①
ھۇسەينبەگ يۇنۇسۇپ،②
مەرۇپ سەئىدى، ئابدۇسالام ئەسقەرى③
سىلەر ھازىر قەيەردە،
ئابدۇكېرىم ئاباباسوف، غەنى كەرىموف،
ئوسمانجان ناسىرى،
زوردۇن سابىرى؟...
قەبرەڭلەر نەدە؟ نەدە ھەيكىلىڭلار؟
ئۇلارنىڭ قەبرىسى مەكتەپتە،
ھەيكىلى قەلبلەردە،
روھى سىنىپلاردا...
سۆزلەيدۇ ھەر كۇنى بالىلارغا:
«ئىنسان ياشاش كېرەك شۇنداق:
بىر كېچە ـ كۇندۇز يىگىرمە تۆت سائەت
كىتاب، كىتاب...
ئوقۇ! ياز!
ئوقۇ! ئوقۇ!!!
زىخرۇللام پوتەيگە ھۇجۇم قىلغاندەك،
تۇنجى مۇھەببەت يۇرەكنى تىلغاندەك،
جېنىڭ بىلەن، قېنىڭ بىلەن،
ئەجداد روھى ئۇچۇن،
ئەۋلاد بەختى ئۇچۇن،
ئوقۇ! ئوقۇ! ئوقۇ!!!»

---

①②③ 2 ـ ئوتتۇرا مەكتەپنى قۇرغۇچىلار.
④ زىخرۇللام نادىروف ـــ ئۇچ ۋىلايەت ئۇرۇشىنىڭ قەھرىمانى.

2

شۇنداق، ساۋاقداشلار!
ئۇزاق بولدى ئۇ يللارغا.
ئۇ چاغلاردا بالا ئىدۇق،
ياش ئىدۇق، نۆۋەر ئىدۇق...
مانا ئەمدى
يىگىتلەرنىڭ بېشى ئاق چوققا،
ئايقىزلارنىڭ گۈل يۈزى
گۈخشاپ قالدى قېرى قوۋزاققا...
بىراق،
ئېيتمىساڭلارمۇ كۆڭلۈڭلار ئايان:
بۇ ئانا ئۇۋۇغا قونۇپ،
ساۋاقداشلارنى كۆرۈپ، چۈۋۈلدىشىپ،
بويقالدىڭلار يەنە بالاپان.
ئالدىڭلاردا دوسكا ۋە سىنپ،
يەنە ئوقۇتقۇچى – ئۇستاز قەدىردان.
يەنە قىزلار، يىگىتلەر،
تۇنجى مۇھەببەت،
كەچكى تەكرار...
ياشلىق كۈلۈمسىرەر ئەتراپتا مىسكىن:
«ھاۋادىكى لاچىنلار»،
«بالا مىسكىن...»

3

ئېسىمده ساڭا تۇنجى كەلگەن يىلىم،
سىنىپتىن
دوپ دەرىخىنى كۆرەتتىم.
قىش كۈنى،
بوتانىكا ئۆتكەندە ئۇستاز ئۆمەرجان،
نەشپۈت ئۇرۇقىنى
قەيەردىن تاپاي دەپ خىيال سۈرەتتىم.
ئېسىمده:
گېزىتكە چىققان تۇنجى شېئىرىم،
شۇ چاغدا سەن مېنى كۆتۈرۈپ:
«شائىر بولىدۇ بۇ ئوغلۇم!» دېگىنىڭ.
ھەي ئۇ يىللار، يىللار،
قانداق جۇشقۇن يىللار ئىدى،
كېچە يوق ئىدى،
ئۆزىمىز ئاي، ئۆزىمىز قۇياش ئىدۇق،
شوخ ئىدۇق، بەكۆڭۈش ئىدۇق.
پاۋىل كورچاگىنەك ئىجتىھات بىلەن
ياشاشنى ئىستەيتتۇق...
مۇھەببەت،
ئالىي مەكتەپ!

سۆيگىنىڭ بىلەن بىللە تەكرار قىلماق،
بىللە ئالىي مەكتەپكە بارماق!
ھەي، ئۇ قىزلار، يىگىتلەر
بىر گۈل ئىدى، بۇلبۇل ئىدى.
ئەقلىي كامىل،
ئەدەپ ـ ئەخلاقتا نۇر ئىدى،
يۈكسەك ئىدى ئۇلارنىڭ ئارزۇ ـ غايىسى...

4

ھەي، مانا بۇگۈن،
ئۇچۇپ كەلدى ئاشۇ بالاپانلىرىڭ
دوكتور، ئالىم، يازغۇچى بولۇپ.
ئېلىپ كەلدى ئۇلار يەنە،
ئاجايىپ تەقدىر ـ قىسمەتلىرىنى،
بارىنى ۋە يوقاتقىنىنى...
يوقاتمىدى ئەمما ئۇلار،
كۆز يېشىدا تۇغمەن چۆرگىلىسىمۇ،
سەن قەلبىگە ياندۇرغان مەرىپەت چىرىغىنى...
رەھمەت ساڭا ئانا، رەھمەت،
بىزگە مەڭگۇ ئۆچمەس،
مەڭگۇ كۆچمەس،
مەڭگۇ تۇغمەس بىلىم ـ بايلىق بەرگىنىڭگە!

ئەي، كامالي مۆھتەرەم،
يۈز ياشلىق بۇزۇرۇكۋار ئانام.
ۋاقتىنلىك ئېرىگەن بۇ شېرىن قۇچقىدا،
ئېرىگەن تەنلەردە بىر سەبىي ئارمان:
شۇ تاپتا،
ئۇنتۇپ دۇنيانىلىك دەردۇ ئېسەسىنى،
ئايلىنىپ كەتسەك ئىدۇق باللىققا.
يۇگۇرۇشۇپ ـ دۇكۇرلىشىپ،
كىرىپ كەتسەك ئىدۇق سىنىپلارغا...
چاچلىرىنى ئويناپ قىزلارنىلىك،
باراۋان چالساق پارتىلاردا.
بىز مەڭگۇ سېنىلىك بالالىك!
ئەي ئانا مەكتىپىم ـــ
باللىقىم، ياشلىقىم،
سەن تۇنجى ئوقۇتقۇچۇم،
تۇنجى مۇھەببىتىم، شادلىقىم!

2001 ـ يىل، غۇلجا

ئابلەت ئابدۇللا شېئىرلىرى توغرىسىدا

(تەقرىزلەر)

ئابلەت ئابدۇللا شېئىرلىرىنىڭ بەدىئىي ئالاھىدىلىكى

دولقۇن روزى

ئابلەت ئابدۇللا شېئىرىيەت ئىجادىيىتىگە ئۆزگىچە كۆ-رۈش نۇقتىسى، ئاكتۇئال دۇنيا قاراش بىلەن كىرىپ كەلگەن شائىرلىرىمىزنىڭ بىرىدۇر. ئۇ ئۆزىنىڭ سالماق تەپەككۇر، قىزغىن ھېسسىيات، ئىجادىي پىكىر ئىزچىللىقى بىلەن خاراك-تېرلەنگەن ئەسەرلىرى خاسىيىتىدە ئۇيغۇر شېئىرىيىتىدە ئۆزىگە خاس بەدىئىي دۇنيا يارىتتى. شائىر ئىجادىيەت مۇساپىسىدە ئۆزىنىڭ تەبىئەت دۇنياسى، ھايات دولقۇنلىرىدىن ئالغان نە-پىس تۇيغۇلىرىنى ئانا زېمىن، خەلققە بولغان مۇھەببىتى، چىن ئەقىدىسى، يىمىرىلمەس ئېتىقادى بىلەن سۇغىرىپ ئىپادىلەشكە تىرىشتى. ئۇنى شېئىردىن ئىبارەت ئەركىن شەكىل ۋاستىسىدە ماددىي ھالەتكە كەلتۈرۈشكە ۋە بىزگە تېخىمۇ ئۇنۇملۇك يەتكۈزۈشكە يۇرەك قېنىنى سەرپ قىلدى؛ تۇرمۇش تەسىراتلىرىنى ئۆز تەپەككۇرى ۋە دۇنيا قارىشىنىڭ چايقىشىدىن ئۆتكۈزۈشكە ئەھمىيەت بېرىپ، شېئىرخۇمار خەلقىمىزنىڭ يۇرەك ساداسىنى ئەكس ئەتتۈردى.

بىز شائىر ئەسەرلىرىدىكى لىرىكىلاشقان مەنىۋى كەيپىيات، پىكىرلەشكەن ئىدىيىۋى ھېسسىياتتىن بارلىققا كەلگەن شېئىرىي مۇھىت ۋە قاياق لىرىكا ئېقىنىغا جور بولۇپ، گويا شىددەتلىك ھايات دېڭىزى ئارا ئۇزۇۋاتقاندەك، خىلمۇخىل خاراكتېرلىدىكى كىشىلەرنىڭ گۈزەللىك ۋە خۇنۇكلۇك، ئالىيجانابلىق ۋە رەزىللىك، مۇھەببەت ـ نەپرەت، بەخت ۋە ئازاب رېئاللىقى ئالدىدىكى قىسمەتلەرگە شاھىت بولۇۋاتقانىدەك ھېسسىياتقا كېلىمىز. مەن بۇ ماقالەمدە شائىرنىڭ شېئىر ئىجادىيىتىدىكى ۋەكىللىك خۇسۇسىيەتكە ئىگە ئەسەرلىرىنى ئۆزەك قىلىپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ شېئىرلىرىنىڭ بەدىئىي ئوبرازلىرىغا ئۇستىدە ئىزدىنىشىنى مۇۋاپىق كۆردۇم.

بىرىنچى، رېئال شەيئى ۋە ھادىسىلەرنىڭ شەكلەن ھالەتىنى، تاشقى پوستىنى تەسۋىرلەش بىلەنلا چەكلەنمەستىن، ئۇنىڭ مەنىۋى ماھىيىتىنى قېزىشقا ماھىر بولۇش، ھاياتنىڭ ئىچكى ساداسىنى تىڭشاشقا، ھايات ھەقىقەتلىرىدىن ئالغان سۈبېيكتىپ چۈشەنچىلىرىنى پەلسەپىۋى ھېكمەت، ئىستېتىك ئانالىز دەرىجىسىگە كۆتۈرۈشكە ئەھمىيەت بېرىش ئابلەت ئابدۇللا شېئىرلىرىنىڭ مۇھىم بىر بەدىئىي ئالاھىدىلىكى ھېسابلىنىدۇ.

ئابلەت ئابدۇللا ئۆز نۆۋىتىدە ھاياتقا كۆچلۈك مۇھەببەت باغلىغان، لىرىك تۇيغۇ گۈزەللىكىگە ئەھمىيەت بېرىدىغان قىزغىن ھېسسىيات تېپىدىكى شائىر بولۇپلا قالماستىن، بەلكى ئۆز شېئىرلىرىغا تۇرمۇش ھەقىقەتلىرىدىن مەنە ئىزدەشكە ئەھمىيەت بېرىدىغان، سوغۇق قان ئەقلىيەت تېپىدىكى شا-

ئىرلىرىمىزنىڭ بىرى. ئۇنىڭ شېئىرلىرىدىكى پەلسەپىۋى ھېكەمەتلەر ھەرگىزمۇ ئابستراكتلاشقان ئۇقۇملارنىڭ مەھسۇلى بولماستىن، ھېسسىي قىزغىنلىق بىلەن پەلسەپىۋى تەپەككۇرنىڭ ئېستېتىكىلاشقان ھالەتتە رويابقا چىقىشىنىڭ مەھسۇلىدۇر. بۇ شېئىرلارنى ئوقۇغانسېرى ھېسسىي تۇيغۇمىز لەرزىگە كېلىشكە باشلايدۇ، ئەقلىي چۈشەنچىمىز، تەپەككۇر قۇۋۋىتىمىزمۇ شېئىرغا ماس قەدەمدە كۆچىيپ باردۇ. شائىرنىڭ «چىدىسائ ياشا» دېگەن شېئىرىنى تەھلىل قىلىپ باقايلى:

بۇ دۇنيا بىرگە بىر، چىدىسائ ياشا،
قەلبىڭدە نومۇس بىلەن پەسلىك ئېلىشار.
شاھ تەخت بىرگە بىر پۇل بىلەن بەندە،
شۆھرەتكە دائىما ھەسەت ياندىشار،
بۇ دۇنيا بىرگە بىر چىدىسائ ياشا!

بۇ دۇنيا بىرگە بىر، چىدىسائ ياشا،
يېقىلسائ يۆلىمەيمەن، ئۆزۈڭدە گۈناھ.
ئالتۇن بول، تۇپراق بول سەن ئۆزۈڭ دۇنيا،
قايغۇرۇش، ئۆكۈنۈش، پايدىسىز «ئاھ، ۋاھ»،
بۇ دۇنيا بىرگە بىر، چىدىسائ ياشا!

شېئىردا ياشاشنىڭ قىممىتى، ئادەم بولۇش ھەقىقىدە كەسكىن پىكىر يۈرگۈزۈلىدۇ، ھاياتنىڭ زىددىيەتلىك ماھىيىتى يارقىن پەلسەپىۋى ھېكمەت بىلەن ئېچىپ بېرىلىدۇ. شائىر

داۋۇنىنىڭ «تەبىئىي تاللىنىش» قانۇنىيىتىنى شېئىرنىڭ مەنە قاتلىمىغا ئوبرازلىق يوسۇندا تەتبىقلايدۇ. بۇ ئارقىلىق شېئىر-نىڭ ھېسسىي ئوبرازلار يارىدىمىدە جەۋلان قىلىشى ۋە ئەقلە-يەت ئامىللىرى بىلەن تويۇنۇشقا شارائىت يارىتىپ، ھېسسىيات ۋە مەنىنىڭ بىر گەۋدىلىشىشىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ.

مەلۇمكى، دۇنيا قارىمۇقارشىلىقنىڭ بىرلىكى. بىز بۇ دۇنياغا پەقەت بىرلا قېتىم كېلىمىز. ئەگەر بۇ قىممەتلىك ياشاش پۇرسىتىنى قەدىرلىمىسەك، ھاياتىمىزنىڭ نېمە لەززىتى بولسۇن! «ھايات كۆرەش قىلىش دېمەكتۇر.» بىز غەلبە بە-لەن مەغلۇبىيەت، ئېرىشىش بىلەن يوقىتىش، بەخت بىلەن بەختسىزلىك قاتارلىق سانسىز «بىرگە بىر»لەرنىڭ دەۋرىيلىك ھەرىكىتى قورشاۋىدا ياشايمىز. مۇبادا ياشاش ئىرادىمىزنى تاۋلاپ تۇرمايدىكەنمىز، روھ، ئەقىل تاكامۇللۇقى يولىدا ئىز-دەنمەيدىكەنمىز، دۇنيانىڭ ئاشۇ «بىرگە بىر»لىك مەنتىقە-سىگە خىلاپلىق قىلغان بولىمىز. نەتىجىدە، روھىي مەغلۇبە-يەتنىڭ قۇتراتقۇچىسى بولغان «شەيتان» بىزنىڭ «ئەقىل مېۋىمىز»گە سوغۇق قول تەككۈزىدۇ، شەپقەتسىز «رىزىق كۆرىشى» بىزنى شاللاپ تاشلايدۇ.

ئابدۇقادىر جالالىدىن «ئەزىمەتلەرنى نەدىن تاپىمىز؟» سەرلەۋھىلىك ماقالىسىدە: «روھىي ئاجىزلىق بارلىق مۇ-قەرزلىكنىڭ ئانىسى» دېگەن ئىدى. بىز بۇ ھېكمەتنى شېئىر-دىكى «چىدىساڭ ياشا!» مەنتىقىسىگە باغلايدىغان بولساق تېخىمۇ قىممەتلىك پەلسەپىۋى ھاسىلاتقا ئېرىشىمىز. «يىقىل-ساڭ يۆلىمەيمەن، ئۆزۈڭدە كۈناھ» تەقدىرنىڭ بىزگە بەرگەن

ئاگاھلاندۇرۇش سىگنالى ھېسابلىنىدۇ. بۇ ھەرگىز جىسمانىي جەھەتتىكى ئاجىزلارغا قارىتىلغان بولماستىن، «تىرىك ۋاقتىدا قەبرىسى ئۆچۈن باش قاتۇرىدىغان، ئۆز رىزقىنى باشقىلارنىڭ ئېتىبارىدىن ئىزدەيدىغان ‹خەير ـ ئېھسان خۇمار روھىي ئۆـ لۈمتۇكلەر›گە قارىتىلغان. ئەلۋەتتە يېقىلغانلارنى يۆلەش ئىنـ سانىي ئەخلاق مىزانىمىزغا ئۇيغۇن كېلىدۇ. بىراق، يۆلەش چەكتىن ئېشىپ كېتىدىكەن، تەبىئىيكى بۇ يۆلەش ئوبيېكتىدا بارا ـ بارا يۆلىنۇېلىش پسىخىكىسىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. بۇنىڭ ئۆلارغا قەستەن زىيانكەشلىك قىلىشتىن ھېچقانداق پەرقى قالمايدۇ. گېرمان پەيلاسوپى نېتزىنىڭ «دۇنيادا ھاسا بولغاچقىلا توكۇرلار كېلىپ چىققان» دېگەن سۆزىنىڭ ئۆلۈغـ لۇقى مۇشۇ يەردە بولسا كېرەك.

شائىرنىڭ «ھەر كىشىگە ھەر رەڭدۇر دۇنيا»، «ئۆز ـ ئۆزىنى يوقتىتىش»، «تۇرمۇش»، «ئېتىقادتا گۈزەلدۇر دۇنـ يا» قاتارلىق شېئىرلىرىمۇ ھېسسىيات بىلەن ئەقلىيەتنىڭ نىسـ بىتى مۇڭاپىق تەڭشەلگەن، ئېستېتىك ھېكمەت پۇرىقى كۇچلۇك شېئىرلىرى تۇركۈمگە كىرىدۇ.

ئىككىنچى، تارىخىي رېئاللىق ۋە تارىخلاشقان زامان، ماكان ئېڭىغا ئۆلمەس ھاياتي كۈچ بېغىشلاش، مۇرەككەپ تارىخىي مەزمۇن تىندۇرمىلىرىنى شېئىر رېئاللىقىدا قايتا تىرىـ لىش مۇمكىنچىلىكىگە ئىگە قىلىش، تارىخ روھىنىڭ كىشىلەر مەنئۇىيىتىدە چوڭقۇر يىلتىز تارتىشىغا ئىمكانىيەت ھازىرلاشمۇ شائىر ئابىلەت ئابدۇللا شېئىرلىرىنىڭ يەنە بىر بەدىئي ئالاھـ ىدىلىكىدۇر.

«سابىق كاپىتان پوستتا تۇرغان يەر» شائىرنىڭ قويۇق تارىخ تۇيغۇسىغا ئىگە شېئىرلىرىنىڭ بىرى. شېئىر تارىخمىزدا ئۇنتۇلماس سەھىپىلەر قالدۇرغان «ئۇچ ۋىلايەت ئىنقىلابى» تېمىسىغا بېغىشلانغان بولۇپ، ئىپادىلەش ئۇسۇلىنىڭ ئۆزگە-چىلىكى، پىكىر سغمىچانلىقىنىڭ چوڭلۇقى، ھېسسىي بېشارەت كۈچىنىڭ كۈچلۈكلۈكى قاتارلىق جەھەتلەردىن ھازىرغىچە ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدا مەزكۇر تېمىدا بارلىققا كەلگەن شېئىرلار ئىچىدە ئالاھىدە چاقناپ تۇرىدۇ. شائىر تارىخنى نوقۇل تا-رىخنىڭ خاتىرىلىنىگۈچىسى سۈپىتىدە رويخەتكە ئېلىپ قويۇش بىلەنلا چەكلىنىدىغان تەزكىرە نەزمچىلىكى خاھىشىدىن ساۋ-لانغان. «سابىق كاپىتان»نىڭ چىن ئەسلىمىسىنى بەدىئىي ھالقا قىلىپ تۇرۇپ، ئۆتمۈش ۋە بۈگۈننىڭ روھىنى تۇتاشتۇرۇشقا كۆڭۈل قويغان، شائىر لىرىك قەھرىمانىنىڭ شېئىردىكى ئەر-كىنلىكىنى بوغۇشتىن، شېئىرنىڭ قانات يېيىشىغا قارىقويۇق ئا-رىلىشۇېلىشتىن خالىي بولۇش بىلەن بىرگە يەنە شېئىرنىڭ ئالدىن بەلگىلەپ قويۇلغان رامكا ئىچىگە بەند بولۇپ قېلىشى-نىڭمۇ ئالدىنى ئالغان. ئۇ تارىخىي تۇيغۇنىڭ چىن ۋە ساپ بولۇشىغا زىيھىن قويۇپ، شېئىرنىڭ ھېسسىي تەسىرچانلىقىنى ئاشۇرۇشقا كاپالەتلىك قىلغان. «سابىق كاپىتان»نىڭ ئۆزى ئەينى يىللاردا پوستتا تۇرغان «باش شتاب» ئالدىغا كەلگەندە ئۆزىنىڭ ياشانغانلىقىنى، ئاقساقلىقىنى ئېسىدىن چىقىرىپ، قايە-تىدىن پوستتا تۇرۇشلىرى مۇشۇ ياشتىكى پېشقەدەم ئەسكەر-لەردە بولىدىغان ئۆتمۈشتىن پەخىرلىنىش پسىخىكىسىغا ئاھا-يىتى ماس كەلگەن بولۇپ، بىزگە قىلچە غەلىتە تۇيۇلمايدۇ.

ئۇنىڭ ئۆزى قېرىسىمۇ روھى قېرىمىغان قەيسەر ھالىتى بىزنى زوقلاندۇرىدۇ. شېئىرنىڭ تەسىرچانلىقىنى يەنىمۇ ئاشۇرۇش ئۈچۈن شائىر «شېئىرىي مونتاژ»نىڭ شېئىر مۇھتىنى جاذلاندۇرۇش، شېئىرىي كەيپىياتنى ئۆزئارا تۇتاشتۇرۇشتىكى روللىدىن ئۇستىلىق بىلەن پايدىلانغان. بىز «سابىق كاپىتان»نىڭ ئۆزۈك ـ ئۆزۈك ئەسلىمىلىرىنى يېپ ئۈچى قىلىپ تۇرۇپ جەڭگىۋار يىللارنىڭ ئۇنتۇلغان دەقىقىلىرىگە قايتىمىز.

بىلەمسىز ئۇكام،
ئۇ يىللاردا ئوق بولغان ئىدۇق
دۇشمەن كۆرۈنگە يەرلەردە.
ئۇ يىللاردا شوخ بولغان ئىدۇق،
دۇشمەننى قوغلاپ
ئورارا توۋلاپ
ئۇ كۆكۈلۈك سەپەرلەردە...
بىز پىخوت ئىدۇق،
بىز ئاتلىق ئەسكەر ئىدۇق.
«يېقىلماس»لارنى،
مانا بىز يېقىتقان ئىدۇق...
ئالتاي تاغلىرىدىن،
جۇڭغار دالالىرىدىن
بورانىدەك ئۇچۇپ ئۆتكەن ئىدۇق.
دالدا گۈلخان يېقىپ،
كونسېرۋاغا پىچاق سېلىپ،

سوخار غاجىلاپ
سادىر قوشاقلىرىنى توۋلىغان ئىدۇق.

شائىر «لىرىك چېكىنىش»نىڭ شېئىرغا تارىخىي ئەينەذ-لىك تۈيغۇسى ببرىش ۋە تارىخ بىلەن بىزنىڭ ئارىمىزدىكى مەنىۋى ئارىلىقنى تېخىمۇ يېقىنلاشتۇرۇشتىكى ئۇنۇمىدىنمۇ جايىدا پايدىلانغان، بۇ خىل بەدىئىي يەتكۈزۈش ئۇسۇلى شې-ئىرنىڭ بەدىئىي جەلپكارلىقىنى كۈچەيتكەن. بىز گويا «سابىق كاپىتان»غا سەپداش بولۇپ، «ئالتاي تاغلىرى»، «جۇڭغار داالالىردا قىلىچ شىلتىپ»، «ئات چاپتۇرۇپ» كېتىۋاتقاندەك بولىمىز. شائىر تەسەۋۋۇر كۈچىدە ئاجايىپ تەبىئىي، جانلىق مەنزىرىنى سىزىپ چىقىش ۋەزىپىسىنى ئورۇنداپ، باتۇر ئە-زىمەتلەرنىڭ ئادالەت، ھۆرلۈك ئۈچۈن قان كېچىپ كۆرەش قىلغان يىللاردىكى ئۆلۈمگە پىسەنت قىلماس روھى ۋە جاسا-رىتىنى كۆز ئالدىمىزدا ئەينەن يورۇتۇپ بەرگەن. قارا ئۆلار «گۈلخان يېقىپ» ئاي دالىدا تۇنەشكە، «كونسېرۋا»، «سو-خار» يېيىشكە مەجبۇر بولغان بولسىمۇ، ئۆزلىرىنىڭ ھەققانىي كۆرەش داۋىرىسىدىن، ئېتىقادىدىن ۋاز كەچمەيدۇ، ئۆلۈم ئال-دىدىمۇ كىشىگە مەنىۋى قۇدرەت ئاتا قىلىدىغان «سادىر قو-شاقلىرىنى توۋلاپ» ئۆز روھىنى تاۋلايدۇ. بۇ نېمىدېگەن چىن ۋە تەسىرلىك شېئىرىي مەنزىرە ــ ھە!

ئۆلار بىلمەيدۇ—
ئۇ يەردە قانلار تۆكۈلگىنىنى،

دوستۇم رەھمەتتىكى
يېزىسىدىكى ئانىسىنى چاقىرىپ ـ يادلاپ،
ئاداققى سۆزىنى سۆزلىگىنىنى...
ئۇلار بىلمەيدۇ
بىز لەشكىنى ئالغاندا،
«قاراباغ»قا ھۇجۇم قىلغاندا،
چوماق تۇتقان بوۋايلارنىڭ،
دۇئا قىلغان مومايلارنىڭ،
ئاتاكىغا ئاتىلانغان يىگىتلەرنىڭ،
سانىتاركا قىز ـ جۇۋانلارنىڭ
قانداق جەڭ قىلغىنىنى
قانداق ئۆلگىنىنى،
قانداق كۆلگىنىنى...
بۇ كۆلكە—
نەچچە مىڭ يىل يۇرەكتە ساقلانغان،
لەنەت ـ نەپرەت بىلەن داغلانغان...
شۇ كۆلكە ئۇچۇن—
بەرگەن ئىدۇق ياشلىقنى،
قىز ئورنىغا مىلتىقنى قۇچاقلاپ
بەرگەن ئىدۇق،
مۇھەببەتنى، شوخلۇقنى.

بىز «سابىق كاپىتان»نىڭ تارىخ ئېچىگە سۇسلاشقا باش-
لىغان ياشلارغا قىلغان خىتابلىرىغا قۇلاق سالغاندا، خۇددى بىر

قېتىملىق ئويلاندۇرۇش، تەربىيەت كۆچى زور، ئوبرازلىق تا-
رىخىي دەرس ئاڭلىغاندەك بولىمىز. ئەجدادلارنىڭ ئانا زې-
مىنىنڭ بىر قېتىم پۈخادىن چىققۇچە كۆلۈۋېلىشى ئۈچۈن قان-
چىلىك بەدەل تۆلىگەنلىكى بىزنى چوڭقۇر ئويغا سالىدۇ.

بىزنىڭ ھازىر ئېرىشكىنىمىز يىلتىزسىز كۆلكە، يوقاتقە-
نىمىز قىممەتلىك تارىخ روھى بولۇپ قالدىمۇ ـ قانداق؟ دې-
گەن سوئاللار بىزنى پۈچىلايدۇ. دېمەك، شائىر بۇ ئەھمىيەت-
لىك تېمىغا ئەستايىدىل قارىغان ۋە بۇ ئارقىلىق بىر نەچچە
داستان يېزىپمۇ ھۆددىسىدىن چىقىش تەس بولغان مەزمۇننى
ئېچىپ بەرگەن بولۇپ، شېئىردىكى تارىخ روھى سىڭگەن
سىمۋوللۇق بېشارەتلەرگە يۈزلەنسەك تېخىمۇ چوڭقۇر مەنە-
لەرنى قېزىشقا قادىر بولالايمىز. بىز شائىرنىڭ بۇ شېئىر ئار-
قىلىق «ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابى»غا يېقىلماس بەدىئىي ئايدە
تىكلەپ بەرگەنلىكىگە ئاپىرىن ئېيتماي تۇرالمايمىز.

ئۇچىنچى، شېئىرنى سىمۋوللۇق تەركىبلەر بىلەن بېيىتىشقا
ئەھمىيەت بېرىش، سىمۋوللۇق قۇدرىتىدە بارلىققا كەلگەن نە-
پىس شېئىرىي مۇھىتنى ئۇيناق تىل، قويۇق رومانتىك كەيپە-
يات، ئادىمىي تۇسكە ئىگە قىلىنغان تەبىئەت كۆرۈنۈشلىرى
بىلەن جانلاندۇرۇش ئايلەت ئابدۇللا شېئىرلىرىنىڭ يەنە بىر
بەدىئىي ئالاھىدىلىكى ھېسابلىنىدۇ.

قېنى، شائىرنىڭ مۇشۇ خىل بەدىئىي ئالاھىدىلىكىنى ئۆ-
زىگە مۇجەسسەملىگەن «بىر گۈزەل كېلىۋاتىدۇ» دېگەن شې-
ئىرىنى مۇلاھىزە قىلىپ باقايلى:

ئاھ، بىر گۈزەل كېلىۋاتىدۇ،
كۆزلىرىدە ئىللىق تەبەسسۇم.
چاچلىرىدا كۈلەر بوستان تال،
لەۋلىرىدە بالىلىق مەسۇم.

ئۇ باغلارغا تاشلىدى نىگاھ،
گۈل بېغىدىن ئويغاندى بىر قىز.
ئۇ دالاغا تاشلىدى نىگاھ،
ئاق تونىدىن يېشىندى ئېتىز.

تىنىقىدىن كېلەر گۈل ھىدى،
ۋە قۇياشتا چاقنايدۇ ئەكسى.
يەر تەرلىدى ئۇنىڭ ئىشقىدا،
زۇمرەت تۆكتى قىيالار كۆكسى.

شېئىر گويا خەۋەرچى قارلىغاچلارەك تەڭداشسىز بىر گۈزەلنىڭ كېلىۋاتقانلىقىدىن ئالدىن ئۇچۇر بېرىدۇ. شائىر نەپس تىل رەڭلىرى بىلەن سىزىپ چىققان بۇ «گۈزەل»نىڭ «كۆز»لىرىدىن ئىللىق «تەبەسسۇم» تۆكۈلۈپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ پۈتۈن جىسمى، ھەتتا «بوستان چاچلىرى»مۇ كۈلۈپ تۇرىدۇ. ئۇ سېھرىلىك «نىگاھ» تاشلىغان «گۈل» بېغىدىن ساھىبجامال «قىز» تۇرىلىدۇ. ئۇنىڭ «تىنىقى»دىن «گۈل ھىدى ئۇرۇلىدۇ. ئۇنىڭ «ئىشقى» مۇھەببىتى خاسىيەتلىدىن «ئېتىز»لار تەرلەشكە باشلايدۇ. ئاھ، بۇ نېمىدېگەن گۈزەل،

ئىلاھىي پروتوتىپ ـ ھە! گەرچە شائىر ئەنئەنىۋى رېئالىزملىق ئۇسلۇبتىكى شېئىرلاردىكىدەك بۇ «گۈزەل»نىڭ كىملىكى ھەققىدە ئاشكارا ئىزاھ بەرمىگەن بولسىمۇ، بىز شېئىردىكى سىمۋوللۇق بېشارەتلەردىن ئۇنىڭ ئادەمىيلەشكەن تەبىئەت مۆجىزىسى — باھار ئىكەنلىكىنى بىلەلەيمىز. بۇنداق گۈزەل- گە كىمدۇ مەپتۇن بولمايدۇ دەيسىز.

پىچىرلايدۇ شامال ئورماندا،
«ئويغىنىڭلار! گۈزەل كەلمەكتە.»
ئېرىق بويىدا يالپۇز كۆز ئېچىپ،
ئۇ گۈزەلگە سالام بەرمەكتە.

قارشى ئالار پۈتۈن تەبىئەت،
ھېسسىياتقا باي خىيالچان سەھەر.
ئاشقىلارنىڭ گۈل سەيلىسىگە،
ئۇ گۈزەلدىن كېلىدۇ خەۋەر.

شېئىرنىڭ بۇ قۇرلىرىنى ئوقۇۋاتقىنىمىزدا بىز خۇددى چۆچەكلەردىكى خىيالىي دۇنياغا كېلىپ قالغاندەك بولىمىز. بۇ «گۈزەل»نىڭ مۇھەببىتى قۇدرىتىدە «شامالالار»غا تىل چىقىدۇ، گىياھلار قىلقىلىنىدۇ، تەبىئەت گويا مەشۇقىغا تەلپۈنگەن يىگىتلەردەك كەڭ قۇچاق ئاچىدۇ، سەھەر ھېسسىياتلىنىدۇ، خىيال سۈرىدۇ. بۇ يەردە تەبىئەت بىلەن ئىنسان پسىخىكىسى بىرىكىپ كەتكەن مەنزىرە بارلىققا كېلىدۇ. شائىر شېئىرىي

تىلنى ئۆزىنىڭ ھېسسىيات مەنتىقىسى بويىچە قۇراشتۇرۇش يولىدا ئۆتۈۋاتقان سىناق ئېلىپ بارغان بولۇپ، «گۈل بىخىدىن ئويغانغان قىز»نىڭ لاتاپىتى ۋە «خىيالچان سەھەر»نىڭ جىلۋىسى بىزنى لال قىلىدۇ. دېمەك، شائىر ئوبيېكتىپ دۇنيا بىلەن سۇبيېكتىپ ئالەمنىڭ قوۋچاقلىشىشىنى خېلى ئۈتۈۋاتقان ئەھۋالدا ئاشۇرغان.

تۆتىنچى، شېئىرنى تەبىئەت، ھايات ۋە ئانا زېمىنغا بولـغان مۇقەددەس ئېتىقاد، پاك مۇھەببەت بىلەن جۇلالاندۇرۇش، تەبىئەت گۈزەللىكى ۋە ئانا زېمىننىڭ مەنىۋى سۈپەتلىرىنى ئوبيېكتقا ئۈيغۇن ئېستېتىك سۈپەتتە ئۇلۇغلاشقا ئەھمىيەت بېرىشىمۇ ئابلەت ئابدۇللا شېئىرلىرىنىڭ يەنە بىر بەدىئىي ئالاھىدىلىكىدۇر.

«ئانا شەھرىم» شائىرنىڭ ئانا يۇرتىغا بولغان چەكسىز مېھىر ـ مۇھەببىتى سەممىي ھېسسىيات بىلەن كۈيلەنگەن شېئىرلىرى جۇملىسىگە كىرىدۇ. شائىر بۇ لىرىكىسىدا زېمىننى ئۇلۇغلايدىغان باشقا شېئىرلاردىكىدەك مەزمۇن تەكرارلىقى، پىكىر مۇقىملىقى ۋە ھەددىدىن زىيادە ماختاپ مەدھىيىلىۋېتىش بىر تەرەپلىمىلىكىدىن خالاس بولغان. ئانا زېمىننى گۈزەللىكى ۋە مەنىۋى پەزىلەتلىرىنى ئۇلۇغلاشقا ئوبيېكتنىڭ سۇبيېكتتىكى ئېستېتىك ئۆيغۇنلۇقىنى ئىزدەپ تېپىشقا دىققەت قىلغان، ئىلـگىرى يېزىلغان بىر قىسىم شېئىرلىرىمىزدىكىدەك ئانا زېمىننى ئۆزىگە مۇناسىپ سۈپەتلەر بىلەن كۈيلىمەستىن، ئۇنى گۈزەللىكتە، ئۇلۇغلۇقتا ھېچقانداق يۇرتقا تەڭلەشتۇرگىلى بولمايدىغان غايىۋى جەننەتكە ئايلاندۇرۇپ قويۇش سۈنئىيلىكىدىن

خالاس بولغان، ئوبيېكتىپ رېئاللىق بىلەن سۇبيېكتىپ مايىل-لىقنىڭ ئېكولوگىيىسىنى تەڭشەشكە ئېتىبار بېرىپ، ئىككى ياق-لىمىلىقتىن ساقلانغان.

سەن يەتمەيسەن،
ئىستانبۇلنىڭ بىر كوچىسىغا،
نيۇيوركنىڭ بىر دوقمۇشىغا.
سەن يەتمەيسەن،
بېيجىڭنىڭ بىر باغچىسىغا،
موسكۋانىڭ بىر يانپېشىغا!...
زامانىۋى قىشلاقلاردىن بار نېمە پەرقىڭ،
ئەي ئانا شەھرىم.
لېكىن شۇنداقتىمۇ،
كېچەلىمەيمەن يەنە سېنىڭدىن...

شائىر بۇ مىسرالاردا «ئانا شەھرىم»نى سەل كەمسۇنـدۇرۇۋاتقاندەك تۇيۇلىدۇ. بىراق، بىز ئۇنىڭ «ئانا شەھـرىم»نى ئۇلۇغلاشتىكى مەقسىتىنىڭ «ئادەتىلىقتىن ئۇلۇغلۇققا يېتىش»، «تەبىئىيلىكتىن گۈزەللىك ئىزدەش»تىن ئىبـارەت ئېستېتىك غايە بىلەن بىرلىشىپ كەتكەنلىكىنى ئانالىز قىلساق، شائىرنىڭ ئانا يۇرتقا بولغان مۇھەببىتىدىكى راستچىللىق ۋە تەبىئىيلىك چاچقان نۇر توچكىلىرىنى كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولىمىز. ئۇنىڭ ئاشۇ كىچىك، ئەمما سۆيۈملۈك «ئانا شەھـرىمىز»دىن مېھرىنى ئۈزەلمەسلىكىدىن سەۋەب ۋە سىرىنمۇ

چۈشەنگەندەك بولىمىز.

گۈگۈم، خىلۋەت مەھەللىلىرىگدە،
چاك - توزان، لاي كوچىلىرىگدا،
يامغۇر ئۆتكەن ئۆيلەرنىڭ
تامچىلىرىدا...
ئاقىدۇ قەلبىم
ئەي ئانا شەھرىم،
ئانا شەھرىم!...

شائىر شېئىر ئارقىلىق «ئانا شەھرىم» تېز سۈرئىتىدە چۈشەرلىك بىلەن سۈرەتلەيدۇ. ئۇنىڭ «ئانا شەھرىم»گە بولغان مۇھەببىتى ئانا سۈتىدەك پاك، ۋە ھالال بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنى سۈرەتلەشتە، سۈرئىتنى ھېچقانداق رەڭ ۋە بوياق بىلەن بويىماي، ئۇنىڭ ئۆز ھالىدا قالدۇرۇشنى ئىختىيار قىلغان. شائىر شېئىرىدا «ئانا شەھرىم»نى ئۇلۇغلاشتا «سەن جەننىتىم»، «سەجدىگاھىم»، «مەككەم»، «كەئبەم»، «تۇپرىقىڭ تۈتىيا»، «توپاڭنى كۆزلىرىمگە سۈرەي»، «تۇمار قىلىپ بوينۇمغا ئاساي» دېگەندەك قېلىپلىشىپ كەتكەن دەبدەبىلىك سۆزلەرنىڭ ئىشلىتىلىشىنى ئىشلەتمىگەن بولسىمۇ، بىزنىڭ قەلبىمىزنى شائىرنىڭ چىنلىق ۋە سەمىمىيەت بىلەن سۇغۇرۇلغان لىرىك سۈرىلىرىغا قوشۇلۇپ، «ئانا شەھرىم»نىڭ پاتقاقلىق كوچىلىرىدا ئېقىشقا باشلايدۇ.

«ئىلى ئاخشىمى» شېئىرىمۇ شائىر ئابلەت ئابدۇللانىڭ

ئانا يۇرت مۇھەببتى تاشقىنلاپ تۇرغان شېئىرلىرىنىڭ ئىچىدە ئالاھىدە چاقناپ تۇرىدۇ.

كىچىكلا بىر چېكىتتۇر، يەر شارىدا بۇ،
يۇرتىمىز بىلىسەن قەلبكە تۇتاش.
ۋە لېكىن ئالەمنى سىغدۇرىدۇ ئۇ،
كۆڭلى ئاق ئايدىڭدۇر، يۇرىكى قۇياش.

يۇز يىلدىن كېيىنكى بۈگۈنكى ئاخشام،
يەتكۈزگۈم بار ساڭا مۇشۇ ناخشىنى.
مەن ئاخشام كۆيىمەن، ئاينىڭ نۇرىمەن،
ھايات ۋە روھىمدا ئىلى ئاخشىمى.

شېئىردا «ئىلى ئاخشىمى» شائىرغا سۆيگۈ، ھاياتلىق ئاتا قىلغۇچى ئىلاھىي ئانا سۈپىتىدە سىمۋوللاشتۇرۇلغان. ئۇنىڭ بىغۇبار كۆڭلى «ئاپئاق ئايدىڭ»غا، يۇرىكى «قۇياش»قا تەقەللۇسىدۇ. بۇ «ئانا» مۇناسىپ ئىلاھىي ئۇزلۇككە ئىگە قىلىنغان بولۇپ، ئۇنىڭ قەلبى مەنىۋى سىغىمچانلىق جەھەتتىن «ئالەم»نىمۇ ئۆزىگە سىغدۇرۇشقا قادىر. ئۇ شائىرنىڭ ئانىسى بولۇپلا قالماي بەلكى ئۇنىڭ قەلب ناخشىلىرىنىڭمۇ ئانىسى. بىز ھېسسىي ئوبراز «ئىلى ئاخشىمى»نىڭ يۇرىكىدىن شائىرنىڭ بەخت كۆيلىرىنى ئاڭلايمىز. ئۇنىڭ نۇرلۇق جامالىدىن شائىرنىڭ ئۆلمەس ئۇمىدلىرىنىڭ جىلۋىسىنى كۆرگەنىدەك بولىمىز. بۇ «ئىلاھىي ئانا»نىڭ مۇھەببتى شائىر روھىدىن ئۆ-

زىگە مەڭگۈلۈك ھاياتلىق يىلتىزى تاپقان بولۇپ، «ئىللى ئاخشىمى»نىڭ مەۋجۇدىيىتى بىلەن شائىرنىڭ روھىناتى پايانسىز ئېستېتىك مەنزىلدە ئۆزئارا يۇغۇرۇلۇپ كەتكەن. شائىرنىڭ «يۇز يىلدىن كېيىنكى بۇگۈنكى ئاخشام»غا ئۆز ناخشىسىنى ئېيتىپ بەرمەكچى بولغانلىقىنى ئادەتتىكى مەنتىقي پىرىنسىپلار بويىچە كۆزەتسەك بىمەنىدەك كۆرۈنگىنى بىلەن شائىرنىڭ تەسەۋۋۇر ئەركىنلىكى ۋە ھېسسىيات مەنتىقىسى كۆزدە تۇتۇلىدىغان بولسا بىزگە ھېچقانداق مەنتىقي مۇمكىنسىزلىك چۈشەنچىسى بەرمەيدۇ. شائىر بۇ خىل مەنتىقي مۇمكىنچىلىك ئىمتىيازىدىن دەل جايىدا پايدىلانغان بولۇپ، بىر تەرەپتىن ئۆزىنىڭ ناخشىغا ئايلىنىپ مەڭگۈ ئۆلمەي ياشاش ئارزۇسىنى بىلدۈرسە، يەنە بىر تەرەپتىن «ئىللى ئاخشىمى»نىڭ روھىغا قوشۇلۇپ كېتىش ئارمىنىنىمۇ ئىزھار قىلىدۇ. دېمەك، بىزنىڭ «يۇز يىلدىن كېيىن»، «بۇگۈنكى ئاخشام»نىڭ قايتىلىنىدىغانلىقى ۋە شائىرنىڭ قايتا تىرىلىپ ئۆز ناخشىسىنى يەنە ئېيتىپ بېرىدىغانلىقىغا قارىتا قىلچە گۇمانىمىز قالمايدۇ. بىز ئۇنىڭ تەسەۋۋۇر كەڭلىكىگە ئاپىرىن ئېيتىماي تۇرالمايمىز.

شائىرنىڭ «ئىللى مۇھەببىتى»، «نىلقا توقايلىقى»، «تەلكىدىن ئۆتكەندە»، «ئىللى كۆۋرۈكى»، «ئېرەنلىكتىكى ئەستىلىك» شېئىرلىرىمۇ ئۇنىڭ ئانا زېمىنىنى ئۇلۇغلايدىغان ئەسەرلىرى تۈركۈمىگە كىرىدۇ.

بەشىنچى، ئابلەت ئابدۇللا شېئىرلىرىدىكى يەنە بىر بەدىئي ئالاھىدىلىك شۇكى، ئۇ ئىنسان تەقدىرى ۋە كېلەچىكى ئۈستىدە ئەستايىدىل ئويلىنىشقا، ئىياللارنىڭ ئىجتىمائىي ئورنى

ئۇستىدە ئىنسانىي مەسئۇلىيەت تۇيغۇسىدا پىكىر يۈرگۈزۈشكە ئەھمىيەت بېرىدۇ.

ئابلەت ئابدۇللا بەدىئي ۋە ئېستېتىك غايىدە خېلى يۇكسەك ئۇپۇقلارغا كۆز تىككەن شائىر بولۇپ، ئۇنىڭ شېئىرلىرىدا ئىنسانپەرۋەرلىك، سەممىي ھېسداشلىق ۋە ئالىيجانابلىق جىلۋىسى چاقناپ تۇرىدۇ. ئۇمۇ شۇ تۇرغۇدا يالغۇز ئۆز تەقدىرىنىلا مەركەز قىلمىدىغان، ئۆز شەخسىي قايغۇسى ئۈچۈنلا يىغلاش، ئۆز خۇشاللىقى ئۈچۈنلا كۈلۈشتىن باشقىنى ئويلىمايدىغان «شائىر»لاردىن كەسكىن پەرق قىلىدۇ. گېيوتى «ئۆزىنىڭ كىچىككىنە سۇبېيكتىپ ھېسسىياتىنىلا ئىپادىلەيدىغان ئادەم شائىرلىققا مۇناسىپ كەلمەيدۇ.» دېگەن ئىدى. ئابلەت ئابدۇللا تۇرمۇش چۈشەنچىلىرىنى ئىنسانپەرۋەرلىك، ھەققانىيەت تارازىسىغا سېلىپ ئۆلچەشكە، تەسەۋۋۇر سېھرىدە ئۆز شەخسىي رامكىسىدىن ھالقىشقا جۈرئەت قىلىدۇ. شۇڭا، ئۇنىڭ شېئىرلىرىدىن ئىنسان تەقدىرىگە ئورتاق بولغان مەسىلىلەرنىڭ كېسىشىش نۇقتىسىنىمۇ، ئاددىي كىشىلەرنىڭ شادلىق ئىزناسىنىمۇ تاپقىلى بولىدۇ. بىز ئۇنىڭ چىن ۋە سەممىي ھېسداشلىق تۇيغۇسى، ئالىيجانابلىق ئىنسانىي ئەخلاق قارىشى بىلەن سۇغىرىلغان «چەكمەڭلار جۇڭاننىڭ دېرىزىسىنى» دېگەن شېئىرىغا نەزەر سالايلى.

چەكمەڭلار جۇڭاننىڭ دېرىزىسىنى،
خىيالىنى بۇزمىڭلار ئۇنىڭ.
ھەي يىگىتلەر، ھەي ـ ھەي يىگىتلەر،
ئاردىمدا ئۇ ئىككى ئوتنىڭ.

ئاردىسىدا ئۇ ئىككى ئوتتۇرا،
تەقدىر ئۇنى شۇنداق يەكلىدى.
ئۇ يىغلايدۇ كىمگە يېلىنىپ،
ئەجەب گۈزەل لەۋەن قىز ئىدى.

شائىر بۇ لىرىكىسىدا لىرىك تۈيغۇنىڭ مەنىۋى پەزىلەت زېمىنىدا يارقىن ئېستېتىك خاھىش بىلەن قاناتلىنىشىغا كۆڭۈل بۆلگەن بولۇپ، شېئىرىدىكى مۇڭلۇق كەيپىيات بىزنى شېئىر رېئاللىقىغا تېخىمۇ چۆكۈشكە، لىرىك قەھرىمانىنىڭ مىسكىن قەلب تۈرىشلىرىغا قۇلاق سېلىشقا تەۋسىيە قىلىدۇ. شائىر شېئىرىدا «تەقدىر» تەرىپىدىن يەكلەنگەن بىر ياش تۇل ئاننىڭ ئازابىغا دىلكەشلىك قىلىش، تەسەللى بېرىشنى ئۆز ۋىجدانىي بۇرچى ھېسابلايدۇ. بىز شېئىردا ئەكس ئەتكەن ھېسداشلىق، ھامىيلىق ھېسسىياتىنى ئەينەك قىلىپ تۇرۇپ، جەمئىيەتنىڭ كىشىلەر تەرىپىدىن نەزەردىن ساقىت قىلىنغان بۇلۇڭغا نەزەر سالمىز، بۇ بەختسىز ئاننىڭ قەلب مونولوگىغا جور بولمىز. ئۇنىڭ ئىلگىرىكى «مەغرۇر»، «قۇۋناق» چاغلىرى بىلەن كۆز ئالدىمىزدىكى «تايانچسىز» قالغان ھالتى بىزدە بۇ بەختسىز ئاننىي چەكسىز ئاسراش، ھامىيلىق قىلىش ھېسسىياتى قوزغاش بىلەن بىرگە، ئۇنىڭ «دېرىزىسى»نى ھاياسىزلىق بىلەن چەكمەكچى بولۇۋاتقان «يىگىتلەر»گە كۆچلۈك نەپرەت تۈيغۇسى قوزغايدۇ. ئالىيجاناب ئەخلاق ۋە ۋىجدان تۈيغۇسى بىزنى بۇ پاناھسىز ئاننىغا پاسبان بولۇشقا چاقىرىدۇ.

گۈزەل ئىدى ھەم مەغرۇر ئىدى،
ھايات ئالەم كۆرۈنگەن گۈزەل.
قېنى ئۇچاغ، شېرىن نەپەسنى
ئېلىپ كەتتى ئەجەل بىمەھەل.

خىيالىدا ئۆتمۈش ئەلەڭلەر،
بوسۇغىدا ساماۋى قامەت.
تۇنلەر ئۇزۇن، ياندا بالىسى،
بىغەم ئۇخلار پۇشۇلداپ پەقەت.

ياش ئانىنىڭ ياردىدار كۆڭلىنى كىمغۇ چۈشىنەر، كىم ئاڭا باشپاناھ بولىدۇ؟ ئۇنىڭ يوقاتقانلىرىنىڭ ئورنىنى تولدۇرۇش مۇمكىنمۇ؟ ئۇنىڭ بېشىغا قونغان كۈلپەت قۇشى دېرىزە چەكـ كەن «يىگىتلەر» بېشىغا قونغان بولسا قانداق قىلار ئىدى؟ ئۇنىڭ دەرد ـ ئەلىمى كۆز يېشى بىلەنلا تۈگىمەيدۇ. ئۇ ئۆتـ مۈش ـ كېلەچەك، ئۈمىد ـ ئۈمىدسىزلىك، ھايات ـ ماماتـ تارلىق تالاي «ئىككى ئوت»لارنىڭ ئارىسىدا كۆيمەكتە. ئۇ تەقدىر بىلەن جان تىكىپ ئېلىشمىسا بولمايدۇ. قىسمەتنىڭ سانسىز «ئۇزۇن» كېچىلىرىنى ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ ئۆتـ كۈزۈشكە توغرا كېلىدۇ. ئۇنىڭ ئازابلىرىنىڭ ۋەزنىنى ياندا غەمسىز ئۇخلاپ ياتقان كۆدەك قانداقمۇ ئويلاپ يەتسۇن! بىز مۇشۇلار ئۈستىدە خىيال سۈرگىنىمىزدە شائىرنىڭ بۇ ياش ئاـ نىغا بولغان ھېسداشلىقىنىڭ يالقۇز ئىچ ئاغرىتىش دائىرىسىدىلا توختاپ قالمىغانلىقىنى ھېس قىلىمىز. بىزنىڭ بۇرچ تۇيغۇمىز

ئۇنىڭ ئىنسان تەقدىرى ھەققىدىكى قەلب كۆيلىرى بىلەن گە-
رەلىشىپ كېتىدۇ. مانا بۇ شېئىرنىڭ بەدىئىي تارتىش كۈچى.
دېمەك، شائىر بىزنى قۇرۇق ۋەز ـ نەسىھەت بىلەن ئەمەس،
چىن ۋە سەمىمىي ھېسسىياتى بىلەن تەسىرلەندۈ-
رىدۇ. شائىرنىڭ «كۆندۈزى ئۇ مەغرۇر ۋە لېكىن»، «رەز-
جىتمەكلار ئۈنى بىھۇدە»، «قىز ۋە ئۇنىڭ ئاتىسى»، «بىر
يېزا قىزىغا»، «يىغلىۋالغىن بۇ تۈن ـ بۇ كېچە» قاتارلىق
شېئىرلىرىمۇ مۇشۇ تۇركۈمگە كىرىدۇ.

ئالتىنچى، ئابلەت ئابدۇللا شېئىرلىرىنىڭ يەنە بىر بەدە-
ئىي ئالاھىدىلىكى شۇكى ئۇ ئۆز شېئىرلىرى ئارقىلىق تۇرلۈك
پىسخىك ئاجىزلىقلىرىنىڭ ئانىسى بولغان شۇكرانلىق، تەۋە-
ئىدىرچانلىق، بىغەملىك، تەركىدۇنىيالىق، ئۈمىدسىزلىك قاتارلىق-
لارغا قارشى دادىل چۈقان سېلىشقا پېتىنالايدۇ. ئۇنىڭ شېئىر-
لىرىدا ئەكس ئەتكەن ئۈمىدۋارلىق، يېڭىش روھى ۋە غالىبلىق
ئىرادىسى بىزنى تەقدىر ئىمتىھانلىرى ئالدىدا دەس تۇرۇشقا،
ھايات مۇشكۈلاتلىرىنى يېڭىشقا ئىلھاملاندۇرىدۇ.

بىز شائىرنىڭ «رىقابەتلىك بۇ دۇنيا» دېگەن شېئىرىغا
نەزەر سالساق مۇنداق ئېسىل قۇرلارغا كۆزىمىز چۈشىدۇ:

تالىشىكلار تالايدىن رىقابەتلىك بۇ دۇنيا،
تالاشمىغان ئادەمگە ئادامەتلىك بۇ دۇنيا.
ھېچ قىزىقى قالمايدۇ تالاشمىغان ئويۇنىنىڭ،
گويا توپقا ئوخشايدۇ كارامەتلىك بۇ دۇنيا.

.....

مۇتالىئە قىلساڭلار ئىلىم ـ ھېكمەت سىرىنى،
پەقەت بىرلا يەكۇنى: تالاش، يەنە چىك تالاش.

.....

سەييارىلەر تالىشىپ تۇتۇپ تۇرار ئالەمنى،
چاقىرىدۇ دۇئېلغا تۇرمۇش ـ ھايات ئادەمنى.
يېڭىلگەنگە ياندىشار ئاچلىق ـ ئاپەت لەشكىرى،
رەنجىمىگەن دۇنيادىن ئەركە باسساك قەدەمنى.

دەرھەقىقەت، دۇنيا رىقابەتكە تولغان، تالىشىشقا تولغان بولىدۇ. ھاياتنىڭ ئۆزى بىر مەيدان كەسكىن پۈتبول مۇسابىقىسىگە ئوخشايدۇ. بۇ مۇسابىقىدە كىمنىڭ ئۇتۇش، ئۇتتۇرۇشى مۇشۇ مۇسابىقە قاتناشچىلىرىنىڭ دۇنيادىن ئىبارەت بۇ «توپ»نى قانداق «تېپىش» ۋە «تالىشىش» ماھارىتىگە باغلىق. ئابدۇقادىر جالالدىن «ماڭارىپىمىزدا بىلىم كرىزىسى» دېگەن ماقالىسىدە شائىر نېمىشېھتىنىڭ «بىلىم بولسا يەر شارىنىمۇ توپ قىلىپ ئويىنغىلى بولىدۇ» دېگەن ھېكمىتىنى چوڭقۇر خورسىنىش ئىچىدە ئەسلەپ: «دەرۋەقە، يەر شارىنى كىملەرنىڭ توپ قىلىپ ئويناۋاتقانلىقى بىزگە ئايدىڭ بولۇپ قالدى.» دېگەنىدى.

بىز بۇ «رىقابەتلىك دۇنيا»دا «تالاشماسلىق»تىن ئىبارەت تەركىدۇنيالىق پىسخىكىسىدا ياشايدىكەنمىز، ئاخىرى بېرىپ باشقىلار تەرىپىدىن «توپ» قىلىنىپ «تېپىپ ئويناش»تەك ھالاكەتلىك تەقدىرگە دۇچار بولىمىز.

بىز بىلىم ئىگىلىكى دەۋردە ياشاۋاتىمىز. ھازىرقى دۇنيا ماددىي بايلىق، روزغار بىلەن ئەمەس، بەلكى بىلىم بايلىقى ۋە ياشاش ئىقتىدارى بىلەن ماختىنىدىغان، نوچىلىق قىلىدىغان دۇنيا بولۇپ قالدى. بىلىم قۇدرىتىدە رىقابەتلىشىشنى، تالەشىشنى بىلمىگەن ئادەم ئۆز تراگېدىيىسىنى ئۆزى يېزىپ چەقىدۇ. شېئىردا شائىر مانا شۇ خىل ئىدىيىنى ناھايىتى ئوبرازلىق رەۋىشتە ئىلگىرى سۈرگەن.

يۇقىرىقىلار مېنىڭ شائىر ئابلەت ئابدۇللا شېئىرلىرى ھەققىدىكى دەسلەپكى ئىزدىنىشلىرىم. شېئىرغا ئىخلاس قىلغۇچىلارنىڭ يەنمۇ ئەتراپلىق ئىزدىنىپ كۆرۈشىنى سەمىمىي تەۋسىيە قىلىمەن!

مېنىڭ روھىمنى ئۆزگەرتكەن بىر شېئىر

مەسئۇت مەرۋپ

مېنىڭ ياشىنىپ ئارام ئالىدىغان چېغىمدا، شېئىرىيەتكە ئاشىق بولۇپ قېلىپ، «قېرى شائىر» بولۇپ قالغانلىقىم ئۇرغۇن كىشىلەرنى ھەيران قالدۇرىدۇ. ئۇلار دائىم قىزىقسىنىپ مېنىڭدىن سورىشىدۇ: «سىزنىڭ قېرىغاندا شېئىر يېزىپ، شائىر بولۇپ قالغىنىڭىز قىزىق، بۇنىڭدا بىرەر سەۋەب بارمۇ ـ قانداق؟» شۇنداق، ئەلۋەتتە سەۋەب بار. بۇ مېنىڭ ھاياتىمدىكى غەلىتە كەچمىش ئارىلاشقان قىزىقارلىق ھېكايە. ئەگەر مەن ئۇلارغا: «بىر شېئىر مېنىڭ تەقدىرىمنى ئۆزگەرتىپ، شائىر قىلىپ قويدى» دېسەم ھەرگىز ئىشەنمەيدۇ. لېكىن، ئەمەلىيەت شۇنداق. ھەقىقەتەنمۇ مەن شائىر ئابلەت ئابدۇللانىڭ بىر شېئىرىنى ئوقۇغاندىن كېيىن، قاتتىق تەسىرلىنىپ نەچچە كېچە ئۇخلىيالمىدىم. بۇ شېئىر مېنىڭ روھىمنى ئۆزگەرتتى.

قاراڭ، شائىرنىڭ، شېئىرنىڭ كۈچى نېمىدېگەن چەكسىز! بۇنىڭدىن ئون يەتتە يىل ئىلگىرى ئۇ مېنىڭ يىگىرمە سەككىز يىل دات بېسىپ ياتقان قەلبىمنى قايتا قولۇمغا تۇتقۇزۇپ، شېئىرىيەت كوچىسىغا باشلاپ كىردى.

ئەسلىدە، مەنمۇ ياشلىقىمدا شېئىر سۆيگەن، شېئىر ئو-قۇغان، شېئىر يېزىشنى مەشق قىلغانىدىم. بىراق، مەن تۇر-مۇشنىڭ ئېغىر دەردى بېسىلغان ھارۇسىنى توپتوغرا يېگىرمە سەككىز يىل ھالسىراپ سۆرىگەچكە، مېنىڭ مۇھەببەتلىك ياشلىق چاغلىرىم، ھەۋەس ـ ئىشتىياقلىرىم پىلىچى خاتىرلىرىنىڭ قاراڭغۇ تېگىدە، جۇدۇغارىيە ئويمانلىقىنىڭ شور ـ زەيكەشلە-ردە قېپقالغانىدى. 1985 ـ يىلىدىكى بىر ۋەقە پېقىرنىڭ ھايا-تىغا يېڭى بىر ئۆزگىرىش ئېلىپ كەلدى:

شۇ يىلنىڭ كۈز ئايلىرىنىڭ بىرىدە، بىر بالامنىڭ ئەڭ-گىزى ئېشىپ، تولا يىغلايدىغان بولۇۋالدى. مەھەللىمىزدىكى چوڭلارنىڭ: «بالىڭنى جوزىغا ـــ بوزۇغا تۇتسىڭ بولماە-دۇ؟» دېگەن مەسلىھەتى بىلەن، ئۆيىمىزدىكى يىغلىپ قالغان كىچىكىنى ئۈچ سومغا سېتىپ، شەھەرگە قاراپ جۆنەلدىم. تېگى يوق خىياللار مېنى خەنزۇ بازىرىدىكى دورىپۇرۇش دۇكىنىنىڭ ئالدىغا ئەكېلىپ قويۇيتۇ. مەن بېشىمنى كۆتۈرۈپ قارىسام، ساقاللىرى ئۇچىتىك ئاقارغان، سالاپەتلىك بىر بوۋاي ماڭا قا-راپ: «نېمە كېرەكتى؟» دەپ سورىدى. مەن ئۇ كىشىگە جا-ۋابەن: «جوزىغى ـــ بوزىغى بارمۇ؟» دەپ سورىدىم ھەمدە ئۇ كىشىنىڭ جاۋابىنى كۈتمەيلا، ياماۋبرىپ سالىھ① مەخ-سۇمنىڭ كەشىسىدىك ئېغىر لىشپ كەتكەن چاپىنىمنىڭ يانچۇقىغا قول سېلىپ، موخۇركا خالتامنى ئىزدىدىم، چۈنكى ئاشۇ خالتىدا ھېلىقى ساتقان كىچىكىنىڭ ئۈچ سوم پۇلى بار ئىدى. ئېھتىمال

① سالىھ مەخسۇم ـــ «مېھرابتىن چايان» رومانىدىكى پېرسوناژ-لارنىڭ بىرى.

ئوقۇرمەنلەر تەئەججۇپتا ياقسىنى تۆتۈپ: «موخۇركا خالتە-سىغمۇ پۇل سالامدۇ؟» دەپ سورىشار. راست گېپىمنى قىلـسام، چاپىنىمنىڭ بىرلا يانچۇقى بار ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئېغى تىزىمغىچە چۈشۈپ تۇرىدىغان «تارانچى» شالۋۇرۇممۇ يانچۇقسىز ئىدى. خەيرىيەت، ئۇيان سىلاپ ـ بۇيان سىلاپ، موخۇركا خالتامنى تاپالمىدىم. ئاخىرى شەھەرگە كىرىۋېتىپ، ئاق ئۆستەڭنىڭ بويىدا ئولتۇرۇپ تاماكا چەككىنىم ئېسىمگە كەلدى. دېمەك، خالتا بىلەن پۇل شۇ يەردە ئۇنتۇلۇپ قالغان ئىكەن ...مەن دورىپۇرۇشقا ئۆزىرىخاھلىق ئېيتىپ كەيـنىمگە ياندىم.

ئۇيان مېڭىپ ـ بۇيان مېڭىپ، قەيەر ئىكەنلىكىنى بىلـمەيمەن، ئەيتاۋۇر كارىدورلۇق بىر ئىشكىنىڭ سۇپىسىغا چىقىپ ھاردۇق ئېلىپ ئولتۇردۇم ۋە شۇ كۈنكى كېلىشمەسلىكنى ئويـلاپ، قاچاندۇر بىر ۋاقىتلاردا ئوقۇغان بىر شېئىر يادىـمـغـا كەلدى:

ئامەتنى كۆرۈڭكى ئۆيۈم يوق،
كۆيۈپ كېتەر ئىدى بولغاندا...

شۇنداق قىلىپ، مەن ئاچ قورساق خىيال بىلەن مۇگدەپ قاپتىمەن. ئارىدىن قانچىلىك ۋاقىت ئۆتتىكىن، بىلمەيـمـەن، توساتتىن بىر كىمنىڭ: «ھوي، بۇرادەر...» دەپ ۋارقىرىغـىنىنى ئاڭلاپ كۆزۈمنى ئاچسام، ئاقپىشماق بىر كىشى ماڭا قاراپ تۇرۇۋېتۇ. ئۇ كىشى مەندىن: «قەيەردىن كەلدىڭىز؟» دەپ

مېھرىبانلىق بىلەن سورىدى. مەن: «دادامتۇدىن كەلگەنىدىم، ھېرىپ قاپتىمەن، شۇڭا مەشىدە دەم ئېلىپ ئولتۇردۇم» دې-ۋىدىم، ئۇ كىشى ماڭا ھەيرانلىق بىلەن قاراپ: «ھوي، ئۆزۈ-ڭىزنى دادامتۇلۇق دېدىڭىزما؟ ...ياخشى بولدى، مەن سىزدىن بىر كىشىنى سوراي، دادامتۇدا مەسئۇد مەرۇپ ئىسىملىك بىر ئادەم بارمۇ؟ ئۇ ئادەمنىڭ تاشكەنتتە بىر ئىنىسى بار ئىكەن، ئاكىسىنى سۈرۈشتۈرۈپ بىزگە تولا خەت يېزىۋاتىدۇ» دېدى. مەنمۇ دەرھاللا «مەسئۇد مەرۇپ دېگەن مەن بولىمەن، تاش-كەنتتە يەھيا تاھىر دەپ ئىنىم بار» دېدىم ۋە: «سىز كىم بولىسىز؟...» دەپ سورىدىم. ئۇ كىشى كۆلۈپ تۇرۇپ: «مەن ئابدۇساتتار ناسىرى دېگەن كىشى بولىمەن.» دېدى ـ دە، مېنى بۆلۈمگە باشلاپ كىرىپ، ئىنىمنىڭ ئادرېسى بىلەن «ئىلى دەريا-سى» ژۇرنىلىنىڭ 1985 ـ يىللىق 4 ـ سانىنى «بۇنى ئو-قارسىز» دەپ بەردى. كېيىن بىلسەم، بۇ يەر «ئىلى دەريا-سى» ژۇرنىلىنىڭ تەھرىر بۆلۈم ئىشخانىسى ئىكەن.

خوش، ئەمدى باشقا گەپنى قويۇپ ئۆز گېپىمگە كەلسەم، مەن سەھراغا قايتىپ چىقىپ كەچتە ژۇرنالنى ئوقۇشقا باشلىدىم. ژۇرنالنىڭ بىرىنچى بېتىگە شائىر ئابلەت ئابدۇللانىڭ «غۇ-رۇرۇم» ناملىق شېئىرى بېسىلغانىكەن. دەسلەپتە مەن شېئىرغا بولغان قىزىقىشىم تۇپەيلى بۇ شېئىرنى بىر قۇر ئوقۇپ چىقتىم. كېيىن، شېئىرنىڭ ئىجتىمائىيلىقتىن ھالقىپ، روھىيەت دۇنياسىغا كۆتۈرۈلگەنلىكىنى ھېس قىلغىنىمدا، ئۇنى ئىشتىياق ۋە ئىزتە-راپ بىلەن تەكرار ـ تەكرار ئوقۇدۇم. بۇ ناتونۇش پۇقرانىڭ ئەڭ سىرلىق، ئەڭ نازۇك تۇيغۇلىرى پۈتۈلگەن كۆڭۈل خا-

تىرىسىنىڭ قۇرلىرىدىن ۋە سەنئەت بولۇپ گەۋدىلىنىشىدىن مەسىلىلىرىدىن ئۆز ھاياتىمغا كېرەك بولغان روھنى تاپقانىدەك بولدۇم. ھەمدە بۇ شېئىر ئاستا ـ ئاستا مېنىڭ يەخرىمگە ۋە كۆڭۈل مۇلكۈمگە ئايلاندى.

شائىر بۇ شېئىر ئارقىلىق «غۇرۇر» دىن ئىبارەت خاسلىقنى يۈكسەك ئىنسانىي ئەخلاق دەرىجىسىگە كۆتۈرۈپ، ئېستېتىك كۆرەش بىلەن بىرلەشتۈرگەن. شېئىرىدىكى ئاساسىي پەزىلەت شۇنىڭدىن ئىبارەتكى، ئۇ ساددىلىق بىلەن ئالەمچە ھېس ـ ھاياجانىنى ئاددىي سۆزلەرگە سىڭدۈرۈش ئۈچۈن خاس ھال ۋە خاس مەنىۋى كۈچ سەرپ قىلغان. ئۇ شائىرنىڭ كۆڭۈل ھەقىقەتلىرىنىڭ دېرىكى بولۇپ، «ئەل ـ يۇرتقا خاس» ئاتا بالىسىدەك غۇرۇر بىلەن ياشاشنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى بايان قىلىدۇ.

مەن ئابلەت ئابدۇللانىڭ «غۇرۇرۇم» ناملىق بۇ شېئىرىنى ئوقۇغان ۋاقتىمدا ئەللىك ياشقا كىرىپ قالغان بولسامۇ، شائىرنىڭ ئەقىل ۋە كۆڭۈل سىرلىرىغا تويۇنغان مىسرالىرىدىن قان ۋە ھاياتىنىڭ جەۋھىرى بولغان «غۇرۇر»نىڭ قۇدرىتىنى سېزىپ، غۇرۇر ھېسسىياتىغا چۆمۈلدۈم. گويا قۇشقا ئايلانغان ئەجدادلارنىڭ روھى مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ، ماڭا كېرەك بولغان بىر ھېكمەتنى ئېيتىپ بېرىۋاتقاندەك، مېنى ئۆزۈمنى تېپىۋېلىشىمغا ئۈندەۋاتقاندەك تۇيغۇغا چۆمۈلدۈرۈپ، مېنى ئورنۇمدىن دەس تۇرغۇزدى، ھاياتقا مۇھەببەت ئويغاتتى.

شۇنىڭ بىلەن مەن ئۆزلۇكۈمگە قايتتىم ۋە شېئىرنىڭ ھەربىر مىسراسىدىن، ھەر بىر پىكىر ـ مەنىسىدىن شۇنداق بىر نەرسىنى تېپىۋالدىمكى، ئۇ بولسىمۇ ئاچچىق شوردا قېتىپ

كەتكەن بوز كۆگلىكمىنىڭ تىكىشلىرىدە، توپا توشقان قىيسىق كەشەمنىڭ يىرتقىلىرىدا ئۇنتۇلۇپ قالغان شېئىرىي مۇھەببەت ئىدى.

ئاخىرى «مېنىڭ ئاۋازىم يىراق ـ يىراقلارغا يەتمەسمۇ، ھېچ بولمىغاندا پەرزەنتلىرىم، قولۇم ـ قوشنىلىرىم، مەھەللە ـ كۆيلىرىم بولسمۇ ئاڭلار» دېگەن ئۈمىدتە قولۇمغا قەلەم ئالدىم. ئەتىگەندىن تا يېرىم تۇنگىچە قەلەمنى ئىشقا سالمەن. بالىلىرىم، ئايالىم باشقىلارنىڭ ئىشلىرىنى قىلىپ ئائىلە ئۈچۈن تەر تۆكىدۇ. مەن ئۇلار كەلگىچە، بىر قازان چاي قايىنىغۇدەك قەغەزنى يىرتىپ دۆۋىلەپ قويىمەن. نېمە ئۈچۈنكىن بىلمەيمەن، ئايالىم مېنىڭ بۇ قىلمىشىمدىن قىلچىمۇ زارلانمايتتى. يەقەتلا پەرزەنتلىرىمگە: «قېرى شائىردىن سوراڭلارا، قورسىقى ئاچمىكىن» دەپلا ھاۋالە قىلاتتى.

«تەبىئەت تۈيغۇلار بىلەن ياشايدۇ. بەلكى، تۈيغۇلارنى يارىتىدۇ» دېگەندەك بىر دانىشمەن. ئاخىرى تەبىئەت ماڭا بەرگەن تۈيغۇلارنى ئويغاتقان، قەلىمىمگە قۇۋۋەت، قەلبىمگە غۇرۇر پەخرىنى بەخش ئەتكەن شائىر ئابلەت ئابدۇللانىڭ «غۇرۇرۇم» ناملىق بۇ شېئىرى مېنى يۇرتىنى سۈيۈشكە ھەمدە ئۇنىڭ پاكلىقى، غۇرۇرى ئۈچۈن كۈرەش قىلىشقا ئۇندەپ، شېئىرىيەت بوستانىغا باشلاپ كىردى. بۇنىڭ بىلەن مەن تۇنجى قېتىم «زېمىن خسىلىتى»، «ھارۇنكەش»، «ئاھ، ھېيىپلىق» ناملىق ئۈچ شېئىرىمنى يېزىپ يورۇقلۇققا چىقاردىم. شۇنداق قىلىپ مەن شائىر بولۇپ قالدىم...

(ئاپتور غۇلجا شەھەرلىك باج ئىدارىسىنىڭ پېنسىيونېرى)

ئىككى شېئىر ۋە ئىلىدىكى ئىككى پېشقەدەم ئەزىمەت شائىر

ئابلەت مۇھەممەت

مەن شائىر ئابلەت ئابدۇللا ئەپەندىنىڭ «شىنجاڭ گېـ زىتى» نىڭ 1993 ـ يىل 21 ـ فېۋرال سانىدا ئېلان قىلىنغان «رىقابەتلىك بۇ دۇنيا» دېگەن شېئىرىنى ئىلگىرى كۆرمىگەـ نىكەنمەن. يېقىندا بۇ شېئىرنى ئوقۇشقا مۇۋاپىق بولدۇم. روشەنكى، مەزكۇر شېئىر ئىپادىلىگەن پىكىر ئۆزگىچىلىـــكى مېنى بۇ شېئىرنى قايتا ـ قايتا ئوقۇش، پىكىر يۈرگۈزۈش، قەلەم تەۋرىتىشكە باشلىدى. ئەلۋەتتە، مەن بۇ يەردە شېئىرـ دىكى مۇئەييەن پەلسەپىۋى قاراش، مەزمۇن، ئىپادىلەش كۈـ چى، تىل، تەسۋىر ئالاھىدىلىكى ۋە ھاكازالار ئۈستىدە توخـ تالمايمەن. چۈنكى، مەن بىر ئېستېتىك زوقلانغۇچى. شېئىر ئالاھىدىلىكلىرى ھەققىدە نىسبەتەن چوڭقۇر پىكىر بايان قىلـ غۇدەك سالاھىيەت ھازىرلىغان ھەقىقىي كەسىپ ئەھلى شائىر ياكى ئەدەبىيات ئوبزورچىسى ئەمەسمەن. بىراق، شەخـــسەن تەسىراتىمدىن مەن شائىرنىڭ بۇ شېئىرىغمـــۇ «شـــنـــجـــاڭ مەدەنىيىتى» ژۇرنىلىنىڭ 1988 ـ يىل 3 ـ سانىغا بېسىلىپ تا ھازىرغىچە ئۆزىنىڭ تەسىر كۈچىنى يوقاتماي كەلگەن «چـ ىدساڭ ياشا» دېگەن شېئىرىغا ئوخشاشلا مۇۋاپىقىيەتـــلـــك

چققان يېڭى پىكىرلىك ئېسىل شېئىر ئىكەن، دەپ قايىل بولماي تۇرالمىدىم. ئەمما، بۇ شېئىرنى قايتا ـ قايتا ئوقۇش جەريانىدا توساتتىن كاللامغا ئۇيغۇر بۇگۈنكى دەۋر شېئىرىيىتىنىڭ ئالدىنقى قاتاردىكى ۋەكىللىردىن بىرى، مۇرەككەپ كىشىلىك دۇنيادىكى ھەرخىل ئىجتىمائىي تۇرمۇش ھادىسىسىنى يۇقىرى بەدىئىي ماھارەت ۋە ئېنىق، كەسىن تىل بىلەن يورۇتۇپ بېرىپ ئەل قەلبىدىن چوڭقۇر ئورۇن ئالغان ھۆرمەتلىك شائىرىمىز مۇھەممەتجان راشىدىن ئەپەندىنىڭ 1974 ـ 1980 ـ يىللاردا يازغان «بۇ دۇنيا» دېگەن شېئىرى كاللامىدىن كەچتى.

مەلۇمكى، مىللىتىمىزنىڭ بۇ ئىككى پىشقەدەم ئەزىمەت شائىرى دۇنيانى، ئىجتىمائىي تۇرمۇش قانۇنىيەتلىرىنى نىسبەتەن چوڭقۇر چۈشىنىدىغان، ئۆز شېئىرلىرى ئارقىلىق بۇ قانۇنىيەتلەرنى ھەرخىل ئۇسلۇبتا ئېچىپ كۆرسىتىپ كېلىۋاتقان ئىزچىللىققا ئىگە شەخسلەردىندۇر.

ھەر ئىككىلا شېئىر «دۇنيا»دىن ئىبارەت تېمىغا مەركەزلەشكەن. ئابلەت ئابدۇللا ئەپەندى 50 مىسرالىق «رىقابەتلىك بۇ دۇنيا» دېگەن شېئىردا:

تالىشىڭلار، تالايغا رىقابەتلىك بۇ دۇنيا،
تالاشمىغان ئادەمگە ناداملىك بۇ دۇنيا.
ھېچ قىزىقى بولمايدۇ تالاشمىغان ئويۇنىڭ،
پومزەك توپقا ئوخشايدۇ كارامەتلىك بۇ دۇنيا.

تالاشسۇن دەپ دۇنيانى ئادەمزات يارالغان،
ھابىل بىلەن قابىلدىن بۇ تالىشش تارالغان.
خىرىس قىلىپ كۆچۈكمۇ تالىشدۇ سۆڭەكنى،
ئاي بىلەن كۈن، قاراڭلار، بۇ پەلەكنى تالاشقان.

مۇتالىئە قىلساڭلار ئىلىم ـ ھېكمەت سىرىنى،
پەقەت بىرلا يەكۈنى ـــ تالاش، يەنە چىلك تالاش.
شەيئىلەرنىڭ قىرىقتا يارىڭ ئەگەر قىلىنى،
زەررىلىرى تالىشىپ پەيدا بولۇر ئۈيۈل تاش.

دەيدۇ. مۇھەممەتجان راشىدىن ئەپەندى بولسا «بۇ دۇنيا» دېگەن 52 مىسرالىق شېئىرىدا مۇنداق دەيدۇ:

تالاشماڭلار، تالايدىن قالار ئىكەن بۇ دۇنيا،
بىلىپ بولماس نەگىدۇر بارار ئىكەن بۇ دۇنيا.
مەيلى گاداي، مەيلى شاھ، بىر قىيامەت بىر جانغا،
بىر ئىنساندىن بىر جەسەت ئالار ئىكەن بۇ دۇنيا.

ۋاپاسىز دەپ كايىمىدۇ شۇڭا ئۇنى ئادەملەر،
ئاغرىنغانىنى قامچا بوپ ئۇرار ئىكەن بۇ دۇنيا.
يولتۇز كۆزلۈك ئاسمانغا تۇندە باقسام ئۇنچىقماس،
پايانى يوق تىلسىمدەك تۇرار ئىكەن بۇ دۇنيا.

كېلىپ كېتەر مېھمانسەن، ياخشى قونۇپ، ياخشى كەت،
سېخىي ئۇچۇن بىر قالام چاۋار ئىكەن بۇ دۇنيا.
رەقىبلىشۇر ئىككى جان ئۆز نەپسىگە چوغ تارتىپ،
توۋا دەگلار ئۇلارغا تۇمار ئىكەن بۇ دۇنيا.

نۇقتا ـ «تالىشىگلار» بىلەن «تالاشماگلار»، ئېنىقكى، ئوت بىلەن سۇدەك ئۇقۇملار. قارىماققا كلاسسىك مۇتەپەككۇر سىياسيونلار تېپىپ چىققان «قارىمۇ قارشى تەرەپلەرنىڭ بىرلىكى ئالەمنىڭ تۈپ قانۇنىيىتى» دېگەندىن ئىبارەت زىدىيەتلەر قانۇنى بۇ شېئىرلاردا ئۆز ئەكسىنى تېپىپتۇ، دەپ ھېس قىلدىم. شۇنىڭ بىلەن ھۆرمەتلىك شائىرىمىز مۇھەممەتجان راشىدىن ئەپەندىنىڭ ھەرخىل تېمىدىكى شېئىر ئىجادىيىتى ھەققىدە يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ تونۇشۇش، چۈشەنچە ھاسىل قىلىش ئۈچۈن 1990 ـ يىلى نەشرىدىن چىققان «يىللار ئىزى» ناملىق شېئىرلار توپلىمىنى قايتا ئوقۇپ چىقتىم. ھېس قىلغان چۈشەنچىلىرىمدىن كەلگەن ئاخىرقى يەكۈن يەنىلا ئەسلىي ھېس قىلغىنىمغا ئوخشاشلا بىر جۈملە سۆز — مەزكۇر توپـ لامدىكى ھەر خىل تېمىدا يېزىلغان شېئىرلاردا شائىرنىڭ ئىنـ سانىيلىق، راستچىل پەزىلىتى روشەن ھالدا ئىزچىللىق روھى بىلەن مۇجەسسەملىنىپتۇ، دېگەن يەكۈنگە كەلدىم.

روشەنكى، ھەرقانداق بىر ئەدەب مۇئەييەن بىر ئەسەردە مۇئەييەن بىر تېمىنى يورۇتۇپ بېرىشى مۇمكىن. بىز بىر پارچە ئەسەرگە قاراپلا ھەرقانداق بىر ئاپتور ۋە ئۇنىڭ ھاسىلاتلـ رىنى مۇتلەق ھالدا ئۇنداق يىكى مۇنداق دەپ تۇغرا

هۆكۈملۈك باغا ئىگە قىلالمايمىز، ئەلۋەتتە.

«تالىشىڭلار» بىلەن «تالاشماڭلار» قارىماققا ئېلىش-ۋاتقان مۇڭگۈزلۈك قوچقارلارنى ئەسلەتكەندەك قىلىدۇ. بىزدە «ئىككى قوچقارنىڭ بېشى بىر قازانغا سىغمايتۇ» دېگەن تەمسىل بار. بىز مەسىلىگە بۇنداق قاتمال، ئەنئەنىۋى تىنچلىق ھالىتىدە قارىساق ئەلۋەتتە سىغمايدۇ ـ دە. ئەگەر قازان كىچىك بولسا، چوڭمۇ تېپىلىدۇ. ئەمەلىيەتتە، ھېچكىم قوچقار باشلىرىنى مۇڭگۈزى بىلەن قازانغا سالمايدۇ، بەلكى بۇ چاقچى مۇڭگۈزلەرنى چېقىپ ئېلىۋېتىدۇ. بۇ بىر ئوبرازلىق تەمسىل. ئەمەلىيەتتە، دۇنيا دېگەن تۇرلۇك ـ تۇمەن نېمەتنى ئۆزىگە سىغدۇرۇپ پىشۇرىدىغان نورۇز ئېشى ئېتىلىدىغان داش قازانغا ئوخشايدۇ. بۇ داش قازاندىكى ھەرقايسى ئۆزىگە خاس تەمگە ئىگە خىلمۇخىل نېمەت ئارىلىشىپ پىشىپ، مىڭلىغان نورۇز ئەھلى ئېغىز تېگىدىغان مەززىلىك نورۇز ئېشىنى ھاسىل قىلىدۇ. يۇقىرىقى ئىككى شېئىرمۇ ئەمەلىيەتتە شۇنداق خاسلىققا، تەمگە ئىگە شېئىرلاردۇر.

بىز شېئىرلاردا نېمە ئوتتۇرىغا قويۇلسا شۇ دائىرىدە شۇنداق چۈشەنسەك ئازادە بولغان چۈشەنچە سەمىمىيتىگە ئىگە بولىدىكەنمىز، شۇنداقلا بۇ ئۆز نۆۋىتىدە يەنە بىزنى توغرا بولغان پايدىلىنىش قىممىتىگە ئېرىشتۇرىدۇ. ئىلگىرى ئەدەبىي ئەسەرلەرنى قانداقتۇر «ئىدىيىۋى مەزمۇن» دەپ بىر تەرەپلىمە ھالدا چەكسىز «تۇتقا»، «پرىنسىپ»قا كۆتۈرۈش ھادىسىلىرى ئېغىر بولغانىدى. نەتىجىدە، تۇخۇمدىن تۇك ئۈندۈرىدىغان، «چاپقىنى ئالمەن دەپ كۆزىنى قارىغۇ قىلىپ

قويىدىغان»، «دوپپىسىنى ئەكەل دېسە بېشىنى ئەكېلىدىغان» قاباھەت ئىجتىمائىي تەتۈرلۈكلەر جەمئىيەتلىشىپ كەتكەنىدى (مەسۇل مۇھەررىردىن). ئەسلىي بۇ يەردە گەپ چۈشىنىشتىكى سەممىي پوزىتسىيەنىڭ بار ـ يوقلىقىدا ئىدى.

مەن بۇ ئىككى شېئىرنى ۋە باشقا مۇناسىۋەتلىك شېئىر ـ لارنى ئوقۇش ۋە تەھلىل قىلىش جەريانىدا، بۇلار نوقۇل ھالدا بىر تەرەپلىمىلىككە يول قويۇلغان شېئىرلار بولماستىن، بەلكى ئۆز ئالدىغا مۇئەييەن تۈرمۇش قانۇنىيەتلىرىنى ئېچىپ بېرىپتۇ، شۇڭا بىر ـ بىرىنى رەت قىلىش ھالىتىدە تەسەۋۋۇر قىلىش توغرا بولمىغان بىر تەرەپلىمە ھېسسىياتنىڭ ئىنكاسى بولىدۇ، دېگەن تونۇشقا كەلدىم.

ھەرقانداق بىر قووۇم مۇئەييەن مۇھىت شارائىتىدا تەد ـ رىجىي يېتىلىپ ئادەت كۆچىگە ئايلانغان ئۆزىگە خاس مىللىي خاراكتېر پسىخىكىسى ئىلكىدە ياشايدۇ. شۇنداقلا ئۇ ئىككىنچى بىر يېڭى ئىجتىمائىي، ئىقتىسادىي مۇھىتتا ئۆزگىرىشسىز تە ـ سەۋۋۇر قىلىنىدىغان قائىدە ـ نەرسىمۇ ئەمەس. ئاپتورلار مۇشۇ قووۇمنىڭ ئەزاسى بولغاچقا، بۇنىڭدىن مۇستاسنا بولۇشى مۇم ـ كىن ئەمەس. شۇڭا، ئەسەرلەردە مۇئەييەن مىللىي قووۇمنىڭ مۇئەييەن پسىخىكىسى تەبىئىي رەۋىشتە ئەكس ئەتمەي قال ـ مايدۇ. بىزنىڭ مىللىي قووۇممىز ئاق كۆڭۈل، مېھماندوست، قوينى كەڭ خەلق. بىزنىڭ مىللىي خاراكتېرىمىزدە كۆڭۈل بوشلۇقى، تەسىرچانلىق كۈچلۈك ئەكس ئېتىدۇ. پسىخىكىمىز قاتتىقلىققا ئەمەس، ئېرىشچانلىققا مايىل. بىز قاتتىق مىللىي خاراكتېرلىق، پرىنسىپاللىقى كۈچلۈك خەلقلەردىن مۇشۇ

جەھەتلىرىمىز بىلەن پەرقلىنىپ تۇرىمىز. بىلىشىمچە، بىز نىسبەتەن ئوبدانراق بىلىدىغان ئەترапىمىزدىكى خەلقلەردىن رۇسلار قاتتىق مىللىي خاراكتېرلىق خەلقلەردىن ئىكەن. ن. ۋ. گوگول (1809 ـ 1852)نىڭ «تاراس بولبا» پوۋېستىنى ئوقۇغان كىشىلەر بۇنى ھېس قىلالايدۇ. غەرب مىللەتلىرىدە ئومۇمەن پرىنسىپاللىق پۇتكۈل تۇرمۇش ئۇسلۇبىدا كۈچلۈك ئەكس ئېتىدىكەن. ئەنئەنىۋى جۇڭگولۇقلار، يەنى خەنزۇ خەلقىمۇ نىسبەتەن شۇنداق خەلقلەر تېپىدىن ئىكەن. مەن مۇشۇ بىر ـ ئىككى يىل جەريانىدا شەرقي، جەنۇبىي جۇڭگودا ئۆي ئىجارە ئېلىپ تۇردۇم. شۇ جەريانىدا بايقىدىمكى، ئۇلار بىر قويغان باھانى ئاسانلىقچە ئۆزگەرتمەيدىكەن. ھەرئاينىڭ ئىجارە توشىدىغان شۇ كۈنى كېلىپ بەش كۈن تۇرسىڭىزمۇ بىر ئايغا ھېساب قىلىپ، بىر كۈن ئۈياق ـ بۇياق قىلماي ئىجارە ھەققىنى يىغىپ كېتىدىكەن. پايدا ـ مەنپەئەت مەسىلىسىدە «يۇز ـ خاتىر»گە ئومۇمەن ئورۇن بولمايدىكەن. بىز ئۇيغۇرلار ئىجارە ئولتۇرغۇچى مەلۇم سەۋەبلەر بىلەن ئىجارە ھەققىنى ۋاقتىدا تۆلىيەلمەي ئۆزرە ئېيتسا، كەينىگە سۈرۈشكە ماقۇل كېلىمىز. بەزىلىرىمىز ئەھۋالغا قاراپ كۈنلەپ ئەمەس، ئايلاپ، ھەتتا يىللاپمۇ سۈيلەپ كەتمەيمىز. بەزىدە «بولدىلا»مۇ قىلىۋېتىمىز. ئەمما، ئۇلار ئۇنداق ئەمەس، سەۋەبكە، ئۆزرىگە ئاسانلىقچە يول قويمايدۇ.

چەكتىن ئاشقان تولىمۇ كەڭ قورساق مىللىي خاراكتېر ۋە تولىمۇ بوش كۆڭۈللۈك (سېنتىمېنتال) خۇسۇسىيەت كىشىلەرنى ئىجابىي ھاسىلاتقا ئېرىشتۈرۈشتىن كۆرە سەلبىي ھاسىلات

بىلەن تۇغۇللەپ كەلدى. نېمە ئۈچۈن خوجىنىياز ھاجى، تۆمۈر خەلپىدەك ۋە باشقىمۇ غالىبلار غالىبلىق ئورنىدىن ئاسانلا ئايرىلىپ، ئۆز پۇتى بىلەن يولۇاس ئېغىزىغا كىرىپ يەم بولۇپ كېتىدۇ؟ تارىختىن بۇيان ئىنسانىيەت دۇنياسىدا شەرت قويۇش ھوقۇقى غالىبلارنىڭ قولىدا بولۇپ كەلگەن. ئەمما، بۇ قوۋمدا يۇز بەرگەن شەرت قويۇش ھوقۇقىنى مەغلۇبلارغا بېرىپ قويۇشتەك سىرلىق ئەھۋال دۇنيا تارىخىدا ئانچە ئۇچرىمىسا كېرەك. گەرچە كىشىلەر بۇنى ئۇنداق ياكى مۇنداق ئىجتىمائىي تارىخىي سەۋەبلەر بىلەن چۈشەندۈرۈپ كەلگەن بولسىمۇ، تۈپكى سەۋەبنى يەنىلا ئۆزىمىزنىڭ مىللىي پسىخىكىمىزدىكى ئېرىشچانلىقتىن ئىبارەت كۆڭۈل بوشلۇق خۇسۇسىيىتىدىن ئىزدىمەيمۇ تۇرالمايمىز. ئەگەر بىر قوۋمدا بۇنداق ھالەت يەنىلا ساۋاق قىلىنمىدىغان ئۆزگىرىش قىممىتىگە ئىگە قىلىنماي-دىكەن، ئۇنداقتا زامانىمىزدا بولۇشقا تېگىشلىك ھەقلىق ۋە ھەققانىي ئېرىشىش ھوقۇقى ۋە رىقابەت ئېڭىنى ئاجىزلاشتۇ-رۇپ، ئۆزىنىڭ ئىجتىمائىي ۋە ئىقتىسادىي ئورنىغا ماس ھالدا داۋاملاشمىغان تارىخىدا ھەر زامانىدە ئۆزىنى كۆرسىتىپ بېرىۋېرىدۇ. شۇڭا، بىزدە پرىنسىپلىق مەسىلىلەر ئۈستىدە بولۇشى جىددىي زۆرۈر بولغان قەتئىي پوزىتسىيەدىن كۆرە ئىككىلەمچى مەسىلىلەردە ئازراق مەنپەئەت، ئۆتكۈنچى نام ـ نىشان ئۈچۈن تالىشىدىغان، ھەسەت قىلىدىغان ئومۇمىي ئىللەتلەردىن خالىي بولۇشىمىزمۇ تەس ئىدى. دېمەك، بۇ ھالەت قووم ئەزالىرىنىڭ كۆزىنى غۇۋالاشتۇرۇپ، چوڭ ـ چوڭ تۈپكى ئىشلاردىن كۆرە كۆز ئالدىدىكى سىڭار ـ پىشتى ئىشلارنىلا كۆرۈپ، ئاقىۋەت

ئەجدادنى ئەۋلادقا قاششاق هالەتتە ئۇلاشتۇرۇپ كېلىۋاتقان پسىخىكىلىق هالەت پاتقىقى ئىدى. روشەنكى، بىر قوۋمدا ئەگەر مۇئەييەن پسىخىكىلىق كېسەللىك هالىتى كۆرۈلسە، مۇنا-سىپ بولغان پسىخىكىلىق ئۇسۇل بىلەن داۋالاشقا توغرا كېلە-دۇ. مېنىڭچە، مۇھەممەتجان راشىدىن ئەپەندى مىللىي قوۋم پسىخىكىسى نۇقتىسىدا تۇرۇپ مەزكۇر شېئىرىدا روھىيەت مە-سىلىسىگە يۈرۈش قىلغان. دۇنيانى بىل، چۈشەن، سۆگەك تالاشما، سەن دېگەن بىر ئىنسان، نەزەر دائىرەڭنى يىراققىراق تىك، ئىنتىپاقلاش، دەپ خىتاب قىلىدۇ. قوۋمىمىزنىڭ ئانىسى تۇمارىس مىلادىيىدىن ئىلگىرىكى 5 ـ ئەسىردە دۇنياغا تويمە-غان قانخور ئىستىلاچى ـ پېرسىيە پادىشاهى كورش دىيارىمىزغا باستۇرۇپ كەلگەندە، قوۋمىنى ئىتتىپاقلاشتۇرۇپ، بۇ چوڭ ئىستىلاچىنى مەغلۇپ قىلىپ تۇنۇگۈنىدىكى ئۇلۇس ئىگىسى بولۇپ قېلىشىغا سەۋەبچى بولغان ئانا ئەنە شۇ ئايال ئىدى. ئۇ ئوغلىغا: «دۇنياغا تويمىغان بولساڭ، ئەمدى توي» دەپ ئېغىزىغا ئېرىتىلگەن ئالتۇننى قۇيغانىكەن. قانخور ـ ياۋۇزلارنىڭ تالىشىشى دۇنيانى قانۇنە-يەتلىك هالدا ئىلگىرىلىتىپ كېلىۋاتقان ئوڭ رىقابەتلىك تالە-شىشقا ئەلۋەتتە ئوخشىمايدۇ. شۇڭا، كورشقا ئوخشاشلارنىڭ ئىستىلاچىلىق تالىشىشى ئاقۇۋەت ئۆزلىرىنىڭ بېشىنى يېيىش بىلەن تۈگەللىنىشىمۇ مۇقەررەر ئىدى.

ئابلەت ئابدۇللا ئەپەندىمۇ دۇنيانى يەنە بىر خاس نۇق-تىدا تۇرۇپ كۆزىتىدۇ.

مەلۇمكى، ئومۇمىي قانۇنىيەت مۇئەييەن بىر مىللەت پسىخىكىسىنىڭ مەھسۇلى ئەمەس. ئۇ كىشىلەر ئىرادىسىغا بې-قىنمىغان هالدا ئۆز ھەرىكىتىنى داۋاملاشتۇرىۋېرىدۇ. شۇڭا، ئاپتور مۇشۇ قانۇنىيەت تەلىپى بويىچە «رىقابەتلىك بۇ دۇنيا» دېگەن شېئىرىدا دۇنيانى چۈشەن، بۇ دۇنيا رىقابەتنىڭ دۇنيا-

سى، كېيىن ھەسرەت ـ پۇشايماندا قالماي دېسەك ھەقلىق ۋە ھەققانىي ئېرىشىش ھوقۇقۇك ئۈچۈن «تالاش، يەنە چىك تا-لاش» دەپ خىتاب قىلىپ، شەخس، قوۋم ئۈچۈن تەرەققىيات كۈچلىنىشىنىك تۈپكى ھەل قىلغۇچ تەقدىر ئۆزگەرتكۈچى تېما ئىكەنلىكىنى جەددىي قەيت قىلىدۇ.

كۆرىمىزكى، ھەر ئىككىلا شېئىر روشەن مەنىگە، كونكـ-رېت ھاياتلىق ھادىسىلىرىنى كونكرېت چۈشەنچىگە ئىگە قە-لىش خاراكتېرىگە ئىگە. ئەمما، بۇ ئىككى شېئىر يېزىلىش ۋاقتى جەھەتتە ئىلگىرى ـ كېيىنلىككە ئىگە. شۇڭا، بۇ ھال تەبىئىي ھالدا بىر قىسىم ئۇقۇشماسلىقنى پەيدا قىلىپ قويۇشىمۇ مۇم-كىن ئىدى.

ئالەم دېگەن نېمە؟ دۇنيا دېگەن زادى نېمە؟ مېنىك نە-زىرىمدىكى ئالەم ـ دۇنيا سانسىزلىغان ئوخشىمىغان مۇستەقىل تۇر ۋە قارىمۇ قارشى شەيئى ـ ھادىسىنىك ئۆز نۆۋىتىدە يەنە سغىشچانلىق ھاسىل قىلىش ھالىتىدە بىر پۈتۈنلۈككە ئىگە قىلىنغان تەسەۋۋۇردىن ئىبارەت. دۇنيانىك، شەيئىـــلـــەرنـــىك مەزمۇنلىرى ئۇلارنىك ئاشۇ خىلمۇ خىللىق، رەڭدارلىقتىن ئى-بارەت ئىكەنلىكىدە. ئۇلار بىر ـ بىرىنى تولۇقلاپ، بىر ـ بى-رىنى چەكلەپ، بىر پۈتۈن ئورگانىك ھالدا دۇنيانى تەشكىل ھالەتتە تۇتۇپ تۇرىدۇ. مانا بۇ، دۇنيانىك ماھىيەت مەزمۇنى. مانا مۇشۇ مەزمۇن دۇنيانىك قىزغىنلىقى، جەلپكارلىقىنى بەل-گىلىگەن. مانا بۇ، بىزنى ئۆز ئىچىگە ئالغان دۇنيانىك مەۋ-جۇدىيەت تەسەۋۋۇرى. ئەكسى ھالدا، ئاتالمىش «تىنچلىق» ھالەتتىكى بىر خىللىق ھالەت تەسەۋۋۇرى تەلەپ قىلىنىدىغان بولسا، دۇنيا ئاللىقاچان گۈمران بولغان، ھەقىقىي تىنچ ـ ئا-سايىش ھالەتتىكى ئىنسانلارمۇ مەۋجۇت بولمىغان بولاتتى.

شۇڭا، بىز ئۆزىمىزنىڭ مەۋجۇتلۇقىمىزنى كاپالەتكە ئىگە قىلىپ تۇتۇپ تۇرۇۋاتقان دۇنيا رەڭدارلىقى ئالدىدا مۇناسىپ ماسلىققا ئىگە بولماسلىقىمىز مۇمكىنمۇ؟! ئەلۋەتتە، ئىنسانىيەت دۇنيا-سىمۇ مۇئەييەن ئۆلچەم نۇقتىسى ئەتراپىدا دەۋر قىلىپ ئايلە-نىپ تۇرىدۇ. بىز «تالىشىش» ۋە «تالاشماسلىق» مەسىلىلە-رىدە ھەققانىيەتنى تالىشىدىغان ئارقانىنىڭ مەركە-زىي نۇقتىسى قىلىمىز. مەيلى قانداقلا بولمىسۇن، مۇھىمى شەيئىلەرنى مۇرەككەپلىك ئىچىگە قويۇپ چۈشەنگەندىن ئەس-لىي ھالىتى بويىچە ئاددىيلىق، رېئاللىق ئىچىگە قويۇپ چۈ-شەنگەن، ئەركىن، سەممىي پوزىتسىيدە چۈشەنگەن ياخشى. بولمىسا، دۇنيانىڭ ئەڭ ئاساسىي مەزمۇنى بولغان بىز ئىنسان-لار ئۆزىمىزگە ئۆزىمىز جاپا سېلىپ قويىمىز.

يىغىپ ئېيتقاندا، مۇھەممەتجان راشىدىن بىلەن ئابلەت ئابدۇللانىڭ بۇ شېئىرلىرى ياخشى يېزىلغان دادىل مۇھاكىمە-لىك شېئىرلاردۇر.

ئەسلىدىلا مۇھەممەتجان راشىدىن ئەپەندى بىلەن ئابلەت ئابدۇللا ئەپەندىنىڭ شېئىرلىرى ئەستايىدىل مۇھاكىمە ۋە تەتقىق قىلىنىش قىممىتىگە تالىق خاسلىققا ئىگە ئىجادىيەتلەر ئىدى. يۇرەكلەرنى تىترىتىپ، قەلبلەرنى لەرزىگە سالىدىغان ئابدۇخالىق ئۇيغۇرى، لۇتپۇللا مۇتەللىپ شېئىرلىرى، ئاندىن ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر ئەپەندى يازغان «ئىز»دىن كېيىن بۇ ئىككى پىشقەدەم ئەزىمەتنىڭ شېئىرلىرى تىللاردا دەستۇر بو-لۇپ چوڭقۇر تەسىر قوزغىغان. شۇڭا، جامائەت سورۇنلىرى - رېستوران، ئاشخانىلارنىڭ، ئۆيلەرنىڭ تۆرىدە قوۋمىمىزنىڭ بۇ ئەجداد ۋە ئەۋلاد تۆھپىكارلىرىنىڭ شېئىرلىرى مەخسۇس رامكىلار ئىچىگە ئېلىنىپ يېزىلىپ، كىشىلەرنى ئېزگۈلۈككە،

جەگگۆارلىققا ئۇندەپ تۇرۇپتۇ.

مەن يېقىندا شايار ناھىيە «دۆڭكۆۋرۈك»بازىرىدىن توختى ئىمىن غەنىزاتنىڭ بۇ ئىككى شائىرغا قىزغىنلىققا تولغان خەت بىلەن ئىككى دانە قەلەمتىراچ ۋە بىرنەچچە فوتو ئاپپاراتى ئەۋەتكەنلىكىدىن خەۋەر تاپتىم. لوپ ناھىيە چاھارباغ يېزىدىسىدىكى دېھقان ياسىن راشىدىنىڭ شائىر ئابلەت ئابدۇللاغا يازغان قىزغىنلىققا تولغان خېتىنى كۆردۈم. يەنە يەل ـ يېمىش ۋە قاشتېشى قاتارلىق سوۋغا ـ سالاملارنىمۇ ئەۋەتىپتۇ. يۇقىرىقىلاردىن بۇ تۆھپىكار شائىرلارنىڭ كىشىلەر قەلبىدىكى ئورنىنىڭ قانداقلىقىنى، كىشىلەرنىڭ ئۇلارنى قانداق چۈشەنگەنلىكىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ.

شۇنداق، ئىنسانلار بىر ـ بىرىنى چۈشىنىشكە، ئۆزئارا مەدەتكە، دوستلۇققا موھتاج. بىر مىللىي قووم ئەمەلىيەتتە بىر قان ـ قېرىنداش، ئۇيۇشقان توپ. بىز بۇ قووم ئەزالىرى نەزەر دائىرىمىزنى نىسبەتەن كەڭرىلىككە ئىگە قىلالىساقلا «تالاشمىز»نىڭ زۇرۇرىيىتى ۋە «تالاشماسلىق»نىڭ زۇرۇرلۇكى ھەققىدە ئەھمىيەتلىك بىرلىككە كەلمەي قالمايمىز. «تالىشىش ۋە تالاشماسلىق» دائىم ۋە مەڭگۈلۈك تېما. ئاكتىپ تۇرمۇش قارىشى ۋە پاسسىپ تۇرمۇش پەلسەپىسى دېگەنلەرمۇ شۇنداق. بىز دۇنيانى ئىستېلا قىلماقچى بولغان ئىسكەندەر زۇلقەرنەين (ئالىكساندىر ماكىدونسكى) قېنى؟ چىڭگىزخان قېنى؟ يېقىنقى زامان دۇنيا تارىخىدىكى دۇنيانى بۆلۈشۈۋالغان ئىمپېرىيەلەر، ئۇلارنىڭ قۇرغۇچىلىرى قېنى؟ دېگەن سوئاللارنى دائىم قويۇپ تۇرىمىز. بۇنىڭدىن قۇرغۇچىلار روھىيىتىدىكى ئاكتىپ چانلىق بىلەن سوئال قويغۇچىلار ئوتتۇرىسىدىكى پاسسىپ تۇرمۇش قارىشىنىڭ روھىناتىنى كۆرگىلى بولىدۇ. ئەمما، بۇ-

نىگدا يەنە رەزىللىك بىلەن ھەققانىيەتنىڭ روھىناتىمۇ بار. بىز تالاشماسلىقنى رىقابەت دۇنياسىدىن ئايرىۋېتىپ پاسسىپ تۇر-مۇش پەلسەپىسى نۇقتىسىدىن تەھلىل قىلىپ چۈشەنمەيمىز، بەلكى ئاپتور ئەسلىي ماھىيەتتە كۆرسەتمەكچى بولغان ئىنسانىي پەزىلەت، بىرلىك، خەلقلەر دوستلۇقىدىن ئىبارەت ئەسلىي مە-نىسى بويىچە چۈشىنىمىز، مۇھاكىمە قىلمىز. شۇنداق دېيىشكە بولىدۇكى، مۇھەممەتجان راشىدىن ئەپەندىنىڭ بۇ شېئىرى قوۋممىز پىسخىكىسىغا نىسبەتەن مۇناسىپ ماسلىشىچانلىققا ئىگە بولغان جانلىق، ئاممىباپ، ئەركىن يېزىلغان، ئىنسانىيلىق يولىغا سىلىنغان يېشىل پايانداز، دەپ قارايمەن.

يۇقىرىقى ئىككى شېئىرغا مۇناسىۋەتلىك شەخسىي مۇھا-كىمىدىن كېيىن ئۆزۈمنىڭ بۇ ھەقتىكى خاس قاراشلىرىمنىمۇ ئاخىرقى يەكۈن سۈپىتىدە قويۇپ ئۆتمەكچىمەن.

يۇقىرىدا دېيىلگەن مىللەت پىسخىكىسىنى تەكتلەپ ئۆ-تۈشكە توغرا كېلىدۇ. بۇ نۇقتىنى مۇتەخەسسىس ـ تەتقىقاتچە-لار قانداق چۈشەندۈرىدۇ، بۈنىسى ماڭا نامەلۇم. ئەمما، ئاشۇ مىللىي پىسخىكىغا قانداق مۇئامىلىدە بولۇش، ئاپتورنىڭ قانداق ئىپادىلەش، قانداق رەت قىلىشى بۇ باشقا گەپ ۋە بەلكى ئەڭ مۇھىم تەرەپتۇر. مېنىڭچە، قووۇم پىسخىكىسىنى ئايرىم ھادىسە سۈپىتىدە دىققەتتىن مۇستەسنا قىلىپ، ئومۇمىي تارىخىي جەر-يان قانۇنىيەتلىرى بويىچە قارىغاندا، تالىشىش ۋە يەنمۇ قاتـ-تىق تالىشىش دۇنيانىڭ جەريانىغا سىڭىشكەن مەزمۇن. خو-جىنىياز ھاجى «تالىشىش» تىن ۋاز كېچىۋىدى، ئاقىۋەت ئۆ-زىنى ھالاك قىلىش بىلەن تۈگەللىدى. بىر تارىخىي جەريان داۋاملاشقان خەلقنىڭ داغدۇغىلىق ئىنقلابىي ھەرىكىتىمۇ شۇ-نىڭ بىلەن تۈيۈق يولغا كىرىپ كەتتى. ستالىننىڭ تالىشىشى

ئۇنىڭ ھاكىمىيەتتىكى ئورنىنى مۇستەھكەملىدى، سوۋېتلەر ئىتتىپاقىنى قىسقىغىچە 20 يىلدا دۇنيادىكى قۇدرەتلىك ئىكەنلىچى چوڭ دۆلەتكە ئايلاندۇردى. ماۋزېدۇڭنىڭ «ئالقاندا چىلىك يەرنىمۇ تالىشىش» ۋە «ئىنقىلابنى ئاخىرغىچە ئېلىپ بېرىش» ئىدىيىسى جۇڭگو ئىنقىلابىنى غەلىبىگە ئېرىشتۈردى، دۆلەتنىڭ ئىگىلىك ھوقۇقىنى قوغدىدى. دېمەك، تالاشقانلار دەۋرگە مۇناسىپ ئىلگىرىلەپ كەلدى. تازا قاملاشتۇرۇپ تالەشالمىغان، بەكلا قانائەتچان، شۇكرىكويلۇق خەلق دەۋرنىڭ ئارقىسىدا قالدى. بۇلارنىڭ كۆزى قان ـ ياشلىق تارىخنىڭ ئىگىسى بولۇپ قېلىشى مۇقەررەر ئىدى.

دېمەك، مەيلى ھەرقانداق تۈزتىكى ئىجتىمائىي ھەرىكەت بولسۇن، ھەممىسلا مۇئەييەن تالىشىشتىن ئىبارەت چوڭ ئۇقۇم دائىرىسىدىن چىقىپ كېتەلمىدى. دېمەك، بۇ يەردە تەكىتلىنىدىغان نەرسە يەنىلا نوقۇل بىر قوۋۇم پىسخىكىسىغا بېقىنمايدىغان ئومۇمىي قانۇنىيەت تۈزىنى ئالغان ھادىسە بولدى. شۇڭا، مەلۇم قوۋۇم ياكى شەخس بولغان بىز تالاشماي-مىز دەپ تىنچ بۇلۇڭلارغا ھەرقانداق ئىنتىلسەكمۇ، بۇ دۇنيا ئىرادىمىزگە باقماي ئۆزىنىڭ زۆرۈرلۈك مەزمۇنى بىلەن بىزنى مەجبۇرىي يوسۇندا ئۆزىنىڭ تالىشىش قاينىمىغا سۆرەپ كىرىدى ۋە سۆرەپ كىرىدۇ. بۇنىڭدىن شۇنداق يەكۈن چىقىدۇ: مۇئەييەن تالاشماسلىق مەقسىتىگە يېتىش ئۈچۈن مۇئەييەن بىر تالىشىش جەريانىدىن ئۆتۈلىدۇ. ھەممىلا ئادەمنىڭ تەقدىرىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان دۇنياۋى تىنچلىقمۇ رەزىل، زوراۋان مۇستەبىت كۈچلەر بىلەن جىددىي كۈرەش قىلىش ئارقىلىق يەتكىلى بولىدۇ. بۇ ئەزەلدىن بار قائىدە.

كىشىلەر ئەزەلدىن ئىنتىلىۋاتقان ئارمان — بەختلىك ياشاش، يەنى تەرەققىيات ھوقۇقى ماھىيەتتە ئېرىشىش ئۈچۈن تالىشىش ھوقۇقىدۇر. بۇ كۆرەش ئاخىرى ھەربىر ئادەمنىڭ جانجان مەنپەئىتى ۋە تەقدىرىگە زىچ باغلانغان تۈرلۈك تۈزۈم ۋە تۈزۈلمىنىڭ كەينىدىن يېگىلىنىشى ئارقىلىق ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرى بىلەن ئىشلەپچىقىرىش مۇناسىۋىتىنىڭ دەۋرىي ھالدا مۇناسىپ تەڭشىلىشىگىمۇ تۈرتكە بولىدى ۋە دەۋرنى، ھەتتا ھەربىر قوۋۇم، شەخسنىمۇ مۇناسىپ ئالغا سلجىتىپ كەلدى. بۇنىڭ نەتىجىسىدە قۇللۇق، فېئودالىزىم، كاپىتالىستىك ۋە سوتسىيالىستىك تۈزۈملەر بىر — بىرىنى ئىگىلەپ كەلدى. بۇ ھالەت يەنىمۇ ئىلگىرىلەپ، يەنىمۇ تەرەققىي قىلىپ، كىشىلەرنىڭ ھەر تەرەپلىمە ئىنسانىي ۋە ئىقتىسادىي ھوقۇقلىرى تېخىمۇ كاپالەتكە ئىگە قىلىنىدىغان يېڭى بىر دەۋرىي يۆنىلىشكە قاراپ تەرەققىي قىلماقتا. مانا مۇشۇلارنىڭ ھەممىسگە كونا بىلەن يېڭى (ھەق بىلەن ناھەق)نىڭ كۆرىشى دېگەن تالىشىش سىڭگەن. ئەلۋەتتە، بۇنىڭدىكى ھەل قىلغۇچ كۈچ ئاملى دەل ئاشۇ ئۆزۈنىڭ ھايات شارائىتلىرىنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن ئاشۇ تالىشىش چەمبىرىكى ئىچىدە ئاكتىپ ئىشتىراك قىلىشقا مەجبۇر بولغان ئىنسانلار توپى ئىدى.

يۇقىرىقىلارغا بىنائەن «تالىشىش» ۋە «تالاشماسلىق»نى يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا مۇنداق بىر نەچچە نۇقتىغا توگەللەش مۇمكىن:

1. تالىشىش قانۇنىيەتسىز نەرسە ئەمەس. ئۇ ئىنسانلار جىددىي ئەمەل قىلىشى زۆرۈر بولغان قانۇنىيەتلىك ئىلمىي مۇئامىلە قىلىش ھادىسىسىدۇر.

2. تالىشىش — ئىنسان تەبىئىتى بولغان قانائەتسىز، ريقا-

بەت كۆچىنىڭ مەھسۇلى.

3. زۆرۈر تالاشماسلىق كۆپىنچە ھالدا ھەقنى ناھەق، ناھەقنى ھەق قىلىپ قويىدۇ. بۇ زوراۋان كۆچلەر ئۈچۈن تېخمۇ پايدىلىق يول ئېچىپ قويىدۇ. تېگى ـ تەكتىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا ھەق ۋە ناھەق مەسىلىلىرىدە مۇرەسسەگە ئورۇن بولمايدۇ. سۈكۈت مەلۇم مەنىدە شەخسىنىڭ ۋىجدان ۋە غۇرۇر سىنىقى ئالدىدا توختاپ قالغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

4. زۆرۈر تالاشماسلىق ئېنىقلىما بېرىشكە تېگىشلىك جىددىي ئىشلارنى ئېنىقسىز ھالەتتە قويىدۇ، سەپسەتە، ئويدۇرما، ساختىلىقنى بازارغا ئېگە قىلىدۇ. نەتىجىدە، جەمئىيەتتە ئىنسانلار ۋە ئىنسان توپلىرى ئارىسىدا گۇمان، غۇم ساقلىنىپ قالىدۇ، ئۆتكۈنچى زىددىيەتلەرمۇ ھەل قىلىنىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمەي شۇ پېتى قېپقالىدۇ.

بىز «تالىشىش» ۋە «تالاشماسلىق»نى راستچىللىق، سەممىيەت بويىچە ھەققانىي ئىنسانىيەت تۈيغۇسىغا ئېگە قىلىپ ھېكىش كېرەك دەپ قارايمىز. بۇ يەردىكى مەسىلە تارازىنىڭ مەركىزىي پەللىسىنى ئېگىلەپ چىڭ تۇرۇشتا. مۇئەييەن ئەسەرلەرگە، مۇئەييەن ۋەقەلەرگە بولغان باھا كۆپىنچە ھالدا ئاكتىپ پوزىتسىيە بىلەن پاسسىپ قوغدىنىشچان پوزىتسىيە ئىلكىدە بولىدۇ. مۇئەييەن ئىجتىمائىي رامكا ۋە ئېقىمپەرەسلىك ئۆتكۈنچى ھالەت بولسىمۇ، ئەمما كىشىلەر كۆپىنچە ھالدا ئۆقىمغا ئەگىشىش ھالىتىدە، ھەممىبابلىققا مايىل كېلىدۇ. بۇ، مۇئەييەن تەرەپ ۋە مۇئەييەن قاراشنىڭ ئىلكىدە بولىدۇ دېگەنلىكتۇر. كىشىلەرنىڭ جەمئىيەتتىكى ئىجتىمائىي ئورۇن ھالىتى ۋە ماس ھالدىكى روھىي ھالىتىگە بىنائەن تالاشتىكى نۇقتا ھەرقانچە ھەققەت بولسىمۇ، ئەمما كىشىلەرنىڭ

ھەممىسىدىن ئاشۇ بىرلا تەرەپ ۋە بىر خىل قاراشنىڭ ھەقـ
قىتىنى ئېتىراپ قىلىشنى تەلەپ قىلالمايمىز. كىشىلەر مۇئەييەن
كۆزنىتىش جەريانى ئارقىلىق ئاندىن ئىشەنچ قىلغان ئەڭ توغرا
يولنى تاللاپ چىقالايدۇ. شۇڭا، دۇنيادا ھەممە قوۋم ئىچىدىن
ئەڭ ئاۋۇال ئويغانغان كىشىلەردىن تەشكىللەنگەن ئاۋانگارتلار
مەيدانغا كەلگەن. كوممۇنىستلار، سوتسىيالىستلار، دېموكراتـ
لار، دىنىي مەزھەپلەر ۋە ھاكازالار مۇئەييەن ئىدىيىۋى ئېتىقاد
ئىلكىدە جىددىي يول تالاشقۇچىلاردۇر، ئاممىنى ئەگەشتۈرۈپ
ماڭغان يېتەكچىلەردۇر. بىر خەلقنىڭ مۇتەپەككۇر، سىياسىيون،
يازغۇچى ـ شائىرلىرى جەمئىيەتنىڭ، روھىيەتنىڭ ئاۋانگارتلـ
رى، مەنىۋى يېتەكچىلىرىدۇر. «تالىشىڭلار» بىلەن «تالاشـ
ماڭلار» ئەنە شۇنداق تۇرلۇك نۇقتىدا كۆرىستىلگەن يولدۇر.
ئەمەلىيەتتە بۇ مەسىلىگە قانداق مۇئامىلە قىلىپ، قانداق
ئۇسۇل قوللىنىشنى ئوبيېكتنىڭ خاراكتېرى بەلگىلەپ قويغان
بولىدۇ.
دۇنيا، جۇملىدىن بىزدىمۇ تالاش ـ تارتىشتىكى ئوبيېكـ
لار خېلى بار. ئۆزىڭىزگە مەنسۇپ دەپ قارايدىغان نەرسىلەر
ئۈستىدە باشقىلارنىڭ تالاشماسلىقى كېرەك بولسىمۇ، بۇ دۇنـ
يادا سىز بىلەن مەن ئىرادىمىزنىڭ ئەكسىچە ئاشۇ تالاش ئە
چىگە سۆرەپ كىرىلىپ كېتىدىكەنمىز. بىز 11 ـ ئەسىرلەردە
ياشاپ ئۆتكەن ئۇلۇغ مۇتەپەككۇر ئالىملىرىمىزدىن مەھمۇت
قەشقەرى، يۈسۈپ خاس ھاجىپ ۋە 15 ـ ئەسىردە ياشىغان
ئەلىشىر نەۋائىي قاتارلىق بۈيۈك مۇتەپەككۇر ئەدىبىلـەرنىڭ
قايسى قوۋمغا مەنسۇپلۇقى ھەققىدە تۈركىي خەلقلەر ئىچىدە
تالاش ـ تارتىش بولۇپ كەلگەنلىكىدىن خەۋەردارمىز. مۇشۇ
كۆز ئالدىمىزدىكى «ئىلى ‹ئاق ئۆستەڭ›نى كىم چاپقان؟»

دېگەندەك ھەقلىق ئېنىقلىما بېرىپ كېلىنىگەن تارىخىي ئىشلارمۇ كىشىلەرنىڭ دىققەت نەزىرىدە بولۇپ كەلگەنىدى. ئېتىراپ قىلىش — ھەقنى ئېتىراپ قىلىشتۇر. ئەمما، بۇنداق مەسىلىلەر ھەل قىلىنىش جەريانىدا مۇقەررەركى، مۇناسىپ ئىلمىي تالاش ـ تارتىش ئۆتكىلىدىن ئۆتمەي قالمايتتى. سۈـ كۈت — ھەققەتنىڭ ئېتىراپى ئەمەس. يوللۇق تالاش ـ تارتىش ئۆسۈلىلا كىشىلەرنى ھەققەتنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ، ئەڭ قايىل قىلارلىق نەتىجىگە ئېپكېلەتتى. مەسىلەن، مەن ئابدۇـ ساتتار ناسىرىنىڭ 1987 ـ يىلى سېنتەبىردە «ئىلى گېزىتى» دە بېسىلغان «ئىلى ‹ئاق ئۆستەڭ›نى كىم چاپقان؟» ناملىق ماقالىسىنى ئوقۇغاندا، بۇ ماقالە يېزىش ئۇسۇلىدا ھەققانىي، تارىخىي مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى بىلەن تارىخىي دەلىللەر ئارقەـ لىق مەنتىقىلىق گەۋدىلەندۈرۈشنى چىقىش قىلغان بىر ئوبدان ماقالە ئىكەن، دەپ قايىل بولغانىدىم. «ئىلى گېزىرال مەھكەـ مىسى كونا كۇرەدە تەسىس قىلىنىپ 3 ـ يىلى، يەنى 1765 ـ يىلى تارماق ئۆستەڭلەر بويىچە قېزىلىشقا باشلىنىپ 1825 ـ يىلى ئاساسەن تاماملانغان. 1843 ـ يىلى رېمونت قىلىنىپ توما ياسالغان» («ئىلى گېزىتى»نىڭ 1987 ـ يىل سېنتەبىر سانىـ دىن). مۇشۇنداق بىر ئەزىم ئۆستەڭدىن ئىبارەت زور قۇرۇـ لۇشنى قانداقتۇر بۇيۇك زاتلارنىڭ «تۆھپە»سى شەرىپى بەـ لەن تۆگەللەش تازا ئەقىلغە سىغمايدىغان ئىش ئىدى. ئۇنى پىلانلاش، تەشكىللەش، چېپىپ پۈتتۈرۈش، رېمونت ئىشلىرىغا ئەينى ھاكىمىيەت، خۇشنىزات، چورۇق ھېكىم... قاتارلىق مەنـ سەپدار ئاقساقاللاردىن تارتىپ لىن زېشۇگىچە كىشىلەر ئىشـ تىراك قىلغان. مۇھىمى، كەڭ ئىلى دېھقانلىرىنىڭ جاپالىق ئەمگىكى، قان ـ تەرى بەدىلىگە پۈتكەن. مانا بۇ ئادىل،

ئوبيېكتىپ ھۆكۈم ئىدى. دېمەك، دۇنيادا ئەنە شۇنداق تەۋەلىك ۋە ئېنىقلىما بېرىشكە تېگىشلىك مەسىلىلەرگە كىشىلەر داۋاملىق دۇچ كېلىپ تۇرىدۇ. زادى قانداق قىلىش كېرەك؟ مۇناسىپ ئېنىقلىما تالاش ـ تارتىش زۇرۇرمۇ ـ يوق؟

مەلۇمكى، سىز، مەنلا ئەمەس، دۇنيادىكى ھەممىلا خەلق تالىشىدۇ. بولۇپمۇ ئۆزىگە تەۋە ھەققەتلەرنىڭ يورۇققا چىقىرىلىشى ئۈچۈن زۇرۇرەن تالىشىش كېرەك. بۇ سىزنىڭ ھېچكىم تارتىۋالالمايدىغان يوللۇق ھوقۇقىڭىز. بۇگۈنكى «تالىشىش»تىن مەقسەت ئاخىرقى ھېسابتا تالاشمايدىغان ئەتىكى دۇنيانى بەرپا قىلىش ئۈچۈندۇر. بىز بۇ يەردە توختىلمۇاتقان، نەقىل ئېلىۋاتقان ئىككى شېئىرغا كەلسەك، مېنىڭچە، ھەر ئىككىلا ئاپتور باشتا دەپ ئۆتكىنىمىزدەك، مۇئەييەن مەقسەتنى چىقىش قىلىپ ئېجتىمائىيەتتىكى بۇ دائىمىي مەسىلىدە بىر ـ بىرىنى قارشى نۇقتىدا تولۇقلاپ، چۈشىنىكىنى ئىلگىرى سۈرۈپ، تەرەپلەرنىڭ ھاياتلىق پەلسەپىسىدىكى مۇكەممەل بىرلىكنى كۆرسىتىپ بەرگەن.

مۇھەممەتجان راشىدىن بىلەن ئابلەت ئابدۇللا ئەلنىڭ ھۆرمەت ـ ئىناۋىتىگە ئىگە پىشقەدەم ئەدىبلەردۇر. ئۇلارنىڭ ۋەكىل خاراكتېرىگە ئىگە شېئىرلىرى مۇئەييەن خاسلىق بويىچە تىكلەنگەن ناماياندىلەردۇر. شۇڭا، مەن مۇھەممەتجان راشىدىن ئەپەندى بىلەن ئابلەت ئابدۇللا ئەپەندىنىڭ شېئىرلىرىنى ئۇنۇمۇبرسال تەتقىق قىلىنىش قېمىتىگە ئىگە ئىكەن، دەپ قارايمەن. بۇ ئىككى پىشقەدەم ئەزىمەتكە يېڭىدىن يېڭى ئىجادىيەت تەپەككۇرى ۋە ھۆرمەت يار بولسۇن!

2007 ـ يىل ئۆكتەبىر، غۇلجا

تەكلىپلىك تەھرىر: ئابلىمىت سادىق
مەسئۇل مۇھەررىر: شەمسىيە تۇرسۇن
مەسئۇل كوررېكتور:

چىدىساق ياشا

ئابلەت ئابدۇللا

نەشر قىلغۇچى : مىللەتلەر نەشرىياتى
ئادرېسى : بېيجىڭ شەھرى خېيېگلى شىمالىي كوچا 14- قورۇ
پوچتا نومۇرى: 100013، تېلېفون نومۇرى: 64290862 - 010
ساتقۇچى : جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرى
باسقۇچى : بېيجىڭ يېخۇي باسما چەكلىك شىركىتى
نەشرى : 2008- يىل 11- ئايدا 1- قېتىم نەشر قىلىندى
بېسىلىشى : 2008- يىل 11- ئايدا بېيجىڭدا 1- قېتىم بېسىلدى
ئۆلچىمى : 850 × 1168م م. 32 كەسلىم
باسما تاۋىقى : 11.25
سانى : 2000 - 0001
باھاسى : 22.00 يۈەن
978-7-105-09622-0/I. 1962 (维 285)

特约编辑：阿布力米提·沙迪克
责任编辑：夏木斯亚·吐尔孙
责任校对：

图书在版编目(CIP)数据

阿布来提·阿布都拉诗集：维吾尔文/阿布来提·阿布都拉著. —北京：民族出版社，2008.10
ISBN 978-7-105-09622-0

Ⅰ.阿… Ⅱ.阿… Ⅲ.诗歌—作品集—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ.I227

中国版本图书馆CIP数据核字(2008)第153929号

出版发行：民族出版社 http://www.mzcbs.com.
社　　址：北京市和平里北街14号　　邮编：100013
电　　话：010-64290862（维文室）
印　　刷：北京艺辉印刷有限公司
版　　次：2008年11月第1版
　　2008年11月北京第1次印刷
开　　本：850×1168毫米 32开
印　　张：11.25
印　　数：0001-2000册
定　　价：22.00元
　　978-7-105-09622-0/I.1962(维285)

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: خالىۋۇرات ياۋات

چىدىساڭ ياشا

بۇ دۇنيا بىرگە بىر چىدىساڭ ياشا،
قەلبىڭدە ئومۇس بىلەن پەسلىك ئېلىشار،
شاھ، تەختە بىرگە بىر، پۇل بىلەن بەندە،
شۆھرەتكە دائىما ھەسەت چاپلىشار،
بۇ دۇنيا بىرگە بىر چىدىساڭ ياشا.

بۇ دۇنيا بىرگە بىر چىدىساڭ ياشا،
يېتىلىساڭ يۈلمەيمەن ئۆزەڭدە گۇناھ،
ئالتۇن پۇل، تۈپراق پۇل، سەن ئۆزۈڭ دۇنيا،
قايغۇزۇڭ، ئۆكۈنۈڭ، پايدىسىز «ئاھ - ۋاھ»
بۇ دۇنيا بىرگە بىر چىدىساڭ ياشا.

ISBN 978-7-105-09622-0
9 787105 096220 >
定价: 22.00元